

Paziņojums Nr.

## Saturs

## Lappuse

## I Informācija

.....

## II Sagatavošanas dokumenti

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja****412. plenārsesija, 2004. gada 27. un 28. oktobrī**

2005/C 120/01	Atzinums par Eiropas Parlamenta un Padomes ierosinājumiem Direktīvām par pārapsūdzināšanu un grozījumiem direktīvās 73/239/EEC, 92/49/EEC un direktīvās 98/78/EC un 2002/83/EC COM(2004) – 2004/0097 (COD) .....	1
2005/C 120/02	Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai attiecībā uz toluola un trihloro-benzola tirdzniecības atļauju un lietojuma ierobežojumiem (divdesmit astotais Padomes Direktīvas 76/769/EEC grozījums) COM(2004) 320 galīgā red. - 2004/0111 (COD) .....	6
2005/C 120/03	Atzinums par tēmu MVU un sociālās ekonomikas uzņēmumu spēja pielāgoties izmaiņām, ko izraisa ekonomikas dinamisms .....	10
2005/C 120/04	Atzinums par tēmu Paneiropas transporta koridori (pašiniciatīvas atzinums) .....	17
2005/C 120/05	Atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Savienot Eiropu lielā ātrumā: jaunākā attīstība elektronisko komunikāciju pakalpojumu sektorā COM(2004) 61 galīgā red. ....	22

2005/C 120/06	Atzinums par ierosināto grozījumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ostas drošības uzlabošanu COM(2004) 393 galīgā red. -2004/0031 (COD) .....	28
2005/C 120/07	Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, attiecībā uz noteiktu poliklisko aromātisko ogļūdeņražu izmantošanu atšķaidīšanai paredzētajās eļļās un autoriepās tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (Padomes Direktīvas 76/769/EEK divdesmit septītais grozījums) COM(2004) 98 galīgā red. – 2004/0036 (COD) .....	30
2005/C 120/08	Atzinums par Priekšlikumu Padomes Regulai, kas groza Regulu (EC) Nr. 2702/1999 par pasākumiem, lai nodrošinātu informāciju un reklāmu par lauksaimniecības produktiem trešajās valstīs un Regulu (EC) Nr. 2826/2000 par informatīvām un reklāmas darbībām par lauksaimniecības produktiem iekšējā tirgū COM(2004) 233 galīgā red. – 2004/0073 CNS .....	34
2005/C 120/09	Atzinums par Rūpniecības pārmaiņām un valsts palīdzību tērauda sektorā (pašiniciatīvas atzinums) ....	37
2005/C 120/10	Atzinums par Sanitāro drošību: kolektīva atbildība, jaunas tiesības .....	47
2005/C 120/11	Atzinums par Komisijas paziņojumu ar nosaukumu: Reakcija uz augsta līmeņa refleksijas procesiem par pacientu mobilitāti un veselības aprūpes attīstību Eiropas Savienībā (COM(2004) 301 galīgā red.)	54
2005/C 120/12	Atzinums par — Priekšlikumu Padomes Direktīvai par īpašu procedūru trešās valsts pilsoņu uzņemšanai zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā. — Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai sekmēt Trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā. — Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai dalībvalstīm par jautājuma sekmēšanu vienotu īslaicīgās uzturēšanās vīzu izsniegšanai pētniekiem no trešajām valstīm, kuri ceļo pa Eiropas Savienību zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā (COM(2004) 178 galīgā red. – 2004/0061 (CNS)) .....	60
2005/C 120/13	Atzinums par Apmācību un ražīgumu .....	64
2005/C 120/14	Atzinums par priekšlikumu Padomes Lēmumam, ar ko groza Lēmumu Nr. 2002/463/EC par rīcības programmu administratīvai sadarbībai ārējo robežu, vīzu, patvēruma un imigrācijas jomā (ARGO programma) COM(2004) 384 galīgā red. - 2004/0122 (CNS) .....	76
2005/C 120/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Priekšlikumu Padomes Regulai par Eiropas Narkotisko vielu un narkomānijas uzraudzības centru” (COM(2003) 808 galīgā red. – 2003/0311 (CNS)) .....	78
2005/C 120/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Lisabonas stratēģijas īstenošanas pilnveidošanu” .....	79
2005/C 120/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspēju”	89
2005/C 120/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Zaļā grāmata par sabiedriskajām/privātajām partnerattiecībām un Kopienas tiesībām sabiedriskajiem pasūtījumiem un koncesijām” (COM(2004) 327 galīgā red.) .....	103



2005/C 120/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “priekšlikumu Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 92/12/EEC par vispārējiem pasākumiem attiecībā uz izstrādājumiem, kas apliekami ar akcīzes nodokli, un šādu izstrādājumu turēšanu, pārvietošanu un monitoringu” (COM(2004) 227 galīgā red. — (CNS)2004/0072) ..... 111	111
2005/C 120/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Priekšlikumu Padomes direktīvai, kas izdara izmaiņas direktīvā 77/388/EC sakarā ar Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Slovākijas iestāšanos” (COM(2004) 295 galīgā red.) ..... 114	114
2005/C 120/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par enerģijas gala lietojuma lietderību un pakalpojumiem enerģijas jomā” COM(2003) 739 galīgā red. — 2003/0300 (COD) ..... 115	115
2005/C 120/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu “priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai attiecībā uz pasākumiem, kā nodrošināt elektrības apgādes un infrastruktūru investīciju drošību” COM(2003) 740 galīgā red. — 2003/0301 (COD) ..... 119	119
2005/C 120/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Eiropas Konstitūcijas izveidošanas līgumu” ..... 123	123
2005/C 120/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu “Vide kā ekonomikas izdevība” ..... 128	128
2005/C 120/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Komisijas ziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Sociālās aizsardzības modernizācija augstas kvalitātes, pieejamas un ilgtspējīgas veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes attīstībai: atbalsts nacionālajām stratēģijām, lietojot “atvērto koordinācijas metodi””. COM(2004) 304 galīgā red. .... 135	135



## II

(Sagatavošanas dokumenti)

## EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

### 412. PLENĀRSESĪJA, 2004. GADA 27. UN 28. OKTOBRĪ

#### Atzinums par Eiropas Parlamenta un Padomes ierosinājumiem Direktīvām par pārapdrošināšanu un grozījumiem direktīvās 73/239/EEC, 92/49/EEC un direktīvās 98/78/EC un 2002/83/EC

COM(2004) – 2004/0097 (COD)

(2005/C 120/01)

2004. gada 10. jūnijā Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu par Eiropas Parlamenta un Padomes ierosinājumi Direktīvām par pārapdrošināšanu un grozījumiem direktīvās 73/239/EEC, 92/49/EEC un direktīvās 98/78/EC un 2002/83/EC

Iekšējā tirgus, ražošanas un patēriņa darba grupa, kam bija uzdots veikt priekšdarbus, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 6. oktobrī Ziņojumu sniedza FRANK von FÜRSTENWERTH kungs.

Komiteja savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) ar 158 balsīm par, 4 balsīm pret un 3 balsīm atturoties, pieņēma sekojošu atzinumu:

#### 1. Ievads

1.1 Patlaban Eiropas Savienībā nepastāv harmonizēts likumdošanas ietvars, kas regulē pārapdrošināšanas uzņēmumu uzraudzību. Attiecīgi atšķiras arī pārapdrošināšanas darbības uzraudzības sistēmas starp dažādām dalībvalstīm.

1.2 Šādā kontekstā Komisija 2004. gada 21. aprīlī iesniedza ierosinājumus Direktīvām par pārapdrošināšanu un grozījumiem direktīvās 73/239/EEC, 92/49/EEC un direktīvās 98/78/EC un 2002/83/EC. Būtiskākās Direktīvu projekta iezīmes ir sekojošas:

- uz harmonizāciju un savstarpēju atzīšanu balstīts uzraudzības princips, kura bāzi veido patreizējie normatīvi, kas regulē tiešo apdrošināšanu;
- paātrināta procedūra sakarā ar to, ka izstrādājamās direktīvas balstās uz jau pastāvošajiem tiesās apdrošināšanas normatīviem;
- obligātās akreditācijas sistēmas;
- prasības attiecībā uz maksāspējas robežām – tādas pašas kā tiešajai apdrošināšanai, ar iespēju palielināt tās ar komitoloģijas procedūras starpniecību.

#### 2. Komisijas ierosinājumi

2.1 Direktīvām ir jārada harmonizēti pamatnosacījumi pārapdrošināšanas uzņēmumu un pakļauto uzņēmumu (Captives<sup>(1)</sup>) uzraudzībai Eiropas Savienībā.

2.2 Direktīvu projektā ir noteikti minimālie priekšnoteikumi, kas ir nepieciešami, lai saņemtu oficiālu akreditāciju. Šo priekšnoteikumu vidū ir prasība pēc noteiktas tiesiskās formas, biznesa plāna iesniegšana un minimālā garantiju fonda uzturēšana. Darbība aprobežojas ar pārapdrošināšanas darījumiem un ar tiem saistītajām aktivitātēm. Papildus tiek īstenota kvalificēto kapitāla daļu īpašnieku un uzņēmumu vadības kontrole. Piešķirtā akreditācija ir derīga visā Kopienā.

2.3 Direktīvu mērķis ir aizliegt pārapdrošinātāju depozīta iemaksas tiešajiem apdrošinātājiem gadījumos, kad to obligāti pieprasa atsevišķu dalībvalstu likumdošana. Līgumos atrunātos depozīta ieguldījumus tas neskar. Līdzās funkcionējoša iekšējā

(<sup>1</sup>) Ar apdrošināšanas kaptīvi (captive) runa ir par pārapdrošinātāju, kurš pieder kādam uzņēmumam vai uzņēmuma grupai, pie kam uzņēmums vai uzņēmuma grupa nedarbojas kā pirmais – vai pārapdrošinātājs. Kaptīves darbība ir ierobežota uz pārapdrošināšanas drošības piedāvāšanu šim uzņēmumam vai uzņēmumu grupai.



tirgus izveidošanai Komisijas nodoms ir noteikt starptautisku etalonu, kas ļautu visā pasaulē samazināt slogu, ko Eiropas pārprošinātājiem uzliek obligātā depozītu ieguldīšana.

2.4 Saskaņā ar nosacījumiem par uzņēmumu maksātspējas zaudējumu, pārprošināšanas darījumiem jābalstās uz tām pašām prasībām, kas tiek izvirzītas attiecībā uz tiešās zaudējumu apdrošināšanas uzņēmumu maksātspēju. Šīs prasības ar komitoloģijas procedūras starpniecību iespējams paaugstināt par ne vairāk kā 50 %. Dzīvības pārprošināšanas uzņēmumiem izvirzītajām prasībām jābalstās uz tādiem pašiem nosacījumiem, kādiem ir pakļauti tiešās dzīvības apdrošināšanas uzņēmumi. Ja vienlaikus tiek veikta darbība gan dzīvības, gan zaudējumu apdrošināšanas jomā, kopējā summa jānodrošina ar uzņēmumu pašu līdzekļiem. Tāpat kā tiešās apdrošināšanas uzņēmumiem, arī pārprošināšanas uzņēmumiem ir jāuztur minimālais garantiju fonds vismaz 3 miljonu eiro apmērā. Pakļautajos uzņēmumos (*Captives*) šī summa var tikt samazināta līdz 1 miljonam eiro.

2.5 Gadījumiem, kad pasliktinās uzņēmuma finansiālais stāvoklis, nav izveidotas pietiekošas tehniskās apdrošināšanas rezerves vai netiek nodrošināta maksātspēja, Direktīvu projektā ir konkretizētas uzraudzības tiesiskās pilnvaras. Šīs pilnvaras atbilst analogiskām pilnvarām tiešās apdrošināšanas jomā un ietver iespēju iesniegt sanācijas plānu veselīgas finansiālās situācijas atjaunošanai, finansējuma plānu un finansiālās sanācijas plānu, kā arī anulēt akreditāciju.

2.6 Pārprošināšanas uzņēmumi, kam pirms Direktīvu īstenošanas uzsākšanas bija tiesības vai atļauja nodarboties ar pārprošināšanu, var turpināt darboties, nepieprasot jaunu akreditāciju. Tie ir pakļauti Direktīvu materiālajiem priekšrakstiem. Taču dalībvalstis var arī papildus noteikt divus gadus ilgu pārejas periodu.

2.7 Direktīvu projektā īstenošanas tiesības, kas saistītas ar tehniskiem pielāgojumiem direktīvu prasībām, tiek nodotas Komisijai ("komitoloģija").

2.8 Izejot no priekšrakstiem par pārprošināšanas uzņēmumu uzraudzību, nepieciešams pieskaņot direktīvu nosacījumus par dzīvības un zaudējumu apdrošināšanu, un Apdrošināšanas grupu direktīvas. Piemēram:

— pārprošināšanas līguma uzraudzība nedrīkst balstīties uz iemesliem, kas ir tieši saistīti ar kāda ES (pār-) apdrošināšanas uzņēmuma uzticamību;

— nedrīkst būt spēkā tādi priekšraksti, kuru rezultātā kādā tehnisko apdrošināšanas bruto rezervju sistēmā attiecībā uz

vēl nenokārtotiem apdrošināšanas gadījumiem ar mantiskām vērtībām ir jānodrošina iemaksu pārņemšana un rezerves (depozītu aizliegums);

— uz tiešās apdrošināšanas uzņēmumiem, kas nodarbojas ar pārprošināšanu, tiek attiecinātas tādas pašas maksātspējas prasības kā pārprošināšanas uzņēmumiem;

— Apdrošināšanas grupu direktīvas tiek pieskaņotas tā, lai pārprošināšanas uzņēmumi tiktu pielīdzināti tiešās apdrošināšanas uzņēmumiem.

### 3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja apsveic Komisijas ierosinājumus, kas dos ieguldījumu Eiropas finansiālo pozīciju stiprināšanā, garantējot, lai pārprošināšanas uzņēmumu un pakļauto uzņēmumu (*Captives*) rīcībā būtu pietiekošs kapitāls saistību izpildei. Šādā veidā tiek noturīgi stiprinātas Eiropas pārprošināšanas uzņēmumu pozīcijas starptautiskajos apdrošināšanas tirgos.

3.2 Komiteja nepārprotami norāda uz pārprošināšanas ekonomiskā sektora nozīmīgumu Eiropas finansu tirgū. 2002. gadā 40 lielāko pārprošināšanas uzņēmumu kopējā prēmiju summa sastādīja 138 601 200 000 USD, un ES pārprošinātāju īpatsvars tajā sasniedza 58 544 000 000 USD.

3.3 Pārprošināšanas darījums primāri skar attiecības starp tiešo apdrošinātāju un pārprošinātāju. Taču, ja pārstāj funkcionēt viens vai vairāki pārprošinātāji, tas var ietekmēt patērētāju, ja sakarā ar šo funkciju iztrūkumu tiešais apdrošinātājs vairs nav spējīgs izpildīt savas saistības. Tāpēc Komiteja atzīst, ka ar Direktīvu projekta starpniecību vienlaikus tiek netiešā veidā paaugstināts arī patērētāju tiesību aizsardzības līmenis Eiropas Savienībā. Tai pat laikā Komiteja norāda, ka atbilstoša pārprošināšanas aizsardzība ir arī katra pietērētāja interesēs. Priekšnoteikums tam ir pietiekama pārprošināšanas piedāvājuma pieejamība Eiropas tirgū par samērīgām prēmijām.

3.4 Komiteja apsveic Komisijas izvirzīto "Fast-Track" principu, respektīvi, to, ka nosacījumi pārprošināšanas jomai ir jāizstrādā uz patreizējo tiešās apdrošināšanas normatīvu bāzes. Sevišķi, patlaban notiekošā projekta *Solvency II* kontekstā tā šķiet pareizā pieeja.

3.5 Milzīga nozīme ir apstāklim, ka pārprošināšanas tirgus ir tirgus ar izteikti globālu raksturu. Tādēļ Komiteja uzaicina Parlamentu, Padomi un Komisiju turpmākajās konsultācijās par starptautiskās konkurētspējas direktīvām sevišķu uzmanību veltīt Eiropas pārprošināšanas sektoram.

3.6 Komiteja atzīst, ka tieši Eiropas pārapsdrošināšanas sektors īpaši ir pierādījis savu finansiālo uzticamību pēc 2001. gada 11. septembra terora aktiem. Ņemot vērā šo kontekstu, jebkurš jauns apgrūtinājums, kas tiek uzlikts Eiropas pārapsdrošināšanas sektoram, ir jāpakļauj precīzai izmaksu un lietderīguma analīzei.

3.7 Komiteja atzīst, ka līdz šim ES pastāvēja atšķirīgas uzraudzības sistēmas. To raksturīgie elementi ir maksātspējas, kapitālieguldījumu un depozītu nosacījumu kombinācijas. Sevišķi būtisks Komisijas ierosinājumu rezultāts ir līdzšinējo nosacījumu atkrišana depozītu jomā. Šeit ir jānodrošina, lai attiecīgajām uzraudzības iestādēm veidotos pietiekama uzticība instrumentu kopumam, kas turpmāk būt to rīcībā, un tā vienotam pielietojumam Eiropas Savienībā.

#### 4. Maksātspējas nosacījumi dzīvības pārapsdrošināšanas darījumiem (38. pants)

4.1 Direktīvu projekts paredz, ka tiešās dzīvības apdrošināšanas uzņēmumiem piemērojami nosacījumi par maksātspējas robežu aprēķināšanu ir jāpārnes uz dzīvības pārapsdrošināšanas darījumiem. Komisija ierosina attiecināt uz dzīvības pārapsdrošināšanu tiešās dzīvības apdrošināšanas sektoram izvirzītos nosacījumus par maksātspēju, nemainot tos. Šo maksātspējas aprēķinu veido divas daļas, proti, 3 % no riska summas (*sum at risk*) un 4 % no matemātiskajām rezervēm. Tā rezultātā, pēc Komitejas domām, Eiropas dzīvības pārapsdrošināšanas uzņēmumiem tiek uzlikts nesamērīgs slogs. Komisijas priekšlikums:

- neņem vērā darījuma/riska profilu un noved pie nesamērīgi augsta dzīvības pārapsdrošinātāju pamatkapitāla novērtējuma;
- izraisa ievērojamu Eiropas dzīvības pārapsdrošinātāju stāvokļa pasliktināšanos, salīdzinot ar starptautiskajiem konkurentiem (salīdzinājumam skat. pielikumu); rada pamatu bažām par tālāku pārapsdrošināšanas piedāvājuma samazināšanos;
- noved pie pamatīga pārapsdrošināšanas aizsardzības sadārdzinājuma;
- var veicināt finansu tirgu destabilizāciju, ja sakarā ar izmaksu palielināšanos tiešās apdrošināšanas uzņēmumi pārstās iepirkt nepieciešamo pārapsdrošināšanas aizsardzību;
- apgrūtina privāto vecuma pensijas fondu izveidi ar kapitāla segumu, kas savukārt kļūs par cēloni tam, ka ievērojami palielināsies citas izmaksas.

4.2 Eiropas tiešās dzīvības apdrošināšanas uzņēmumi un dzīvības pārapsdrošināšanas uzņēmumi savā starpā ievērojami atšķiras riska struktūras ziņā. Dzīvības pārapsdrošināšanā kapitālieguldījumu risks parasti paliek pie tiešā apdrošinātāja. Jau šī

atšķirība vien parāda, ka tiešajai dzīvības apdrošināšanai pielietotā maksātspējas formula nespēj atbilstoši atspoguļot dzīvības pārapsdrošināšanas riska struktūru.

4.3 Salīdzinājums ar reitinga aģentūru aprēķina metodēm rāda, ka ES ierosinātās prasības varētu būt pārmērīgi augstas. Piemēram, ASV maksātspējai izvirzītās prasības gan balstās uz riska summu, taču tiek pielietots mainīgs koeficients, kas ir atkarīgs no attiecīgā portfeļa apjoma (0,8 % rezervēm virs 25 miljardiem EUR – skat. pielikumu). Līdzīgi strukturēti ir arī Kanādas uzraudzības iestāžu un reitinga aģentūru pielietotie principi.

4.4 Ja tiešās apdrošināšanas darījumiem, kas tiek slēgti starp apdrošinātāju un klientu, joprojām piemīt nacionāls raksturs, tad pārapsdrošināšana jau kopš seniem laikiem ir starptautisks darījums. Tas izriet jau no prasības pēc starptautiskas risku diferenciācijas. Tādēļ ir jānodrošina *Level-Playing-Field* starp piedāvātājiem Eiropas Savienības robežās un starptautiskajiem konkurentiem, kas darbojas ASV, Bermudu salās un Šveicē.

4.5 Eiropas pārapsdrošinātājiem, kas darbojas starptautiskās konkurences apstākļos, būtu jāraizējas par ievērojami sliktāko situāciju, kādā viņi atrodas, salīdzinot ar saviem "ne-Eiropas" konkurentiem, jo pēdējie ir pakļauti mērenākām prasībām attiecībā uz pašu kapitālu. Paredzams, ka pārapsdrošināšanas darījumi lielā mērā varētu pārvietoties uz pārapsdrošināšanas centriem ārpus Eiropas, piemēram, Bermudu salām vai ASV. Pārapsdrošināšanas apjomu aizplūšana novestu pie ievērojamas Eiropas finansiālo pozīciju pavājināšanās. Pārmērīgi augstās prasības piespiedu kārtā izraisītu pārapsdrošināšanas piedāvājuma sašaurināšanos un/vai pārapsdrošināšanas pakalpojumu sadārdzinājumu. Savukārt šis pārapsdrošināšanas cenu sadārdzinājums nenovēršami ietekmēs tiešo apdrošinātāju pakalpojumu izmaksas un tādējādi skars patērētājus. Augstākām cenām noteikti būs negatīva ietekme uz obligāti nepieciešamo privāto pensiju fondu izveidi ar kapitāla segumu.

4.6 Komitejas uzskata, ka tas viss nebūt neveicina Eiropas iekšējo tirgu. Jaunās ES dalībvalstis arī ir sevišķi ieinteresētas funkcionējošā Eiropas iekšējā pārapsdrošināšanas tirgus izveidē un no negatīvām izmaiņām pārapsdrošināšanas piedāvājuma struktūrā ciestu visskaudrāk.

4.7 Tādēļ Komiteja nonāk pie secinājuma, ka Direktīvās ietvertais priekšlikums par maksātspējas robežu aprēķināšanu dzīvības apdrošināšanas sektorā varētu kaitēt Eiropas pārapsdrošinātāju konkurētspējai. Šo iemeslu dēļ Komiteja uzskata, ka Komisijas ierosinātie dzīvības pārapsdrošināšanas uzņēmumu maksātspējas aprēķināšanas nosacījumi ir pamatīgi jāmodificē.

4.8 Balstoties uz to, Komiteja ierosina arī dzīvības pārapsdrošināšanas jomā vadīties pēc zaudējumu pārapsdrošināšanai pielietotajiem maksātspējas aprēķināšanas nosacījumiem.

4.8.1 Raugoties no riska, kā arī no konkurences viedokļa, zaudējumu pārapsūtinātāju maksātspējas aprēķināšanas metode ir vairāk nekā pietiekoša. Maksātspējas aprēķina formula lielā mērā atbilst prasībām attiecībā uz maksātspēju, salīdzinot starptautiskā kontekstā, un līdz ar to tālejoši tiktu novērsta Eiropas pārapsūtināšanas sektora konkurences apstākļu pasliktināšanās.

4.8.2 Zaudējumu formula adekvātā veidā atspoguļo dzīvības pārapsūtināšanas darījumus. Līdz ar vairuma mirstības risku uzņemšanos dzīvības pārapsūtināšanas darījums drīzāk atbilst zaudējumu apdrošinātāju un zaudējumu pārapsūtinātāju, nevis dzīvības apdrošinātāju slēgtajiem darījumiem.

4.8.3 Atsevišķi riski, kas zaudējumu formulā netiek ņemti vērā, ir viegli iekļaujami projekta *Solvency II* ietvaros.

4.8.4 No likumdošanas tehnikas viedokļa zaudējumu formula ir viegli iestrādājama, jo Komisija Direktīvu projekta ietvaros (3. pārskatīšana) jau ir iesniegusi gatavu direktīvu tekstu.

4.8.5 Zaudējumu formula ļaus dzīvības pārapsūtināšanas uzņēmumiem noteikt maksātspējas prasības tuvu reālajam laikam, jo nepieciešamie dati jau šodien ir uzņēmumu rīcībā un vairs nav jāapkopo. Starptautiskos darījumos zaudējumu formula šķiet piemērotāka sevišķi tādēļ, ka trūkst informācijas.

4.8.6 Zaudējumu apdrošināšanai pielietotā maksātspējas formula ir īpaši piemērota *Fast Track Approach*. To ir viegli ieviest, jo tai nav nepieciešama nekāda papildus pielāgošana, piemēram, līgumā atrunātu depozītu gadījumos.

## 5. Maksātspējas nosacījumi zaudējumu pārapsūtināšanas darījumiem (37. un 55. pants)

5.1 Direktīvu projekts paredz pārnest tiešajai zaudējumu apdrošināšanai pielietotos priekšrakstus par maksātspējas robežu aprēķināšanu uz zaudējumu pārapsūtināšanas sektoru. Saistībā ar to tiek paredzēta iespēja ar *Lamfalussy* procedūras starpniecību paaugstināt zaudējumu pārapsūtinātājiem pieprasītās maksātspējas robežas par maksimāli 50 %.

5.2 Komiteja uzskata, ka neizmainītu tiešajai zaudējumu apdrošināšanai pielietoto maksātspējas nosacījumu pārņemšana zaudējumu pārapsūtināšanas sektorā *Fast-Track* principa ietvaros ir piemērota rīcība. Tomēr Komitejai rodas nopietnas šaubas sakarā ar *Lamfalussy* paplašināšanu maksātspējai izvirzāmo prasību jomā.

5.3 Šis Direktīvas ir izstrādātas kā *Fast-Track* projekts, nevis kā pamatnosacījumu direktīvas *Lamfalussy* procedūras ietvaros. Maksātspējai izvirzīto prasību pieskaņošana ir jāveic tikai plašāk pielietojamā projekta *Solvency II* ietvaros.

5.4 *Lamfalussy* procedūras izmantošana gan arī šeit nav pamatota. Prasības attiecībā uz pārapsūtināšanas uzņēmumu pašu kapitālu nekādā ziņā nav īstenošanas pasākumi, kuru noteikšanai ir paredzēta *Lamfalussy* procedūra. No ilgstošajām sarunām banku jomā saistībā ar Bāzeli II nav grūti izsecināt, ka pašu kapitālam izvirzītās prasības veido turpmākās uzraudzības sistēmas "sirdi" un nekādā gadījumā nav uzskatāmas par pakārtotiem, detalizētiem nosacījumiem.

5.5 Pēc Komitejas domām, konkrētajām prasībām attiecībā uz pašu kapitālu ir jāizriet jau no pašām Direktīvām nevis no pakārtotiem Kopienas likumdošanas aktiem. Arī aktuālais Konventa projekts atbalsta šādu atdalīšanu, kur būtiskākie nosacījumi ir atrodami pašās direktīvās. Tādēļ Komisijas norāde uz plašu konsultēšanos ar visām iesaistītajām aprindām nav pietiekoši tālredzīga.

## 6. Pārapsūtināšanas un retrocesijas koeficienti (37. un 38. pants)

6.1 Direktīvu projekts paredz, ka retrocesija citiem pārapsūtinātājiem maksātspējas aprēķinā ir jāņem vērā tikai ne vairāk kā 50 % apjomā no bruto zaudējumiem. Tas atbilst tiešās dzīvības un zaudējumu apdrošināšanas jomā spēkā esošajam nosacījumam. Iesniegtajām direktīvām par pārapsūtināšanas uzņēmumu uzraudzību būtu jānodrošina ievērojams ieguldījums Eiropas Savienības pārapsūtināšanas nozares finansiālās uzticamības stiprināšanā. Šajā kontekstā Komiteja uzskata, ka ir pamats pilnībā atzīt tiešo apdrošinātāju cesijas un pārapsūtinātāju retrocesijas ar nosacījumu, ka cesionārs vai retrocesionārs ir pakļauts uzraudzībai Eiropas Savienības robežās.

6.2 Pārapsūtināšanas un retrocesijas koeficientu paaugstināšana, pēc Komitejas domām, ir ieteicama arī tādēļ, ka ir pieaugušas prasības, kas apdrošināšanas sektoram tiek izvirzītas visas sabiedrības kopīgo problēmu risināšanā. Īpaši tad, kad pēc 2001. gada 11. septembra terora aktiem tika pieprasīts segums rūpniecības un aviotransporta nodrošināšanai pret terora aktiem, daļēji nebija iespējams piedāvāt lētākus risinājumus zemo pārapsūtināšanas un retrocesijas koeficientu dēļ. Atsevišķās dalībvalstīs sakarā ar zemo retrocesijas koeficientu joprojām nav izdevies atrast risinājumus ar terorismu saistīto risku apdrošināšanai.

## 7. Papildus nosacījumi (34. pants)

7.1 Komiteja akceptē 34. pantā nostiprināto kvalitatīvo uzraudzības nosacījumu principu (*Prudent-Person-Principle*). Ņemot vērā pārapsūšināšanas darījumu īpatnības un it sevišķi to starptautisko raksturu, šāds princips ir piemērotāks nekā strikti kvantitatīvais. Līdz ar to ES tiks ieviests mūsdienīgs princips, kuru iesaka arī *International Association of Insurance Supervisors* (IAIS). Tomēr vienlaikus Komiteja atzīst arī to, ka kvalitatīvais princips nav nekāds brīvīšanas raksts, bet prasa no uzņēmumiem pastāvīgu kapitālieguldījumu procesa kontroli un uzlabošanu.

7.2 Tā kā ar direktīvu tiek ierobežoti vai atcelti līdz šim pastāvošie pārraudzības noteikumi (kā depozīta drošība), tiek ierosināts direktīvā piešķirt dalībvalstīm izvēles tiesības prasīt no to teritorijā darbojošajiem pārapsūšinātājiem papildinošu kvantitatīvu investīciju priekšrakstu piemērošanu. Visiem šāda veida noteikumiem ir jābūt pamatotiem ar "prudent person principle" un ar pārņemtajiem pienākumiem.

## 8. Pārejas termiņi (51. pants)

Pārapsūšināšanas uzņēmumi patlaban nav pakļauti nekādiem vienotiem ES tiesiskajiem pamatnosacījumiem. Tādēļ Komiteja iesaka Komisijai plašā mērogā pārbaudīt nepieciešamību pēc tālākiem pārejas nosacījumiem. Tie varētu attiekties, piemēram,

uz pārapsūšinātāju pielietotajiem pašu kapitāla instrumentiem, kas netiek atzīti tiešo apsūšinātāju pašu kapitāla regulēšanas ietvaros.

## 9. Secinājumi

9.1 Izteikto iebildumu robežās Komiteja atbalsta Komisijas ierosinājumus Direktīvām par pārapsūšināšanu un grozījumiem direktīvās 73/239/EEC, 92/49/EEC un direktīvās 98/78/EC un 2002/83/EC. Tā uzskata, ka projekts aptver gandrīz visas pārapsūšināšanas uzraudzības jomas. Pilnīga Direktīvu ieviešana būs ievērojams ieguldījums Eiropas Savienības pārapsūšināšanas tirgus stiprināšanā un stabilitātē, kas atbilst Komisijas izvirzītajam mērķim.

9.2 Pēc Komisijas iesniegto ierosinājumu pārbaudīšanas Komiteja pievērsās izvēlētiem Direktīvu projekta aspektiem, lai dotu Komisijai konkrētus norādījumus un mudinātu to arī uz plašākām pārdomām un analīzi. Komiteja ierosina arī dzīvības pārapsūšināšanā par pamatu izmantot zaudējumu pārapsūšinātājiem piemēroto maksātspējas aprēķinu. Bez tam maksātspējas prasībām nevajadzētu ietilpt *Lamfalussy* procedūras pielietojuma jomā. Tā kā Komiteja uzskata Direktīvu projektu par svarīgu, tā iestājas par secīgu likumdošanas procedūru.

Brisele, 2004. gada 6. oktobris

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND



**Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai attiecībā uz toluola un trihlorobenzola tirdzniecības atļauju un lietojuma ierobežojumiem (divdesmit astotais Padomes Direktīvas 76/769/EEC grozījums)**

COM(2004) 320 galīgā red. - 2004/0111 (COD)

(2005/C 120/02)

2004. gada 11. maijā Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai attiecībā uz ierobežojumiem toluola un trihlorobenzola tirdzniecības atļauju un lietojuma ierobežojumiem (divdesmit astotais Padomes Direktīvas 76/769/EEC grozījums)

Iekšējā tirgus, ražošanas un patēriņa darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 6. oktobrī. Ziņojuma sniedzējs bija **Sears kungs**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 165 balsīm par, 1 balsīm pret un 5 locekļiem atturoties pieņēma šādu atzinumu:

## 1. Ievads

1.1 "Esošās" vielas ir vielas, kas tika ieviestas Eiropas Kopienas tirgū laikā no 1971. gada 1. janvāra līdz 1981. gada 18. septembrim. 100 195 šādu vielu identificēja un uzskaitīja Eiropas esošo komerciālo ķīmisko vielu sarakstā (EINECS), kas publicēts *Oficiālajā Vēstnesī* 1990. gadā <sup>(1)</sup>. Vienas, kas tika laistas tirgū pēc 1981. gada 18. septembra, ir definētas kā "jaunas", un pirms to laišanas tirdzniecībā par tām ir jāpaziņo saskaņā ar attiecīgo Eiropas Savienības likumdošanu.

1.2 Šo esošo vielu radītie riski cilvēku veselībai un apkārtējai videi tiek iedibinātā kārtībā regulāri izvērtēti saskaņā ar Padomes Regulu (EEC) 793/93 <sup>(2)</sup>. Uz šo dienu izveidoti izvērtējumam paredzēti četri pārbaudāmo vielu prioritārie saraksti. Pārbaudes jāveic dalībvalstu kompetentajām iestādēm. Pēdējais no šiem sarakstiem datēts ar 2000. gada 25. oktobrī <sup>(3)</sup>. Tajā iekļauta 141 viela, kas varētu radīt risku vai nu to specifiskās struktūras un zināmās vai paredzamās bioķīmiskās iedarbības dēļ, vai kas rada bažas to augstā ražošanas apjoma (HPV) dēļ.

1.3 Dalībvalstis novērtē katru vielu visās tās ražošanas un lietošanas pakāpēs attiecībā gan uz apdraudējumu, gan uz iedarbību, lai noteiktu, vai tās patiešām rada risku veselībai un apkārtējai videi vai nē un, ja tās rada risku, kādi riska mazināšanas pasākumi varētu būt vajadzīgi. Ja ir noteikts, ka, neraugoties uz to, ka šāda viela ir vērtējuma prioritāšu sarakstā, jebkādā reālajā vai plānotajā lietojumā riska nav vai arī tas ir niecīgs, kontroles pasākumi vai nu netiek prasīti, vai, ja tie tomēr tiek veikti, to iespāids un dotais labums ir nenozīmīgi.

1.4 Aizpildītus dalībvalstu riska novērtējuma ziņojumus (RAR) savukārt izvērtē Zinātniskā komiteja toksiskuma,

ekotoksiskuma un vides jautājumos (CSTEE). Ja CSTEE ir vienprātis ar secinājumiem un atbalsta vispārējo vērtējuma procesu, riska mazināšanas pasākumus, ja tādi nepieciešami, iespējams ierosināt kā Padomes Direktīvas par noteiktu bīstamu vielu un preparātu tirdzniecības atļaujām un lietojumu 76/769/EEC <sup>(4)</sup> I pielikuma grozījumus. Šis priekšlikums ir divdesmit astotais šāds grozījums.

1.5 Abas priekšlikumā minētās vielas (toluols un trihlorobenzols) ir novērtētas saskaņā ar iepriekš minēto procedūru. Abas tika iekļautas otrajā prioritāro vielu sarakstā, ko publicēja kā Komisijas 1995. gada 25. septembra Regulu EC 2268/95 <sup>(5)</sup>. Abas tika nodotas Dānijai izvērtējuma veikšanai. CSTEE pēc būtības bija vienprātis ar sekojošo RARs un atbalstīja to attiecīgi savā 2001. gada 12. jūnija un 2001. gada 20. jūlija 24. un 25. plenārajā sesijā.

1.6 Šajā priekšlikumā noteikti riska samazināšanas pasākumi attiecībā uz šīm abām vielām, kas dalībvalstīm jāievieš astoņpadsmit mēnešu laikā pēc tam, kad direktīva stājusies spēkā. Komisija publicēja priekšlikumu 2004. gada 28. aprīlī. Pēc tam, kad ievērotas attiecīgās procedūras, un tad, ja iespējams panākt vienošanos par jebkādam nepieciešamām izmaiņām, direktīvai jāstājas spēkā dalībvalstīs ne vēlāk kā 2006. gada jūnijā.

## 2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Priekšlikums paredzēts cilvēku veselības un apkārtējās vides aizsardzībai, kā arī iekšējā tirgus izveidošanai (vai saglabāšanai) attiecībā uz šīm abām vielām. Uzskatāms, ka to iespējams izdarīt ar mazām izmaksām vai pavisam bez izmaksām, jo lietojums norādītajā veidā jau ir samazinājies un domājams, ka jau pieejami arī alternatīvi izstrādājumi.

<sup>(1)</sup> OV C 146A, 15.6.1990.

<sup>(2)</sup> OV L 84, 5.4.1993.

<sup>(3)</sup> OV L 273, 26.10.2000.

<sup>(4)</sup> OV L 262, 27.9.1976.

<sup>(5)</sup> OV L 231, 28.9.1995.

2.2 Toluola gadījumā, kas atzīts kā nepastāvīga HPV viela, ko lieto kā būtisku izejvielu ķīmiskajā sintēzē un kā šķīdinātāju daudzu rūpniecisku un patēriņa preču ražošanā, ierobežojumi ir attiecināmi uz jebkuru pielietojumu līmēs un smidzināmajās krāsās, kas paredzētas vispārpieejamai pārdošanai, kurās tas pārsniedz 0,1 % masas. Tas neattiecas ne uz vienu rūpniecisko lietojumu un paredzēts patērētāju veselības aizsardzībai.

2.3 Trihlorobenzola gadījumā, kad vielas kā starpprodukta lietojums noteiktos herbicīdos un kā procesa šķīdinātāja lietojums slēgtās sistēmās ir daudz ierobežotāks, ierobežojumi ir attiecināmi uz jebkuru lietojumu, kurā tas pārsniedz 0,1 % masas, izņemot vielas kā starpprodukta lietojumu. Tas ierobežo jebkādu iespējamo vispārpieejamo pārdošanu un nodrošina papildu veselības aizsardzību darba vietā.

2.4 Abi izstrādājumi, uz kuriem attiecas šis grozījums, ir apzīmēti ar saviem CAS numuriem 108-88-3 120-82-1 priekšlikuma pielikumā. Ierobežojumi attiecībā uz lietojumu tiks pievienoti Direktīvas 76/769/EEC 1. pielikumam.

2.5 Dalībvalstu rīcībā būs viens gads, lai publicētu likumus, kādi nepieciešami, lai ievērotu šo direktīvu, attiecīgajai kontroles darbībai stājoties spēkā turpmāko sešu mēnešu laikā. Tas būs pēc šī priekšlikuma spēkā stāšanās brīža, pēc apspriešanās ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju (EESK), kā prasīts Līguma 95. pantā, un pēc līdzlēmuma pieņemšanas procedūras Eiropas Parlamentā.

### 3. Vispārēji piebildumi

3.1 Tāpat kā ar divdesmit sesto Padomes Direktīvas 76/769/EEC grozījumu (nonilfenola, nonilfenola etoksilātu un cementa tirdzniecības atļauju un lietojuma ierobežojumi) <sup>(1)</sup>, par kuru EESC savu atzinumu iesniedza 2003. gada martā <sup>(2)</sup>, šis priekšlikums iztirzā ar minētajām nesaistītas vielas, kas skaidrības labad tiks apskatītas atsevišķi. (Starpā esošais divdesmit septītais grozījums par policikliskajiem aromātiskajiem ogļūdeņražiem atvasinātajās eļļās un riepās ir publicēts, taču joprojām tiek pārskatīts.)

### 4. Toluols

4.1 Toluols ir dzidrs bezkrāsas šķidrums ar raksturīgu smaržu. Pazīstams arī kā metilbenzols; tam pēc benzola ir otrā visvienkāršākā aromātiskā struktūra – sešu posmu oglekļa gredzens ar piesaistītu viena posma (alkila) oglekļa ķēdi. Tas

<sup>(1)</sup> OV L 178, 17.7.2003.

<sup>(2)</sup> OV C 133, 6.6.2003.

rodas dabiski jēlnaftā, dažos augos un kokos un emisijās no vulkāniem un mežu ugunsgrēkiem; to iespējams saražot speciāli ļoti lielos daudzumos no ogļēm vai jēlnaftas.

4.2 Saskaņā ar rūpniecisko informāciju pasaules jauda un ražošanas līmenis attiecībā uz speciāli saražotu toluolu 2002. gadā attiecīgi bija 20 miljoni tonnu un 14 miljoni tonnu. 75 % no šīs jaudas saistāmas ar ASV, Āziju un Japānu. CSTE atzinumā minēts ES ražošanas līmenis 1995. gadā – 2,6 miljoni tonnu. Daudz lielāki apjomi tiek iegūti parastā benzīna ražošanas procesā, palielinot toluola izplatību; šie dati nav iekļauti kopējos rādītājos <sup>(3)</sup>.

4.3 Toluols galvenokārt tiek lietots kā izejviela slēgtās sistēmās, kas paredzētas speciālai benzola, uretāna putu un citu ķīmisko vielu ražošanā, un daudz mazākā apjomā kā šķīdinātāju nesējs krāsās, tintēs, līmēs, farmaceitiskajos izstrādājumos un kosmētikā. Tā iedarbība uz cilvēku veselību un apkārtējo vidi ir plaši pētīta, un šos pētījumus atzinuši visi, kas saistīti ar šo jautājumu. Ir nepārprotama nepieciešamība līdz minimumam samazināt jebkādu nevajadzīgu reālu vai teorētiski nekontrolētu iedarbību, jo īpaši tad, ja eksistē alternatīvas vielas ar līdzīgu šķīdinošu spēju.

4.4 Abi gala pielietojumi, kas norādīti šajā priekšlikumā, attiecas uz šo pēdējo minēto kategoriju. Toluola kā šķīdinātāja lietojums līmēs un smidzināmajās krāsās vispārpieejamā pārdošanā nav nepieciešama, un to neatbalsta šādu izstrādājumu ražotāji Eiropā. Reālais tirdzniecības apjoms šiem diviem gala lietojumiem šobrīd ir ļoti zems vai līdzinās nullei. Tāpēc lielā mērā tas ir tikai piesardzības pasākums ar maz domājamu ietekmi uz ražotāju izmaksām vai uz patērētāju izvēli vai veselību.

4.5 EESK atzīst, ka galvenā prasība ir nodrošināt to, lai ar toluolu varētu droši rīkoties lielos apjomos slēgtās sistēmās darba vietā. Šis priekšlikums nodrošina to, ka sabiedrības locekļi ārpus kontrolētās darba vides tiks atbilstoši aizsargāti pret nevajadzīgu iedarbību kā šobrīd, tā arī nākotnē. Tāpēc EESK atbalsta šo priekšlikuma daļu.

### 5. Trihlorobenzols

5.1 Trihlorobenzola situācija būtiski atšķiras no iepriekš minētā, un priekšlikumā ir nepieciešami daži grozījumi un paskaidrojumi.

<sup>(3)</sup> Dati no APA (Aromātisko izstrādājumu ražotāju asociācija), CEFIC (Eiropas Ķīmiskās rūpniecības padome) locekle

5.2 "Trihlorobenzols" ir speciāli ražota ķīmikālija, kas nav sastopama dabā nekā citādi, kā vien citu hlorētu aromātisko savienojumu sadalīšanās procesā. Atkarībā no hlora atomu novietojuma ap sešu posmu oglekļa gredzenu ir trīs dažādi izomēri. Katram ir (gandrīz) atšķirīgas fizikālās īpašības un bioķīmiskā mijiedarbība, piemēram, kā tas noteikts pēc to LD<sub>50</sub> rādītājiem. Katram ir atšķirīgs CAS un EINECS numurs. Turklāt gan CAS, gan EINECS reģistrā ir ieraksts par "trihlorobenzolu" vispār. Visi ir komerciāli pieejami ASV un citur pasaulē. Nav domājams, ka 1,3,5-trihlorobenzolu vēl ražotu Eiropā. Sarakstu detalizēta informācija ir sekojoša (1):

EINECS numurs	201-757-1	204-428-0	203-686-6	234-413-4
CAS numurs	87-61-6	120-82-1	108-70-3	12002-48-1
Izomērs	1,2,3-	1,2,4-	1,3,5-	-
Forma	Baltas pārslas	Dzidrs šķidrums	Baltas pārslas	Dzidrs šķidrums
Kušanas punkts °C	52-55	17	63-65	-
Orāli, žurkas LD <sub>50</sub> mg/kg	1830	756	800	-
UN numurs	2811	2321	2811	-

5.3 RAR un CSTEĒ atzinums specifiski attiecas uz 1,2,4-trihlorobenzolu ar iepriekš minētajiem EINECS un CAS numuriem. Šis priekšlikums apstiprina šo vienu CAS numuru (un līdz ar to vienu izomēru, kas ir pētīts) pielikumā – bet ne virsrakstā vai tekstā.

5.4 Dažādus izomērus ražo ar augstu tīrības pakāpi kā starpproduktus slēgtās sistēmās noteiktu herbicīdu, pesticīdu, krāsu un citu speciālistiem paredzētu ķīmikāliju sintēzei. Gadījumos, kad specifiskai izomēriskai struktūrai ir mazāka nozīme, iespējams izmantot izomēru maisījumu slēgtās sistēmās kā šķīdinātāju nesēju krāsām vai kā procesa regulētājus, vai kā siltuma vadīšanas līdzekli, aerosolos kā korozijas inhibitoru un metāla darba šķidrums.

5.5 ES (un citur) galvenokārt tiek lietots 1,2,4-trihlorobenzols (1,2,4-TCB) atšķirīgās tīrības pakāpēs. Uzskatāms, ka ražošana kopš 1980-tajiem gadiem ir nepārtraukti samazinājusies. Datus, kas iesniegti OSPAR Komisijai attiecībā uz jūras vides aizsardzību, 1,2,4-TCB ražošanas līmenis 1994. gadā tiek lēsts starp 7 un 10 tūkstošiem tonnu; 1,2,3-TCB – mazāks par 2 tūkstošiem tonnu un 1,3,5-hiperTCB – mazāks par 200 tonnām (2). 2000. gada jūnijā OSPAR pievienoja visus trīs izomērus kā atsevišķus ierakstus savā bīstamo vielu sarakstā attiecībā uz prioritāro darbību. Arī CSTEĒ 2001. gada jūlija atzinumā minēta 7 tūkstošu tonnu produkcija Eiropā 1994./95. gadā. Ražošanas līmeņi turpina samazināties, un šobrīd uzskatāms, ka tie vērtējami kā aptuveni puse no minētajiem līmeņiem, un produkcijas lielākā daļa paredzēta eksportam (3).

(1) Eiropas Ķīmikāliju biroja tīmekļa vietne (<http://ecb.jrc.it>)

(2) Dati no Eurochlor, CEFIC locekļa.

(3) CSTEĒ atzinumi ir pieejami DG SANCO tīmekļa vietnē.

5.6 Šobrīd, domājams, ir palicis tikai viens ražotājs ES/OSPAR reģionā. Tirdzniecība ir aprobežota ar izomēriem 1,2,4-TCB un 1,2,3-TCB tikai kā starpprodukta lietojumam, ko apstiprina pirms-piegādes rakstveida lietojuma apraksti no katra klienta.

5.7 Komisija un CSTEĒ zina un atzīst ierobežotu skaitu citu slēgtu sistēmu lietojumu, piemēram, kā procesa šķīdinātāju lietojumu, to neatbrīvojot ārējā vidē. Tā kā šī priekšlikuma mērķis ir pieļaut ievērojamu ražošanu, taču stingri ierobežot emisijas, kādas notiek atklāta lietojuma dēļ, būtu saprātīgi to pievienot atļautajiem lietojumiem šī priekšlikuma pielikumā.

5.8 EESK uzskata, ka, ievērojot specifiskos iepriekš minētos nosacījumus, šis priekšlikums nodrošinās palielinātu aizsardzību darba vietā un likvidēs arī jebkādu iedarbības risku ārpus darba vietas. Trihlorobenzola un konkurējošu izstrādājumu ražotāji un lietotāji, šķiet, lielā mērā paredzējuši šo priekšlikumu. Tādēļ priekšlikumam būs tikai niecīga ietekme uz ražotāju un lietotāju izmaksām. Tāpēc EESK atbalsta šo priekšlikuma daļu.

## 6. Specifiskas piebildes

6.1 Kā EESK atzīmējusi jau iepriekš, ka šis priekšlikums jābalsta uz attiecīgu RAR un CSTEĒ atzinumu, un tādēļ tas attiecināms vienīgi uz 1,2,4-TCB. Tas skaidri un nepārprotami jāparāda virsrakstā un tekstā. Laimīgā kārtā lietojuma ierobežojumu ietekme paliks tāda pati, jo šis izomērs ir jaukto izomēru TCB, kas tika pārdoti lietojumam kā šķīdinātāji vai aerosoli, būtiska sastāvdaļa.

6.2 Citi slēgto sistēmu lietojumi ir jāatļauj, pievienojot vārdus "vai citās slēgtajās sistēmās, kurās nav iespējama vielu atbrīvošana apkārtējā vidē" attiecīgā ierobežojuma nobeigumā.

6.3 Tāpat kā iepriekšējo Padomes Direktīvas 76/769/EEC grozījumu gadījumā EESK uzskata par nepareizu tādu nesaistītu izstrādājumu minēšanu vienā un tajā pašā tekstā, attiecībā uz kuriem būtu nepieciešami specifiski un papildinoši grozījumi, lai pieskaņotos realitātei. Tas neveicina labu, savlaicīgu un efektīvu piemērošanu. Ja tas izriet no līdzekļu ierobežojuma šajā nobeiguma un izšķirošajā vienošanās stadijā par specifiskiem risku samazināšanas pasākumiem, šādi ierobežojumi būtu pārvarami pēc iespējas ātrāk.

6.4 EESK atzīmē, ka beidzamais izvērtējumam paredzētais prioritāro vielu saraksts tika publicēts 2000. gada oktobrī. EESK nožēlo, ka šī pieeja, šķiet, atstāta novārtā ilgi pirms iespējams ieviest citas procedūras, tādas kā REACH. Žēl, ka zaudēts laiks.

6.5 EESK atzīmē lielo nozīmi, kāda iepriekš bijusi CSTEĒ darbībai, un cer, ka tiks veikti atbilstoši pasākumi, lai uzturētu šo nozīmi arī nākotnē, neraugoties uz šobrīd izziņotajām pārmaiņām zinātnisko komiteju struktūrā un atbildībā.

6.6 EESK pievienojas vispārēji izteiktajām bažām par laiku, kāds tiek patērēts, lai novērtētu vielas saskaņā ar pašreizējo sistēmu. Attiecībā uz konkrētajām šīm divām vielām pagājuši gandrīz vienpadsmit gadi, iekams likumdošana stāsies spēkā. Pieci gadi no tiem paiet pēc tam, kad CSTEĒ atzīst RAR par apmierinošiem. Tad, kad likumdošana tomēr stāsies spēkā, virtuāli vairs nebūs nekādu izmaksu – vai izmērāmu labumu veselībai vai apkārtējai videi – nevienai no iesaistītajām personām. Turpmākas informācijas trūkuma dēļ nav iespējams pateikt, vai tas ir labi (piemēram, tirgus ir pielāgojies, pastāvot nepārtrauktam risku novērtējumu spiedienam) vai slikti (process ieguvis ļoti maz, visiem iesaistītajiem ir ievērojamas izmaksas) –, vai kā veikt jebkādas vēlamus uzlabojumus.

6.7 Tāpēc EESK uzskata, ka kā papildinājums citiem priekšlikumiem, tādiem kā REACH, un lai nodrošinātu to, ka šie priekšlikumi patiešām uzlabos, nevis vājinās pastāvošos procesus, palēninātas virzības iemesli ir jāizvērtē bez ilgākas vilcināšanās. Tas jāveic paralēli citiem pētījumiem, kas šobrīd tiek veikti, lai noteiktu šo procesu, kas paredzēti veselības un vides uzlabošanai veiksmīgas un konkurējošas uz zināšanām balstītas Eiropas ekonomikas ietvaros, ietekmi, izmaksas un sniegto labumu visām tajos ieinteresētajām personām.

Brisele, 2004. gada 27. oktobris

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND



## Atzinums par tēmu MVU un sociālās ekonomikas uzņēmumu spēja pielāgoties izmaiņām, ko izraisa ekonomikas dinamisms

(2005/C 120/03)

2004. gada 27. aprīlī Eiropas Komisijas viceprezidente *Loyola de PALACIO* kundze Komisijas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komisijas pētniecisku atzinumu par MVU un sociālās ekonomikas uzņēmumu spēja pielāgoties izmaiņām, ko izraisa ekonomikas dinamisms.

Iekšējā tirgus, ražošanas un patēriņa darba grupas, kurai ir uzticēts sagatavot Komitejas darbus šajā jomā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 6. oktobrī (ziņojuma sniedzēja: **FUSCO kundze**).

Savas 412. plenārās sesijas laikā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēde) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šo atzinumu ar 169 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties.

### Iepriekšēja piezīme

Eiropas Komisijas izteiktā pieprasījuma sakarā šī atzinuma mērķis ir pārbaudīt piedāvāto tēmu pastāvošās un iespējamās MVU, ieskaitot arī mikro- uzņēmumu no vienas puses, un sociālās ekonomikas uzņēmumu (tālāk tekstā: SEU), no otras puses, mijiedarbības aspektā un pārbaudīt dažādu veidu instrumentus un modeļus, ko piedāvā SEU, kam ir vai varētu būt būtisks iespaids uz šo pielāgošanās spēju kā MVU, tā SEU gadījumā.

### 1. Mērķi un normatīvais ietvars

1.1 Eiropas Komisija ir lūgusi EESK šo pētniecisko atzinumu, uzskatot, ka MVU un SEU loma Lisabonas stratēģijā ir īpaši svarīga, un ierosinot attīstīt tādus elementus, kas ļautu noteikt likumdošanas un atbalsta ietvaru, kas nepieciešams šiem ekonomikas veidotājiem.

1.2 Šis pieprasījums seko EESK pašiniciatīvas atzinuma publikācijai par MVU un SEU lomu jaunpieņākušo valstu ekonomikas daudzveidošanā, kas tika pieņemts vienbalsīgi 2004. gada 1. aprīlī. Šis atzinums saistīti apskatīja šo abu veidu ekonomikas dzīves dalībniekus, tos definējot un norādot to nozīmību visā ES kopumā gan tā ieguldījuma ziņā, ko šie uzņēmumi sniedz ekonomikā, nodarbinātībā un sociālajā kohēzijā, gan to dziļās mijiedarbības un sinerģijas ziņā. Atzinums arī precizēja, ka pārveidošanas jēdziens ir daudz plašāks un dinamiskāks nekā pārstrukturēšana. Tas pieminēja Gyllenhammer ziņojumu, ko izstrādāja Eiropas Komisijas nodibinātā augsta līmeņa grupa "Organizēt pārmaiņas" un kas uzsver darba vietu radīšanu, atzīstot par pamatotu tādu stratēģiju, kas mērķē uz benčmārkingu (etalonuzdevumu risināšanu), jaunievedumiem un sociālo kohēziju. Atzinums piedāvāja integrētu programmu

10 punktos MVU un SEU veicināšanai jaunpieņākušo valstu ekonomikas daudzveidošanā, tā ir programma, ko lielā mērā iedvesmojušas vairākas veiksmīgas SEU prakses ES.

1.3 Veiksmīgās SEU prakses ES patiesībā varētu veidot pamatu mijiedarbībai un sinerģijai starp SEU un MVU, paverot novatoriskus ceļus SEU sadarbības gara, jaunievedumu un dinamisma jomā un saistībā ar to nozīmīgo potenciālu, ko tie dod izmantošanai MVU, piedāvājot šiem uzņēmumiem patiesu pievienoto vērtību to izplatībā, ar savu pašu struktūru radot sadarbību, pārstāvību un nepieciešamo uzticību šo uzņēmumu starpā.

1.4 2000. gada marta Eiropas Padome piedāvāja Lisabonas stratēģiju, nosakot mērķi padarīt Eiropu par visdinamiskāko un konkurētspējīgāko zināšanu ekonomiku pasaulē, vienlaikus uzsverot nepieciešamību "radīt labvēlīgu klimatu novatorisku uzņēmumu, proti, MVU, radīšanai un attīstībai", piebilstot, ka "uzņēmumu konkurences spēja un dinamisms ir tieši atkarīgi no investīcijām, jaunievedumiem un uzņēmuma garam labvēlīgas likumdošanas vides" <sup>(1)</sup>. Balstoties uz to, 2000. gada 19. un 20. jūnija Feiras Eiropas Padome pieņēma Eiropas Mazo uzņēmumu hartu, kas apstiprina, ka šie uzņēmumi "ir Eiropas ekonomikas mugurkauls [un] veido neaizstājamu darbavietu avotu un uzņēmējdarbības ideju audzētavu" <sup>(2)</sup>. Vēl vairāk, arī Lisabonas stratēģija atgādina, ka ekonomikas pieaugums ir atslēgas faktors sociālās kohēzijas nodrošināšanai Eiropā. Sekojoši Komisija izteicās, ka Lisabonas plāna pieņemšanas izaicinājumi ir nepieciešamības palielināt darbavietu piedāvājumu un nodarbinātības līmeni, uzlabot tehniskās zināšanas un nodrošināt sakārtotu lauksaimniecības un rūpniecības plūsmu pakalpojumu virzienā, nesaasinot reģionālās atšķirības pašu valstu iekšienē <sup>(3)</sup>.

<sup>(1)</sup> Prezidentūras secinājumi – Lisabona, 2000. gada 23. un 24. marts, 14. punkts.

<sup>(2)</sup> The European Charter for Small enterprises, Luxembourg: Office for the Official Publications of the European Communities, 2002. Komisija apstiprina, ka Harta ir tikusi pieņemta 2002. gada 23. aprīlī Mariborā (skatīt [http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise\\_policy/sme-package/index.htm](http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm)). Kā Komiteja, tā Parlaments turpina dedzīgi pieprasīt Hartai juridisku spēku, kā arī to skaidri ierakstīt Eiropas Konvencijā nodaļā par rūpniecību.

<sup>(3)</sup> "Stratēģija pilnīgai nodarbinātībai un labākas kvalitātes darbavietām visiem." COM(2003) 006 galīgā red.

1.5 MVU, jēdziens, kas ietver arī mikrouzņēmumus, kam ir savas specifiskas īpašības, ir uzņēmumi, kas atbilst precīziem skaitliskiem kritērijiem, kādus tos ir sekojošā veidā definējusi Eiropas Komisija (1):

Uzņēmuma kategorija	Strādājošo skaits	Apgrozījums	vai	Kopējā bilance
Vidējais	< 250	≤ 50 miljoni €		≤ 43 miljoni €
Mazais	< 50	≤ 10 miljoni €		≤ 10 miljoni €
Mikro	< 10	≤ 2 miljoni €		≤ 2 miljoni €

1.6 SEU pieder četru uzņēmumu grupu kopumam: kooperatīvi, apdrošināšanas sabiedrības, asociācijas un fondi. Šos uzņēmumus raksturo sociālā pamatojuma prioritāte pār peļņas maksimizāciju, kas bieži rada saikni ar teritoriju un vietējo attīstību. Šo uzņēmumu pamatvērtības ir: solidaritāte, sociālā kohēzija, sociālā atbildība, demokrātiska pārvaldīšana, līdzdalība, autonomija (2).

1.7 Lielākā daļa SEU ir ietverti ES standarta definīcijā par MVU (3). Tiem uzņēmumiem, kas neatbilst šādai definīcijai sava izmēra dēļ, parasti ir ar MVU vienotas īpašības, kā zems ārējo investīciju līmenis, tas, ka nav kotējuma biržā, īpašnieku–akcionāru tuvums un cieša saikne ar vietējo struktūru.

1.8 Eiropas institūcijas ir noteikušas likumdošanas normatīvus, kas attiecas uz MVU politiku. Līdz 2005. gadam pastāv galvenais saistošais mērs MVU kā tādiem: Padomes Lēmums 2000/819/EC par Daudzgadīgo programmu 2001.–2005. gadam uzņēmumam un uzņēmējdarbībai, un jo īpaši MVU. Šī programma, kas tiek izmantota arī, lai panāktu progresu Eiropas Mazo uzņēmumu hartā noteikto mērķu īstenošanā, tiecas sasniegt sekojošus mērķus:

- nostiprināt uzņēmumu pieaugumu un konkurences spēju;
- veicināt uzņēmuma garu;
- vienkāršot uzņēmumu administratīvo un likumdošanas vidi;

(1) Ieteikums 2003/361/EC, kas aizstāj Ieteikumu 96/280/EC (OV L 124 2003. gada 20. maijs, 36. lpp.), kas stāties spēkā 2005. gada 1. janvārī. Gan pašreiz spēkā esošajā ieteikumā, gan jaunajā ieteikumā šīs definīcijas paliek identiskas. Mainās vienīgi apgrozījums un kopējā bilance.

(2) B. Roelants (koord): Pirmās Centrālās un Austrumeiropas valstu Sociālās ekonomikas konferences sagatavošanas dokuments, 2002., 34. lpp. Kopsaucēji, kas izstrādāti, pamatojoties uz Eiropas Komisijas, Reģionu komitejas, CEP-CMAF (Kooperatīvu, savstarpējās apdrošināšanas sabiedrību, asociāciju un fondu Eiropas konference) un FONDA (saistīta ar organizācijām sociālās ekonomikas koncepta pirmsākumos) iesniegtajām definīcijām.

(3) McIntyre et al: Small and medium enterprises in transitional economies, Houndmills: MacMillan, 10. lpp.

— uzlabot uzņēmumu finanšu vidi;

— atvieglot uzņēmumu piekļuvi Kopienas atbalsta dienestiem, programmām un tīkliem.

1.9 2003. gada 21. janvārī Komisijas Paziņojums [COM (2003) 26 galīgā red.] izklāstīja piecus ziņojumus par ES politiku attiecībā pret MVU: divus ziņojumus par Eiropas Mazo uzņēmumu hartas īstenošanu ES un valstīs, kas pievienojas ES; vienu ziņojumu par ES darbībām MVU labā; vienu MVU pārstāvja ziņojumu un Zaļo grāmatu par uzņēmuma garu. Citu pieņemto izaicinājumu starpā ziņojums par ES darbībām parāda ES iesaistīšanos, konkrēti caur struktūrfondiem, jau minēto daudzgadīgo programmu un FP6. Visbeidzot, sākot ar Zaļo grāmatu, tika izstrādāta Kopienas rīcības plāns par labu uzņēmuma garam un uzņēmumu konkurences spējai (2006.-2010.).

1.10 Eiropas Komisija ir arī nodrošinājusi normatīvo aktu ietvaru sociālās ekonomikas uzņēmumiem. Vissvarīgākie no tiem, kooperatīvi, ir bijuši par pamatu 2004. gada 23. februāra "Paziņojumam par Kooperatīvajām sabiedrībām Eiropā". Paziņojumā tiek piedāvāts uzlabot kooperatīvu pārredzamību un izpratni par tiem, veicināt šo uzņēmumu juridiskā ietvara konvergenci ES valstīs (4). Tas atzīmē šāda veida uzņēmuma pamatnormas, kā tās ir definētas Starptautiskās darba organizācijas Rekomendācijā par kooperatīvu veicināšanu, kas pieņemta 2002. gada jūnijā vispasaules līmenī un konkrēti no 25 ES valstu valdību, kā arī lielākās daļas nacionālo darba devēju un strādājošo organizāciju pārstāvju puses; tā ir rekomendācija, kas atsaucas arī uz galvenajām starptautiskajām darba normām, norādot, ka tās pilnībā attiecas uz kooperatīvos strādājošajiem. Cita starpā Eiropas Komisija nesēn ir publicējusi darba dokumentu par apdrošināšanas sabiedrībām, tas ir 2003. gada 3. oktobra dokuments "Apdrošināšanas sabiedrības paplašinātajā Eiropā", kas norāda šāda veida SEU pamatnormas (5).

## 2. Sociālekonomiskais ietvars

2.1 Komisija ir atzinusi, ka MVU ir Eiropas ekonomikas pamats ar 66 % no ES kopējās nodarbinātības un 60 % no ES kopējās pievienotās vērtības, izņemot lauksaimniecības sektoru. Reģioni ar lielu MVU koncentrāciju kā Emīlija–Romaņa, Bāde–Vurtenberga un Jitlande ir to reģionu starpā, kuriem ir vislielākais IKP uz iedzīvotāju un visaugstākais nodarbinātības līmenis (6).

(4) Konkrēti piemērojot Regulu par Eiropas kooperatīvajām sabiedrībām. Skatīt Padomes 22.7.2003. Regulu EK Nr. 1435/2003 par Eiropas kooperatīvo sabiedrību (EKS) statusu.

(5) Eiropas Komisija: Darba dokuments - Savstarpējās apdrošināšanas uzņēmumi paplašinātajā Eiropā, 2003. gada 3. oktobrī, 5. lpp.

(6) Eiropas Komisija (2004): Jaunas partnerattiecības kohēzijai – Konverģence, Konkurences spēja, Sadarbība – Trešais ziņojums par ekonomikas un sociālo kohēziju, 5. un 8. lpp.

2.2 EESK savā atzinumā "Sociālā ekonomika un vienotais tirgus" <sup>(1)</sup> uzsvēra SEU sociālekonomisko nozīmi, norādot, ka tie ir būtiski uzņēmējdarbības daudzveidībā un ekonomikas daudzveidošanā <sup>(2)</sup>. Šāds atzinums ir nācis no pašas Komisijas, konkrēti tās *Paziņojumā par kooperatīvajām sabiedrībām Eiropā* un Konsultācijas dokumentā *Apdrošināšanas sabiedrības paplašinātājā Eiropā*, kas minēti augšā 1. paragrāfa 10. punktā. ES sociālās ekonomikas uzņēmumu un organizāciju sociālā un ekonomiskā nozīme pieaug; ar apmēram 9 miljoniem tiešo strādājošo PLE (pilna laika ekvivalents), tie veido 7,9 % no civilo algoto darbinieku nodarbinātības <sup>(3)</sup>. Bez tam šie uzņēmumi saista ievērojamu daļu sabiedrības: saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem kooperatīvi aptver 140 miljonus locekļu, un apdrošināšanas sabiedrības – 120 miljonus. Tādējādi tiek vērtēts, ka vairāk kā 25 % ES pilsoņu ir SEU locekļi ar skaidri definētu sociālekonomisku lomu tajos: ražotāji, patērētāji, noguldītāji, mājokļa iedzīvotāji, apdrošinātie, studenti, brīvprātīgie u.c. SEU attīstās visos sektoros un jo īpaši sabiedriskas lietderības un vispārēju interešu pakalpojumos <sup>(4)</sup> tādās sfērās kā veselība, vide, sociālie dienesti un izglītība <sup>(5)</sup>. Tādējādi šiem uzņēmumiem ir būtiska loma pamatkapitāla radīšanā, spēja nodarbināt cilvēkus ar īpašām vajadzībām, sociālajā labklājībā, vietējo ekonomiku atjaunošanā un vietējo pārvaldīšanas modeļu modernizēšanā. Daži no tiem ir izstrādājuši sabiedrības bilances sistēmas, kurās ir izvērtēts to iespaids sociālajā un vides jomā.

2.3 MVU ir svarīgs faktors nodarbinātības un atkārtotas darbības pieņemšanas jomā svarīgās industriālās pārmaiņās, kas norisinās, sākot ar tiem sektoriem, kuri pavājinās, un tiem, kuri samazina darbavietu skaitu tradicionālajos sektoros (amatniecība, amati) un citiem, kas attīstās, kā pakalpojumi uzņēmumiem, jaunās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, augstās tehnoloģijas sektori, celtniecība un sabiedriskie darbi, un līdzīgi pakalpojumi (tostarp veselības jomā) un tūrisms.

2.4 Tajā pašā laikā MVU un SEU sastopas ar īpašiem izaicinājumiem. Eiropas Mazo uzņēmumu harta atzīst, ka šos pēdējos visvairāk skar uzņēmējdarbības vides pārveidojumi. Eiropas Komisijas Zaļā grāmata par uzņēmuma garu apstiprina,

<sup>(1)</sup> Atzinums ECC 242/2000, OV C 117 26.04.2000.

<sup>(2)</sup> Nesenā pētījumā ESAO precizē, ka "sociālā ekonomika ir plašāks koncepts nekā bezpeļņas sektors, jo tas nav tik strikti saistīts ar nepiegādes prasībām, saskaņā ar kurām organizācijas nevar legāli atkārtoti izplatīt savus pārpalikumus to īpašniekiem" (ESAO 2003, "The non-profit sector in a changing economy", Parīze, 299. lpp.).

<sup>(3)</sup> Šis darbavietas neietver netiešās darbavietas, kā pašnodarbinātie lauksaimniecībā vai MVU, kas ir kooperatīvu biedri. CIRIEC 2000: "The enterprises and organisations of the third system: strategic challenge for employment" Lježas Universitāte.

<sup>(4)</sup> Tang et al, 2002, 44. lpp.

<sup>(5)</sup> Skaīt CEP-CMAF (Eiropas Pastāvīgā kooperatīvu, savstarpējās apdrošināšanas sabiedrību, asociāciju un fondu konference) hartu.

ka SEU, tāpēc ka tiem ir jāpiemēro "uzņēmuma un paveiktā principi, lai sasniegtu savus sociālos un sabiedriskos mērķus, ir jāstājas pret īpašiem izaicinājumiem tajā, kas skar piekļuvi finansējumam, pārvaldīšanas apmācībai un padomiem" <sup>(6)</sup>.

2.5 MVU un SEU dažādos veidos var pildīt svarīgu lomu sociāli ekonomiskajās pārmaiņās, ar daudziem veiksmīgu prakšu piemēriem: ar jaunu personu pieņemšanu darbā darba tirgū, ar atbalstu mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu novatoriskajai kapacitātei; at tādu personu atkārtotu pieņemšanu darbā, kas kļuvušas par bezdarbniekiem rūpniecības nozarēs, kuriem vajadzēja samazināt darbības lauku vai slēgt uzņēmumu; ar sociālo prognožu apdrošināšanas sabiedrību radīšanu; ar jaunu uzņēmumu radīšanu sektoros, kuros notiek attīstība; ar pakalpojumu un darba apakšlīgumu attīstīšanu; ar grūtībās nonākušo uzņēmumu nodošanu to strādniekiem; ar atbalstu mikrouzņēmumu un neatkarīgo darbavietu radīšanai un ar kvalitatīvam pārmaiņām paša sektora iekšienē. Vēl vairāk, SEU var dot zināmus īpašus ieguldījumus šim pārveidojumam gan ar savu apmācības spēju uzņēmējdarbības jomā, kas jau ir tikusi pierādīta, gan ar vērtībām, ko tie veicina, kā, piemēram, sociāli atbildīga uzņēmējdarbība, demokrātija un pilsoņu līdzdalība, darbinieku iesaistīšanās, tostarp finansiāla, savā uzņēmumā, sociālā iekļaušana, ieinteresētība vietējā attīstībā un ilgstošā attīstībā.

2.6 ES pastāv būtiska mijiedarbība starp līguma MVU un SEU, ar tālāku attīstības potenciālu. Šī mijiedarbība izpaužas sekojošos trīs veidos:

a) MVU plaši izmanto SEU ārējos pakalpojumus. Tādējādi kooperatīvās bankas bieži atbalsta MVU līguma sākuma un attīstības projektus.

b) MVU savstarpēji izmanto struktūras, kas ir SEU: lai savā starpā izveidotu uzņēmumu sistēmas (tīklus, grupas, kopējas atbalsta struktūras) vai lai īstenotu plašas ekonomijas (MVU kooperatīvi pirkumiem un mārketingam), kā arī lai ieviestu savstarpēja atbalsta mehānismus banku aizņēmumiem u.c. Šīs struktūras tiem ļauj būtiski palielināt savu konkurences spēju.

c) SEU paraugi (kā savstarpējie fondi, vispārējas intereses pakalpojumu piedāvāšana, taisnīgas tirdzniecības tīkli u.c.) var iedvesmot MVU attīstībai.

<sup>(6)</sup> Eiropas Komisija: Zaļā grāmata – Uzņēmuma gars Eiropā, COM(2003) 27 galīgā red, C ii punkts.

### 3. Veiksmīgu prakšu veidi, kas ir lietderīgi, lai iedvesmotu valstu politiku, un par kuriem būtu nepieciešami padziļināti pētījumi

#### 3.1 Vispārēji apsvērumi

3.1.1 Komisija ir publicējusi veiksmīgu prakšu gadījumus dažādos dokumentos, kas saistīti ar BEST darbībām daudzgadīgās programmas ietvaros, "tas ir, prakses, kas, šķiet, varētu ļābi atspoguļot pieeju notiekošajai (pašreizējajai) attīstībai, atbalstot uzņēmumus, kas peļna praktisku uzmanību un ieinteresētību" <sup>(1)</sup>. Tas noteikti nenozīmē, ka ir runa par labākajām praksēm, taču to mērķis ir iedvesmot pārmaiņas un labākas prakses, ļaujot nonākt pie secinājumiem un vadlīnijām ES politikai.

3.1.2 EESK apzinās, ka nozīmīgs veiksmīgu prakšu modelēšanas darbs MVU jomā jau ir ticis veikts pēdējos gados (skat. iepriekš minētās BEST darbības). Sekojošie veiksmīgu prakšu veidi ir saistīti vienīgi ar pastāvošo vai potenciālo mijiedarbību starp MVU un SEU. Pielikumā pievienotajos dokumentos tās ilustrē konkrēti piemēri, kas vienlaicīgi parāda šo paraugu piemērošanas kapacitāti un to progresējošo raksturu, saskaroties ar ekonomikas dinamismu vienotā tirgus un globalizācijas kontekstā.

3.1.3 Ekstrapolācija pēc tiem ir lietderīga indukcijai, kas virzīta uz valstu politikas priekšlikumiem, kuri varētu nostiprināt MVU un SEU dinamismu Lisabonas stratēģijas perspektīvā. Ir runa par veiksmīgu prakšu gadījumiem SEU starpā, ko varētu pārņemt MVU, vai par mijiedarbībām starp MVU un SEU, kurās SEU tiek tieši izmantoti no MVU puses un varētu tikt izmantoti vēl vairāk.

3.1.4 Darba hipotēze, kas dažos gadījumos jau daļēji pierādīta, ir tāda, ka katrs no šiem nosacījumiem piedāvā būtisku iespējamās izmaksas <sup>(2)</sup>, pat neto peļņu valsts budžetam vidējā termiņā.

#### 3.2 Veiksmīgo prakšu tipoloģija

3.2.1 *Darbavietu radīšana un uzturēšana caur uzņēmumu uzsākšanu un pārstrukturēšanu.* SEU pieredzes dažādās ES valstīs tiecas parādīt, ka sistēmas, kā finansēšanas sistēmas, kuras

atbalsta darbiniekus, kuri zaudējuši savu darba vietu, lai tiem palīdzētu atjaunot viņu uzņēmuma darbību, kas nonācis krīzes situācijā, vai radīt jaunu uzņēmumu, ko papildina pietiekama palīdzība, var ļaut ne tikai radīt vai saglabāt darbavietas un radīt vai saglabāt ekonomiskas darbības, bet arī ļauj valstij un/vai citiem finansētājiem relatīvi īsā laikā pilnībā atgūt piešķirto finansējumu vai pat vairāk <sup>(3)</sup>.

3.2.2 *Uzņēmumu sistēmas un grupas ("clusters") attīstībai, jauninājumiem un konkurences spējai.* SEU ir izveidojuši reģionālos klāsterus, kas turpmāk ir integrējās sistēmās vai horizontālās vai paritārās grupās, konkrēti Ziemeļitālijā un Spānijas Basku zemē, pārveidojot šos uzņēmumus (kas lielākoties ir mazie vai vidējie) par vienu no pirmajiem ekonomikas veidotājiem attiecīgajos reģionos un izveidojot tehnoloģiju un menedžmenta jaunievedumu centrus.

3.2.3 *Resursu apvienošana, lai īstenotu plašas ekonomijas.* Vairākās Eiropas valstīs zināmu sektoru ievērojama daļa līguma MVU, tostarp mikrouzņēmumi un pašnodarbinātās personas (kā mazumtirgotāji Itālijā, frizieri un miesnieki Francijā, maiznieki Vācijā) organizējas grupās, parasti kooperatīvu veidā, lai apvienotu pirkumus, mārketingu vai pakalpojumus. Katrs MVU paliek pilnībā autonomš, tajā pašā laikā spējot palielināt savu konkurences spēju, saglabāt un paplašināt savus tirgus, izvairīties no apakšlīgumiem un starpniekiem un īstenot plašas ekonomijas. Pašpārvaldei šī sistēma ir garants darbavietu saglabāšanai un vietējai attīstībai <sup>(4)</sup>.

3.2.4 *Pieklūve finansējumam un risku samazināšana.* Savstarpējs atbalsts ļauj MVU, tostarp mikrouzņēmumiem un pašnodarbinātajām personām, kuru rīcībā nav pietiekamas garantijas, piekļūt kredītiem. Savstarpēja atbalsta sabiedrības (kas bieži izveidota apdrošināšanas sabiedrības formā) mērķis ir sniegt galvojumu vienīgi par labu aizdevējam. Neatbildzināšanas gadījumā sabiedrība atbalsta saistības, izmantojot garantijas fondus, kas gūst līdzekļus no MVU ieguldījumiem. Kopējie fondi SEU starpā ir tikuši izmantoti uzņēmuma radīšanas, pārstrukturēšanas vai attīstības projektiem, lai palielinātu banku aizdevumus, iesaistot uzticības elementu attiecībās ar bankām <sup>(5)</sup>.

<sup>(1)</sup> DG Enterprise (2002): Helping business grow – a "good practice guide" for business support organisations, 11. lpp.

<sup>(2)</sup> Izdevības cena ir "ieņēmums vai peļņa, kas iepriekš nolemta un ir rezultāts kāda īpaša lēmuma īstenošanai, kad resursi ir ierobežoti vai kad ir tikuši iesaistīti savstarpēji ekskluzīvi projekti. Piemēram, izdevības cena, lai celtu rūpnīcu uz kāda zemes gabala, ir iepriekš nolemtais ieņēmums, neceļot šajā pašā vietā biroju kompleksu. Tāpat ieņēmums, kas saņemts, neceļot rūpnīcu, ja tiek celts biroju komplekss, veido biroju kompleksa izdevības cenu. Izdevības cena ir nozīmīgs faktors lēmumu pieņemšanā, lai gan tā parāda izmaksas, kas netiek reģistrētas aplūkojamās organizācijas rēķinos" (Oxford Dictionary of Finance and Banking ; Oxford : Oxford University Press, 1997., 252. lpp.).

<sup>(3)</sup> Skatīt arīdzan "vienreizējā maksājuma" sistēmu (pago único) Spānijā. Šis pasākums izpaužas kā iespēja ar vienreizēju maksājumu iegūt divus gadus bezdarbnieka pabalsta darbiniekiem, kas nolemj izveidot darbinieku kooperatīvu vai sabiedrību ("sociedad laboral") vai kas nolemj iekļauties kā locekļi-darbinieki šajos uzņēmumos, ar nosacījumu, ka ir strādājuši uzņēmumā vismaz 12 mēnešus.

<sup>(4)</sup> Skatīt konkrēti Francijas Kooperatīvu un amatnieku grupējumu federācijas mājas lapu <http://www.ffcga.coop>, kā arī Associazione Nazionale Cooperative fra Dettaglianti mājas lapu <http://www.ancd.it/>

<sup>(5)</sup> Konkrēti fonds SOCODEN Francijas ražošanas kooperatīvu starpā, skatīt mājas lapu <http://www.scop-entreprises.com/outils.htm>



3.2.5 *Pakalpojumi pašpārvaldei.* SEU nozīmīgs aktieris sabiedrisko pakalpojumu, veselības, izglītības un kultūras jomā, konkrēti privatizāciju ietvaros, sasaistot uzņēmuma garu un vispārējo interešu uzturēšanu, kas ir šo pakalpojumu pamatā. Šādā veidā ir parādīts, ka šie uzņēmumi bieži sniedz labākas kvalitātes pakalpojumus par zemāku cenu salīdzinājumā ar valsts piedāvājumiem. Zināmos gadījumos šie pakalpojumi rada vietēja rakstura sabiedriski–privātas partnerattiecības starp SEU un vietējām valdībām, partnerattiecības sabiedriskās lietderības pakalpojumu jomā kā, piemēram, nodarbinātības centri, aprūpes centri, palīdzība mājās u.c.

3.2.6. *Ražošanas ķēdēs ražošanas kvalitātes komercializācija un ētika.* SEU ir specializējušies tādu produktu mārketingā, kuriem tie var pastāvīgi nodrošināt kvalitāti, un saskaņā ar ražošanas procesu, kam tie var pastāvīgi nodrošināt ētisku raksturu (nenotiek ekspluatācija, tiek ievērotas darba normas, taisnīgs atalgojums u.c.).

#### **4. Rekomendācijas, kas centrētas uz pētījumu–darbības programmu ar mērķi nodēfinēt ilgtermiņa politiku MVU un SEU veicināšanai ar to savstarpēju mijiedarbību**

##### 4.1 Vispārēji apsvērumi

4.1.1 Izšķirošs nozīmīgums kopīgi MVU un SEU Eiropas ekonomikā un Lisabonas stratēģijas īstenošanā un pozitīvas mijiedarbības potenciāls, kas pastāv starp divu veidu uzņēmumiem caur SEU modeļu un struktūru izmantošanu, aizstāv jaunu pūļu uzsākšanu, kas apvienotas ES līmenī to veicināšanai un atbalstam.

4.1.2 EESK ir ņēmusi vērā pastāvošās programmas īpaši MVU atbalstam, taču vienlaikus atzīmē neapmierinošās struktūras, kas pastāv SEU atbalstam, kā arī tādu iniciatīvu veicināšanai, kas sekmētu mijiedarbību MVU un SEU starpā.

4.1.3 Turklāt tā atzīmē, ka trūkst pamatīgu, izsmeļošu, pār–Eiropas un daudzdisciplināru pētījumu, kuros tiktu uzrādītas un aprēķinātas tādu veiksmīgu prakšu izdevības cenas, kas veicina MVU un SEU nostiprināšanos caur to savstarpēju mijiedarbību.

4.1.4 Šāds trūkums nopietni ierobežo valstu politikas izstrādāšanu MVU un SEU veicināšanai caur to savstarpēju mijiedarbību. Patiešām, lai šāda politika tiktu nodēfinēta, ir būtiski nepieciešams veikt nepārtrauktu uzraudzību un tās izmaksu–peļņas analīzes.

##### 4.2 Specifiskas rekomendācijas

#### 4.2.1 Eiropas Sociālās ekonomikas uzņēmumu uzraudzības institūcijas izveidošana un daudz–gadīga pētījuma uzsākšana par mijiedarbību SEU–SEU un MVU–SEU

4.2.1.1 EESK piedāvā izveidot Eiropas Sociālās ekonomikas uzņēmumu uzraudzības institūciju, kas veiktu pētījumu ne tikai par pašiem SEU, kā arī par pastāvošo un potenciālo mijiedarbību starp MVU un SEU un par to, kā šāda mijiedarbība varētu būt par pamatu MVU un SEU ekonomiskai attīstībai, kā arī par uzņēmumu sociālās atbildības veicināšanu un par cīņu pret izslēgšanu.

4.2.1.2 Šo uzraudzības institūciju atbalstītu Eiropas Komisija un ES 25 dalībvalstu valdības. Tā ietvertu SEU organizācijas, kā arī pētījumu centrus par SEU universitāšu līmenī. Tā tieši sadarbotos ar MVU Uzraudzības institūciju.

4.2.1.3 EESK piedāvā arī dzan ar šīs uzraudzības organizācijas palīdzību uzsākt 3 gadus ilgu daudzdisciplināru un starp–Eiropas pētījumu, kas ļautu apzināties tādas veiksmīgas prakses, kurās ir iesaistītas SEU sistēmas, kas tieši attīsta MVU, vai kuru paraugs piedāvā MVU attīstības potenciālu, konkrēti 3. sadaļā minētajās jomās.

4.2.1.4 Šī pētījuma mērķis būtu pierādīt iespēju izmaksas, koncentrējoties konkrēti uz aprēķinu, lai noteiktu:

- mikroekonomikas tiešās izmaksas–ieņēmumus;
- pirms un pēc ekonomiskas ķēdes ieviešanas izmaksas–ieņēmumus;
- nemateriālu labumu vērtību;
- sociālās izmaksas–ieņēmumus ar sabiedrības audita palīdzību;
- palielinošus efektus;
- cenas starpību, pieņemot, ka nepastāv apspriežamais paraugs (piemēram, “ne–kooperatīva cena” ir papildu cena valstij un pašpārvaldei kooperatīvu piepešas izžušanas gadījumā).

4.2.1.5 Eiropas SEU Uzraudzības institūcijas pētījumu secinājumiem būs jātiek publiskoti, pieliekot nozīmīgas komunikācijas pūles, vērstoties pie Eiropas institūcijām, dalībvalstu valdībām un iedzīvotājiem kopumā.

4.2.1.6 EESK rūpēsies par labu Sociālās ekonomikas uzņēmumu uzraudzības institūcijas pētījuma attīstību un uzsāks tā secinājumu novērtējumu, beidzoties trīs gadu laikposmam, izpētot šo secinājumu iespējamo ietekmi uz Eiropas Komisijas politiku attiecībā uz MVU un SEU.

— Uzlabot MVU un SEU piekļuvi finansējumam brīdī, kad Bāla (Bāle) kritēriji attiecībā uz bankas aizdevumiem kļūst stingrāki riska vai nepietiekamas kapitalizācijas uzņēmumiem;

— Veicināt partnerattiecības, tīklus un klasterus MVU un SEU starpā;

— Izstrādāt un pastāvīgi integrēt empīriskos datus par MVU un SEU situāciju;

4.2.2 MVU un SEU pilnīga līdzdalība Eiropas atbalsta programmās uzņēmumiem

— Samazināt šķēršļus MVU un SEU piekļuvei globālajiem tirgiem, konkrēti caur administratīvo un juridisko slogu samazināšanu, ar kuriem šie uzņēmumi tiek konfrontēti;

4.2.2.1 EESK prasa Komisijai pārliecināties, lai SEU būtu iespēja taisnīgi piedalīties jaunajā daudzgadīgajā uzņēmējdarbības programmā 2006.-2010., un veicināt iniciatīvas, kuru mērķis ir mijiedarbība MVU un SEU starpā un konkrēti SEU izmantošana sadarbībā starp MVU.

— Veikt iepriekšējas novēršanas un glābšanas darbus uzņēmumu krīžu un bankrotu gadījumā;

— Veicināt cilvēku resursu apmācības un attīstību;

4.2.2.2 EESK arī prasa, lai MVU un SEU līdzdalības līmenis ES programmās piekļuvei pētījumiem, jauninājumiem un pasaules tirgiem būtu iekļauts starp Eiropas politikas galvenajām prioritātēm.

— Veicināt informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanu <sup>(1)</sup>.

4.2.2.3 EESK uzskata, ka struktūrfondos būtu jā saglabā projektu par labu MVU nozīmīgums un ka projektu par labu SEU un mijiedarbībai starp SEU un MVU nozīmīgumam ir jātiek palielinātam, īpaši tad, ja šādi projekti veicina jaunu darbavietu radīšanu un lauku reģionu attīstību. Struktūrfondu pieejamība nedrīkst tikt ierobežota atkarībā no nozares, kurā uzņēmums darbojas.

4.2.4 Dialoga uzlabošana subnacionālā, nacionālā un Kopienas līmenī

4.2.4.1 Vairākās ES valstīs, īpaši vairākās jaunās dalībvalstīs MVU nav pietiekami pārstāvēts nacionālajās sociālā dialoga instancēs. EESK uzskata, ka tiem būtu jātiek vairāk pārstāvēti, kaut vai tikai rūpējoties par šo uzņēmumu veicināšanas un kontroles valsts politikas efektivitāti, kā arī lai nodrošinātu lielo uzņēmumu un MVU sektora viedokļu izteikšanas iespējamības paritāti.

4.2.3 Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) Stambulas Starpministriju konferences secinājumu integrēšana attiecībā uz MVU un to saistību ar SEU

4.2.4.2 Lielākajā daļā ES valstu, kā arī Kopienas līmenī SEU nekādi netiek pārstāvēti sociālajā dialogā. EESK ierosina, lai SEU pārstāvošās organizācijas kā Kopienas līmenī, tā dažādās ES valstīs tiktu vēl vairāk strukturētas un nostiprinātas un tiktu iekļautas sociālajā dialogā gan Kopienas, gan dalībvalstu līmenī. Šo organizāciju viedoklis būtu vairāk jāņem vērā tajā, kas attiecas uz uzņēmumiem piemērojamu normu izstrādāšanu <sup>(2)</sup>.

4.2.3.1 EESK arī prasa piedāvāt Komisijai pārņemt ESAO Stambulas Starpministriju konferences politiskos secinājumus saistībā ar MVU un tos attiecināt arī uz SEU. Tā tātad prasa piemērotāku pieeju MVU un SEU vajadzībām un raksturīgajām pazīmēm, un konkrēti:

<sup>(1)</sup> Skatīt: Cordis Focus N° 247, 2004. gada 14. jūnijs, 14. lpp.

<sup>(2)</sup> Juridiskās, grāmatvedības normas u.c.

#### 4.2.5 Pētījums par darba ņēmēju līdzdalības metožu veicināšanu lēmumpieņemšanas procesos un uzņēmuma kapitālā

4.2.5.1 SEU ir attīstījuši īpašas zināšanas par to kā darba ņēmēji var piedalīties lēmumpieņemšanas procesos un sava uzņēmuma kapitālā. Īpaši daļa kooperatīvu ieviesa darba ņēmēju līdzdalības konceptu<sup>(1)</sup>, kur visi vai gandrīz visi locekļi ir darba ņēmēji un otrādi. Ja tiek pieņemti lēmumi, katram ir viena balss, un tas neatkarīgi no tā finansiālā ieguldījuma lieluma uzņēmumā, kas bez tam ir nomināls un nav pārnesams. Šī darba ņēmēju līdzdalības forma ir viens no svarīgākajiem dažu pierādītu labu prakšu veiksmes pamatiem. Darba ņēmējiem, saistībā ar to uzņēmumu attīstību, ir tieša atbildība un tā tiem ir iespējas pilnvērtīgi piedalīties uzņēmuma attīstības stratēģijās. Ja arvien vairāk tiks atzīts, ka Lisabonas stratēģijas mērķu ietvarā postulētajā *zināšanu sabiedrībā*, cilvēku kapitāls ir uzņēmuma svarīgākais pamats, šis darba ņēmēju līdzdalības veida modernais un novatoriskais raksturs pastiprināti progresēs.

4.2.5.2 EESK iesaka Komisijai, ka augšā minētajai uzraudzības institūcijai un tās rīkotajos tematiskajos semināros būtu jāizpēta sekojoši minētās līdzdalības formas aspekti:

— tās oportunitātes izmaksas, lai noteiktu cik lielā mērā un ar kādām iespējamām adaptācijām tā ir derīga un piemērojama uz parastajiem MVU;

— tās tiesisko un regulējošo ietvaru

## 5. Secinājumi

5.1 MVU ir Eiropas ekonomikas un nodarbinātības pamats, un tādējādi tie ir pirmie ekonomikas veidotāji, kurus skar Lisabonas mērķu īstenošana. SEU pilda pieaugošu lomu sociālajā kohēzijā un vietējā attīstībā. Mijiedarbības spēja starp MVU un SEU, konkrēti caur plašu SEU izmantošanu no MVU puses abu veidu uzņēmumu interesēs, līdz šim ir bijusi ļoti nepietiekami izmantota.

5.2 Sekojoši EESK piedāvā Komisijai veikt atkārtotu pastāvošās un iespējamās mijiedarbības pārbaudi starp MVU un SEU un parādīt, ka šī mijiedarbība ir labvēlīga šo abu veidu uzņēmumu attīstībai dziļu izmaiņu apstākļos, ko rada ekonomikas dinamisms, un konkrēti reģionālās attīstības, sociālās kohēzijas un jaunievedumu politikā.

Brisele, 2004. gada 4. novembris

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

prezidente

Anne-Marie SIGMUND

(1) Angliski: "Cooperative worker ownership". Šis īpašās darba sistēmas principi ir ietverti Starptautiskās Kooperatīvu aovienības Industriālo, Amatnieku un Pakalpojumu producējošo kooperatīvu starptautiskās organizācijas (CICOPA) *World Declaration of Cooperative Worker Ownership* (2004. gada februāris), pēc tam kad astoņus gadus bija notikušas sarunas starp locekļiem visā pasaulē. Šie īpašie kooperatīvu ar darba ņēmēju līdzdalību (*worker cooperatives*) principi ir jāsaprot kā papildinoši vispārējo kooperatīvu principiem kā tie izklāstīti Starptautiskās kooperatīvu apvienības "Atzinumā par kooperatīvo identitāti" kā arī Starptautiskās Draba organizācijas ieteikumā 193/2002 (Ieteikums saistība ar kooperatīvu veicināšanu).

**Atzinums par tēmu Paneiropas transporta koridori (pašiniciatīvas atzinums)**

(2005/C 120/04)

2003. gada 23. janvārī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma sniegt pašiniciatīvas atzinumu saskaņā ar Reglamenta 29. noteikuma 2. punktu par: Paneiropas transporta koridoriem.

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības darba grupas, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 5. oktobrī. Ziņojuma sniedzēja bija **Alleweldt kundze**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 164 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties:

**1. Ievads**

vispārējai politikai saistībā ar transporta tīklu izveidi. Karel van Miert grupas pieeja nenodrošināja atbalstu.

1.1 Pastāvīgā pētījumu grupa atsāka savu darbu 2003. gada janvārī, kad tās darba sfēra <sup>(1)</sup> tika paplašināta, lai aptvertu visus jautājumus attiecībā uz Paneiropas transporta koridoru izveidi. 2002. gada decembrī plenārā sesija pieņēma zināšanai un neapšaubāmi apstiprināja iepriekšējā darba posma rīcību. Papildus uz koridoriem attiecināmā darba turpināšanai un attīstīšanai Eiropas Komisija 2003. un 2004. gadā pieņēma arī būtiskus jaunus lēmumus par trans-Eiropas transporta tīklu (TEN-T) izveidi, kas attiecas arī uz darbu desmit Helsinku koridoros. Arī ES paplašināšana 2004. gada maijā un dienvidaustrumu Eiropas valstu iestāšanās perspektīva maina vispārējo kopīgās infrastruktūras politikas un koridoru darbības saskaņošanas sistēmu.

2.2 Nodaļas sanāksmē Romā 2003. gada septembrī EESK detalizēti apsprieda *TEN-T nākotni* ar Itālijas Ekonomikas un darba padomes (CNEL) V komisiju par liela mēroga infrastruktūras projektiem un tīkliem. Tika izdots kopīgs paziņojums <sup>(2)</sup>, aicinot veikt lielāku ieguldījumu integrēta transporta tīkla izveidē, kas efektīvi integrētu jaunās dalībvalstis un sniegtos vēl tālāk. Priekšplānā būtu jāizvirza jaukta transport-sistēma un ilgtspējība, un finansējums jāpastiprina kopīgiem spēkiem, kā arī, iespējams, jāsaņem palīdzība no Eiropas trans-Eiropas transporta tīklam paredzētā finansējuma.

1.2 Ar šo pašiniciatīvas atzinumu ir jāsniedz ne tikai ziņojums par Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas darbību un atziņām *paneiropas transporta koridoru* ietvarā pagājušo divu gadu laikā, bet arī jāizsaka ieteikumi, kādi tālāki soļi ir jāveic iesaistītajām pusēm un kā Komiteja šeit var palīdzēt.

2.3 Itālijas prezidentūra lūdza EESK izstrādāt atzinumu pēc savas iniciatīvas, kas balstītos uz Romā uzsāktu apspriedi. Komiteja galvenajos vilcienos aprakstīja savu pašreizējo galveno nostāju attiecībā uz Eiropas transporta infrastruktūras politiku dokumentā: **Transporta infrastruktūras sagatavošana nākotnei: plānošana un kaimiņu valstis-ilgtspējīga mobilitāte-finansējums** <sup>(3)</sup>. EESK ierosināja nākotnē izmēģināt jaunus finansēšanas veidus un līdzekļus, lielāku prioritāti piešķirot apkārtējās vides aizsardzībai un sociālajai un vides ilgtspējībai Paneiropas transporta tīkla plānošanā un īstenošanā, turpinot aizsāktu darbu Helsinku koridoros un jaunā veidā atsaucoties uz jauniem risinājumiem jautājumiem.

**2. Jaunā vispārējā Paneiropas transporta infrastruktūras politikas sistēma**

2.1 Komisija sāka pārskatīt TEN-T 2003. gada vidū ar **Karel van Miert vadītās Augsta līmeņa grupas ziņojumu**. Tā rezultātā 1996. gada prioritāro projektu saraksts tika pagarināts un tika izvirzītas jaunas ES finansējuma opcijas un jauns uzlabotas koordinācijas veids <sup>(4)</sup>. Bez tam tika izveidoti plāni, kā saglabāt transporta koridoru koncepciju ES infrastruktūras politikā, nākamībā tiecoties galveno uzmanību pievērst prioritātēm, kas saistītas ar noteiktiem maģistrālajiem maršrutiem, nevis

2.4 Eiropas Savienība **dienvidaustrumu Eiropas reģiona** mierīgu atjaunošanu ir izvirzījusi kā galveno prioritāti un nepārtraukti rosinājusi pilnībā funkcionālas transporta infrastruktūras izveidi. Dienvidaustrumu Eiropas transporta koncepcija ir veidota papildus jau esošajiem koridoriem, kas saistīti ar reģionu (X, V, VII, IV un VIII), un balstīta uz 1997. gada

<sup>(1)</sup> Biroja 2002. gada 23. oktobra lēmums

<sup>(2)</sup> Turpmāku informāciju skatīt EELK 2004. gada 14. janvāra atzinumā OV C 10, 70. lpp.

<sup>(3)</sup> CESE 1043/2003 galīgā red. – saņemama TEN nodaļas sekretariātā

<sup>(4)</sup> OV C 108, 30.4.2004., 35. lpp.



Helsinku deklarāciju un TINA<sup>(5)</sup> pieredzi. Tā sastāv no jauktas transportsistēmas infrastruktūras tīkla, tā saucamā Dienvidaustrumu Eiropas centrālā reģionālā transporta tīkla, kas jāīsteno kopīga, saskaņota darba rezultātā. Iesaistītās valstis<sup>(6)</sup> ir sagatavojušas Vienošanās memorandu (VM), kas, cita starpā, skaidri un nepārprotami attiecas uz sadarbību reģiona socioekonomisko interešu grupu un pastāvīgās EESK pētījumu grupas starpā.

**2.5 Rīcības komitejas darba saskaņošanai** desmit Helsinku koridoros<sup>(7)</sup> un četrās transporta zonās (PETRAS)<sup>(8)</sup> piešķirts jauns veidols. Aptuveni reizi gadā Komisija uzaicina koridoru sekretariātu priekšsēdētājus un vadītājus, kā arī citus Eiropas vai ES institūciju pārstāvjus apspriest darba gaitu un perspektīvas. Bijušo G-24 transporta darba grupu jānomaina mazākai un efektīvākai struktūrai. Atbildīgajiem Komisijā ir skaidrs arī tas, ka Komisija pati var nodrošināt noteiktus saskaņošanas, kā arī tehniskā un organizatoriskā atbalsta aspektus. Beidzamās sanāksmes notika 2003. gada jūnijā un 2004. gada 15. martā. Vissvarīgākie apspriestie jautājumi ir izklāstīti turpmākajā 3. un 4. sadaļā.

**2.6** Arī ES paplašināšanai un jaunajai kaimiņattiecību politikai ir sava ietekme uz nākamā transporta politikas plānošanu Eiropā un aiz tās robežām. Kopīga Komisijas un Eiropas Parlamenta stratēģijas sanāksme notika jūnijā, uz kuru tika uzaicināti Eiropas transporta sektora pārstāvji, ieskaitot pārstāvjus no ES jaunajām kaimiņu valstīm. Tika nolemts izveidot augsta līmeņa grupu, kuras uzdevums ir sagatavot pamatojumu nolūmiem par trans-Eiropas maģistrālo maršrutu paplašināšanu, it īpaši austrumu kaimiņu – Krievijas Federācijas, Melnās jūras reģiona un Balkānu – virzienā. Attiecībā uz Vidusjūras reģionu tika uzsākts projekts, lai radītu Eiropas–Vidusjūras transporta tīklu. Šobrīd tiek veikts izpētes darbs attiecībā uz transporta infrastruktūras vajadzībām Turcijā.

### 3. Pastāvīgas pētījumu grupas darba organizēšana

#### 3.1 Jauni pavērsieni un pastāvīgie uzdevumi: informācija un caurredzamība

**3.1.1** Neraugoties uz Helsinku deklarācijas ieviešanu un sadarbības saliedēšanu ar rīcības komiteju starpniecību septiņu gadu laikā un neraugoties uz, visaptverošā izpratnē, Eiropas Komisijas ieguldījumu, dažādajos plānošanas procesos attiecībā uz caurredzamību un uzlabotu tīkla darbu vērojama niecīga uzlabošanās. Jaunās TEN-T vadlīnijas, koridori un transporta zonas, Dienvidaustrumu Eiropas centrālā reģionālā transporta

<sup>(5)</sup> Transporta infrastruktūras vajadzību novērtējums (TINA), infrastruktūru plānošana kandidātvalstīs 1990-to gadu otrajā pusē

<sup>(6)</sup> Albānija, Bosnija-Hercegovina, Horvātija, Serbija-Melnkalne, FYROM

<sup>(7)</sup> Detalizēta koridoru karte saņemama TEN nodaļas sekretariātā

<sup>(8)</sup> PETRAS: četras transporta zonas saskaņā ar 1997. gada Helsinku deklarāciju: Barenca–Euro–Arktikas – Melnās jūras baseins – Vidusjūras baseins – Adrijas/Jonijas jūras

tīkls, ECMT un UN-ECE darbs un dažādas reģionālās pastiprinātas sadarbības iniciatīvas joprojām ir tikai mazas ekspertu grupas sfēra.

**3.1.2** Caurredzamības trūkums pastiprinās organizētas civilās sabiedrības līmeni. Viena no pastāvīgās pētījumu grupas galvenajām lomām ir bijusi un joprojām ir darbība kā informatīvam saskarpunktam gan oficiālo institūciju ietvaros, gan attiecībā uz civilās sabiedrības organizācijām.

**3.1.3** Komisija strādā pie informācijas sistēmas (GIS), kurai jābūt pieejamai visai padomei plānošanas un rezultātu izvērtēšanas nolūkā. Šobrīd šī informācijas sistēma ir pieejama tikai iekšējam lietojumam, taču to varētu izvērst, lai iekļautu sociāli ekonomiskos datus, kas līdz ar to padarītu to lietderīgāku EESK darbā. Šis jautājums ir jāapspriež ar Komisiju.

#### 3.2 Apspriešanās lietderīgs izmantojums: "Eiropas" transporta maršrutiem nepieciešams "Eiropas konsenss"

**3.2.1** Van Mīra grupas rezultāti izgaismo tās grūtības, kas veido plaisu, kāda radīsies starp ambiciozo Eiropas plānošanu un reālo šo plānu ieviešanu praksē. Šo plaisu arī grūti ietekmēt. Pareizi norādīts uz to, ka, lai nākotnē panāktu labākus rezultātus, būs vajadzīgs vairāk pārrobežu plānošanas procedūru un ciešāka civilās sabiedrības interešu grupu iesaistīšana. Šie apsvērumi atspoguļoti arī jaunajās TEN vadlīnijās.

**3.2.2** Civilās sabiedrības organizāciju piesaistīšana ir galvenais priekšnoteikums, lai izveides darbs būtu līdzsvarots, ņemot vērā vietējās un reģionālās intereses un realizējot dzīvē ceļu darbību un lietojumu. Infrastruktūras projekti ar Eiropas nozīmi tikai tad pilda savu funkciju, ja tie atbilst ilgtspējīguma interesei. Tas prasa to biznesa asociāciju, transporta uzņēmumu, arodbiedrību un vides un patērētāju organizāciju piesaistīšanu, kas darbojas pāri robežām Eiropas līmenī. "Eiropas" transporta maršrutu ieviešanas stimulu iespējams uzturēt tikai ar sociāli sakņotu "Eiropas" atzišanu un konsensu, kurā ņemtas vērā ekonomiskās un sociālās realitātes.

**3.2.3** EESK ir atkārtoti piedāvājis savu palīdzību šāda konsensa veidošanā. Lai to sasniegtu, sistemātiski jāizmanto viedokļu uzklaušana Eiropas līmenī. Taču EESK iebilst pret tā kā obligātas darbības īstenošanu, neapsverot rezultātus. Neraugoties uz zināmas intereses esamību un skaidru secinājumu izstrādi, 1998. gada TINA procesa izskatīšana, ko organizēja EESK sadarbībā ar Komisiju, absolūti netika ņemta vērā nobeiguma ziņojumā.

### 3.3 No apspriedēm pie sadarbības ideju un praktiskā darba jomā

3.3.1 EESK daudzus gadus ir veltījusi darbam pie Paneiropas transporta politikas, un ilgu laiku tās pamataicinājums bijis apspriešanās un iesaistīšanās. Šobrīd tam lielā mērā atsaukušies cilvēki visā Eiropā, un EESK ir iedibinājusi labus darba kontaktus. Tādēļ Komitejai ir likumīgas tiesības piedalīties rīcības komiteju un citu institūciju darbā, gan sniedzot idejas, gan praktiskas sadarbības veidā.

3.3.2 Nesenais, pēc Komitejas iniciatīvas tapušais atzinums par *Transportainfrastruktūras sagatavošanu nākotnei*, kurā skaidri un nepārprotami definēts tas, ko Komiteja uzskata par Eiropas transporta politikas pamatprincipiem, ir jo īpaši būtisks pamats ideju veidošanai. Ilgtspējības mērķis, finansējuma uzlabošanas veidi un transporta infrastruktūras ievirze atbilstoši Paneiropas vajadzībām ir trīs galvenie jautājumi. Atzinumā noteiktas arī darbības prioritātes transporta koridoru izveidē. Ņemot vērā to atbilstību pastāvīgās pētījumu grupas darba vadlīnijām, tie ir īsumā apkopoti dokumenta turpinājumā (\*):

- Jāizvērtē labākas saites ekonomisko centru starpā.
- Jāpaplašina jaukta transportsistēma, balstoties uz visaptverošiem kritērijiem.
- Jāuzlabo saites ar iekšzemes ūdensceļiem.
- Jāietver arī piekrastes kuģniecība.
- Sadarbība dzelzceļa transporta jomā jau sasniegusi noteiktu panākumu līmeni un vēl jāpastiprina nākamībā.
- Lielāka uzmanība jāpievērš saitēm reģionālo un vietējo transporta tīklu un galveno transporta maršrutu starpā.
- Darbā pie koridoriem sistemātiski jāiekļauj kvalitatīvi operatīvas attīstības mērķi (drošums, patērētāju intereses, sociālie apsvērumi [īpaši attiecībā uz sauszemes transportu], pakalpojumu kvalitāte, ietekme uz apkārtējo vidi).
- Lielā mērā koridoru pieeja jāuztur un jāizvērs plašākā apjomā.

3.3.3 Komisija ir ņēmusi vērā dažus no šiem mērķiem pārskatītajās TEN vadlīnijās. Galvenais apsvērumš šobrīd ir praktiskā un saskaņotā veidā virzīt to ieviešanu pārrobežu sadarbības rezultātā. EESK ir stingri apņēmusies sniegt savu

(\* ) OV C 108, 30.4.2004., 35. lpp., 1.8.1. - 1.8.8. punkti

ieguldījumu šajā procesā ar specifisku darbu, kurā ņemti vērā praktiski apsvērumi.

### 3.4 Koridoru tīkla un reģionālas sadarbības izveide

3.4.1 Darbs rīcības komitejās šobrīd virzās uz priekšu aptuveni vienādā tempā attiecībā uz visiem koridoriem. Tajā pašā laikā var vērot reģionālus savienojumus, kas nozīmē, ka šodien mēs iztirzājam koridoru tīklu, nevis atsevišķus maģistrālos maršrutus. Sadarbības reģionālais komponents tiek attīstīts arvien vairāk saistībā ar pieeju transporta zonām, piemēram, IV, V, VII un X koridorā dienvidaustrumu Eiropā un I un IX koridorā Baltijas reģionā. Pretstatā tam maz aktivitātes vērojams oficiāli noteiktajās transporta zonās (PETRAS).

3.4.2 Abas pieejas – maģistrālo maršrutu izveide un intensīva reģionālās satiksmes attīstība – viena otru pastiprina. Nākotnē pastāvīgajai pētījumu grupai vairāk uzmanības jāpievērš reģionālās attīstības jautājumiem. EESK sniedz būtisku ieguldījumu visās tās dažādajās nodaļās, satuvinot transporta politiku, reģionālo attīstību un tās ārējo sakaru darba centrālās tēmas (austrumu kaimiņi, Ziemeļu dimensija, dienvidaustrumu Eiropa).

### 3.5 Uzdevums nākotnei: jaunu savienojumu izveide

3.5.1 Stratēģiskā Komisijas un Eiropas Parlamenta sanāksme 2004. gada jūnijā bija pretimnākošs solis, jo EESK vienmēr uzskatījusi, ka ES nozīmi Eiropas transporta sakaru īstenošanas iniciēšanā paplašināšanās rezultātā nedrīkst vājināt. Komisijas EESK adresētajā vēstulē sanāksme raksturota kā atklātāka un plašāka koordinācijas procesa atspēriena punkts; šajā procesā gaidīts ikviena ieguldījums. Tā īstenošana ir būtiski nozīmīga jaunas transporta plānošanas Eiropas līmenī panākumus un ilgtspējībā.

3.5.2 Jaunajā plānošanā būtiski ir balstīties uz iepriekšējo pieredzi, kā arī, kas nav mazāk svarīgi, uz rīcības komiteju darbu. Specifisko EESK ieguldījumu, kas aprakstīts šajā atzinumā un ir daudzu gadu praktiskās pieredzes auglis, tagad varētu izmantot agrīnajā infrastruktūras plānošanas stadijā. Svarīgi ir izmantot šo iespēju.

#### 4. Pastāvīgās pētījumu grupas darbība transporta koridoru izveidē

4.1 Šobrīd izveidota arodbiedrības darba grupa darbam pie **II koridora** <sup>(10)</sup>. Pirmā sanāksme notika Maskavā 2003. gada 10. un 11. aprīlī. Arī EESK piedalījās oficiālajā rīcības komitejas sanāksmē 2003. gada 15. un 16. maijā Berlīnē. Abas sanāksmes vedina domāt par daudzsoļošu mūsu darba iznākumu. II koridora problēmu rada sarežģītā sadarbība ar Baltkrieviju. Pagaidām izveidojusies novirze, jo Baltkrievija – un līdz ar to liela, labi attīstīta koridora daļa – tiek apieta uz ziemeļiem, ievērojot robežu grūtības. Šobrīd tiek palielināta sadarbība ar dzelzceļa sabiedrībām. Nesen ierosināta koridora pagarināšana līdz Jekaterinburgai. Ir ļoti svarīgi rast labākos ceļu satiksmes problēmu un robežu procedūru risinājuma veidus un šajā sakarā pieņemt EESK palīdzību.

4.2 Iesaistīšanās **IV koridora** <sup>(11)</sup> izveides darbā notikusi ar dalītiem panākumiem. Rīcības komitejas sanāksmē Sopronā (Ungārija) 2003. gada 20. un 21. maijā dzelzceļa sabiedrību un dzelzceļa arodbiedrību pārstāvji no IV koridora pulcējās uz produktīvu apspriedi – kas jāturpina – jautājumā par dzelzceļa transporta veicināšanu. Tas notika beidzamajā sēdē 2003. gada 10. un 11. novembrī Dortmundā. Kā turpmāko apspriežu galvenā tēma tika izvirzīti tehniska un organizatoriska rakstura šķēršļi un ierosinātie risinājumi attiecībā uz robežu šķērsošanu. Lai nodrošinātu nepārtrauktību, arodbiedrībā balstītas sadarbības, kurā iesaistīti dzelzceļa darbinieki, pārstāvis piedalīsies rīcības komiteju darbā kā novērotājs. Tagad iespējams pievērsties sauszemes ceļu kravu transporta ekonomiskajam un sociālajam stāvoklim un tehniskajiem un organizatoriskajiem aspektiem IV koridorā.

4.3 EESK īpašu uzmanību vērš uz **X koridora** <sup>(12)</sup> izveides veicināšanu. Šajā sakarā iedibināti kontakti ar attiecīgo rīcības komiteju. Vēl citi specifiski pasākumi tika veikti saistībā ar iespējamo EESK darbību rīcības komitejas sanāksmē Slovēnijā 2003. gada 18. un 19. jūlijā. 2003. gada 3. novembrī EESK organizēja ļoti veiksmīgu dialoga konferenci Belgradā un izdeva kopīgu paziņojumu <sup>(13)</sup>. Tas rosināja turpmākos pasākumus, lai jo īpaši izvērstu dzelzceļa transportu. Darba attiecības Sarajevā un sadarbība ar Dienvidaustrumu Eiropas centrālo tīklu rīcības komiteju ir turpmākie temati, kas aptverami šajā darbā. Pievērst uzmanību līdzsvarotas politikas nostiprināšanai attiecībā uz jūras ostām un to iekļaušanu dziļās iekšzemes transporta sistēmās, **V koridorā** <sup>(14)</sup> ir nozīmīgs maģistrālais maršruts.

<sup>(10)</sup> Vācija – Polija – Baltkrievija - Krievija

<sup>(11)</sup> Vācija – Čehijas Republika – Austrija – Slovākija – Ungārija – Rumānija – Bulgārija – Grieķija - Turcija

<sup>(12)</sup> Austrija – Horvātija – Serbija – FYROM – Slovēnija – Ungārija – Serbija - Bulgārija

<sup>(13)</sup> Skatīt pielikumu

<sup>(14)</sup> Itālija – Slovēnija – Ungārija – Ukraina – Slovākija – Horvātija – Bosnija-Hercegovina

4.3.1 2004. gada novembra sākumā plānots kopīgs pasākums, lai popularizētu labākus dzelzceļa pakalpojumus, kas notiks sadarbībā ar ARGE Corridor XLine, dzelzceļu sindikātu. Tas sevī ietvers demonstrāciju vilcienu un pasākumus Fillahā (Austrija), Zagrebā (Horvātija) un Sarajevā (Bosnija-Hercegovina). <sup>(15)</sup>

4.4 EESK ir izstrādājusi virkni priekšlikumu, kā atbalstīt iekšzemes ūdensceļu transportu un **VII koridoru** <sup>(16)</sup> (Donava). <sup>(17)</sup> Visnesenākā rīcības komitejas sanāksme notika 2004. gada jūlijā. Apspriedes turpinās pastāvīgās pētījumu grupas vadībā, un tajās galvenā uzmanība tiek pievērsta pašreizējiem šķēršļiem, kādi ir kuģniecības izaugsmē VII koridorā, kā arī piemērotiem nosacījumiem, kā varētu tos pārvarēt. Apspriestas tiek arī iespējas un investīciju vajadzības attiecībā uz ciešāku integrāciju jauktu transporta veidu sistēmā. <sup>(18)</sup>

4.4.1 Savā atzinumā par *Transporta infrastruktūras sagatavošanu nākotnei*, kas tika pieņemts 2004. gada 28. janvārī <sup>(19)</sup>, EESK minēja nepieciešamību "veicināt iekšzemes ūdensceļu VII koridora, Donavas, savienojumu ar dzelzceļa maršrutiem un attiecīgus tehniska un sociāla rakstura nosacījumus, kas noteiktu pārrobežu iekšzemes ūdenstransporta darbību".

4.4.2 Bez tam Jauktā Padomdevēja komiteja ES – Rumānija (savā sēdē 2002. gada 23. un 24. maijā Bukarestē) ierosināja, lai labāk izmantotu Donavu kā paneiropas transporta koridoru, veikt pasākumus padarot to kuģošanai izdevīgāku un savienojot ar Melno jūru un atbalstīt tos stiprāk finansiāli.

4.5 Kopš 2001. gada dialoga konferences par **III** <sup>(20)</sup> un **VI koridoru** <sup>(21)</sup> Katovicē EESK no savas puses nav iesaistījusies nekādā darbībā attiecībā uz šiem koridoriem. Tomēr 2004. gada augustā III koridora sekretariāts atsūtījis vēstuli, aicinot iesaistīties turpmākajā izstrādāšanas darbā priekšlikumu veidā attiecībā uz 2004./2005. gada darba programmu.

4.6 Beidzamā viena vai divu gadu laikā EESK ir saņēmusi ievērojamu atbalstu no jaunās, uz arodbiedrībām balstītās sadarbības, ko organizējusi Eiropas Transporta darbinieku federācija (ETF) un kurā iesaistīti transporta darbinieki visos koridoros un visā Eiropā. ETF projekts ir sniedzis būtisku ieguldījumu gan ideju, gan praktisko risinājumu izpratnē EESK darba sekmēšanā visos transporta sektoros un ievirzīts tā, lai turpinātu sadarbību arī nākotnē.

<sup>(15)</sup> Ņemot vērā faktu, ka atsevišķi pasākumi atrodas sagatavošanas stadijā, šajā atzinumā nav iekļauta plašāka informācija, taču to iespējams saņemt TEN darba grupas sekretariātā

<sup>(16)</sup> Vācija – Austrija – Slovākija – Ungārija – Horvātija – Serbija – Bulgārija – Moldova – Ukraina – Rumānija

<sup>(17)</sup> Pretim Paneiropas iekšzemes ūdensceļu transporta sistēmai, OV C 10, 14.1.2004., 49. lpp.

<sup>(18)</sup> Plašāk par šo jautājumu skatīt **Levaux** kunga darba dokumentu, ko iespējams saņemt TEN nodaļas sekretariātā

<sup>(19)</sup> Skatīt 4. atsauci

<sup>(20)</sup> Vācija – Polija – Ukraina

<sup>(21)</sup> Polija – Slovākija – Čehijas Republika

4.7 Visbeidzot ir jānorāda uz to, ka pastāvīgās izpētes grupas priekšsēdētājs, sadarbībā ar TEN darba grupas sekretariātu un ar atbildīgo Eiropas Komisijas dienestu atbalstu, ir izstrādājis isu pamatdatu aprakstu par katru koridoru <sup>(22)</sup>.

## 5. Ieteikumi tālākam darbam

5.1 Pastāvīgās izpētes grupas uzmanības lokā ir jauni Paneiropas transporta politikas mērķi, kā raksturots iepriekš, un tie ietverti reģionālajā, praktiskajā un konceptuālajā plānošanā. Vēl vairāk kā jebkad agrāk EESK spēks ir tās spējā saliedēt intereses un izvirzīt praktiskus priekšlikumus. Uzsvars jāliek uz darbību un reāla pamatojuma esamību.

5.2 Kā iekšējās, tā ārējās ieinteresētās EESK puses var izmantot Komitejas pastāvīgo izpētes grupu kā informācijas un kontaktu noskaidrošanas avotu. Pastāvīgās izpētes grupas galvenais uzdevums ir vadīt un koordinēt EESK darbību un izplatīt informāciju par to. Grupai ir atbildīga loma arī visaptverošā koordinācijas darbā Eiropas līmenī. Pētījumu grupa var atsaukties uz 13 gadu aktīva darba praksi EESK ietvaros, palīdzot veidot Paneiropas transporta politiku.

5.3 Nākošajos divos gados EESK aktivitāšu uzsvars būtu jāliek uz praktisko sadarbību un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību uz vietas. Runa ir par devumu realizēt 3.3.2 punktā ietvertos transporta politikas mērķus, ļaujot pilsoni-

skajai sabiedrībai izteikt savu vērtējumu, kritiku un uzlabojuma ierosinājumus saistībā ar individuāliem koridoriem, reģioniem vai infrastruktūru projektiem.

5.4 Būtu jāstiprina EESK sadarbība ar koridoru vadīšanas komitejām un ES Komisiju. Īpaši pastāvīgajai izpētes grupai ir jāizpilda jaunā loma, palīdzot izveidot "South East Europe Core Regional Transport Network" (skatīt 2.4 punktu).

5.5 Pastāvīgajai izpētes grupai būtu jāizpēta ceļi un iespējas, kā labāk var tikt ievēroti transporta darbības operatīvie aspekti paneiropas transporta koridoru realizēšanā. Īpaši būtu jākonkretizē koridoru politika saistībā ar savstarpējo saskaņu, vides aizsardzību, drošību, sociālajiem noteikumiem un efektivitāti.

5.6 Eiropas Kaimiņattiecību politikas (ENP) kontekstā tiek plānoti jauni transporta koridori. ES Komisija šai sakarā ir signalizējusi atvērtību, un pastāvīgajai izpētes grupai būtu jāsniedz savs ieguldījums.

5.7 Stiprāk vienu ar otru būtu jāsavieno ES Komisijas un vadīšanas grupu darbu koridoros un transporta teritorijās. Komisijai šeit ir svarīga koordinējoša funkcija, kurai būtu jāietver arī tehniski-organizatorisks atbalsts. Būtu vēlams vairāk telpas dažādo Eiropas līmeņa aktivitāšu kopējai koordinācijai, iekļaujot visas ieinteresētās puses un ar stiprāku Eiropas Parlamenta līdzdalību.

Brisele, 2004. gada 11. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

---

<sup>(22)</sup> skatīt pielikumu- neoficiālas norādes, kas ir pakļautas iespējamiem grozījumiem



**Atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Savienot Eiropu lielā ātrumā: jaunākā attīstība elektronisko komunikāciju pakalpojumu sektorā**

COM(2004) 61 galīgā red.

(2005/C 120/05)

Eiropas Komisija 2004. gada 29. martā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par: Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Savienot Eiropu lielā ātrumā: jaunākā attīstība elektronisko komunikāciju pakalpojumu sektorā

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 5. oktobrī. Ziņojuma sniedzējs bija **McDonogh kungs**.

Tās 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 163 balsīm par, 1 pret un 3 atturoties

## 1. Ievads

1.1 Komiteja apsveic analīzi un rekomendācijas no Komisijas ziņojuma *Savienot Eiropu lielā ātrumā: jaunākā attīstība elektronisko komunikāciju pakalpojumu sektorā*, COM(2004) 61 galīgā red. Tas ir vērtīgs un savlaicīgs ziņojums, kas savieno stratēģisko asumu ar izpildvaru, lai vadītu Eiropas elektronisko komunikāciju sektoru caur nākamo attīstības posmu.

1.2 Sniedzot atbalstu analīzei un virzības spēku komunikācijai, šis atzinums uzsver arī konkrētas jomas, kas ir īpaši svarīgas Komitejai.

## 2. Pamatcēloņi

2.1 2004. gada 3. februārī Komisija pieņēma ziņojumu *Savienot Eiropu lielā ātrumā: jaunākā attīstība elektronisko komunikāciju pakalpojumu sektorā*. Šis ziņojums ir atbilde uz Eiropas Padomes 2003. gada pavasara pieprasījumu pēc ziņojuma par sektora sasniegumiem 2004. gada pavasara sanāksmei. Šis ir kopsavilkuma ziņojums par elektronisko komunikāciju sektoru Eiropā, tā ietekmi uz Lisabonas stratēģiju, kā arī tas ietver galvenos ar nākotnes attīstību saistītos jautājumus. Tas ir arī aicinājums pēc politiskā atbalsta darbībām, kas nepieciešamas, lai atbalstītu turpmāku sektora attīstību.

2.2 Lisabonas stratēģija atzīst, ka informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT) ir galvenais attīstības, produktivitātes un konkurētspējas uzlabojumu dzinējspēks. Tas palīdz uzlabot gan ekonomiskos rādītājus, gan sociālo kohēziju. Ziņojums uzsver elektronisko komunikāciju sektora nozīmi, kas ietver gan pakalpojumu segmentu, gan aprikojuma segmentu – Eiropas ekonomikas veselībai un tā būtisko lomu produktivitātes paaugstināšanā. Sektoram ir šāda loma tā apmēra, dinamisma un ietekmes uz gandrīz visām saimnieciskajām aktivitātēm dēļ.

Pēdējie pierādījumi apliecina, ka tas ir devis lielāko ieguldījumu Eiropas darbaspēka produktivitātes pieaugšanā.

2.3 Neskatoties uz enerģisku izaugsmi 90. gadu sākumā un Lisabonas stratēģijas ambīcijām, Eiropa ražošanas tempa ziņā un informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanas (IKT) ziņā ir atpalikusi no ASV un dažām Āzijas valstīm, un šis ieguldījumu trūkums IKT kaitē Eiropas konkurētspējai.<sup>(1)</sup> Progress elektronisko komunikāciju sektorā nākamo 18 mēnešu laikā ir ļoti būtisks veiksmīgam Eiropas 2005. gada Darbības plānam un Lisabonas stratēģijas ilgtermiņa mērķu sasniegšanai. Šis sektors strauji attīstījās deviņdesmito gadu beigās, bet asu lejupslīdi tas piedzīvoja 2000. un 2001. gadā, kā rezultāta Padome un Komisija stingri pārraudzīja situāciju elektronisko komunikāciju sektorā un sniedza ziņojumu 2003. gada Eiropas Padomes Pavasara sēdē.

2.4 Pēc divu gadu konsolidācijas šobrīd apstākļi šķiet atbilstoši, lai atgrieztos pie augstākiem attīstības rādītājiem. Komisija uzskata, ka šie apstākļi ietver uzlabotus finansu apstākļus operatoriem un nepārtrauktu ieņēmumu pieaugumu no sniegtajiem pakalpojumiem. Taču ilglaicīga attīstība šajā sektorā ir iespējama tikai, atjaunojot izlietoto kapitālu un attīstot turpmāk jaunus novatoriskus pakalpojumus.

2.5 Kopš Interneta burbuļa sprādziena telekomunikāciju operatori kā daļu no sava konsolidācijas plāna samazina kapitāla izlietojumu. Lai atjaunotu visa sektora izaugsmi, ir jāatjauno izlietotais kapitāls. Investīciju apjomu ietekmēs tas, ko darīs sabiedriskās politikas veidotāji: jaunas normatīvās bāzes ieviešana nodrošinās lielāku juridisko drošību investīcijām; valstu platjoslu stratēģiju ieviešana palielinās piekļuvi pakalpojumiem; atbalsts jauniem pakalpojumiem un novatoriska satura pieejamība veicinās pieprasījumu; un regulējošo un tehnisko barjeru likvidēšana nodrošinās 3G tīklu izstrādi.

<sup>(1)</sup> Van Ark, B. un Mahony, O. (2003), ES produktivitāte un konkurētspēja: industrijas skatījumā (*EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective*), [http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise\\_policy/competitiveness/doc/eu\\_competitiveness\\_a\\_sectoral\\_perspective.pdf](http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/eu_competitiveness_a_sectoral_perspective.pdf).

Tādēļ ziņojumā ir izdalītas četras prioritārās darbības jomas:

a) *Regulācijas problēmu risināšana.* Dalībvalstu novēlota un nepareiza jaunā elektronisko komunikāciju tiesiskā ietvara ieviešana kavē konkurenci un rada nenoteiktību. Pret vairākām dalībvalstīm, kuras nav ieviesušas jaunus nosacījumus, ir uzsāktas likumu pārkāpšanas procedūras. Šo likumu ieviešanas nodrošināšana gan esošajās, gan jaunajās dalībvalstīs saglabājas kā galvenā 2004. gada prioritāte. Turklāt attiecīgo valstu regulējošajām varas iestādēm jaunie likumi ir jāpiemēro konsekventi. Ļoti nozīmīgas būs kopīgas vadlīnijas par līdzekļiem, kas var tikt izmantoti pret operatori ar ievērojamu varu tirgū un kas nāks klajā vēlāk šai gadā. Tām vajadzētu palīdzēt regulatoriem nodrošināt pareizo stimulu investīcijām, kā arī nodrošināt to, lai radušies tirgi netiek pakļauti neatbilstošām saistībām.

b) *Attīstīt platjoslas multivides nodrošinājumu neapkalpotajos rajonos.* Saskaņā ar Eiropas Darbības plānu dalībvalstis piekrita publicēt nacionālās platjoslas stratēģijas, un visas ES-15, kā arī vairākas jaunās pievienošanās valstis šobrīd to ir izdarījušas. Īpaša vērība būtu jāpievērš tām jomām, kuras riskē tikt iekļautas informācijas sabiedrības lēnajā joslā nepietiekamā pieprasījuma dēļ – pēc operatoru ienesīguma kritērijiem, kas attaisnotu platjoslu pakalpojumu plūsmu. ES finansējumam varētu būt nozīme līdz ar darbībām, kas tiek veiktas valstiskā, reģionālā vai vietējā līmenī. Ir pieejamas vadlīnijas par to, kā šajās jomās izmantojami strukturālie fondi. Labās prakses piemēru un novatorisku risinājumu apmaiņu veicinās vēlāk šajā gadā paredzētā Foruma par Digitālo plaisu radīšana. Šovasar Komisija ziņos par valstu stratēģijām.

c) *Pieprasījuma veicināšana.* Kamēr vairums mājsaimniecību ES var piekļūt platjoslas multividei, tikai daļa no tām ir izvēlējusies to darīt. Lietošana vairāk nekā izstrāde ir kļuvusi par lielāko platjoslas multivides tirgus problēmu. To valstu pieredze, kurās ir augstākais platjoslas multivides izmantošanas līmenis, pierāda efektīvas, tīklā balstītas konkurences nozīmi cenu pazemināšanā un novatorisku tiešsaistes pakalpojumu popularizēšanā. Piedevām lomu var spēlēt arī dalībvalstu darbība, kas stimulē pieprasījumu. Tās veicina IKT izmantošanu arvien vairāk būtisku pakalpojumu sniegšanā – vietējā un valsts mēroga pārvaldībā, veselībā, izglītībā, pārceļot tos tiešsaistē. Šim procesam jāseko turpmākiem soļiem, kas attiecas uz drošību, digitālo tiesību pārvaldību

un dažādu pakalpojumu un iekārtu savstarpēju savietojamību. Eiropas 2005. gada Darbības plāna Vidusposma ziņojums, kas tiks pabeigts šajā vasarā, nodrošina iespēju turpmākām atbalsta darbībām.

d) *Veiksmīgi uzsākt trešās paaudzes mobilās komunikācijas (3G).* Mobilo komunikāciju un tehnoloģiju platformas (veido galvenie sektora spēlētāji) ziņojums izklāsta mobilo pakalpojumu nākotnes stratēģisko vīziju, izceļot komerciāla un regulējoša rakstura izaicinājumu loku. Šī saplūduši un datu vadītā 3G pasaule būs daudz sarežģītāka nekā uz bāsi balstītā GSM pasaule. Pareizi virzīta tā var piedāvāt satraucošus jaunus pakalpojumus un ievērojamu atbalstu Savienības produktivitātei. Komisija savu pieeju mobilo komunikāciju pakalpojumu sektoram ir izklāstījusi 30. jūnija<sup>(1)</sup> paziņojumā un tā turpinās strādāt ar ieinteresētajām pusēm, lai definētu stratēģiskās pētniecības prioritātes mobilo komunikāciju jomā.

2.6 Eiropas Telekomunikāciju Padome 2004. gada 8.–9. marta sēdē Briselē uzsvēra politiskās saistības pret Lisabonas stratēģijas mērķiem – ilgspējīga attīstība, darbavietas, sociālā kohēzija, apstiprinot ziņojuma aicinājumus uz rīcību [COM(2004) 61 galīgā red.] un Eiropas Vidusposma pārskata ziņojumā [COM(2004) 108 galīgā red.].

## Komentāri

### 3. Vispārīgās piezīmes

3.1 Paziņojums aplūko plašu un kompleksu īpaši svarīgu Lisabonas vīzijas jomu – elektronisko komunikāciju industriju. Gadu gaitā Komiteja ir pieņēmusi daudzus atzinumus par sektora politikas aspektiem<sup>(2)</sup>. Šobrīd mēs apsveicam iespēju komentēt vispārējo elektronisko komunikāciju industrijas attīstību, platjoslas multivides nodrošināšanu, mobilo komunikāciju pakalpojumu sektora attīstību un jauno industriju regulējošo normatīvo bāzi.

3.2 Komisija ir veikusi izcilu darbu, atbalstot elektronisko komunikāciju sektora attīstību atbalstošas politikas izstrādi un izpildi. Pateicoties spēcīgiem komerciālo un sociālo interešu centieniem realizēt savus mērķus, papildinātiem ar stingru politisko atbalstu no Ministru padomes, valstu valdībām un reģionālajām varas iestādēm, šī ir joma, kas ātri virzās un strauji attīstās.

<sup>(2)</sup> Skatīt OV C 169, 16.06.1999, 3. lpp.; OV C 368, 20.12.1999., 51. lpp.; OV C, 14, 16.01.2001., 35. lpp.; OV C 123, 25.04.2001., 61. lpp.; OV C 123, 25.04.2001., 36. lpp.; OV C 139, 11.05.2001., 15. lpp.; OV C 311, 07.02.2001., 19. lpp.; OV C 48, 21.02.2002., 33. lpp.; OV C 48, 21.02.2002., 27. lpp.; OV C 221, 17.09.2002, 22. lpp.; OV C 241, 07.10.2002, 119. lpp.; OV C 61, 14.03.2003., 32. lpp.; OV C 61, 14.03.2003., 184. lpp.; OV C 220, 16.09.2003., 33. lpp.; OV C 220, 16.09.2003., 36. lpp.; OV C 80, 30.03.2004., 66. lpp. u.c.

<sup>(1)</sup> COM(2004) 447 galīgā red., *Mobilie platjoslas pakalpojumi*.

3.3 Parādot šī temata komplekso un dinamisko raksturu un tā nozīmi Savienības ekonomiskajā un sociālajā attīstībā, Komiteja tic, ka ir svarīgi, lai visas ieinteresētās puses regulāri izteiktos, tādējādi nodrošinot, ka tiek ieviesta pilnīgāka un integrētāka rīcībpolitika. Komiteja atbalsta Komisijas nodomu turpināt darbu ar ieinteresētajām pusēm, informējot par rīcībpolitiku tādās jomās kā Intelektuālā īpašuma tiesības, Digitālo tiesību pārvaldība, uzticības un drošības jautājumi, savstarpējā savietojamība un standartizācija, spektra pārvaldība, tālvadības pārklājums un lauku rajoni. Komiteja turpinās aktīvi interesēties par sektoru un šiem jautājumiem.

3.4 Komiteja īpaši atbalsta to, ka Komisija ir uzlikusi uzsvāru uz tehnoloģiju un pakalpojumu savstarpējo savietojamību un atvērību dažādos līmeņos: ierīce ar tīklu; ierīce ar ierīci; tīkls ar tīklu; un starp saturu un/vai pielietojumu. Bez atbilstošas savstarpējās savietojamības un platformas atvērības masveida tirgus attīstība jaunajām tehnoloģijām būs stipri traucēta.

3.5 Kā apgalvots iepriekš minētajā punktā 1.1, Komiteja atbalsta paziņojumu un apsveic Komisiju ar lielisko darbu, ko tā šajā jomā veic. Mēs atzīmējam, ka plašā pētniecība un konsultācijas ir radījušas izpratni par elektronisko komunikāciju sektoru un tādu rīcībpolitiku izveidi, kas sekmē spēcīgu un ilgstošu izaugsmi: mēs ļoti atbalstām Eiropas 2005. gada Darbības plānu un pasākumus, kas ieteikti COM(2004) 61 galīgajā red.

3.6 Lai uzsvertu, mēs gribētu īpaši akcentēt Komitejas ieinteresētību dažās jomās:

### 3.6.1 Reglamentējošais ietvars

3.6.1.1 Komiteja apsveic jaunā elektronisko komunikāciju tiesiskā ietvara ieviešanu, kas nodrošina lielāku pārredzamību, saskaņotību un harmonizētāku tirgu darbību visā Savienībā. Lielāka noteiktība un caurskatāmība, ko nodrošina sistēma, iedrošinās investīcijas elektronisko komunikāciju pakalpojumu sektorā un paātrinās konkurences gaitu un jaunu novatorisku pakalpojumu ieviešanu.

3.6.1.2 Mēs piekrītam Komisijai, ka no tehnoloģijām neitrāla, atvērtus standartus koordinējoša pieeja uz aprīkojumu balstītas konkurences elektronisko komunikāciju sektora piedāvājuma pusē attīstīšana ir būtiska rezonējoša un konkurējoša tirgus izveidei. Komiteja ir gandarīta, ka jaunā sistēma veicina godīgu konkurenci starp dažādās piekļuves tehnoloģijām (platjoslas, 3G, digitālā TV u.c.). Šāda pieeja pazeminās tīkla izmaksas un pakalpojumu cenas un atvieglos klientiem izman-

tošanu un pārvietošanu. No tehnoloģijām neitrāla, atvērtas platformas pieeja sektoram ļoti arī stimulēs pieprasījumu pēc pakalpojumiem.

3.6.1.3 Tādā veidā mēs apsveicam tehnoloģijām neitrālo pieeju, kuru ievieš jaunā regulējošā sistēma, lai atspoguļotu konvergenci starp fiksētajiem un mobilajiem pakalpojumiem, tiešsaistes un apraides saturu un plašu dažādu piegādes platformu loku. Mēs vēlamies, lai Komisija nodrošina to, ka savstarpējās savietojamības platformas tiek ieviestas saskaņā ar pamatietvara Direktīvu 2002/21/EC (pamatdirektīva).

3.6.1.4 Patiesi konkurētspējīgs pakalpojumu tirgus ir atkarīgs no konkurējošām cenām par pievilcīgu klienta mājām vai telpai (vietējo sakaru līnija). Šobrīd vairumā tirgu jaunu pakalpojumu un zemāku cenu ieviešana ir kontrolēta, pateicoties dominējošo operatoru vietējai sakaru līnijai. Komisijai vajadzētu pārskatīt, vai jaunie reglamentējošie noteikumi ir atbilstoši, lai atraisītu vietējo sakaru līnijas no dominējošo operatoru kontroles katrā tirgū.

3.6.1.5 Komiteja nožēlo, ka Komisija bija spiesta uzsākt likuma pārkāpumu procedūru Eiropas Tiesā pret dalībvalstīm, kuras nebija ieviesušas jaunus reglamentējošos noteikumus. Mēs lūdzam Komisiju turpināt iesniegt prasības, lai visās dalībvalstīs, ieskaitot jaunās ienācējas, pilnībā tiktu ieviesti regulējošie noteikumi.

3.6.1.6 Mēs atbalstām neseno vienošanos Eiropas Regulatoru grupā par vienotu pozīciju par to, kā izmantot līdzekļus, lai risinātu konkurences problēmas jaunatvērtajos elektronisko komunikāciju tirgos<sup>(1)</sup>. Atzīstot, ka jauno reglamentējošo noteikumu sistēmas mērķis ir atcelt regulācijas un veicināt konkurenci, Komiteja lūdz Komisiju nodrošināt sistēmas ieviešanu tādā veidā, lai tā stimulētu tirgu un pakalpojumu rašanos un nekavētu attīstību. Mēs lūdzam Komisiju rūpīgi izsekot līdzekļu pret likumu pārkāpumiem atbilstību un to pastāvīgu izmantojumu dalībvalstīs.

### 3.6.2 Platjoslu izstrāde

3.6.2.1 Plaši izplatīta, droša platjoslas multivides infrastruktūra ir nepieciešama pakalpojumu un to izmantošanas attīstībai un piegādāšanai tādās jomās kā veselība, euzņēmējdarbība, evaldība, eapmācības, lai padarītu platjoslas multividi būtisku Eiropas attīstībai un dzīves kvalitātei nākamajos gados. Pieeja platjoslas multividei ir sabiedriskais labums, kam kā tiesībām būtu jābūt pieejamam katram ES pilsonim. Mēs iesakām Komisijai apsvērt platjoslas multivides iekļaušanu Universālo pakalpojumu sarakstā.

<sup>(1)</sup> [http://erg.eu.int/doc/whatsnew/erg\\_0330rev1\\_remedies\\_common\\_position.pdf](http://erg.eu.int/doc/whatsnew/erg_0330rev1_remedies_common_position.pdf).

3.6.2.2 eEiropas 2005. gada Darbības plāns izziņo plaši izplatītu platjoslas pieejamību un izmantošanu ES līdz 2005. gadam, taču mēs atpaukam no mūsu ambiciozā mērķa. Ja vien platjoslas multivides ieviešana nepieaugs, jo sevišķi ārpus apdzīvotajiem centriem, Savienība nesasnies Barselonas mērķus<sup>(1)</sup>.

3.6.2.3 Komiteja pateicas ES-15 dalībvalstīm par nacionālo platjoslas multivides ieviešanas stratēģiju pieņemšanu un atzīmē, ka jaunās dalībvalstis tās iesniegs līdz 2004. gada beigām. Mēs atzīmējam pirmo pozitīvo Komisijas plānu<sup>(2)</sup> novērtējumu un mēs ceram uz detalizētāku stratēģiju ziņojumu jūnijā.

3.6.2.4 Lai arī mums nepatīk "platjoslas" plašā definīcija, kas lietota dažādos pētījumos un ziņojumos (piemēram, piekļūšanas spēja tik zema kā 144kbs tiek uzskatīta par "platjoslu" COCOM04-20 galīgā ziņojumā, uz kuru atsauce tālāk, šajā pašā ziņojumā 3G savienojumi ir iekļauti Itālijas kopējā platjoslas piekļuves joslā, bet ne citās dalībvalstīs). Precīzas definīcijas trūkums ievērojami samazina termina "platjosla" lietojamību un caurskatāmību citās apspriešanās. Mēs aicinām Komisiju ar likumu noteikti stingru un precīzu termina "platjoslu" definīciju lietošanai Savienībā.

3.6.2.5 Mums arī neapmierina, ka platjoslas pārklājuma statistikā nav iekļauta pieejamās piekļuves kvalitāte. Mēs aicinām Komisiju iekļaut minimālo standartu savienojuma kvalitātei tās skaidrajā "platjoslas" definīcijā. Tikai tad platjoslas statistikai būs jēga.

3.6.2.6 Komiteja pilnība apzinās vajadzību enerģiski savienot digitālo plaisu, kas ir pavērusies cauri Eiropai un kas nāk par sliktu mazāk attīstītajiem rajoniem ietveršanai. Kaut arī mēs atzīstam, ka Ministru padome ir apstiprinājusi izmaiņas, rīcībpolitikas uzsvāru pārnesot no savienojamības uz attīstību un efektīvu novatorisku pakalpojumu izmantošanu, mēs esam norūpējušies par platjoslas virzītājspēku un pārklājuma nodrošināšanu. Konkrēti mēs esam norūpējušies par atšķirībām starp konkrētām valstīm un reģioniem, kas parādās pēdējās platjoslas izpētes statistikā no Komisijas Komunikāciju komitejas.<sup>(3)</sup> ES-15 20 % no Eiropas iedzīvotājiem šobrīd ir izslēgti no piekļuves platjoslas tīklam, jo tīkla pārklājums ir nepietiekams. Mēs apsveicam Komisijas virzību savā paziņojumā uz nepieciešamību platjoslas izstiepšanai neapkalpotajos apgabalos. Un

<sup>(1)</sup> COM(2002) 263 galīgā red., eEiropa 2005: Informācijas sabiedrība visiem.

<sup>(2)</sup> IP/04/626 Savienot Eiropu lielā ātrumā: Komisija pārbauda nacionālās platvornas joslas stratēģiju

<sup>(3)</sup> COCOM04-20 galīgā red., Komunikāciju komitejas darba dokuments. Platjoslas piekļuve ES: Situācija 2004. gada 1. janvārī.

detalizētajā ziņojumā par valstu platjoslas stratēģijām mēs lūdzam Komisiju uzsvērt nepieciešamību savlaicīgi izplest platjoslas tīklus visā Savienībā un uzsvērt tīkla plaisas turpmākajos ziņojumos.

3.6.2.7 Mēs atbalstām Quick-Start iniciatīvas un struktūrfondu pieejamību lauku un komerciāli mazāk pievilcīgos Savienības apgabalos, nodrošinot piekļuvi, tomēr mēs vēlamies, lai Komisija saglabā ciešu uzraudzību pār dalībvalstu Nacionālo platjoslas stratēģiju ieviešanu un koncentrētos uz ātruma, pārklājuma un kvalitātes problēmām.

3.6.2.8 Komiteja izsaka savu nožēlu, ka Komisijas paziņojumā ir apskatīta tikai ģeogrāfiskā digitālā plaisa (mazapgādātas teritorijas), bet ne arī finansiālā digitālā plaisa (trūkstošā finansiālie līdzekļi, lai sev atļautos tīkla pieslēgumu). Komisijas atbalstam, ka platjoslas dienesti uzlabo dzīves kvalitāti, pārvarot attālumu un atvieglot pieeju veselības aprūpei, izglītībai un profesionālajai apmācībai un pieeju sabiedriskajiem pakalpojumiem, ir jāattiecas gan uz ģeogrāfiski izolētiem, gan arī uz trūcīgiem pilsoņiem.

3.6.2.9 Pēc Komitejas domām, Komisijas norādījums, ka sabiedrisko iestāžu intervencei digitālās plaisas pārvarēšanai ir jānotiek ievērojot konkurences principus un konkurences likumu, ir pretrunīgs: digitālā plaisa pastāv, jo tirgus neinteresējas par skarto sabiedrības daļu. Pastāv nepieciešamība pēc sabiedriska pakalpojuma pasūtījuma, kas tiek oficiāli piešķirts un kurā konkrēti ir jānorāda kāda veida sabiedriska pakalpojuma pienākumi tie ir.

### 3.6.3 3G izveide un attīstība

3.6.3.1 Komiteja atbalsta oktobrī Komisijas izveidoto Mobilo komunikāciju un tehnoloģiju platformu, kuras mērķis apvienot vadošos mobilo komunikāciju operatoru, iekārtu un sastāvdaļu ražotāju un satura nodrošinātāju jomas spēlētājus. Mēs arī atbalstām šīs grupas pirmo ziņojumu<sup>(4)</sup>, kurā izvirzītas 20 rekomendācijas par soļiem, kas būtu veicami, lai atbalstītu un saglabātu mobilo tīklu un pakalpojumu izveidi Eiropā – ietverot aktivitātēs, kas veltītas pētniecībai, standartiem, saturam, drošībai, spektram, starptautiskajai sadarbībai un regulācijai.

<sup>(4)</sup> IP/04/23, 3. Mobilā tīkla vilnis Eiropai



3.6.3.2 Mēs esam iepriecināti, ka Mobilās platformas ziņojumā un Komisijas apgalvojumā uzsvars 3G jomā ir likts uz klientiem orientētas, drošas vides, kas atbalsta "katrā laikā, katrā vietā" piekļuvi ātrgaitas datiem un izklaides pakalpojumiem, virzoties cauri platjoslas aprīkotu iekārtu lokam.

3.6.3.3 Komiteja pilnība apstiprina visu to pušu paustos viedokļus, kuras atver savstarpēji saistītus tīklus un kuru mērķis ir sadarbība to pielietošanā un pakalpojumu izmantošanā, mēs atbalstām arī Mobilās platformas apņemšanos sagatavot stratēģisku pētniecības dienaskārtību nākotnes Bezvadu pasaulei 7. Pētniecības pamatprogrammas ietvaros.

3.6.3.4 Komiteja vēlētos, lai Komisija izmanto visu iespējamo ietekmi, ko tā spēj, lai atvieglotu un padarītu izmaksām atbilstošu jauno 3G tīklu ieviešanu. Konkrēti, dalībvalstīm ir jāpalīdz atrisināt plānošanu un vidi ietekmējošas problēmas, kas kavē šī jaunās nozīmīgās platformas izveidi.

3.6.3.5 Mēs esam norūpējušies par augstajiem maksājumiem, kurus dažās dalībvalstīs, lai iegūtu 3G licenci, veic tīklu operatori, kā arī par negatīvajām sekām, ko tie varētu radīt nākotnes stratēģijai. Mēs gribētu, lai Komisija iepazīstina ar tās detalizētajiem uzskatiem šajā jautājumā un iesaka līdzekļus, kas uzlabotu jebkuru atgriezenisku efektu, kas vērsti uz Savienības IKT stratēģijas izvērsanu un izmantošanu.

3.6.3.6 Klientu interesēs un efektīvu ES resursu izmantošanas vārdā mēs gribētu, lai Komisija apsver iespēju noteikt likumā iekārtu savstarpēju izmantošanu 3G operatoru vidū tad, kad tas ir praktiski. Šāda rīcībpolitika paātrinātu piekļūšanas izmantošanu, samazinātu negatīvās bažas par apkārtējo vidi un samazinātu pakalpojumu nodrošināšanas izmaksas. Mēs atzīstam Komisijas ieteikumu, ka daži lielākie operatori konkurences iemeslu dēļ ir pret iekārtu dalīšanu, bet mēs uzskatām, ka visas Savienības interesēm būtu jāprevalē pār šauriem komerciāliem dažu operatoru motīviem.

3.6.3.7 Mēs paziņojam, ka Mobilā platforma paredz, ka ir nepieciešams jauns visaptverošs politikas ietvars, lai saskaņoti risinātu 3G jautājumus. Grupa atkal tiksies jūnijā, un mēs gaidīsim Komisijas apsolīto paziņojumu par jūnija tikšanās rezultātiem.

### 3.6.4 Jauni pakalpojumi un pieprasījuma stimulēšana

3.6.4.1 Komisija paziņo, ka pat vietās, kur iespējamā piekļuve platjoslas multividei ir 90 %, tās izmantojums ir zems (vidēji 12 %) un pat samazinās. Iemesls tam ir augstās cenas, sliktā kvalitāte un atbilstoša satura trūkums – patērētājiem nav pietiekamas intereses iegūt platjoslas multivides pakalpojumus.

3.6.4.2 Satura un pakalpojumu attīstība, lai stimulētu platjoslas savienojumu turpinājumu tiek uzskatīta par ļoti svarīgu IKT attīstībai un tādējādi arī konkurētspējai, produktivitātei, attīstībai un nodarbinātībai visā Eiropas Savienībā. Šajā sakarā Komiteja apsveic neseno Komisijas priekšlikumu par *eContent-plus* programmu (2005-2008) <sup>(1)</sup>, kuras mērķis ir izveidot apstākļus plašākai piekļuvei digitālajam saturam un tā izmantošanai.

3.6.4.3 Komiteja atzīst, ka pieprasījuma stimulēšana izvērstā platjoslas multividei un 3G tīkls, jaunu un novatorisku pakalpojumu nepieciešamība, konkurence un tīklu izstrāde, tie visi ir savstarpēji saistīti. Katrs sasniegums palīdz citam. Strādājot ar piedāvājuma puses jautājumiem, mēs priecājamies par jebkuru Komisijas iniciatīvu, kas veicinātu jaunu un novatorisku pakalpojumu attīstību, kas palielinātu patērētāju pieprasījumu un līdzsvarotu jauno tehnoloģiju tīklu varu.

3.6.4.4 Komiteja uzskata, ka savstarpēja savietojamība starp tīkliem, platformām un ierīcēm nodrošinās lielu stimulu pakalpojumu pārņemšanai un attīstībai. Mēs aicinām Komisiju vērst savu ietekmi uz savstarpējo savietojamību regulējošo nosacījumu ietvaros, kā arī tās darīšanās ar elektronisko komunikāciju pakalpojuma sektora ieinteresētajām pusēm.

3.6.4.5 Mēs atbalstām Komisijas aicinājumu dalībvalstīm saglabāt virzītājspēku valdības epakalpojumu izveidē (ietverot veselības, eapmācības utt.) un atzīstam, ka sabiedriskais sektors ir ievērojams pieprasījuma veicinātājs šo jauno informācijas pakalpojumu attīstības agrīnajā posmā.

<sup>(1)</sup> COM(2004) 96 galīgā red., Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam: daudzgadīgas Kopienas programmas izveide, lai Eiropā padarītu digitālo saturu pieejamāku, lietojamāku un izmantojamāku. EESLK atzinums: OV C 117, 30.04.2004., 49.lpp.

3.6.4.6 Sevišķi mēs atbalstām Komisijas apņēmību strādāt ar industriju, lai uzrunātu identificētos jautājumus, kas traucē jauno pakalpojumu attīstību – Digitālo tiesību pārvaldības (DRM) sistēmas, savstarpējā savietojamība, mikro-maksājumi, m-maksājumi utt. Šajā sakarā mēs atbalstām neseno paziņojumu<sup>(1)</sup> un konsultāciju procesu saistībā ar Intelektuālā īpauma tiesībām un mēs vēršam Komisijas uzmanību uz 2003. gada Komitejas atzinumu par IIT<sup>(2)</sup>.

3.6.4.7 Komiteja uzsver drošības jautājumu nozīmīgumu, klientiem izvēloties jaunus pakalpojumus. Klientu ticība jaunajām tehnoloģijām un pakalpojumiem būs atkarīga no pārlicības par klientu interešu aizsardzību.

3.6.4.8 Komiteja lūdz Komisiju turpināt tās seminārus ar operatoriem, interneta pakalpojumu nodrošinātājiem, satura nodrošinātājiem, diktoriem un izklaides industrijas pārstāvjiem par to, kā viņi var izmantot savas aktivitātes jaunās sadarbības formās, lai radītu jaunus uzņēmējdarbības modeļus un pakalpojumus konverģentai un mobilai Savienībai.

Brisele, 2004. gada 5. oktobrī

3.6.4.9 Mēs arī pateicamies par to atbalstu, kas sniegts R&D 6. Pētījumu un attīstības pamatprogrammas ietvaros. Elektronisko komunikāciju tehnoloģiju sektorā, tāpat kā citās tehnoloģiju attīstības nozarēs, mēs uzsveram Eiropas nepieciešamību ieguldīt R&D un jauninājumos, līdz ar mērķiem, kurus esam uzstādījuši Lisabonas stratēģijā. Atzīstot, ka šis sektors piedzīvo konsolidācijas un investīciju samazināšanās periodu, Komiteja šobrīd aicina visas puses – ES, dalībvalstis un privāto sektoru – demonstrēt atjaunotu pievēršanos investēšanai elektronisko komunikāciju pakalpojumu nākotnē, ievērojami palielinot R&D aktivitāšu pakāpi un apjomu.

### 3.7 Nobeiguma piezīme

Nobeigumā Komiteja turpmāk aicina publicēt eEiropas 2005 Darbības plāna: Vidusposma ziņojumu [COM(2004) 108 galīgā red.] un apstiprinājumu tam, ka eEiropa 2005 mērķi ir derīgi ES paplašināšanas līdz 25 dalībvalstīm kontekstā. Mēs ceram izskatīt sakārtoto eEiropas 2005 Darbības plānu un jūnija Padomes komentārus par to.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> COM(2004) 261 galīga red. *Īpašuma tiesību un līdzīgu aizsargtiesību pārvaldīšana iekšējā tirgū.*

<sup>(2)</sup> COM(2003) 46 galīgā red., Ieteikumi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par pasākumiem un procedūrām intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanas nodrošināšanai. EESK Atzinums: OV C 32, 05.02.2004, 15. lpp.

## Atzinums par ierosināto grozījumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ostas drošības uzlabošanu

COM(2004) 393 galīgā red. -2004/0031 (COD)

(2005/C 120/06)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu Eiropas Padome 2004. gada 11. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par: Ierosināto grozījumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ostas drošības uzlabošanu

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu par šo jautājumu, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 5. oktobrī. Ziņojuma sniedzēja bija **Dr. Bredīma Savopoulou kundze**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 169 balsīm par un 6 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

### 1. Ievads

1.1 Kopš 2001. gada 11. septembra un 2004. gada 11. marta teroristu uzbrukumiem pasaule ir aptvērusi, ka terorisma apkarošana būs ilglaicīga. Sākotnēji Komisāre de Palacio iedrošināja EESK izstrādāt izpētes atzinumu par Transporta drošību. EESK minēja kritēriju kopumu <sup>(1)</sup>, kas attiecas uz transporta drošību, un priecājas paziņot, ka Komisija tos ir atzinusi.

1.2 Pēc ES paziņojuma par Jūras transporta drošības uzlabošanu un Regulu par kuģu un ostas būvju drošības uzlabošanu, EESK sniedza atzinumu <sup>(2)</sup> par ostas terminālu drošību.

1.3 2004. gada 30. jūnijā EESK pieņēma nākamo atzinumu <sup>(3)</sup> attiecībā uz ierosināto direktīvu par ostas drošības uzlabošanu. Ierosinātā direktīva papildina drošības mērus, kas tika ieviesti ar Regulu par kuģu un ostas būvju drošības uzlabošanu, to nodrošinot ar drošības režīmu, kas ir spēkā visā ostā.

### 2. Komisijas priekšlikums

2.1 Pēc apspriešanās ar Padomi par Ostas drošības direktīvu Komisija ierosina <sup>(4)</sup> grozīt 7. pantu, ar ko ostas drošības plāns nodrošinās, ka kompetentas valsts varas iestādes, pamatojoties uz riska novērtējumiem, veic atbilstošus drošības kontroles pasākumus uz automašīnām un kravas automašīnām, kas paredzēti iekraušai kuģos, ar kuriem tiek veikta arī pasažieru pārvadāšana.

<sup>(1)</sup> OV C 61 no 14.03.2004., 174. lpp.

<sup>(2)</sup> COM(2003) 229 galīgā red. – OV C 32 no 5.2.2004., 21 lpp.

<sup>(3)</sup> COM(2004) 76 galīgā red. – OV C 241 no 28.9.2004.

<sup>(4)</sup> COM(2004) 393 galīgā red.

2.2 Priekšlikums attiecas uz iebraucamajiem/izbraucamajiem (ro-ro tipa prāmjiem) kuģiem, kas kursē iekšzemes un starptautiskajos maršrutos. Pēdējā no minētajiem gadījumiem attiecīgās dalībvalstis sadarbojas riska novērtējuma jomā.

### 3. Vispārējas piezīmes

3.1 EESK noteikti atbalsta līdzsvarotu pieeju drošības garantēšanai, nekavējot brīvu tirdzniecības plūsmu, tāpēc komiteja saprot Komisijas bažas astotajā ierosinātās direktīvas izklāstā.

3.2 Saskaņā ar komitejas iepriekšējiem atziniem, EESK pilnībā piekrīt grozījumam, ko ierosināts izdarīt direktīvas projektā par ostas drošības uzlabošanu. Lai arī nekad nav iespējams panākt absolūtu drošību, EESK atkārto, ka uz visu loģistikas transporta ķēdi ir jāattiecinā drošības pasākumi, tādējādi nodrošinoties pret vājo ķēdes posmu. Par prioritāti ir jāuzskata pasažieru transports, kur teroristu uzbrukuma sekas būtu vissmagākās attiecībā uz cilvēku upuriem.

3.2.1 Ro-ro tipa prāmji ir īpaši viegls mērķis teroristu uzbrukumiem, it īpaši tad, ja tie pārvadā pasažierus. Patiesībā uz ro-ro tipa prāmju klāja uzkrautās automašīnas var kļūt par mūsdienu "Trojas zirgiem" drošības ziņā.

3.2.2 Ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai nodrošinātu to, ka uz ro-ro tipa prāmju klāja esošās automašīnas un kravas automašīnas nerada risku. Drošības pasākumi ir jāveic ostā vai ostas teritorijā pirms kuģa piekraušanas un tā, lai tas pēc iespējas mazāk kavētu operāciju plūsmas.

3.2.3 Uz ro-ro tipa pasažieru prāmjiem uzkrājamo automašīnu un kravas automašīnu drošības apskates ir sarežģītas automašīnās iekrauto preču rakstura dēļ. Ilgstošā pieredze rāda, ka visatbilstošākā šo automašīnu satura kontrole ir veicama pirms iebraukšanas ostas teritorijā, jo tā var izmantot vissmalākākās drošības ierīces, kā arī atbilstoši apmācītu personālu.

3.3 EESK vēlas vērst uzmanību uz atbildības jautājumiem, kas izriet no apskatēm. Protams, atbildība par automašīnu un kravas automašīnu drošības kontroli ir jāuzņemas atbildīgajām nacionālajām varas iestādēm un ne kuģim, uz kura šīs automašīnas pēc tam tiek uzkrautas.

3.4 Kas attiecas uz jūrnieku un drošības kontrolē iesaistīto personāla identifikāciju, prasībām ir jābūt orientētām uz praksi, lai pārmērīgi nekavēto darbību.

3.5 EESK atzīmē, ka ierosinātā grozījuma rezultātā Komisija sadarbībā ar valsts varas iestādēm uzsāks inspekcijas, lai pārbaudītu uzraudzības līdzekļus saskaņā ar direktīvu ieviesto valsts plānu īstenošanā sešus mēnešus pēc ierosinātās direktīvas piemērošanas datuma. Komiteja uzsver, ka ES ostas, kā arī ES nedalībvalstu ostas tūlīt ir jāpiemēro jaunajiem drošības pasākumiem (ISPS kodekss) ostu terminālos, kas starptautiski stājās spēkā 2004. gada 1. jūlijā.

3.6 Visbeidzot, EESK izmanto šo iespēju, lai mudinātu ātri pievērst uzmanību ostu drošības ekonomiskajai dimensijai ES līmenī un saskaņotas pieejas izstrādāšanai, lai izvairītos no konkurences izkropļošanas starp ostām un satiksmes dalībniekiem, īpaši uz Ro-Ro satiksmes rēķina. Komisija tiek aicināta veikt vispārējas ietekmes pētījumu par ostas drošības finansiālajām ietekmēm un sastādīt ES regulāciju šo pasākumu īstenošanas finansēšanai (ja nepieciešams).

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
prezidente  
Anne-Marie SIGMUND*

**Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, attiecībā uz noteiktu policiklisko aromātisko ogleņdeņražu izmantošanu atšķaidīšanai paredzētajās eļļās un autoriepās tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (Padomes Direktīvas 76/769/EEK divdesmit septītais grozījums)**

COM(2004) 98 galīgā red. – 2004/0036 (COD)

(2005/C 120/07)

2004. gada 22. martā Padome izlēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu, par: priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, attiecībā uz noteiktu policiklisko aromātisko ogleņdeņražu izmantošanu atšķaidīšanai paredzētajās eļļās un autoriepās tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (Padomes Direktīvas 76/769/EEK divdesmit septītais grozījums)

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides aizsardzības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu, pieņēma atzinumu 2004. gada 21. septembrī. Ziņojuma sniedzējs bija **Sears kungs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēdē) ar 154 balsīm par, 3 balsīm pret un 7 balsīm atturoties, pieņēma sekojošu atzinumu:

## 1. Ievads

1.1 Policikliskie aromātiskie ogleņdeņraži (PAH) ir dabiski sastopamas vielas, kas veidojas vienmēr, kad oglekli saturoši savienojumi tiek dedzināti zemā temperatūrā nekontrolējamos apstākļos. Tas notiek mežu ugunsgrēkos un vulkānos; cilvēka darbību rezultātā, piemēram, smēķēšanas; mājas apsildīšanas, strāvas ražošanas un braukšanas rezultātā, izmantojot degizrakteņus; gatavojot ēdienu un dedzinot atkritumus; un dažādos rūpnieciskos procesos. PAH dabiski ir sastopami neapstrādātā naftā un oglēs un, tā kā tos ir viegli pārstrādāt un tie ir stabili, tie veidojas krekinga un dedzināšanas sākotnējā stadijā.

1.2 Šīs daļējās oksidācijas rezultātā veidojas savienojumu sajaukums ar saistītiem nepiesātinātiem piecu un sešu-locekļu oglekļa apļiem, kas patiesībā var atkārtoties jebkurā virzienā. Ir noteiktas ap 600 formācijas/struktūras; tikai dažs ir atšķirtas un izolētas, lai izmantotu kā starpproduktus. Ne viena nav ar nolūku ražotas lielos daudzumos. Tālākās oksidācijas rezultātā rodas sodrēji (t.i., piesārņotas oglekļa daļiņas), ar ko nereti saista PAH.

1.3 Tā kā tie parasti ir sastopami nediferencētās grupās, PAH raksturīgās īpašības nav viegli noteikt (un, tā paša iemesla dēļ ir lielā mērā nepiederīgi). Tomēr, tā kā daži var izrādīties kancerogēni dzīvniekiem, ir saprātīgi klasificēt maisījumus, kas var izraisīt vēzi cilvēkiem. Eļļām un citiem līdzekļiem, kas satur PAH, ir jābūt riska un drošības marķējumam un piemērotai parvietošanai, lai nodrošinātu drošību darba vietās. Processus, kuru rezultātā iespējama PAH nokļūšana apkārtējā vidē, ja iespējams, ir jākontrolē, vai jāizvairās no tiem.

1.4 Viens no šādiem procesiem ir atšķaidīšanai paredzēto eļļu izmantošana automašīnu rieņās, preču transportlīdzekļos, motociklos, sacīkšu automašīnās un lidaparātos. Šīs eļļas, kas

var sastādīt tikpat kā 28 % no velšanās virsmas, piešķir svarīgu kontroles īpašību, kas karkasā nav nepieciešamas. Ja velšanās virsma nedarbojas, kā paredzēts, vai saskanīga lietošanā, tad drošība un izpildījums ir apdraudēti, ar acimredzamām sekām vadītājiem un transportlīdzekļiem.

1.5 Tehniski šīm eļļām ir jāšķīdina dabiskais un sintētiskais kaučuks un citus materiālus, kas tiek izmantoti rieņās, tām ir jābūt ilgturīgām un stabilām, ir labi jāizklājas un jābūt saistītai kaučuka masā, jāpilda savas funkcijas dažādos temperatūras un mitruma apstākļos, un ir jābūt drošai, lai ar to apieties gan ražošanā, gan lietošanā. Eļļām ir jābūt pieejamām lielos daudzumos, ražotām atbilstoši vispārpieņemtajiem tehniskajiem noteikumiem, tās ir jāizplata vairākiem konkurējošiem piegādātājiem, par cenām, kas zemākas par kaučuka cenu, lai samazinātu vispārīgās riepu izmaksas.

1.6 Ļoti aromātiskās eļļas, kas atbilst šīm īpašībām, parasti ir piedāvājuši vadošie naftas ražotāji, zem destilāta aromātisko ekstraktu (DAE) nosaukuma. Nepieciešamā šķīdināšanas jauda ir atkarīga no pilnīgas eļļas aromātiskuma, kas savukārt ir atkarīgs no nozīmīga PAH līmeņa klātesamības. Tā kā rieņas velšanās virsma nodilst, ir jāuzņemas atbildība par to, ka šie PAH nokļūst apkārtējā vidē. Šie izmeši ir nozīmīgi salīdzinājumā ar citiem apspriestajiem izmešiem. Lai kā, eļļu nomaiznes process pret citām eļļām Eiropā ir procesā un ir nepieciešams novest šo procesu pie apmierinoša rezultāta.

1.7 Tas ir īpaši svarīgi, jo visā pasaulē izplatītā DAE izplatīšana kļūst ierobežota, rafinēšanas jauninājumus koncentrējot uz augstākas kvalitātes pilnībā hidratētu (t.i., zema aromātiskā un šķīdināšanas pakāpe) produktu ražošanu un uz "tīru" benzīnu un degvielas produktiem.

1.8. Pieņemot, ka katru gadu Eiropā tiek saražotas 300 miljoni riepu, un pasaules tirgus šķīdināšanai paredzētajām un procesa eļļām riepu industrijā ir tuvu 1 miljonam tonnu, risinot šo jautājumu izmaksu- efektīvā veidā, tai pašā laikā saglabājot tieksmi pēc drošības un augsta līmeņa izpildi pie zemām izmaksām, tas ir galvenais piegādātāju, riepu ražotāju un citu līdzīgu regulatoru uzdevums.

1.9 Līdz šim, ir ierosināti divi formulējumi nekancerogēnām eļļām, kam nepieciešami dažāda līmeņa ieguldījumi no eļļu piegādātāju puses un dažādi pārformulējumi no riepu kompāniju puses. Attiecīgi, tās ir zināmas kā vieglie šķīdinātāji (MES) un apstrādātie destilāta aromātisko ekstraktu (TDAE). Citas eļļas var attīstīt citi izplatītāji ārpus Eiropas.

1.10 Ciktāl tas ir nosākams (tā kā informācija nav publiski pieejama šajā ārkārtīgi konkurējošajā riepu tirgū), ir jau notikuši daži aizvietoējumi - piemēram, ziemas un kravas automašīnu riepiem, kam velšanās slapjas virsmas vilkšana ir mazāk svarīga. Lai kā, kopumā ir pieņemts, ka pāriešanai no vienām riepiem uz otrām, būs nepieciešams daudz vairāk laika. Ir arī nominālais jaudas trūkums MES un TDAE, papildus jau pieminētajiem DAE pieejamības ierobežojumiem.

1.11 Lai radītu nepieciešamās izmaiņas laicīgi un saskaņā ar pārējo ES likumdošanu gan par konkurenci, gan veselību un drošību, industrijas nozaru pārstāvji (CONCAWE, IISRP un BLIC) ir strādājuši ar Komisiju un citām reglamentējošām iestādēm, lai vienotos par piemērotu ražošanas pieeju un noteiktu sistēmu. Vēl joprojām aktuāli ir testi, lai noteiktu, kuras eļļas ir piemērotas lietošanai Eiropā, un testi visām riepiem tirgū, neatkarīgi vai tās ir ražotas ES vai ārpus tās, lai pierādītu, ka pieļaujamās zem-PAH eļļas ir iekļautas gatavajos ražojumos.

## 2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1 2003. gada jūlijā Komisija ierosināja vispārēju smago metālu un PAH ierobežojumu apkārtējā gaisā. EESK sniedza savu Atzinumu šim pirmajam priekšlikumam 2004. gada februārī. Pēdējais priekšlikums, kurš arī ir publicēts 2004. gada februārī, cenšas izveidot Iekšējo tirgu, kā arī nodrošināt augstāku cilvēku veselības un apkārtējās vides aizsardzības līmeni, pievienojot konkrētus PAH Direktīvas 76/769/EEC 1.

pielikumā. Uzskaitītie PAH nav augsta ražošanas apjoma (HPV) vielas, un nav parādījušies nevienā no četriem prioritāšu sarakstiem esošo vielu novērtēšanai.

2.2 Viens, konkrēts PAH, benzo(a)pirēns (BaP, CAS Nr. 50-32-8) ir klasificēts Direktīvas 67/548/EEK ietvaros, kancerogēni, mutagēniski un reprotoksiski kā 2. kategorija, un tiek ierosināts kā kvalitatīvs un kvantitatīvs rādītājs citu PAH klātesamībai.

2.3 Atšķaidīšanai paredzētās eļļas var nelaist apgrozībā un izmantot riepu ražošanā, ja tās satur vairāk kā 1mg/kg BaP vai vairāk kā 10mg/kg no visu uzskaitīto PAH summas.

2.4 Komisija atzīst, ka vēl joprojām būs nepieciešams pārvarēt vairākas tehniskās problēmas, tādējādi vispārējā pieteikuma datums ir noteikts - 2009. gada 1. janvāris. Sacīkšu automašīnu riepiem tiks aptvertas sākot no 2012. gada 1. janvāra un lidaparātu riepiem sākot ar datumu nākotnē, kas tiks vēl noteikts. Atbilstošu, saskaņotu pārbaudes metožu, PAH sastāva noteikšanai atšķaidīšanai paredzētajās eļļas un riepiem u.c., neesamībai, no CEN un ISO, nevajadzētu aizkavēt Direktīvas spēkā stāšanos.

2.5 Komisija atzīmē, ka tā ir konsultējusi Vides, toksicitātes un ekotoksicitātes zinātnisko komiteju (CSTEE), attiecībā uz zinātniskajiem atklājumiem par PAH izraisīto nelabvēlīgo ietekmi uz veselību.

2.6 Dalībvalstīm būs viens gads, lai publicētu noteikumus, kas nepieciešami šīs Direktīvas ievērošanai. Tas būs sākot no dienas, kad šis priekšlikums stāsies spēkā, pēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas konsultēšanas (EESK), kā to prasa Līguma 95. pants, un pēc Koplēmuma procedūras ar Eiropas Parlamentu.

## 3. Vispārējās piezīmes

3.1 Šis priekšlikums, kas papildina pārējās PAH kontroles, ir balstīts Vācijas Umweltbundesamt (UBV) 2003. gada 18. marta un Zviedrijas nacionālās ķīmikāliju inspekcijas (KEMI) 2003. gada 27. marta ziņojumiem par iespējamo riepu atkritumu ietekmi uz veselību un apkārtējo vidi. Tos izskatīja CSTEE, kā minēts Ziņojumā, kas pieņemts tās 2003. gada 12-13. novembra 40. plenārajā sesijā.



3.2 CSTEEO vienojās par iepriekš minētajiem iemesliem, ka PAH, kā grupa, ir jāuzskata kā kancerogēni cilvēkam un, ka PAH nokļūst apkārtējā vidē riepu nodiluma rezultātā. Tiesa gan, tas deva tikai daļēju atbalstu izmantot BaP kā kvalitatīvu un kvantitatīvu zīmi citiem PAH un nopietni apšaubīja vispārējo šo izmešu virziena ietekmi.

3.3 Īsumā, PAH izmeši no riepu nodiluma sastāda mazāk kā 2 % no kopējās iedarbības uz cilvēkiem, no 1.1. punktā minētajiem avotiem, kas veicina atlikušos 98+ %. Tas ir savienojams ar PVO atkārtotajiem novērtējumiem, ka galvenie gaisa piesārņojuma un saistīto slimību, tai skaitā, vēža, cēloņi ir smēķēšana un mežu un ogļu dedzināšana siltumam un ēdiena gatavošanai. Tādējādi, CSTEEO secināja, ka "PAH ierobežošana riepās, būtiski neietekmēs PAH koncentrāciju apkārtējā gaisā un nogulsnes".

3.4 No tā izriet, ka kārtējais apgalvojums, ka Direktīva "veicinās ieguvumus, nodrošinot augstu aizsardzības līmeni cilvēku veselībai un apkārtējai videi" šajā gadījumā pilnībā neatbilst. Atšķaidīšanai paredzētās eļļas jau ir marķētas un ar tām var droši rīkoties darba vietās, saskaņā ar esošo likumdošanu par Bīstamajām vielām. Tādējādi, šis priekšlikums nesniegs ieguvumus darba vietā un minimālus ieguvumus apkārtējai videi.

3.5 Ir arī jāatzīmē, ka šis priekšlikums, saskaņā ar divdesmit sesto Padomes Direktīvas 76/769/EEC grozījumu, mēģinot ierobežot dabiski sastopamā hroma VI koncentrāciju cementā, par ko EESK sniedza Atzinumu 2003. gada martā, paplašina Direktīvas iespējas līdz, vai aiz, tās iecerētajām robežām. PAH netiek nedz speciāli ražoti, nedz laisti apgrozībā. Tas ir atzīsts Pielikumā – kur ierobežojumi ir produktiem, kas satur PAH – bet nevis nosaukumā, kas ir tādējādi jāgroza.

3.6 Nosaukums un teksts ir neskaidri arī "konkrētu PAH" raksturojumos, kā īpaša un jēgpilna grupa. Ņemot vērā, kā atzīmē CSTEEO, ka ļoti maz PAH ir raksturoti, un no tiem tikai daži ir uzrādīti kā kancerogēni, var secināt, ka visa grupa rada risku, kur ir iespējams, ka cilvēki ir pakļauti riskam. Izmantošanas un tirgū laišanas ierobežojumus, tādējādi, ir jāattiecina uz eļļām, kas satur daudz PAH un tiek izmantotas riepu ražošanā, un uz riepām, kas satur šīs eļļas'.

3.7 Ņemot vērā iepriekšējo un daļēju sakrītību ar agrāko Komisijas priekšlikumu par smagajiem metāliem un PAH

apkārtējā gaisā, ir apgalvots, ka šī Direktīvas nav nepieciešama un tā ir jāanulē. Tirgus ir kļuvis sadrumstalots, ir nepieciešami vismaz divi produkti, kam ir jāizstāj viens, iepriekš izmantotais. Ir nepietiekoša nominālā jauda, lai apmierinātu prasības. Vēl joprojām ir bažas par aizstāšanas formulējumu drošību; ja veļšanās virsmas, kas taisītas no zema satura-PAH eļļām nespēj kalpot, reālās beigas aizstās hipotētiskās beigas, lai attaisnotu piesardzības darbības.

3.8 EESK saprot šīs bažas, bet neskatoties uz to, uzskata, ka Direktīvai ir jāturpina, ciešās sadarbībā ar ietekmētajām nozarēm, radīt veiksmīga pāreja uz visā pasaulē izplatītu zemas koncentrācijas-PAH atšķaidīšanai paredzēto eļļu izmantošanu riepu ražošanā. Šīm aizvietotāju eļļām noteikti ir jāatbilst tiem pašiem minimālajiem drošības noteikumiem. Efektīva, konkurētspējīga un droša Iekšējā tirgus izveide šiem jaunajiem produktiem, tādējādi ir pietiekams un pareizais virzītājspēks šim priekšlikumam.

3.9 Izšķiroša, laika aprēķina ziņā, ir vienošanās par testiem, kas ir jāizmanto, lai noteiktu, kuras eļļas būs pieņemamas lietošanai. Esošais Pielikums ierosina pārbaudīt individuālo PAH klātesamību. Tas nav piemērots pastāvīgi notiekošām liela apjoma rafinēšanas darbībām, kur īpašu plūsmu reālās ķīmiskās sastāvdaļas atšķiras pēc jēlnaftu, kas tiek apstrādāta. Citi testi, piemēram, IP-346 no Naftas institūta (kas kontrolē kopējo PAH saturu, mērot trīs līdz septiņu-locekļu apļu PAH daudzumu, ko var iegūt ar šķīdinātāju DMSO) jau tiek izmantoti eļļas rūpniecībā, kā piemēram kancerogēnitātes līdzeklis, saskaņā ar Direktīvu 67/548/EEC. CONCAWE pētījumi eļļas rūpniecībai, atbalsta CSTEEO Atzinumu, ka tikai viens BaP mērījums sniedz sliktu korelāciju ar vispārējo iespējamo kancerogēnitāti. IP-346 izmantošana, lai noteiktu un testētu dažādas eļļas, kas paredzētas šķaidīšanai, ir cieši rekomendēti.

3.10 Lai pasargātu riepu rūpniecības nozari Eiropā – un apkārtējo vidi, ja šāda iespēja pastāv – ir jābūt līdzīgam testam eļļām, kas izmantotas importētajās riepās. Starptautiskās standartu organizācijas standarta projekts (ISO TC 45/SC 3 N, 2003. gada 29. oktobris) ierosina, izskatīšanai un piezīmēm, testa metodi eļļas tipa noteikšanu gumijas sastāvdaļās. Šis darbs ir jānovēd līdz apmierinošam rezultātam pirms Direktīva tiek ieviesta.

3.11 Ņemot vērā iepriekšējo, ir jābūt iespējai atrisināt esošos piegādes ierobežojumus, jo īpaši TDAE, kas pieprasa augstāku investīciju līmeni kā MES. Lai kā, tam visam ir nepieciešams laiks, un pašreizējā apmaiņas prasība, kas ir jāizpilda visām vispārīgiem mērķiem paredzētām riepām līdz 2009. gada 1. janvārim, izskatās arvien vairāk nerealizējama. Pieņemot, ka ieguvumi no šī priekšlikuma iespējams būs minimāli, un izmaksas un neveiksmīgas pārformulēšanas risks ir vērā ņemams, EESK ierosina, ka šis sākotnējais gala termiņš ir jāpagarina pa 12 mēnešiem, līdz 2010. gada 1. janvārim. Pat tas nodrošinās vērā ņemamas sarunas starp dažādām konkurējošām ieinteresētām pusēm. Komisijai arī turpmāk būs galvenā loma, lai sekmētu šo procesu ES likumdošanas ierobežojumu robežās, lai pakāpeniski novestu šo procesu līdz veiksmīgam noslēgumam.

#### 4. Īpašās piezīmes

4.1 Ņemot vērā iepriekš minēto, šī priekšlikuma nosaukumam un sekojošam formulējumam ir jāskaidro ar vispārējo mērķi ieviest ierobežojumus par "eļļām, kuras satur daudz PAH, kas tiek izmantotas riepu ražošanā un riepu, kas satur šīs eļļas", tirgū laišanu un izmantošanu.

4.2 Tam ir jābūt atspoguļotam Pielikumā ar ierobežojumiem, kas uzlikti eļļu tirgū laišanai un izmantošanai, kas tiek izmantotas riepu ražošanā, kam ir vairāk 3 % DMSO ekstraktoru, saskaņā ar IP-346, un, tādējādi, tiek klasificētas kā kancerogēnas, saskaņā ar Direktīvu 67/548/EEC. Visas atsauces uz BaP kā rādītāju un citiem individuāliem PAH, ir svītrotas.

4.3 Ir jāattīsta starptautiskā standarta testa metode, lai raksturotu eļļas gumijas savienojumus, jo īpaši tiepās, un jāiekļauj šajā Direktīvā.

4.4 Ir jāatvēr pietiekošs laiks gumijas un riepu rūpniecībai, lai pabeigtu procesā esošo pārformulēšanas darbu, un naftas rūpniecībai, lai investētu un piegādātu pieprasītās jēlvielas. Pašreiz tiek uzskatīts, ka visas puses varētu izpildīt šīs prasības līdz 2010. gada 1. Janvārim, un, tādējādi, šis datums ir jāpievieno ir jāpievieno kā sākotnējais gala termiņš priekšlikumā. Par izņēmumiem sacīkšu auto un lidaparātu riepām, vienojas ieinteresētās puses savā starpā; saskaņā ar iepriekš minēto, ir grūti saskatīt kaut kādus mērāmus ieguvumus no šīm izmaiņām, salīdzinājumā ar acīmredzamo visa iecerētā nepaveikšanas risku.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND



**Atzinums par Priekšlikumu Padomes Regulai, kas groza Regulu (EC) Nr. 2702/1999 par pasākumiem, lai nodrošinātu informāciju un reklāmu par lauksaimniecības produktiem trešajās valstīs un Regulu (EC) Nr. 2826/2000 par informatīvām un reklāmas darbībām par lauksaimniecības produktiem iekšējā tirgū**

COM(2004) 233 galīgā red. – 2004/0073 CNS

(2005/C 120/08)

2004. gada 21. aprīlī Eiropas Savienības Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas Līguma 36. un 37. pantu par: Priekšlikumu Padomes Regulai, kas groza Regulu (EC) Nr. 2702/1999 par pasākumiem, lai nodrošinātu informāciju un reklāmu par lauksaimniecības produktiem trešajās valstīs, un Regulu (EC) Nr. 2826/2000 par informatīvām un reklāmas darbībām par lauksaimniecības produktiem iekšējā tirgū

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides aizsardzības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma tās atzinumu 2004. gada 21. septembrī. Ziņojuma sniedzējs bija **Leif E. Nielsen kungs**.

Tās 412. plenārā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 171 balsīm par, 1 pret un 6 atturoties:

## 1. Pamatojums

1.1 Līdz 1999. gadam ES līdzfinansēja informatīvas kampaņas un reklāmas aktivitātes lauksaimniecības produktiem gan ES iekšienē, gan ārpus tās kā daļu no atsevišķas tirgus organizēšanas. Pēc tam, saskaņā ar Regulām (EC) Nr. 2702/1999 un (EC) Nr. 2826/2000 saistībā ar trešajām valstīm un iekšējo tirgu, šie nozares pasākumi tika aizstāti ar horizontālāku stratēģiju, kas tika izveidota, lai atbalstītu pašu dalībvalstu un uzņēmumu reklāmas aktivitātes. Pirmajām no šīm regulām termiņš izbeigsies 2004. gada beigās, ja vien netiks pagarināts. Kā tas prasīts regulās, Komisija 2004. gada martā iesniedza detalizētu ziņojumu par viņu iesniegumu kopā ar vienkāršošanas un uzlabošanas priekšlikumiem.

1.2 Tādas problēmas kā BSE, dioksīns un listerioze ir palielinājušas ES vajadzību pēc iniciatīvām pārtikas jomā un informācijas par pārraudzības pasākumiem, lai nodrošinātu kvalitāti un izsekojamību. Tādēļ, lai paaugstinātu Eiropas produktu tēlu pircēju acīs, tiek pievērsta uzmanība informācijai par tiesību aktiem, kas saistīti ar kvalitāti, drošību, preču zīmēm, izsekojamību, aizsargātiem ģeogrāfiskiem noteicējiem, izcelsmes apzīmējumiem, sertifikātiem par īpašām pazīmēm un dabīgu un integrētu produkciju.

1.3 Shēmas arī tiecas nodrošināt informāciju trešajās valstīs par: a) ES centieniem garantēt kvalitāti un drošību, tajā skaitā raksturojumu produktiem, kas saistīti ar īpašiem reģioniem, un b) prasībām dabīgu produktu aizsardzībai. Gan ES iekšienē, gan ārpus tās izmantotajos līdzekļos ietilpst informatīvas kampaņas, PR pasākumi, reklāmas aktivitātes, reklāma un dalība gatavotajos un izstādēs, kas var sagatavot augsni valsts un privātām

kampaņām, kas tiek plānotas, lai palielinātu tirgus daļu viņu pašu produktiem.

1.4 Parasti Kopiena veicināšanas programmās iegulda 50 %. Piederīgās profesionālās un starpprofesionālās organizācijas iegulda 30 %, bet dalībvalstis 20 % - abos gadījumos izvēloties izmantot parafiskālos nodokļus. Dalībvalstu izdevumi tiek uzskatīti par intervenci un tos atmaksā Komisija.

1.5 Iesaistītajām Eiropas vai valstu organizācijām pašām jāievieš programmas, kamēr dalībvalstis ir atbildīgas par administrēšanu, kontroli un maksājumiem. Lai aizsargātu Eiropas intereses, prioritāte tiek dota programmām, kuras kopā veido divas vai vairākas dalībvalstis vai profesionālas organizācijas. Tomēr šīs programmas saskaras ar virkni praktisku grūtību, kas radušās dažādu administratīvu noteikumu un procedūru rezultātā kā arī saistību trūkuma dēļ no dažu dalībvalstu puses. Turklāt iesniedzējiem kopumā tiek prasīts tērēt pārmērīgi daudz laika un līdzekļu saskaņošanai, pārraudzībai un administrēšanai.

1.6 Šo priekšlikumu nolūks ir atvieglot sarežģīto noteikumu trūkumus un birokrātiju. Lielākās detaļās tas ir apspriests Komisijas ziņojumā. Pārmaiņas arī ir veiktas, lai nodrošinātu, ka programmas pēc būtības daudz vairāk atbilstu Eiropas interesei.

## 2. Vispārējās piezīmes

2.1 Izmaiņas kopējā lauksaimniecības politikā un pastiprināta tirgus konkurence apstiprina vajadzību pēc shēmas, tāpat arī konkurējošu valstu atbalstīšana informācijas kampaņās un noietā veicināšanā eksporta tirgos arī turpmāk attaisno ES sistēmas turpināšanu gan Savienības iekšienē gan ārpus tās.

2.1.1 Tomēr pastāv ievērojama vajadzība pēc vienkāršošanas un uzlabošanas. Apspriežoties ar profesionālajām organizācijām un citām iesaistītajām pusēm, Komisija ir izstrādājusi vispārēju ziņojumu par gaidāmo pārskatīšanu ar nolūku vienkāršot administratīvās procedūras un nodrošinot, ka sistēma darbojas pēc iespējas iedarbīgāk.

2.2 Kā norāda Komisija, tomēr vēl ir pārāk agri izvērtēt jaunā režīma rezultātus. Tā pakāpeniska ieviešana sākās tikai 2001. gadā trešajās valstīs un 2002. gadā iekšējam tirgum. 2003. gads bija pirmais, kad sistēma darbojās pilnībā. Tādēļ būtu noderīgi, kā to ierosina Komisija, līdz 2006. gada beigām izstrādāt otru ziņojumu, kurā analizētu režīma darbību pēc pārskatīšanas, un novērtēt tā īstenošanu jaunajās ES dalībvalstīs.

2.3 Tādējādi daudzas organizācijas tikai tagad iepazīstas ar režīma nosacījumiem un administratīvajām prasībām. Kā Komisija norāda, dažas no ierosinātajām programmām no Eiropas viedokļa nav radījušas lielu interesi. Tādēļ lielāks uzsvars jāliek uz tām programmām, kurām ir nozīme Eiropas līmenī, kā arī uz sinerģijas nodrošināšanu starp valstu un ES aktivitātēm.

2.4 Jo īpaši pēc ES paplašināšanas tai jātiecas kopumā izstrādāt tādus noteikumus, kas būtu pēc iespējas vienkārši un skaidri. Lai arī atšķiras mērķi un saturs iekšējām un ārējām programmām, sadalījums divās regulās ir vēsturiski pamatots. Aicinot nodrošināt turpmāku vienkāršošanu, abas regulas pēc iespējas ātrāk jāapvieno kopīgā, lietotājiem draudzīgākā paketē. Lielākais daudzums nosacījumu ir vienādi, un atšķirības parasti ir bez pamatojuma. Arī iesniegtie Regulu izmaiņu pieteikumi ir vienādi saistībā ar programmu priekšlikumu iesniegšanu, lēmumu pieņemšanu un pārraudzību.

2.5 Informācijas, reklāmas un reklāmas aktivitāšu atbalsts lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm ir piešķirts arī saskaņā ar lauku attīstības nosacījumiem, kas atšķiras no pašreizējā režīma noteikumiem. Neskatoties uz nesen veiktajām darbībām Regulas dažādo piemērošanas jomu precizēšanai, Komisijai jau tagad būtu jāapsver šīs pārklāšanās novēršanas iespēja. Nepastāv iemesls šo diskusiju atlikt uz vēlāku datumu kā ierosina Komisija.

2.6 ES līdzfinansējumam jāturpinās tā tagadējā formā un budžeta līdzekļiem jāpalielinās, ņemot vērā paplašināšanos un nepieciešamību nākotnē. Tādā veidā sistēma var palīdzēt apvienot un nostiprināt vienoto tirgu dažādās produkcijas jomās, pienācīgi rūpējoties par daudzveidību un gastronomisko dažādību. Eiropas profesionālajām organizācijām sekojoši būtu jāveic pastiprinātas informatīvās kampaņas, kas informē par

produktu kvalitāti un variācijām patērētāju preferencēs ES. Tāpat trešās valsts tirgiem jādod arī augstāka prioritāte – tajā pašā laikā pakāpeniski samazinot eksporta atmaksāšanu – paturot prātā spēkā esošo programmu ieviešanas patiesās iespējas.

2.7 Viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ shēma tiek nepieciešami izmantota trešo valstu tirgos, ir prasība, ka programmas attiecina vienīgi uz vispārējām kampaņām. Rezultātā profesionālajām organizāciju dalības uzņēmumi daudzos gadījumos darbojas negribīgi un nevēlas iesaistīties programmas finansēšanā. Firmas zīmju – un tādējādi arī atsevišķu uzņēmumu – atbalstīšana ir pilnīgi izslēgta, bet, ja pasākumiem jādod jebkāds jūtams iespaids uz eksporta tirgiem, Komisijai kampaņās un līdzīgos pasākumos jāuzrāda zināms elastīgums, pieņemot proporcionālu skaitu firmas zīmju kā vispārēju kampaņu neatņemamu sastāvdaļu, mēģinot savienot vispārējo ar specifisko un tādējādi radīt sinerģiju. Tas dod iespēju izveidot saikni starp kampaņas vēstījumu un tirgus produktiem. Tas pats par sevi neietekmēs kampaņas vēstījumu, bet palīdzēs nodrošināt, lai pircēji un patērētāji varētu atrast attiecīgos produktus. Visbeidzot, pircējiem un patērētājiem jābūt spējīgiem praksē atrast jebkurā kampaņā iekļautos produktus. Lielāka vērtība tiek pievērsta arī produkta izcelsmei ES. Ja tirgus tomēr jau ir firmu zīmju ietekmēts, ES reklāmas akcijai ir ierobežota papildu vērtība, jo šādos gadījumos privātās firmu zīmes iesaistās spēcīgā konkurencē un izlieto prāvu reklāmas budžetu, lai palielinātu savu tirgus daļu.

2.8 Nav iemesla izmainīt līdzfinansējuma likmes starp dalībvalstīm un profesionālajām organizācijām. Problēma ir tāda, ka dažas dalībvalstis parāda saistību trūkumu vai arī uzskata par neiespējamu izpildīt līdzfinansējuma prasības. Tas nozīmē, ka iesaistītās profesionālās organizācijas tiek izslēgtas no shēmu izmantošanas, ja vien finansējums netiek nodrošināts caur parafiskāliem nodokļiem. Lai veiktu administratīvu vienkāršošanu, jālikvidē pašreizējās sarūkošās līdzfinansējuma likmes daudzgadīgām programmām un ES līdzfinansējums jānosaka 50 % apmērā.

2.9 Parafiskālo nodokļu pieņemšana par finansējuma avotu jau norāda, ka faktiski zināmas organizācijas nosedz 50 %. Šī iespēja ir jāsauglabā. Tomēr tas nozīmē, ka noteikumi par saistītās dalībvalsts 20 % daļu jāpadara elastīga, lai dalībvalstis katrā atsevišķā gadījumā varētu izlemt par finansējuma daļu, kādu tās piešķir programmām. Tas noteiktu minimālo obligāto ieguldījumu, teiksim, 20 % no apspriežamās organizācijas.

2.10 Komisija uzskata, ka vajadzētu atbalstīt puķu un augu veicināšanu trešo valstu tirgos, tāpat, kā iekšējā tirgū.

2.11 Tas ir administratīvs apgrūtinājums un nekalpo objektīvam mērķim, lai saskaņā ar šo shēmu pakļautu dalībvalstu finansiālos ieguldījumus Līguma noteikumiem par valstu palīdzību. Tādēļ, tāpat kā lauku telpas attīstības pasākumos, ierosinātā atbrīvošana no pieteikuma procedūras jāpiemēro no paša sākuma.

2.12 Ņemot vērā iesaistīto administratīvo apgrūtinājumu un ievērojamu daudzumu mazāku programmu, kam nav ietekmes apspriežamajos tirgos, laba iespēja būtu noteikt minimālo un maksimālo budžetu izvēlētajām programmām. Priekšroka jādod programmām, kuru ilgums un budžets ir pietiekams, lai nodrošinātu efektīvāku ietekmi.

2.13 Attiecībā uz dabīgajiem produktiem ES, valstu un privātās sertifikācijas un pārraudzības pasākumi pēc iespējas vairāk jāiekļauj Savienības kopīgajā režīmā šādiem produktiem. Šis process atrodas sagatavošanā un pēc iespējas jāatbalsta ar informatīvām kampaņām, lai tādējādi izveidotu īstu iekšējo tirgu dabīgajiem produktiem, aizvietojojam valsts un privātās sistēmas. Informatīvajām kampaņām par ES dabīgajiem produktiem trešajās valstīs līdz šim bijusi tikai ierobežota ietekme. Iekšējā tirgus izveide dabīgajiem produktiem ir priekšnoteikums šādu produktu realizācijai trešajās valstīs. Līdz šim grūtības radušās attiecībā uz savstarpēju atšķirīgu shēmu atzīšanu, piemēram, starp ES un ASV.

### 3. Īpašās piezīmes

3.1 Jāapspriež iespēja par vēl radikālākas rīcības iespējām attiecībā uz iekšējo uzdevumu un atbildības sadalījumu starp dalībvalstīm un Komisiju, nekā tas norādīts priekšlikumā. Tas pats attiecas uz vajadzību vienkāršot un noskaidrot atbildības sadalījumu, ņemot vērā lielo skaitu komiteju un organizāciju, kas iesaistītas noteikumu izstrādē un atlases, ieviešanas, izsekošanas un pārraudzības procesā. Tādēļ priekšlikumam sekojošs pasākums ir speciālu darba grupu izveidošana ar pārstāvjiem no dalībvalstīm un/vai ekspertiem ar īpašām zināšanām reklāmas un publicitātes jautājumos, kuri var Komisiju profesionāli konsultēt stratēģijas attīstībā un režīma pasākumu ieviešanā.

3.2 Būtisku vienkāršošanu ietver iesniegtās izmaiņas izpildorganizāciju atlasē. Vienlaikus ir nepieciešams, ka attiecīgās organizācijas atkarībā no kampaņas veida pašas var pārņemt noteiktas aktivitātes programmas ietvaros un izpildorganizācija tiek izvēlēta tikai pēc tam, kad Komisija ir pieņēmusi priekšlikumu.

3.3 Ierosinātās izmaiņas dažā ziņā sastopas ar kritiku, kas bijusi izteikta, starp citu, arī par ilgo laiku no priekšlikumu iesniegšanas līdz gala lēmumam, šajā sākuma stadijā pieprasīto detaļu daudzumu un lēmumu pārredzamības trūkumu, tomēr ierosinātās izmaiņas ir solis pareizajā virzienā. Bez tam jāņem vērā apgrūtināto ziņojumu prasību samazināšanos.

3.4 Ierosinātais elastīgums, kas atļauj Komisijai pašai uzsākt informatīvās kampaņas un veicināšanas darbības, aicinot nodrošināt godīgāku sadalījumu starp dažādām produktu jomām, ir apsveicama rīcība, ņemot vērā iesniegumu pārsvaru no augļu un dārzeņu nozarēm, kamēr citas nozares saņēmušas nelielu uzmanību vai tās nav bijis nemaz. Tomēr praktiska īstenošana rada virkni jautājumu, kā piemēram, par pielikumos ietvertajiem ierobežojumiem, kas limitē valstis un produktus, kas var tikt atbalstīti no ES.

3.5 ES ekoloģijas logotipam skaidri jāparādās jebkuros informatīvos un veicinošos pasākumos, lai tādējādi pazīstamāku darītu ES sertificēšanas un pārraudzības režīmu un veicinātu valstu sistēmu saskaņošanu. Uz ekoloģijas zīmes ir attēlots divpadsmit zvaigznes un simbolizē ES, tādējādi jāsamazina prasība, pēc vēl konkrēti nosakāmiem pamatprincipiem, kampaņu materiālā izmantot ES karogu. Pašreizējās prasības noved pie tā, ka uz tā paša kampaņas materiāla ir attēloti dažādi ES simboli, klāt vēl nāk valsts ekoloģijas zīme un izcelsmes vietas zīme, kā rezultāta vēstījums kļūst neskaidrs. Kampaņas LIFE programmas atbalstam tādā veidā ietver LIFE zīmi, kas arī attēlo divpadsmit zvaigznes, bet ne ES karogu.

3.6 Pašreizējās prasības, ka valsts vides logotipi ir pieļaujami tikai tad, ja ir iesaistīti tālejošāki valsts likumi, ir diskriminējošas un darbojas pret saskaņošanu. Tādēļ Eiropas vides aktivitāšu plāna projekts<sup>(1)</sup> ierosina izmantot valstu logotipus līdztekus ES logotipiem.

<sup>(1)</sup> Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: Eiropas darbības plāns dabiskai pārtikai un zemkopībai, COM(2004) 415 galīgā red.

3.7 EESK aicina Komisiju izstrādāt procedurālas vadlīnijas, kas palīdzētu gan ekonomiskajiem aktieriem, gan arī varas pārstāvjiem to kontroles funkcijās un tādējādi arī Kopienas veicināšanas politikai vispārēji.

3.8 Šī regulācija tiek piemērota tikai nesen, tomēr jau ir pamanāmas dažas pamatprasības, kuras nākotnē ir jāņem vērā. Komisijai ir rūpīgi jākoordinē pasākumi dažādajos tirgos, lai

nākotnē novērstu vēstījumu pārklāšanos vai sajaukšanos, kas veicināšanu varētu padarīt neefektīvu

#### 4. Secinājums

4.1 Komisijas priekšlikums jāpieņem, paturot prātā iepriekšējos komentārus par vajadzību pēc tālākas vienkāršošanas.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

prezidente

Anne-Marie SIGMUND

### Atzinums par Rūpniecības pārmaiņām un valsts palīdzību tērauda sektorā (pašiniciatīvas atzinums)

(2005/C 120/09)

2004. gada 29. janvārī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar tās Reglamenta 29 panta 2. punktu izlēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par sekojošu tēmu: "Rūpniecības pārmaiņas un valsts palīdzība tērauda nozarē".

Industriālajām pārmaiņu konsultatīvā komisija, kas bija atbildīga par Komitejas darbu par šo tēmu, pieņēma tās atzinumu 2004. gada 9. septembrī. Ziņojumu sniedza **Lagerholm kungs** un līdzziņotājs bija **Kormann kungs**.

Tās 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 154 balsīm par, 3 pret un 11 atturoties:

#### 1. Atzinuma ievads, atzinuma mērķi un saturs; lietoto terminu definīcija

1.1 Šis pašiniciatīvas atzinums fokusējas uz saistību starp rūpniecības pārmaiņām un valsts palīdzību, kā to ilustrē piemērs par tērauda nozari.

1.2 Šī pašiniciatīvas atzinuma autori ar terminu "rūpniecības pārmaiņas" saprot normālu un turpinošos procesu rūpniecības sektorā, kura ietvaros tiek proaktīvi reaģēts uz dinamiskām tendencēm ekonomikas nozarē, lai saglabātu konkurētspēju un veidotu iespējas izaugsmei.

1.3 Eiropa nevar palikt savrup notiekošajās rūpniecības pārmaiņās. Ievērojot faktu, ka tirgi arvien pieaugošā mērā kļūst globāli tirgi, ekonomiskās struktūras agrāk vai vēlāk ir jāaskaņo ar noteikumiem, kas risinās pasaules tirgū. Šajā kontekstā Eiropas Savienībai ir jācenšas spēlēt aktīvu lomu, nosakot pamata starptautisko situāciju.

1.4 Šo pašiniciatīvas atzinumu mudināja radīt:

— EOTK līguma izbeigšanās 2002.gadā;

— tērauda rūpniecības privatizācija un restrukturizācija Centrālās un Austrumeiropas valstīs (CAEV), kas saistīts par pievienošanās ES procesu;

— OECD sarunas par starptautisko tērauda subsīdiju līgumu (TSL);

— jaunākais ES Valsts palīdzības rādītāju izdevums;

— Eiropas Komisijas ziņojums ar nosaukumu *Strukturālo pārmaiņu veicināšana: rūpniecības politika paplašinātai Eiropai* (COM(2004) 274 galīgā red.) 2004.gada aprīlī; un

— Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam ar nosaukumu: *Pirmais novērošanas ziņojums par tērauda restrukturizāciju Čehijas Republikā un Polijā First monitoring report on steel restructuring in the Czech Republic and Poland* (COM(2004) 443 galīgā red.) 2004.gada 7.jūlijā.



Izmantojot tērauda rūpniecību kā piemēru, šis pēc pašu iniciatīvas sastādītais atzinums analizē to, kā valsts palīdzība var radīt iespaidu uz nepieciešamajām strukturālajām pārmaiņām.

1.5 Kompānijas, kas nesaņem valsts palīdzību to konkurētspējas nodrošināšanai bieži ir salīdzinoši neizdevīgā situācijā, salīdzinot ar konkurentiem, kas to saņem; nelabvēlīgais iespaids uz šādu kompāniju attīstību var būt nopietns un tās pat var tikt izstumtas no tirgus. Par spīti šai pieredzei, kas iegūta vairāku restrukturizācijas desmitgadu laikā, Eiropas tērauda rūpniecības gadījums parāda, ka politiskiem lēmumu pieņēmējiem bieži ir grūti pretoties subsīdiu maksājumu atļaušanai lieliem uzņēmumiem, kas nodarbina atbilstoši lielu darbaspēku, kuriem draud slēgšana. Vispārīgi, tas nozīmē, ka liekas jaudas un neekonomiskas darbības tiek turpinātas pēc to tirgus noteiktā beigu termiņa. Nepieciešamie pielāgošanās procesi tiek uzsākti tikai negribīgi.

1.6 Par spīti tam, tagad politikas, ekonomikas un arī arod-biedrību pasaulē pastāv vispārīga vienošanās gan par rūpniecības pārmaiņu neizbēgamību, gan par nepieciešamību veidot šādas pārmaiņas ar starptautisku pamatvienošanos (piemēram, PTO, OECD, SDO) starpniecību. Šī sapratne arī izriet no rūpniecības pārmaiņu dekādēm, kuras tērauda rūpniecība jau ir piedzīvojusi. Restrukturizācija un konsolidācija kopā ar to pavadošo sociālo dialogu tagad tiek atzītas par priekšnoteikumiem un kontekstu Eiropas uzņēmumu konkurētspējas nodrošināšanai tirgos, kas kļūst arvien integrētāki.

1.7 Ziņojumā par rūpniecības politiku, kas tika publicēts 2004.gada aprīlī<sup>(1)</sup> Eiropas Komisija pievērš uzmanību faktam, ka rūpniecības pārmaiņas nedrīkst pielīdzināt pilnīgai deindustrializācijai. Pēdējo fenomenu raksturo vienlaicīga nodarbinātības, ražošanas un produktivitātes pieauguma lejupslīde. Pilnīga deindustrializācijas rezultāts ir zemas produktivitātes darbu zaudēšana attīstības valstīm un nesen industrializētām valstīm, kur darbaspēka izmaksas ir zemākas. Galvenais šīs darbavietu pārvietošanās iemesls ir tāds, ka salīdzinošās izmaksu struktūras ir kļuvušas daudz labvēlīgākas ne-ES valstīs.

1.8 Tās analizē par rūpniecības politiku Eiropas Komisija tomēr nonāk pie secinājuma, ka deindustrializācija šobrīd notiek kalnrūpniecības nozarē un tikai nelielā skaitā citu sektoru (tekstilijas, apģērbi, ādas preces, kuģu būve, koksēšanas rūpnīcas, naftas pārstrāde un kodoldegvielas un šķeļošā materiāla ražošana un pārstrāde). Kamēr strukturālās pārmaiņas neapšaubāmi ir sāpīgas atsevišķiem reģioniem, tās tomēr ir labvēlīgas no vispārējā ekonomiskā skatu punkta, ar nosacījumu, ka šādas pārmaiņas tiek pareizi prognozētas, identificētas un atbalstītas.

<sup>(1)</sup> COM(2004) 274 galīgā red.: šo ziņojumu šobrīd analizē atzinumu CCMi 017, (ziņotājs: **van Iersel kungs**), un pašiniciatīvas atzinumā CCMi 014 par **kompāniju pārvietosām**, (ziņotājs: **Rodriguez Garcia-Caro kungs**).

1.9 Prognozētais rūpniecības veidotās vispārējās ekonomiskās aktivitātes daļas sarukums atspoguļo ilgtermiņa procesu. Kamēr lielākā daļa rūpniecības nozaru, tādas kā dzelzs un tērauda nozare, pēdējo dažu desmitgadu laikā ir ievērojami samazinājušas savu darbaspēku, tās tajā pat laikā ir bijušas liecnieces savu produktu pievienotās vērtības un sava darba ražīguma acīmredzamam pieaugumam.

1.10 Pakalpojumu sektora sociālās nozīmības pieaugumu sabiedrība bieži uzskata par pierādījumu strukturālo pārmaiņu procesam uz rūpniecības rēķina. Šī pārmaiņa tomēr ir jāaplūko no starp šiem sektoriem pieaugošo ciešo saišu perspektīvas. Pēdējo dažu dekāžu laikā apstrādes rūpniecība dažādas aktivitātes (transportu, loģistiku, datu apstrādi u.c.) ir uzticējusi līgumdarbu veicējiem, ārējiem pakalpojumu sniedzējiem. Tāpēc ir jārikojas rūpīgi un ļoti piesardzīgi, interpretējot rūpniecības pārmaiņu statistiku. Nepareizi secinājumi, kas balstīti uz virspusīgām analizēm vai politiski motivētas puspatiesības var strauji radīt ļoti smagas sekas rūpniecībai.

1.11 Uz zināšanām balstītā Eiropas Savienībā rūpniecības radītā pievienotā vērtība paliek būtiska. Ievērojot visu rūpniecībai radīto pievienoto vērtību citās ekonomikas nozarēs, ir skaidrs, ka kopš 1990to gadu sākuma rūpniecība ir turpinājusi būt ļoti svarīga ES. Piemēram, Vācijā, ņemot vērā šo apvienoto izlaidi, rūpniecība turpina veidot vismaz 40 % no bruto pievienotās vērtības.

1.12 Ņemot vērā dažkārt ļoti sāpīgo pieredzi ar privatizāciju un restrukturizāciju, kura sniedzas gandrīz 30 gadu senā pagātnē, Eiropas Komisija tagad piedāvā nākotnes strukturālos pasākumus (ieskaitot CAEV tērauda nozari un citas nozares) balstīt uz pieredzi, kuru ES tērauda sektors ieguvis, piemērojot korekcijas pasākumus.

1.13 Pēdējo desmitgadu laikā ir notikušas ievērojamas pārmaiņas politiskajā, tehniskajā un ekonomiskajā vidē, kādā darbojas ES tērauda sektors. Naftas krīzes, ES iekšējā tirgus izveidošana, ES paplašināšanās un arī globalizācija ir radījušas dziļu iespaidu uz šo preču nozari, kas ir nozīmīga citām ekonomikas nozarēm. Par spīti visām cikliskajām un strukturālajām svārstībām kopš pirmā krīzes gada 1975.gadā, tērauda ražošanas apjoms ES tomēr īstenībā ir palicis stabils. Tēraudu šobrīd joprojām ražo gandrīz visās ES-15 dalībvalstīs. Tomēr šobrīd, lai sarāzotu šo tēraudu, pateicoties tehnoloģiskajam progresam ir nepieciešama tikai apmēram trešdaļa no 1975.gada darbaspēka. Tērauda uzņēmumu procentuālā daļa ES-15, kuros valstij ir dominējoša īpašuma daļa, ir kritusies no 53 % 1985.gadā līdz 10 % šobrīd. Tomēr valsts kontrolēti un privāti tērauda uzņēmumi tagad ir pakļauti līdzīgiem ekonomiskajiem apstākļiem.

1.14 Šajos apstākļos Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Rūpniecības pārmaiņu Konsultatīvo komisiju (IPKK) piesaista uzdevums — pētīt lomu, kādu valsts palīdzība kopumā spēlē strukturālo pārmaiņu kontekstā un lomu, kādu tā ir spēlējusi īpaši attiecībā uz Eiropas tērauda rūpniecību. Šī pašiniciatīvas atzinuma ietvaros tiek pieņemts, ka termins “tērauda nozare” nozīmē visas rūpniecības aktivitātes, kas saistītas ar tērauda ražošanu un mārketingu un svarīgo lomu, kuru tas spēlē attiecībā uz tērauda patērējošajām nozarēm ES.

## 2. Valsts palīdzība un tās vispārējais iespaids

2.1 Valsts palīdzība ir izvēlēti atbalsta veidi, kuru valsts institūcijas piešķir izvēlētām rūpniecības nozarēm un, visbeidzot, konkrētām grupām. Lai noteiktu, vai pasākumi veido valsts palīdzību, ir jānoskaidro starp pasākumiem, kuru nolūks ir sniegt atbalstu noteiktiem uzņēmumiem vai noteiktu preču ražošanai, saskaņā ar ES Līguma 87. panta 1 punktu un vispārīgiem pasākumiem, kurus līdzīgi piemēro dalībvalstīs, bet kuru nolūks ir sniegt labumu ekonomikai kopumā. Pasākumi, kas pieder pēdējai kategorijai, neveido valsts palīdzību saskaņā ar 87. panta 1. punktu, bet ir vispārīgi ekonomiskās politikas pasākumi, kuri ir vienlīdzīgi piemērojami visiem uzņēmumiem. (piem., vispārīgi nodokļu stimuli investīciju atlaidēm).

2.2 Tomēr ir jāpatur prātā, ka ekonomiskās aktivitātes tirgus ekonomikās nosaka piedāvājums un pieprasījums un tās tiek koordinētas ar cenu mehānisma starpniecību. Jebkādiem pasākumiem, kuri apdraud cenu faktora lomu informācijas, virziena un stimulu sniegšanā, tādējādi piemīt risks principā būt kaitīgiem.

2.3 Valsts palīdzība var ilgstoši apdraudēt brīvu konkurenci, kavēt efektīvu resursu sadali un veidot draudu ES iekšējam tirgum. Eiropas Savienība tādēļ atzīst, ka brīvas un neizkropļotas konkurences nodrošināšana ir viens no Kopienas pamatprincipiem.

2.4 Konkrētas valsts palīdzības (finansiālās palīdzības vai nodokļu atlaižu) piešķiršanu var attaisnot tikai, ja tirgus nedarbojas pilnībā un pastāv reālistiska iespēja, ka subsīdiju piešķiršana sniegs labāku ekonomisko iznākumu. Tirgus kļūdas gadījumā valsts iejaukšanās finansiālās palīdzības sniegšanas formā var palīdzēt izvairīties no izkropļojumiem. Valstij tomēr reti ir zināšanas, kuras tai ir nepieciešamas, lai nodrošinātu, ka tirgus kļūdu gadījumos tajā tiek ievadīts pareizais sabiedrisko līdzekļu apjoms. Uzņēmumi, kas cīnās par valsts palīdzību, ne vienmēr ir uzticams informācijas avots.

2.5 Papildus grūtības slēpjas apstākļi, ka tirgus apstākļi nepārtraukti mainās. Valsts palīdzība, kas sākotnēji bija attais-

nojama, pēc kāda laika var izrādīties par tādu, kas nav ekonomiski nepieciešama, bet tā joprojām saglabājas dēļ politiskā procesa lēnā tempa vai reģionālo vai nozaru interešu grupu ietekmes rezultātā.

2.6 Valsts palīdzības piešķiršana arī bieži rada izmaiņas tirgus spēlētāju uzvedības modeļos. Kad viņi saņem subsīdijas, tas samazina viņu gatavību veikt korekcijas, kuras ir nepieciešamas, lai saglabātu vai atjaunotu uzņēmumu konkurētspēju, subsīdētiem uzņēmumiem arī var izveidoties “subsīdiju mentalitāte”.

2.7 Vismaz vidējā termiņā valsts palīdzība var palielināt nodokļu nastu. Valsts palīdzības samazināšana ir ne tikai svarīga kā līdzeklis, lai sasniegtu paliekošu budžeta konsolidāciju, bet arī nepieciešama ekonomisko un regulējošo iemeslu dēļ. Ja tiek izmantota nepareiza pieeja subsīdijām, var tikt aizkavētas strukturālās pārmaiņas.

2.8 Lai radītu nepieciešamo vispārējā valsts palīdzības apjoma samazinājumu, secinājumos, kas tika izklāstīti pēc dažādām ES Ministru Padomes sanāksmēm, tika izteikti aicinājumi pārvietot uzsvaru no atbalsta sniegšanas atsevišķiem uzņēmumiem vai ekonomikas nozarēm uz horizontālo kopīgo interešu mērķu sasniegšanu, ieskaitot kohēzijas mērķus. Valsts palīdzība, kas piešķirta horizontālo mērķu sasniegšanai, parasti ir domāta, lai kompensētu tirgus kļūdas un tā parasti rada mazāk konkurences izkropļojumu, nekā to dara palīdzība nozarēm un palīdzība, kas piešķirta speciāliem nolūkiem. Lielākā daļa pēdējā palīdzības veida tiek piešķirta, lai glābtu vai restrukturizētu uzņēmumus, kas piedzīvo grūtības.

2.9 Galvenie horizontālie mērķi, kurus cenšas sasniegt valsts palīdzības sniegšana, ietver sekojošo:

- izpēte un attīstība,
- vides aizsardzība,
- enerģijas taupīšana,
- atbalsts MVU,
- darbavietu radīšana,
- apmācību veicināšana.

### Valsts ietekme Eiropas tērauda rūpniecībā

2.10 Valstij tradicionāli ir bijusi ievērojama ietekme tērauda rūpniecībā; militārie un drošības apsvērumi, nebūt ne mazā mērā ir spēlējuši izšķirošu lomu šajā ziņā. Valsts ietekmes apjoma ilustrēšanai tiek pievērsta uzmanība faktam, ka 1980.gadā kādus 60 % pasaules tērauda izlaides joprojām ražoja uzņēmumi, kuri bija tiešā vai netiešā valsts kontrolē.



2.11 Kad tērauda ražojošie uzņēmumi pieder valstij, tas parasti noved pie tā, ka valsts lielā mērā noraksta zaudējumus, tādējādi sniedzot uzņēmumiem faktisku izdzīvošanas garantiju. No efektīvas konkurences sasniegšanas viedokļa šāda situācija ir tikpat kaitīga kā valsts palīdzības piešķiršana, lai nostiprinātu uzņēmumu konkurences situāciju vai pasākumu ieviešana, lai novērstu draudošo slēgšanu uzņēmumiem, kas tieši nepieder valstij. Ekonomiskos pasākumus, kas tiek veikti, lai novērstu šādas slēgšanas, parasti atbalsta arī politiski pasākumi. Rezultātā pielāgojumu veikšanas nasta var tikt novirzīta konkurētspējīgākiem uzņēmumiem. Šādi pasākumi var arī radīt iejaukšanās spirāli.

2.12 Neskaitot palīdzību, kas piešķirta uzņēmumiem, kas pārtrauc darbību, horizontālā palīdzība vienīgā palīdzība, kas joprojām var tikt piešķirta Eiropas tērauda rūpniecībai. Ievērojot faktu, ka strukturālo pārmaiņu process līdz 1990 gadu beigām virzījās uz priekšu tikai nožēlojami lēnā tempā, Eiropas tērauda rūpniecība galu galā akceptēja nepieciešamību virzīties no palīdzības nozarē un ad hoc palīdzības uz horizontālo palīdzību. Tās palīdzības režīmā Eiropas tērauda rūpniecība tagad ir aizgājusi tik tālu, lai atteiktos arī no reģionālās palīdzības <sup>(1)</sup>.

2.13 Eiropas Savienībā tiek piešķirta ievērojama loma arī visu nacionālo izdevumu novērošanai. Eiropas Komisijai ir jānodrošina, ka tās ES palīdzības politika ir balstīta uz valsts palīdzības caurskatāmu novērošanu un lietošanu, kā tas jau notiek tērauda sektorā.

2.14 Eiropas Komisija šobrīd turpina tās pārskatu par vispārējām vadlīnijām un pamata noteikumiem, kas pārvalda valsts palīdzību. Šie pasākumi ir jāsaprot kā vienkāršāka un skaidrāka veidā. Ir jānovērš pretrunas. Komisija piešķirs prioritāti sekojošiem pasākumiem: to noteikumu pārskatīšana, kas pārvalda palīdzību, kas piešķirta grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai, to ES noteikumu reforma, kas pārvalda reģionālo palīdzību pēc ES paplašināšanās; jaunu pamata noteikumu izstrāde, kas pārvalda novērtēšanu par to, kas veido relatīvi nelielas palīdzības summas; un skaidrojumi attiecībā uz vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumu jomu.

2.15 Turpmākai vispārējai ES palīdzības režīma attīstībai nākamajos dažos gados ir jāņem vērā starptautiskais konteksts un īpaši daudzpusējās saistības. Palīdzību attiecībā uz ne-lauksaimniecības precēm un produktiem pārvalda PTO Vienošanās par subsīdijām un līdzsvarojošiem pasākumiem.

(1) Pēdējais izņēmums vispārējām valsts palīdzības aizliegumam bija reģionālām investīciju subsīdijām grieķu tērauda ražotājiem, kura termiņš beidzās 2000.gadā.

### 3. ES palīdzības politika un tās svarīgums rūpniecības pārmaiņām tērauda nozarē

*Vispārējais EOTK palīdzības aizliegums tiek apiets*

3.1 1952.gadā Eiropas Ogļu un tērauda kopienas līgums ietvēra skaidrus noteikumus par to, vai Dalībvalstīm bija atļauts piešķirt palīdzību kompānijām ogļu un tērauda nozarē: "Sekojošais (tiek) atzīts par nesavienojamu ar kopīgo tirgu ogļēm un tēraudam un ... Kopienā (tiek) aizliegts, kā noteikts šajā Līgumā: ... subsīdijas vai palīdzība, kuru ... jebkāda veidā piešķir valsts". Šis jebkāda atbalsta aizliegums kompānijām no visām dalībvalstīm, kas izklāstīts 4c pantā, bija loģiskas sekas visu nacionālo aizsardzības pasākumu atcelšanai Kopīgajā tirgū.

3.2 Pēc kopējā tirgus izveidošanas drīz tomēr kļuva skaidrs, ka bez valsts atbalsta Eiropā nebūtu iespējams nodrošināt Eiropas enerģijas piegādi, ne arī dzelzs un tērauda ražošanu ar iekšējiem ogļu avotiem. Tāda risinājuma meklējums, kas neprāsu mainīt EOTK līgumu, mudināja politikas veidotājus ieteikt, ka noteikta veida valsts palīdzība varētu tikt pārinterpretēta kā Kopienas palīdzība, kas principā bija pieļaujama. Kā pamats tam tika lietots 95. pants — noteikums, kas tika pieņemts, lai aptvertu neparedzētus apstākļus pēc tam, kad līgums ir parakstīts. Tas atļāva Kopienas iejaukšanos, kas tā bija nepieciešama, lai sasniegtu vienu vai vairākus Līguma mērķus.

3.3 Ogļu ieguves rūpniecības darbības, īpaši ar to saistīto darbavietu uzturēšana bija viens šāds mērķis. Turpmāk palīdzība, kuru dalībvalstis izmaksāja to ogļu kompānijām apmaiņā pret drošām enerģijas piegādēm un tērauda produkciju, tika uzskatīta par Kopienas palīdzību.

3.4 1970tajos gados daudzas dalībvalstis pat necentās izmantot šo atrunu palīdzībai, kuru tās sniedza tērauda kompānijām. Tā vietā tās izmaksāja miljardus, visumā neradot nekādus iebildumus, sākotnēji, lai veicinātu tērauda nozares paplašināšanos un vēlāk, lai panāktu, ka turpina šīs darboties kompānijas, no kurām lielākā daļa piederēja valstij. Pat 1980-to gadu sākumā toreizējais Konkurences ģenerāldirektors Komisijā atklāti atsaucās uz EOTK Līguma aizliegumu kā novecojušu.

3.5 Sākot no 1978.gada privātās tērauda kompānijas, kuras bija ievērojami cietušas no konkurences izkropļojumiem "palīdzības sacensības" rezultātā, guva arvien lielākus panākumus viņu mēģinājumos atjaunot subsīdiju aizlieguma darbību.

3.6 Tērauda subsīdiju kodeksi, kas bija balstīti uz 95. pantu, no 1980.gada noteica, ka palīdzība tērauda kompānijām varētu tikt piešķirta tikai stingri noteiktos apstākļos. Tomēr palīdzības veidi, kas joprojām bija atļauti, sākotnēji ietvēra gandrīz visu palīdzību, kuru dalībvalstis jau jebkurā gadījumā maksāja viņu kompānijām. Tādējādi vairumā gadījumu pirmais subsīdiju kodekss tikai kalpoja, lai legalizētu pastāvošo praksi. Tikai pakāpeniski tika pilnībā aizliegti konkurencei viskaitīgākie palīdzības veidi, tādi kā glābšanas, pamatdarbības un investīciju palīdzība.

3.7 Sākot no 1980-to gadu otrās puses, subsīdiju kodekss joprojām atļāva tikai izpēti un attīstības, vides un slēgšanas palīdzību. Par spīti tam, dažas valstij piederošas tērauda kompānijas joprojām saņēma valsts līdzekļus parādu atmaksāšanas un pārstrukturēšanas nolūkiem līdz pat 1990to gadu vidum, balstoties uz papildus izņēmumiem saskaņā ar 95.pantu.

3.8 Galu galā jebkādas "Kopienas palīdzības" piešķiršana tika padarīta atkarīga no ražošanas jaudas fundamentāliem samazinājumiem. Visbeidzot, tika panākta vienprātība starp dalībvalstīm, saskaņā ar kuru subsīdiju aizliegumiem netiktu pieļauti tālāki izņēmumi, atskaitot tos, kas atļauti subsīdiju kodeksā.

3.9 Šī stingrā likumdošana par tērauda palīdzību, kuru EOTK dibinātāji jau bija iecerējuši un atbildību par kuru uzņēmās ES Komisija, kad 2002.gadā beidzās līguma darbības termiņš, tika panākta, ne mazākajā mērā pateicoties politiskiem centieniem un tiesiskām darbībām, kuras veica tērauda rūpniecība. Pat, ja gadījumi nonāca Eiropas Kopienas Tiesā, tas vienmēr nenoveda pie apstrīdēto palīdzības atļauju atcelšanas, tie tomēr palīdzēja nodrošināt, ka juridiskās robežas tērauda palīdzības aizliegumam tika precīzi definētas un tālāk ierobežotas.

3.10 Kopējais naudas apjoms, ko novirzīja EOTK tērauda kompānijām, bija ievērojams: vairāk par 70 miljardiem eiro kopš 1975.gada! To var sadalīt sekojošajā veidā:

— starp 1975. gadu un 1980. gadu, kad stājās spēkā palīdzības kodekss, ES tika izmaksāti apmēram 12 miljardi eiro valsts palīdzības;

— Starp 1980. un 1985.gadu — tas ir, periodā, kad bez ierobežojumiem tika atļauti subsīdiju maksājumi apmaiņā pret jaudu samazināšanu, Eiropas Komisija deva atļaujas izmaksāt apmēram 41 miljardus eiro valsts palīdzības;

— starp 1986.gadu un 1995.gadu tika piešķirti papildus 17 miljardi eiro, no kuriem 7 miljardus piešķīra tikai

1994.gadā pēc "pirmā reize, pēdējā" reize lēmuma, balstoties uz 95.pantu.

3.11 Saskaņā ar jaunāko Eiropas Komisijas palīdzības rezultātu apkopojumu, tērauda industrijas daļa visā ES palīdzībā šobrīd ir mazāk nekā 2 tūkstošdaļas no kopējā. Šī palīdzība gandrīz pilnībā ir vides aizsardzības pasākumiem. Šodien tērauda palīdzības likumdošana un prakse nepārprotami ir stingrāka nekā EK palīdzības procedūras citās rūpniecības nozarēs.

*Kā tērauda nozarē 1970tajos gados attīstījās valsts palīdzības mentalitāte?*

3.12 1960-tajos gados un 1970-to gadu pirmajā pusē pasaules tērauda patēriņš uzrādīja spēcīgu, regulāru pieaugumu, vidēji vairāk nekā par 5 % gadā. 1974.gadā neapstrādāta tērauda ražošana toreizējā deviņu valstu Eiropas Kopienā sasniedza rekordlīmeni — gandrīz 156 miljonus tonnu ar jaudu izmantošanu 87 % līmenī.

3.13 Tomēr gadu vēlāk, 1975.gadā, naftas cenas krīze izraisīja strauju tērauda ražošanas kritumu un rezultātā gada laikā ražošana EK bija sarukusi par 30 miljoniem tonnu (19 %). Atbilstošais tērauda cenu kritums apsteidza ražošanas kritumu. Tajā pat laikā EOTK tērauda kompānijas saskārās ar ievērojamu importa pieaugumu, kuru pavadīja viņu pašu eksporta vienlīdz nepārprotams kritums. Tērauda lietošanas samazināšanos vienotajā tirgū pastiprināja fakts, ka tika izlietoti tērauda krājumi.

3.14 Sākotnēji izskatījās, ka tas vienkārši bija īpaši straujš cikliskais kritums. Visi eksperti tādēļ uzskatīja, ka tam drīz sekos kāpums. Ekonomiskie institūti, kurus aptaujāja Eiropas Komisija, apstiprināja, ka atlabšana būs īpaši spēcīga un ilgstoša. Komisijas ilgtermiņa prognoze, *Vispārējie Mērķi 1985*, kura tika sastādīta sadarbībā ar ražotājiem, patērētājiem un tirgotājiem, prognozēja, ka tērauda ražošana deviņās EK valstīs 1985.gadā sasniegs ne mazāk kā 188 miljonus tonnu. Tomēr faktiski saražoja tikai 120 miljonus tonnu. Tērauda kompāniju vidēja un ilgtermiņa investīciju plānošana tādēļ tika balstīta uz pilnīgi nepareiziem parametriem; tika radītas liekas jaudas un piedāvājums un pieprasījums arvien vairāk attālinājās.

3.15 Tērauda patērētāju investīciju aktivitātes ir krasi samazinātas dēļ pasaules mēroga ekonomiskā pieauguma palēnināšanās un tas ir īpaši negatīvi iespaidojis tērauda patēriņu, jo apmēram divas trešdaļas tērauda patēriņa augsti attīstītajās industrializētajās valstīs ir saistīts ar investīciju darbībām.

3.16 Cits svarīgs iemesls tērauda pieprasījumam pasaules mēroga stagnācijai kopš 1975.gada ir fakts, ka noteiktiem nolūkiem tiek izlietots mazāk tērauda, jo to tagad izmanto efektīvāk. Pastāvīgā virzība no kvantitatīva uz kvalitatīvu pieaugumu un terciārā sektora ekspansija arī ir noveduši pie tērauda pieprasījuma krišanās Eiropā.

3.17 Par spīti stagnantam tērauda patēriņam kopš 1975.gada, atkal ir nozīmīgi pieaugusi tērauda ražošanas jauda. Pasaules nominālā neapstrādātā tērauda ražošanas jauda starp 1974. un 1983.gadu pieauga par 150 miljoniem tonnu, kamēr pasaules tērauda pieprasījums tajā pašā periodā samazinājās par 44 miljoniem tonnu. Tajā pat laikā ražošanas jaudas attīstība "jaunajās" tērauda valstīs un Austrumu bloka valstīs veidoja īpai lielu pretrunu. Salīdzinot ar faktisko tērauda patēriņu, nominālās jaudas pārpalikums pasaulē 1974.gadā sasniedza 130 miljonus tonnu un gandrīz trīskāršojās desmit gadu laikā (343 miljoni tonnu).

3.18 Tā kā pieprasījuma kritumu tajā laikā joprojām uzskatīja par tīri ciklisku fenomenu, par spīti krīzes pasākumiem, jauda tika uzturēta. Šie pasākumi neguva panākumus piedāvājuma puses spiediena kavēšanā, cenu karu novēršanā Eiropas tērauda tirgū vai cenu krišanās apturēšanā. Kompānijas ar augstām ražošanas izmaksām un nelielām rezervēm saskārās ar pieaugošām grūtībām. Tās aicināja ieviest valsts atbalstu un to parasti saņēma no savām nacionālajām valdībām. Problēmas, ar kurām saskārās atsevišķas kompānijas, tādēļ kļuva par visa sektora problēmām. Brīvprātīgu ierobežojumu sistēma, kuru ieviesa no jauna izveidotas Eiropas tērauda rūpniecības nozares asociācijas "Eurofer" locekļi, galu galā sabruka, kad neviena no lielākajām kompānijām tajās vairs nepiedalījās.

#### *Tirgus piespiedu regulēšana (1980-1985)*

3.19 Pēc brīvprātīgās sistēmas sabrukuma 1980.gada rudenī Komisija bija spiesta deklarēt, ka acīmredzami ir iestājusies krīze un ieviest obligātu ražošanas kvotu sistēmu (obligāto kvotu noteikumi) visām rūpniecām EK. Pēc tam Komisijas noteica ražošanas kvotas katru ceturksni. Sistēma radīja sankciju iespēju nepakļaušanās gadījumā. Turklāt konkrētiem produktiem tika noteiktas speciālas minimālās cenas. Papildus tam, cenu stabilizācija un sociāli un reģionāli panesamas jaudas samazināšanas bija izmantotās pieejas mezgla punkti. Ražošanas kvotas un piegāžu kvotas kopējā tirgū tika noteiktas katrai tērauda ražojošai kompānijai EK. Tika noslēgtas arī brīvprātīgu ierobežojumu līgumi ar 15 importējošām valstīm. Ievērojot zemas tirgus cenas tērauda produktiem bija svarīgi izvairīties no zaudējumiem no eksporta, kas būtu prasījuši papildus

subsīdijas no EK saskaņā ar krīzes sistēmas noteikumiem. 1980-to gadu sākumā kvotu sistēmai tika pakļauti apmēram 70 % Eiropas tērauda ražošanas.

3.20 Tomēr pakāpeniskas jaudas samazināšanas politiskais mērķis sākotnēji netika sasniegts. Iesaistīto kompāniju cerības uz pieprasījuma augšupeju un konkurentu likvidēšanu, kā arī valsts palīdzību un kontrolētu piedāvājumu kavēja vismazāk konkurētspējīgo kompāniju jaudas samazināšanu. Jaudas samazināšana tikai pakāpeniski sākās ar otro subsīdiju kodeksu, kas noteica, ka nosacījums palīdzības piešķiršanai būtu pārstrukturēšanas programmas ieviešana. Obligāto kvotu noteikumi, kuru darbība sākotnēji tika plānota tikai līdz 1981.gadam, bija atkal un atkal jāpaplašina konkurences iemeslu dēļ.

3.21 Komisija izvēlējās EOTK Līguma aizliegto valsts palīdzību kā līdzekli spiediena radīšanai un izlēma legalizēt iepriekš nelikumīgo praksi ar subsīdiju kodeksu, kas tika ieviests tajā pat laikā, lai realizētu nenovēršamo jaudas samazināšanu; bet tā vienlaicīgi aicināja ieviest licencēšanas režīmu, kuru tā saistīja ar jaudas prasību samazināšanu. Šī tērauda politikas fāze turpinājās līdz 1985. gada beigām. Kā pretpasākums valsts palīdzības apstiprināšanai saskaņā ar kvotu sistēmas inventāra aizsardzību notika ražošanas jaudas likvidēšana, kuras ekvivalents bija apmēram 44 miljoni tonnu neapstrādāta tērauda un 32 miljoni tonnu karsti velmēta tērauda.

#### *Pakāpeniska tirgus liberalizācija (no 1985.gada)*

3.22 Tikai starp 1983. un 1985.gadu kā valsts palīdzību tērauda kompānijām sadalīja apmēram 15 miljardus eiro. Konkurences noteikumu harmonizācijas vietā, politiskie lēmumu pieņēmēji pārāk maz izmantoja iespēju likt finansiāli spēcīgām kompānijām atbilstoši samazināt jaudu. Rezultātā viņi novilcināja liekās jaudas korekciju, uz ko jau ilgu laiku aicināja tirgus.

3.23 1985.gadā ar apstiprinājumu, ka nepārprotama krīze ir beigusies, Eiropas Komisija galu galā aicināja radikāli pārorientēt EK tērauda tirgus politiku. Drīz pēc valsts palīdzības piešķiršanas 15 miljardu eiro apmērā. Kā daļai no pasākumiem padarīt kvotas sistēmu elastīgāku un tad pilnīgi liberalizēt tirgu, vajadzēja būt tirgus virzītai liekās jaudas samazināšanai, kaut kas, ko acīmredzot nevarēja sasniegt ar intervences pasākumiem no Briseles. Tomēr tās pēkšņās virziena maiņas laikā Komisija ignorēja faktu, ka miljardi, kurus tā bija piešķirusi kā palīdzību līdz 1985.gada beigām veicinātu konkurētspēju tikai sekojošajos gados. Līdz 1986.gada beigām tā bija drastiski samazinājusi regulēto produktu daļu.

3.24 Par spīti jaudas korekcijai apmēram 40 miljonu tonnu apmērā un desmitiem tūkstošu darbavietu likvidēšanai, pārmērīgais ražošanas potenciāls apmēram 25 miljonu tonnu līmenī tajā laikā joprojām radīja spiedienu uz tirgu.

3.25 Īstermiņa pieprasījuma pieaugums pēc 1987.gada pamatoja Komisijas argumentu, ka tērauda rūpniecība vairs nav jāuzskata par krīzē esošu. Tādi regulējošie pasākumi kā ražošanas sertifikāti un piegāžu piespiedu reģistrācija tika atcelti. Pieauga spiediens uz nacionālajām valdībām un Komisiju, tādējādi tika izdots trešais (1985), ceturtais (1989) un piektais (1992) subsīdiju kodekss, lai uzliktu pastāvīgu vāku Komisijas subsīdiju mucai. Palīdzība ES dalībvalstīs nākotnē būtu jāsniedz tikai izpētei un attīstībai, vides aizsardzībai un speciālai slēgšanas palīdzībai<sup>(1)</sup>. Gandrīz visa no šīs palīdzības nāca no EOTK fonda, kas tika finansēts no ogļu un tērauda industrijas līdzekļiem.

3.26 Pēc īsas kulminācijas 1990.gadā tērauda pieprasījums atkal samazinājās; tērauda cenas arī kritās par apmēram 20 %. 1992.gadā no jauna atskanēja arvien biežāki aicinājumi Komisijai iejaukties papildus. Konkrēti, tie aicināja ieviest ceturkšņa ražošanas un piegādes novērtējumus atsevišķiem produktiem, apvienošanās vienkāršošanu, importa aizsardzību attiecībā uz Austrumeiropu un pārstrukturēšanas palīdzību. Lai samazinātu liekās jaudas, tie ieteica strukturālu krīzes karteli, nastas dalīšanas sistēmu starp kompānijām un 20 % noteiktu jaudas samazināšanu līdz 1996.gada beigām, atlaižot 50 000 strādnieku.

3.27 Tomēr Komisija noraidīja strukturāla krīzes karteļa ideju un jaunu kvotu sistēmu; 1993.gadā tā prezentēja tās pašas priekšlikumu, kas sastāvēja tikai no netiešiem pasākumiem. Pasākumi paredzēja jaudas samazināšanas priekšfinansēšanu no Komisijas puses, apvienošanās veicināšanu un sadarbību ražošanā, tērauda tirgus pagaidu aizsardzību pret importu no Austrumeiropas, tirgus caurskatāmības palielināšanu ar informāciju par ražošanu un piegādi ES un pavadošiem sociāliem pasākumiem kā stimulu samazināt jaudu. Tika ieviests pārstrukturēšanas process, kura laikā ražošanas jaudu samazināja par papildus 19 miljoniem tonnu un EK dzelzs un tērauda industrijā atlaida apmēram 100 000 cilvēku. Priekšfinansēšanas modelis, kuru jau bija apstiprinājusi Ministru Padome, netika lietots.

3.28 1993.gada decembrī, par spīti piektajam subsīdiju kodeksam, ES Ministru Padome pēc Komisijas priekšlikuma vienprātīgi, bet ar norādījumu uz šīs palīdzības vienreizējo raksturu, apstiprināja valsts palīdzību par gandrīz 7 miljardiem eiro dažādiem ES tērauda uzņēmumiem.

<sup>(1)</sup> Līdzās šīm palīdzības formām vietām vēl bija reģionālas investīciju palīdzības, kas gan bija ierobežotas uz Īriju, Grieķiju un bijušās VDR teritoriju.

Īsumā:

3.29 EOTK līgums ieviesa stingru valsts palīdzības aizliegumu tā 4c pantā. Tomēr palīdzības aizliegums tikai ierobežotā mērā atturēja dalībvalstis no to tērauda rūpniecību aizsardzības, ar pilnu atbalstu augstākajā Eiropas līmenī. Vairāk nekā 70 miljardi nodokļu maksātāju naudas, kuru izmaksāja līdz EOTK līguma termiņa beigām, aizkavēja nepieciešamās korekcijas rūpniecības pārmaiņām, bet nevarēja novērst to veikšanu beigās. Eiropas Komisija 1990tajos gados arī uzturēja izmēģināto un pārbaudīto pieeju — Valsts palīdzības apstiprināšanu apmaiņā pret jaudas samazināšanu, arī CAEV tērauda rūpniecības pārstrukturēšanai kā daļu no gatavošanās dalībai ES.

3.30 1982.gadā ES dalībvalstis — apejot tirgus principu — panāca politisku vienošanos par nepieciešamās jaudas samazināšanas vienlīdzību sadali. Tas bija pretrunā ar EOTK līguma 2.pantu, saskaņā ar kuru tērauds bija jāražo tur, kur ražošanas izmaksas ir visizdevīgākās. Tā vietā, lai veicinātu neekonomisku kompāniju likvidēšanu tirgū, vienlaikus rīkojoties, lai mīkstinātu sociālās sekas un tādējādi dodot iespēju līdzsvaram starp piedāvājumu un pieprasījumu ātri atjaunoties, ES dalībvalstis un Eiropas Komisija izmantoja instrumentus, kas EOTK līgumā bija paredzēti krīzes situācijām, kas nebija noteikti labvēlīgi tērauda rūpniecībā kopumā. Sociālās, reģionālas un sadales politikas iemeslu dēļ tika atbalstītas nerentablas jaudas, kamēr rentablas jaudas — parasti privātajā sektorā tika zaudētas, kopā ar darbvietām, kurām vajadzēja būt salīdzinoši drošām.

3.31 Tomēr nevar noliegt, ka ES tērauda rūpniecība bija zināmā mērā spējīga pārdzīvot krīzes periodu. Galu galā, tērauda ražotāji guva panākumus, padarot sevi pietiekoši konkurētspējīgiem saskaņā ar starptautiskiem standartiem. Šis process, kuru līdz rezultātam varēja novest tikai caur intensīvu dialogu starp divām nozarē iesaistītajām pusēm, bija ārkārtīgi dārgs, ar vairāk nekā 550 000 atlaišanām, kaut gan kopumā izdevās izvairīties no nepieņemamām sociālajām sekām.

*Izpētes un attīstības palīdzība, lai veicinātu konkurētspēju*

3.32 Daudzi no tehniskajiem jaunievedumiem, kas pārveidoja Eiropas tērauda rūpniecību, tika uzsākti un daudz dziļāk attīstīti EOTK izpētes programmas, kas bija pašfinansēta no ogļu un tērauda industrijas, ietvaros. EOTK līguma mērķis bija padarīt izpētes resursus pieejamos Kopienas pētījumiem, lai veicinātu nozares konkurētspēju kopumā un uzlabotu darba drošību.



3.33 Pirmā EOTK izpētes programma sākās jau tālajā 1955.gadā. No tā laikā pētnieki un inženieri, kas ir tehnoloģisko jaunievedumu līderi, savu darbu arvien vairāk ievirzīja pretim Eiropas pieejai, kas balstīta uz sadarbību. Tērauda rūpniecība un ar to Eiropas sabiedrība guva no šāda veida sadarbības pētījumos, kad centieni tika koordinēti, veikti kopīgi pasākumi un rezultāti tika darīti pieejami visiem iesaistītajiem. Rūpnieciskie jaunievedumi tādējādi strauji virzījās cauri pastāvīgiem uzlabojumiem.

3.34 EOTK pētījumi arī spēja iegūt nozīmīgus rezultātus vides jomā, kas ir tik svarīga sabiedrībai. Sēra dioksīda izmeši tika samazināti par 70 % un kvēpu izmeši par 60 %. Oglekļa dioksīda izmeši tika samazināti uz pusi, salīdzinot ar 1980to gadu sākumu. Eiropas tērauda ražotāji šobrīd izmanto 40 % mazāk enerģijas uz tonnu saražotā tērauda nekā pirms 20 gadiem.

3.35 Sākotnēji Kopienas izpētei 1955.gada EOTK budžetā tika piešķirti tikai 7 miljoni eiro ik gadus. 1990tajos gados ES 15 šis skaitlis pieauga līdz apmēram 50 miljoniem eiro ik gadus. EOTK programma atbalstīja izpētes aktivitātes tās Kopienas projektos, lai uzlabotu procedūras, materiālus un vidi par 60 %. 1983.gadā papildus 40 % izpētes palīdzības tika piešķirts pilotprojektiem un izpētes projektiem.

3.36 Šādā veidā katrs eiro, kas tika investēts EOTK pētījumos, sniedza 13 eiro atdevi. Uz šī fona tādēļ nav pārsteidzoši, ka ar EOTK darbības izbeigšanos ES dalībvalstis vienprātīgi vienojās lietot paliekošos resursus, kas tika iegūti no ogļu un tērauda kompāniju iemaksām, tikai tam, lai turpinātu nozares pētījumus ogļu un tērauda rūpniecībā. Pieņemto vadlīniju mērķis ir lietot pēc-EOTK procentu ienākumus apmēram 60 miljonu eiro apmērā tikai ogļu un tērauda izpētei un tērauda jomā īpaši:

- Jaunai un tālākai ražošanas un apstrādes metožu attīstībai,
- Materiālu attīstībai un lietošanai,
- Resursu lietošanas uzlabošanai,
- Vides aizsardzībai un,
- Veselībai un drošībai darba vietā.

*Konkurētspējīgas tērauda rūpniecības izveidošana 21.gadsimta sākumā*

3.37 Patreiz, ES paplašināšanās kontekstā, tērauda rūpniecība ES ir labi apgādāta, lai piedalītos globālā konkurencē. Dažu pēdējo gadu laikā Eiropas tērauda rūpniecība ir

nostiprinājusi tās pozīcijas, ne tikai tehniskā un ekonomiskā ziņā, bet arī vides ziņā. Dažas iepriekšējās valsts kompānijas ir mērķtiecīgi izmantojušas finansiālo palīdzību, kuru tās saņēma un ar tehnoloģiskās pielāgošanās palīdzību un racionālākām struktūrām ir izvirzījušas liderpozīcijas globālajā tirgū.

3.38 Tērauda rūpniecība ir guvusi panākumus, atbildot uz globalizācijas un ilgtspējīgas attīstības prasībām. Eiropas tērauda rūpniecība nepārprotami ir mācījusies no tās pieredzes ar tērauda krīzēm 1970-tajos, 1980-tajos un 1990-tajos gados. Tērauda sektors tagad ir tik konkurētspējīgs, ka pat ekonomiski sarežģītos laikos tas galvenokārt spēj darboties ar peļņu.

3.39 Spēcīgs tērauda pieprasījums ES iekšējā tirgū pasvīturo lielos pūliņus, kurus ir veikuši ES tērauda ražotāji, kas cenšas būt efektīvi no izmaksu viedokļa, tajā pat laikā uzlabojot to produktu kvalitāti un stiprinot ciešas saites ar klientiem. Ar apvienošanos un pārņemšanu palīdzību un ar pieaugošu efektivitāti un izmaksu samazināšanu ES tērauda ražotāji ir ielikuši pamatu konkurētspējīgai tērauda ražošanai 21.gadsimtā. Termini "glābšana un pārstrukturēšanas palīdzība" ir pazuduši no tērauda ražotāju vārdu krājuma. Skaidri aicinot saglabāt noteikumus, kas pārvalda valsts palīdzību pat pēc EOTK Līguma darbības beigām, tērauda ražojošie uzņēmumi ES ir pasvītirojuši faktu, ka viņi vēlas, lai subsīdiju mentalitātes un konkurences izkropļojumu ēra tiktu uzskatīta par noteikti beigušos.

3.40 Konsolidācijas un rūpniecības pārmaiņu procesi tomēr nekādā ziņā vēl nav beigušies. Daži uzņēmumi jau cenšas sasniegt transkontinentālas apvienošanās. Ķīnas kā rūpnieciska spēlētāja izaugsmei jau šobrīd ir ievērojama ietekme uz uzņēmumu konkurētspēju. Strauji augošais tērauda pieprasījums Ķīnā saasina situāciju attiecībā uz pieprasījumu starptautiskajos izejvielu tirgos. Ķīnas imports, piemēram, dzelzs rūdas un metāla lūžņu imports izraisa to trūkumu pasaules tirgos un noved pie izejmateriālu un pārvadāšanas izmaksu lēcienveidīga pieauguma.

3.41 Šobrīd tiek kāpināts arī strukturālo izmaiņu temps jauno dalībvalstu tērauda rūpniecībā. Izaicinājumi, ar kādiem sastopas šīs valstis to tērauda rūpniecību pārstrukturēšanā ir vairāk vai mazāk salīdzināmi ar situāciju, kādu Rietumeiropa piedzīvoja pirms 25 gadiem, kaut arī tirgi kopš tā brīža ir kļuvuši ievērojami globalizētāki. Ievērojot to, ir būtiski, ka arī Austrumu un Centrāleiropas partneri gūst labumu no tērauda rūpniecības pārstrukturēšanas pieredzes Rietumeiropā un no sociālā dialoga lomas šajā procesā.



3.42 Apmainā pret speciālas palīdzības saņemšanu (saudzēšanas perioda laikā) 1990to gadu Eiropas vienošanās prasīja CAEV veikt efektīvus pārstrukturēšanas pasākumus un plašu pārmērīgās jaudas samazināšanu un demonstrēt, ka uzņēmumi, kas saņēma palīdzību, ir kļuvuši dzīvotspējīgāki. Lai nodrošinātu brīvu un godīgu konkurenci tērauda tirgū ES arī pēc ES paplašināšanās, jaunajām dalībvalstīm saskaņā ar pievienošanās līgumiem tika uzlikts pienākums ievērot pastāvošos ES noteikumus (piem., direktīvas un pamata lēmumus konkurences un valsts palīdzības, nodokļu, vides un sociālās politikas jomās u.c.). Eiropas Komisijai ir stingri jānovēro situācija, lai nodrošinātu, ka valsts palīdzība, kas sniegta CAEV nacionālajām valdībām, atbilst saskaņotam stingram ES palīdzības režīmam un arī nodrošināt, ka paturot prātā faktisko pieprasījuma līmeni, neefektīvā ražošanas jauda patiešām tiek samazināta kā plānots.

#### 4. Pašreizējais ES palīdzības režīms tērauda nozarei — modelis starptautiskās palīdzības līgumiem?

4.1 Pasaules tirgus sarežģītās situācijas sekas Savienotajās Valstīs mudināja ASV administrāciju 2002.gada martā ieviest pagaidu importa nodevas saskaņā ar ASV Tirdzniecības akta 201.pantu, lai aizsargātu iekšzemes tērauda tirgu, tādējādi nostājoties pret PTO noteikumiem. Uz izteikti nestabilas tērauda tirdzniecības fona, kuru izraisīja neefektīvas liekās jaudas pastāvēšana visā pasaulē, Buša administrācija arī paziņoja, ka tā bija gatava atbalstīt starptautiskās sarunas par neefektīvu ražošanas jaudu likvidēšanu un valsts palīdzības ierobežošanu pasaules mērogā.

4.2 ES dalībvalstis un Eiropas Komisija atbalstīja visus pūliņus, lai ieviestu lielāku disciplīnu attiecībā uz palīdzības piešķiršanu tērauda nozarei visā pasaulē. Multinacionālu sarunu sākšanās OECD pārziņā Parīzē 2002.gada decembrī sniedza ES iespēju piedāvāt, ka tās pārbaudītais palīdzības režīms tērauda rūpniecībai kalpotu kā bāze starptautiskam Tērauda subsīdiju līgumam (TSL).

4.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta Eiropas Komisijas rīcību par spīti faktam, ka ES tērauda rūpniecība šķiet izjūtām ievērojamas šaubas par citu valstu un reģionu nolūku nopietnību, kad darīšana nonāk līdz tērauda subsīdiju samazināšanai un līdz ar to pie to parakstu pievienošanas efektīvam TSL, kas ietver obligātu informēšanu un sankcijas. Komiteja arī ir norūpējusies, ka palīdzības un jaudas

jautājumi netiek apspriest tajā pat laikā, kad tirdzniecības aizsardzības instrumenti, kurus bieži lieto bez attaisnojuma, novedot pie konkurences izkropļošanas.

4.4 ES tērauda ražotāji iet tālāk jautājumā par iespējamā TSL darbības jomu nekā lielākā daļa nacionālo pārstāvju OECD. OECD sarunās ES tērauda ražotāji bija apvienoti, aicinot TSL ietvaros aizliegt visu valsts palīdzību, kas palīdz radīt jaudu pieaugumu vai uzturēt neekonomisku jaudu. Šī prasība tādēļ aptver ne tikai specifisku palīdzību, kuru sniedz tikai atlasīties tērauda ražotājiem, bet arī attiecas uz ne-specifisku vai vispārīgu palīdzību.

4.5 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja piekrīt ES tērauda ražotāju uzskatam, ka valsts palīdzība būtu tikai jāatļauj tik ilgi, kamēr tā nerada kaitīgu ietekmi uz ražošanas jaudas attīstību, godīgu konkurenci un tirdzniecības plūsmām. Tam tā esot, Komiteja dod tās atbalstu sekojošiem izņēmumiem OECD sarunās:

— Palīdzība galīgai slēgšanai. Tā ietver palīdzību nojaukšanai, zemes rehabilitācijai un slēgšanu sociālo seku mīkstināšanai.

— Ierobežota un precīzi definēta palīdzība izpētei un attīstībai un vides aizsardzībai, ieskaitot enerģijas/ekoloģisko nodokļu atmaksu. Attiecībā uz palīdzību vides aizsardzībai, ir jādara skaidrs, ka nedrīkst atļaut valsts palīdzību obligāto vides standartu izpildei; ES tērauda rūpniecībai šāda palīdzība arī nav vajadzīga. Tomēr var tikt piešķirta ierobežota palīdzība brīvprātīgām investīcijām, lai sniegtu kompānijām stimulu darīt daudz vairāk, nekā nepieciešams minimālo ES vides standartu ievērošanai to biznesa aktivitātēs.

4.6 Saistībā ar subsīdiju vienošanos, būtu arī jāatzīst, ka vismaz dažām jaunattīstības un jaunajām industrializētajām valstīm jau ir pilnīgi konkurētspējīga tērauda rūpniecība. Tērauda ražotāji jaunattīstības valstīs gūst labumu no tādām konkurences priekšrocībām kā zemas darbaspēka izmaksas, pieeja izejmateriāliem, zemāki vides standarti un augstu muitas nodokļu aizsardzība. Tādēļ valsts palīdzība tērauda uzņēmumiem šajās ekonomikās var tikai tikt iecerēta ar nosacījumu, ka būtiska valsts palīdzība:

— tiek piešķirta katrā gadījumā atsevišķi, atkarībā no kompānijas un valsts situācijas; ir jānovēro finansējuma lietošana, paturot prātā galvenos mērķus;

— ir pakļauta stingriem termiņu beigu datumiem;

- tiek pielietota apstiprināta pārstrukturēšanas plāna kontekstā, nodrošinot attiecīgo kompāniju ilgtermiņa dzīvotspēju;
- noved pie ražošanas jaudas samazināšanas normālos apstākļos un nekādos apstākļos nenoved pie pieaugošanas jaudas.

## 5. Secinājumi

5.1 Pagātnes pieredze ar Eiropas tērauda rūpniecības pārstrukturēšanu parāda, ka valsts palīdzība kompānijām ir abpusgriezīgs zobens: tā tikai dod labumu konkrētām kompānijām un noved pie izniekošanas, jo vidējā termiņā tiek saglabātas neekonomiskas ražošanas jaudas. Tomēr, ja tā ir daļa no sarunu rezultātā tapušas pārstrukturēšanas programmas, valsts palīdzība var mazināt sociālās grūtības un tādējādi veicināt industriālo pārmaiņu akceptējamību un sekas. Tādējādi tiek apstiprināta šī procesa kontrole caur sociālo dialogu.

5.2 Rodas arī jautājums par to, vai iztērētās milzīgās nodokļu maksātāju naudas summas, piemēram, apmācībai un pētījumiem, varēja izlietot labāk.

5.3 Cita problēma bija tāda, ka tērauda rūpniecības krīzes gadu laikā, kaut gan juridiskā pozīcija (EOTK līguma 4c pants) attiecībā uz valsts palīdzību šķita skaidra (visa valsts palīdzība bija aizliegta), dažādi subsīdiju kodeksi, Ministru Padomes

lēmumi un tiesas spriedumi mīkstināja nosprausto līniju un padarīja to neparedzamu. Tērauda uzņēmumiem trūkst pamatdatu un plānošanas drošība.

5.4 Desmit vai vairāk jaunu dalībvalstu pievienošanās kontekstā ir vēl svarīgāk uzstāt uz stingru noteikumu ieviešanu (kuri ir pietiekoši skaidri) par palīdzību tērauda nozarei, ar ātru rīcību, reaģējot uz visiem pārkāpumiem, kā USS Kosice gadījumā.

5.5 Kļūdas, kas tika pieļautas ES-15, nedrīkst atkārtot.

5.6 Starplaikā pārtrauktās sarunas OECD ietvaros ir vērtīgas tikai, ja tās noved pie tekošās situācijas ilgtspējīgas uzlabošanās, t.i.:

- nekādas pārmērīgas piekāpšanās jaunattīstības, jaunajām industrializētajām un pārejas valstīm kā Ķīna,
- nekādi aizliegumi nepieciešamajai regulēšanai ES pētniecībai un attīstībai, vides pasākumiem (piem., griesti kompāniju izpildes izmaksām, lai novērstu to, ka vides pasākumi noved pie konkurences izkropļošanas) kā arī neekonomisku kapacitāšu slēgšanai, un
- nekādas līdzsvarojošās nodevas tērauda eksportam šādu atvieglojumu dēļ.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

## Atzinums par Sanitāro drošību: kolektīva atbildība, jaunas tiesības

(2005/C 120/10)

### Procedūra

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. paragrāfu, 2004. gada 28. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par: Sanitāro drošību: kolektīva atbildība, jaunas tiesības.

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Sabvienības pilsonības darba grupa, kura bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 22. septembris (Ziņojuma sniedzējs bija **BEDOSA kungs**).

Savas 412. plenārās sesijas 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošo atzinumu ar 164 balsīm par, 3 balsīm pret un 7 atturoties

### 1. Ievads

1.1 Eiropas pilsoņu sanitārā drošība, kas ir viena no sabiedrības veselības pamata sastāvdaļām, nozīmē kolektīvo atbildību no kompetentu iestāžu puses (arī bioterorisma gadījumā) un, izejot no tā, šīs iestādes realizē savas jaunās tiesības, informējot sabiedrību caurspīdīgā veidā par saviem lēmumiem un uzraudzību.

1.2 Drošība un aprūpes sistēma: divi termini, kurus parasti saista kopā, taču šī saistība bieži vien nav redzama, jo sabiedrības veselības koncepts vēl tiek kritizēts par socioloģisko smagnējību un medicīnas tradīcijām, kas ietekmējas no diagnostikas sasniegumiem un individuālās terapijas.

1.3 Laikā, kad triecieni, ko Eiropa pārdzīvojuši, skaidri pierāda, ka sanitārie riski sen vairs nav tikai medicīnas lauciņš, bet ar spēku ielaužas gan sociālajā, gan politiskajā sfērā, sanitārās drošības stratēģijas noteikšana ir kļuvusi par kopīgu atbildību, it īpaši politisko vadītāju atbildību: no šī brīža pilsoņiem jābūt drošiem, ka viņu rīcībā būs šīs drošības garantijas.

1.4 Sanitārā drošība nevar veidoties no nekā, tā bagātina un papildina tradicionālās sabiedrības veselības jomas, īpaši epidemioloģiju, tā balstās uz attīstītām medikamentu kontroles sistēmām un pētījumiem, tai pieder noteicošā loma tik lielā mērā, cik tiek atklātas visas medicīniskās prakses jatroģenās sekas.

1.5 Sanitārās drošības pasākumi neatšķiras no medicīniskajiem pasākumiem. Tie attīstās pa posmiem, tie piedāvā virkni, pašreizējā brīdī, iespējamo izvēļu, ko nosaka peļņas/izmaksu novērtējums un radušies riski. Sanitārās drošības kvalitāte atspoguļo aprūpes sistēmas kvalitāti.

1.6 Sanitārā drošība balstās uz medicīniska tipa pasākumiem un tūlītēju nepieciešamību izstrādāt sanitārās drošības metodo-

loģiju, un patiesu sabiedriskās darbības saistību. Sanitārās drošības darbības lauks, protams, ir daudz plašāks, jo iet roku rokā ar nepārtrauktiem medicīnas jauninājumiem.

1.7 Sanitārās drošības konceptam ir nepārtraukti jāattīstās, it īpaši, kad ir jābaidās no bioterorisma akcijām, tas nevar stāvēt uz vietas: ir jāatrod līdzsvars starp absolūtas, kas ir nesasniedzama, drošības meklējumiem un nolaidību vai nekaitīgu atturību. Veselības aizsardzības sistēmas pieaugošajai efektivitātei ir nepieciešama sanitārā drošība, neaizmirstot veikt salīdzinājumu ar visnabadzīgākajām valstīm, kuru vienīgā problēma pašreizējos apstākļos ir vispirms apgūt tos elementus, kas ir sabiedrības veselības sistēmas pamatā.

1.8 Labklājīgajā un ar savstarpējo risku aizsardzības saistītajā Eiropas Savienībā kā nākamais priekšā stāv institucionālās veselības aizsardzības pārņemšana. Lai diskutētu sanitārās drošības lēmumus un, lai tos publiskotu, ir jāizmanto visi pieejamie līdzekļi, lai piedāvātu Eiropas Savienības pilsoņiem citas alternatīvas, nevis paniku vai faktu slēpšanu, tikai tā Eiropas Savienība var kļūt demokrātiskā ziņā pieaugusi sabiedrības veselības jomā.

### 2. Eiropas Savienības pasākumu vēsture

2.1 Pirms 1992. gada 7. februāra Māstrihtas līguma par Eiropas Savienību atsauces par veselības politikām Kopienas dokumentos bija perifēriskas. 1957. gada 25. marta, kas iedibināja Eiropas atomenerģijas kopienu (*Eurotom*), ietvēra specifiskus nosacījumus iedzīvotāju sanitārajai aizsardzībai pret jonu radiācijas draudiem.

2.2 Neskatoties uz to 1957. gada 25. marta Romas līgumā "veselības aizsardzība" parādās tikai ar līguma 36. panta starpniecību, kurā paredzēts:

2.2.1 "Noteikumi, kas paredzēti no 30. līdz 34. pantam, ieskaitot, nerada šķēršļus importa, eksporta vai tranzīta aizliegumiem vai ierobežojumiem, ja tie ir pamatoti ar sabiedriskās morāles, sabiedriskās kārtības, sabiedriskās drošības, veselības un cilvēku un dzīvnieku dzīvības aizsardzības vai augu aizsargāšanas, nacionālo bagātību, kurām ir mākslinieciska, vēsturiska vai arheoloģiska vērtība, aizsardzības vai arī rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības iemesliem. Tomēr šie aizliegumi vai ierobežojumi nedrīkst būt patvaļīgi diskriminējoši, bet ierobežojumi nedrīkst netieši ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm".

2.3 1986. gada Eiropas vienotā protokola 118A panta ievads paplašināja Kopienas institūciju kompetences, ļaujot Eiropas Komisijai iesniegt priekšlikumus veselības jomā, pamatojoties uz "paaugstināto aizsardzības līmeņa" nepieciešamību.

2.4 Vēl viena netieša atsauce uz veselības aizsardzību ir atrodama Romas līguma 130R pantā, kas pievienots pēc Eiropas vienotā protokola, kurā noteikts, ka kopienas darbības vides jomā būtu jācenšas "veicināt personu veselības aizsardzību".

2.5 Līgums par Eiropas Savienību ir būtiski mainījis Eiropas veidošanas perspektīvas veselības jomā, jo tajā ir iekļauts Dokuments X, ar nosaukumu "Sabiedriskā veselība", saskaņā ar kuru "Kopiena veicina paaugstinātu cilvēku veselības aizsardzības līmeņa nodrošināšanu". 129 panta 4. punkts paredz, ka Padome savu mērķu īstenošanai var veikt veicināšanas darbības, kas paredzētas 189B pantā vai izteikt rekomendācijas.

2.6 Tāpat arī jēdziens "veselības aizsardzība" parādās vairākos citos Eiropas Savienības dibināšanas līguma pantos, jo 129A pantā, kas veltīts patērētāju aizsardzībai, ir minēta veselības aizsardzība un patērētāju drošība.

2.7 Precīza juridiska sistēma ļaus Eiropas institūcijām izvērst darbību sabiedriskās veselības jomā, ar sistēmu, kas tiks uzlabota Eiropas Konstitucionālā līguma projekta 179. pantā:

"1. Paaugstināts cilvēku veselības aizsardzības līmenis tiks nodrošināts, definējot un īstenojot visas Eiropas Savienības politikas un darbības.

2. Eiropas Savienības iniciatīvas, kuras papildina nacionālās politikas, balstīsies uz sabiedriskās veselības uzlabošanu, cilvēku slimību un fiziskās un garīgās veselības draudu novēršanu. Šīs iniciatīvas satur arī cīņu pret lielajām epidēm-

mijām, uzlabojot to cēloņu, lipīguma un novēršanas izpēti, kā arī informāciju un audzināšanu veselības jomā ..."

2.8 Jaunizveidotajām struktūrām (Eiropas medikamentu novērtēšanas aģentūra ...) var būt daudz lielāka ietekme ja Eiropas institūciju pielietos pieaugošās sadarbības politiku ar trešajām valstīm un lielajām starptautiskajām organizācijām, - it īpaši ar Pasaules Veselības organizāciju, Eiropas Padomi, Ekonomiskās attīstības un sadarbības organizāciju, Starptautisko atomenerģijas aģentūru aizsardzībai pret radiāciju, Apvienoto Nāciju narkomānijas un toksikomānijas izraisīto noziegumu novēršanas biroju -, šī sadarbība ir jāturpina un jāizvērs.

### 3. Sanitārās drošības principi

#### 3.1 Sanitārie slēdzieni

3.1.1 Medicīniskie slēdzieni ietilpst kopumā, ko raksturo nenoteiktība: nepilnības zināšanās par patoloģijām, ārstēšanas ietekmi un attiecīgajiem riskiem, nepilnīga medicīniskā informācija pacientiem par papildus izmeklēšanas iespēju izvēlēm un sanitāro aprikojumu, neprecīza medicīniskā iztaujāšana, kurā valda emocijas vai satraukums un klīniska izmeklēšana, kas patī par sevi ir tikai aptuvena.

3.1.2 Medicīniskais slēdziens bieži vien ir veselas varbūtēju lēmumu virknes rezultāts, kas pieņemts nedrošības situācijā: jo lielāka diagnozes noteikšanas vai ārstēšanas metožu izvēle, jo lielāks risks vai pat iespēja pieļaut kļūdu, kaut gan šāda kļūda nav sodāma

3.1.3 Katrā medicīniskā slēdzienā vai lēmuma ir kāds neparedzēts apstāklis, briesmas, kuras nav prognozējamas pašreizējā zinātnes attīstības stadijā, nenovēršamās statistikas risks, un tas viss ir medicīnas zinātnes neatņemama sastāvdaļa.

3.1.4 Sanitārās nedrošības pamatā ir cilvēciski iemesli: praktizējošā ārsta kļūda vai pārskatīšanās kā arī faktiski veidi: riski, kas ir zināmi, bet statistiski nenovēršami pašreizējā zinātnes attīstības stadijā, un vienmēr iespējamie līdz šim nezināmie riski.

3.1.5 Nav iespējams runāt par sanitāro drošību, nepieminot medicīniskā slēdziena raksturīgās pazīmes. Kad uz spēles ir likta veselība vai dzīvība, bieži vien ir grūti saprast, ka ticis darīts viss iespējamais. Tomēr nepastāv medicīna bez riskiem, jo arī dzīve nav bez riskiem

### 3.2 Ieguvumu/risku attiecība

3.2.1 Tas attiecas uz jebkuru, kā sanitāru, tā medicīnisku slēdzienu, un uz bezdarbību, kas arī ir slēdziens, tāpat kā darbība, jo atturēšanās var būt pārkāpums.

3.2.2 Runa ir par terapeitisku risku novērošanu attiecībā uz spontānu risku. Iracionāla riska noliegšana veselības jomā ir tikpat bezatbildīga kā nolaidība.

3.2.3 Šī ieguvumu/risku attiecību kultūra ir ļoti attālināta no Eiropas sabiedrības rūpēm, kas ir spējusi ievērojami samazināt dabiskos riskus.

3.2.4 Lai novērtētu kādas darbības vai produkta sanitāro drošību, ir svarīgi izmantot riska pakāpes skalu, tādējādi atļaujot noteikt vismazāko risku, nevis nulles pakāpes risku. Šim ieguvumu/risku līdzsvaram ir pieci kritēriji, kas jāievēro:

- pakāpe
- realitāte
- biežums
- ilgums
- nepieciešamība

3.2.5 Tātad sabiedriskajām institūcijām, kas pakļautas sabiedriskā viedokļa konverģentam vai pretrunīgam spiedienam, ir pienākums izvēlēties starp konservatīvu palikšanu pie vispesimistiskākās hipotēzes sabiedriskās veselības jomā, vai visticamākā novērtējuma pieņemšanu.

3.2.6 Turklāt sanitārus slēdzienus dažreiz nākas veikt krīzes situācijā. Tātad uz institūciju pleciem vienlaikus ir uzvelta problēmu gūzma, saistībā ar noteiktu sistēmu nepareizu darbību, un atbildība par dziļi atšķirīgu lēmumu pieņemšanu.

3.2.7 Lai izvairītos no improvizācijas krīzes situācijās, ir jāreķinās ar iepriekš noteiktas un uzlabotas novērtēšanas, kontroles un ieviešanas procesiem. Tāpēc ir nepieciešama krīžu un sanitārās drošības metodoloģijas izvērtēšana.

3.2.8 Lai kādas būtu zinātniskās un medicīniskās garantijas, ieguvumu/risku attiecības novērtējums bieži vien beigās satur daļu personiskas pārliecības.

## 4. Sanitārās drošības medicīniskie faktori

Šeit ir iesaistīti pieci galvenie faktori.

### 4.1 Sanitārā uzraudzība

4.1.1 Tā kā epidemioloģiskā uzraudzība ir nozīmīga sabiedrības veselības aizsardzības sastāvdaļa, ir jānodrošina specifiska sanitāra uzraudzība, ko veic Eiropas centrs (skatīt 6.3. punktu).

4.1.2 Šīs uzraudzības uzdevums ir atklāt medicīniskus nelaimes gadījumus un jātrogēnas patoloģijas, identificēt neparedzētas vai nevēlamas sekas saistībā ar terapeitisko protokolu izmantošanu, veikt kontroles un analizēt secinājumus, novērtēt sanitārās ieviešanas sistēmas efektivitāti, vārdus sakot, veikt galvenās sanitārās drošības funkcijas.

4.1.3 Šī uzraudzības funkcija starptautiski attīstās, jo Pasaules veselības organizācijas un Eiropas Savienības vadībā ir izveidoti informācijas apmaiņas un savstarpējas brīdināšanas mehānismi.

4.1.4 Pastāv daudzpusēji dokumenti, kur ir parādīts ka organizēt sadarbību visos līmeņos, visās specializētajās jomās, visos kontinentos. Tas ļauj veikt tūlītējus nepieciešamos sanitāros pasākumus, lai maksimāli nodrošinātu sanitāro drošību.

### 4.2 Terapeitisko stratēģiju izvēle

4.2.1 Terapeitiskās stratēģijas izvēles drošība un kvalitāte galvenokārt ir atkarīga no zinātnes pašreizējā līmeņa un līdz ar to no praktizējošo speciālistu zināšanām.

— Pirmais šo zināšanu uzlabošanas faktors, acīmredzami ir medicīniskie un farmaceitiskie pētījumi, un no tiem izrietošās terapijas un diagnozes noteikšanas progress.

— Medicīniskā pamatizglītība ir otrais sanitārās drošības galvenais faktors stratēģiju izvēles, zinātnes atklājumiem pielāgotas pamatizglītības, kā arī veselības aizsardzības sistēmas organizācijas jomā.

— Trešais aspekts ir nepārtraukta medicīniskā izglītošanas: visjaunāko datu piemērošana visos augsto riska tehnoloģiju sektoros, kas ir viens no noteicošajiem drošības faktoriem.

— Pēdējais elements, kas pieder pie terapeitiskās izvēles drošības, ir medicīniskais novērtējums, kas ir kļuvis par saikni starp medicīnas profesionāļu pētījumiem, izglītību un ikdienas praksi.

— Medicīnisko novērtējumu varētu definēt kā aprūpes sistēmas kvalitātes kontroles procedūru kopumu.



— Diagnozes noteikšanas un terapijas tehniku un stratēģiju novērtējumam ir jānodrošina to līdzekļu novērtējums, kas ir medicīnas profesionāļu rīcībā: medicīniskās tehnoloģijas, diagnozes noteikšanas metodes, medikamenti, procedūru un pakalpojumu kopums.

— Šis kvalitātes novērtējums un nozīmīgās aprūpes būtiskums tiek definēts, izmantojot Pasaules veselības organizācija definīciju, sekojoši:

“Lai katram pacientam tiktu garantēts visu terapeitisko un diagnozes noteikšanas darbību klāsts, kas viņam nodrošinās vislabāko rezultātu veselības aspektā, saskaņā ar pašreizējo zinātnes attīstības pakāpi, vislabākā samaksa par šī rezultāta sasniegšanu, vismazākais jātrogēnais risks, un, lai pacients būtu apmierināts ar procedūrām, rezultātiem un cilvēciskajām attiecībām aprūpes sistēmas ietvaros.”

— Visbeidzot, šim novērtējumam ir jānosaka orientieri, proti, jāizstrādā rekomendācijas, kas balstītas uz vairāk vai mazāk plašu konsensu Ārstu kolēģijas vai zinātnieku asociāciju/sabiedrību ietvaros, kas sauktas par “Konsensusa konferencēm”, lai nospraustu vadlīnijas.

#### 4.3 Aprūpes un medicīnisko darbību izpildīšana

4.3.1 Pienākumu ievērošanu kontrolē visas institūcijas un plaša, pastāvīga jurisprudence, kas precīzi nosaka to līdzekļu nepieciešamību, kas iespaido medicīnas profesionāļus, un apzinīgas, uzmanīgas aprūpes jēdzienu, kas atbilst pašreizējiem zinātnes datiem.

4.3.2 Ir skaidri redzams, ka aprūpes un medicīniskās darbības izpildīšana ir pakļauta sanitārās drošības režīmiem, kas ir ļoti daudzveidīgi, atkarībā no šo darbību rakstura un “dabisko” risku pastāvēšanas.

4.3.3 Darbību izpildīšanas grūtību salīdzinājums, proti, ņemot vērā statistiski neieklautos riskus, pat ja tie ir mazsvarīgi, ir vienīgais veids, kas ļauj izvirzīt sanitārās drošības noteikumus, kuri ir jāievēro. Šī ir ieguvumu/risku analīze, kas ļauj noteikt normālo sanitārās drošības līmeni, kas ir gan pieņemams, gan gaidīts.

#### 4.4 Aprūpes struktūru organizācija un darbība

— Aprūpes sistēmas organizācijas un darbības kvalitāte lielā mērā nosaka sanitāro drošību.

— Patiešām, sanitārā drošība prasa līdzekļus visām sabiedriskajām vai privātajām iestādēm, lai šie līdzekļi būtu paredzēti noteikumos un pakļauti īpašām pilnvarām. Vese-

lības sistēmai ir jāatbilst iedzīvotāju vajadzībām, un tai jānodrošina sanitāra aprūpe vislabākajos drošības apstākļos

#### 4.5 Veselības īpašumu izmantošana

4.5.1 Veselības produkti un īpašumi, kas tiek izmantoti profilaksei, diagnozes noteikšanai un ārstēšanai, ir pakļauti striktiem juridiskiem režīmiem, “noteikumiem”:

— Medikamenti;

— medicīnā izmantojamās medicīniskās iekārtas;

— cilvēku izcelsmes produkti;

— laboratorijas reaģenti;

— cilvēka ķermeņa produktu un elementu juridiskā bāze, kas tiek izmantota terapeitiskiem mērķiem.

4.5.2 Sanitārās drošības noteikumi, kas piemērojami šiem produktiem un īpašumiem, veido īstu drošības ķēdi.

### 5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšlikumi – rekomendācijas

#### 5.1 Sanitārās drošības administratīvie faktori

5.1.1 Eiropas Savienības sabiedriskā veselība vēl nerēķinās ar sanitārās drošības principiem.

5.1.2 Sanitārā drošība nav nedz vienādojuma rezultāts, nedz receptu piemērošana, tai piemīt piesardzības un pretrunu raksturs.

5.1.3 Sanitārā drošība prasa pārrobežu ieinteresētību un izkārtojumu. Ir jāizvairās no ilūzijas par Mažino līniju, kas viegli aizkavēs nākamo epidēmiju. Sanitārie riski ir daudzveidīgi, tie nemitīgi mainās, galvenokārt negaidīti. Mainās uzvedība slimību gadījumos, vīrusi pārveidojas, infekcijas perēkļi atjaunojas vai paliek aplēpti.

#### 5.2 Skaidri atzītās kompetences

5.2.1 Juridisko instrumentu, kas būtu piemēroti vienīgi sabiedrības veselības aizsardzībai, trūkuma dēļ, dažās Eiropas Savienības valstīs ir izveidojušies slikti ieradumi virzīties pa aplinkus vai nedrošiem ceļiem, īpaši izmantojot nepamatotus sociālās apdrošināšanas likumus, jo patlaban sanitārās un ekonomiskās likmes ir apvienotas vienā diskusijā: vai ir likumīgi noteikt veselības izmaksas un tādējādi nonākt pie veselībai piešķirto ierobežoto resursu visracionālākās izmantošanas, vai savukārt ir bīstami jaukt kopā šīs abas problemātikas.

5.2.2 Viena lieta ir novērtēt kāda produkta vai terpaijas efektivitāti, kvalitāti un nekaitīgumu, bet pavisam kas cits ir lemt par to, ka sociālajai apdrošināšanai ir jāsedz šis izmaksas. Grūtības pieņemt lēmumus sabiedrības veselības jomā vēl vairāk pastiprina konkurence starp vairākām varas institūcijām.

5.2.3 Noteikt kompetences nozīmē noteikt atbildību, tātad to, kam pieder sanitārā vara un uz kā gulstas morālā, juridiskā un/vai administratīvā atbildība. Atbildību pilnībā uzņemties var tikai ar nosacījumu, ka dokumenti ar saviem trūkumiem vai divdomību neatbalsta konfliktus un iejaukšanos, kas varētu ietekmēt rīcības izvēli.

### 5.3 Atzīta sanitārā administrācija

5.3.1 Eiropas līmenī sabiedriskās veselības sanitārā administrācija ir nepietiekama, un tai ir vājš juridiskais pamats. Tai trūkst arī medicīniska likumīguma līdzekļu trūkuma dēļ. To visu vajag uzlabot.

5.3.2 Sabiedriskā darbība var būt efektīva tikai ar nosacījumu, ka tai ir reāls likumīgums, un veselības administrācija var pilnībā veikt savu misiju tikai tad, ja tiek nodrošināts šis dubultais likumīgums: katras Eiropas Savienības dalībvalsts administratīvo uzraudzības organizāciju atzīšana un, protams, sabiedrības, proti, patērētāju viedoklis.

5.3.3 Zinātniskā un medicīniski tehniskā uzticamība prasa līdzekļu palielināšanu, augsta līmeņa tehniskā personāla pieņemšanu, un tāpat arī visu Eiropas un nacionālo institūciju sadarbību.

5.3.4 Ir noteiktas piecas pamatfunkcijas: rekomendēt, uzraudzīt, kontrolēt, veikt ekspertīzes un novērtēt.

5.3.5 Eiropas sabiedrības veselības tīkla izveidošana liecina par visu Eiropas sabiedrisko institūciju vēlmi apvienot visu sabiedrības veselības nozaru darbiniekus un piešķirt katram sanitārās uzraudzības instrumentam, kas pastāv ikvienā Eiropas Savienības dalībvalstī, jaunu konsekvenci un efektivitāti

### 5.4 Neatkarīgas ekspertīzes nepieciešamība

5.4.1 Lai cik izcila būtu sanitārās drošības dienestu tehniskā un zinātniskā sagatavotība, sanitārās drošības misiju veikšanā nekavējoties ir jāsāk piemērot tradicionālais un respektētais pretrunu princips.

5.4.2 Vēršanās pie neatkarīgiem ekspertiem nozīmē rūpēties par to, lai piešķirtu Eiropas varas institūcijām visaugstākās vai visspecializētākās kompetences, un tas caur dialogu ļauj apkopot un papildināt informāciju pirms lēmuma pieņemšanas.

5.4.3 Visdelikātākajās un visspecializētākajās jomās pat šķiet nepieciešams paplašināt ārējo ekspertīzi ar pasauleslaveniem ārzemju ekspertiem. Šī starptautiskā atvērtība var palīdzēt izveidot konsensusu, kas tiek pieprasīts attiecīgo valstu kopumā, tādējādi izvairoties no laika atšķirībām, kas ir kaitīgi visiem (gan darbiniekiem, gan slimniekiem).

5.4.4 Tas var pārsniegt partikulārismu, kas ir svarīgs kultūras tradīcijām aprūpes administrācijā un dažādu valstu praktizējošo mediķu izglītības noteikumiem.

### 5.5 Ekspertu, lēmēju un vadības funkciju atdalīšana

5.5.1 Sanitārās policijas vara, kas faktiski ir lēmēja kompetence (atļaut vai ne, aizliegt vai ne) var tikt likumīgi piemērota tikai, ņemot vērā visu datu kopumu par patlaban izvērtējamajām veselības problēmām.

5.5.2 Runa joprojām ir par ieguvumu/risku attiecības novērtēšanu. Šis novērtējums nevar būt tikai zinātnisks, to nedrīkst ietekmēt vadītājs vai darbinieks, kurš ir materiāli vai intelektuāli ieinteresēts tā izplatīšanā.

5.5.3 Šis eksperta un lēmēja lomu noskaidrošanas neizbēgamās sekas ir nodrošināt caurspīdīgumu attiecībās starp ekspertiem un vadītājiem. Ir jāapstiprina un jāievēro strikta ekspertīzes ētika. Šāda acīmredzamība ne vienmēr ir pati par sevi saprotama lēmumu pieņemšanā sanitārās drošības jomā, galvenokārt tad, kad problēma izrādījusies ļoti specifiska, ekspertu ir par maz un tie bieži vien ir cieši saistīti ar attiecīgajām institūcijām vai uzņēmumiem.

5.5.4 Caurspīdīgums, kam būtu jābūt raksturīgam lēmumu pieņemšanā sanitārās drošības jomā, prasa katram ekspertam iesniegt sanitārajām varas institūcijām deklarāciju par saikni, kāda tam varētu būt ar uz ekspertīzi attiecīgajām organizācijām, uzņēmumiem vai cilvēkiem.

5.5.5 Eiropas Kopiena ir sākusi šādu procedūru definēšanu: procedūru nostiprināšana ar caurspīdīgumu, ko vēlas panākt paši eksperti, ļautu nodrošināt ekspertīžu objektivitāti.

### 5.6 Lēmuma pieņemšanas procedūru caurspīdīgums

5.6.1 Ir radušās jaunas sanitārās briesmas, tādas kā vispārīgie jaunievedumi, tie traucē un apstrīd pārliecību vai paradumus.

5.6.2 Intelektuālajai attieksmei ir jāpaliek tādai pašai, "klausīties klusumu".

5.6.3 Lai kāda būtu nodibinātās uzraudzības sistēmas kvalitāte, nevar noliegt kolektīva akluma iespējamību.

5.6.4 Sabiedriskā apspriešana ir nepieciešamība. Pacientiem, mediķiem, kas neietilpst ekspertu lokā, ir jāliek sadzirdēt savu balsi, jāuzdod jautājumi, kas viņus satrauc, jāizziņo trauksme.

5.6.5 Ir jāorganizē šī apspriešana, lai trauksme netiktu celta velti.

5.6.6 Šis "sanitārais plurālisms", kas ir nepieciešams, lai pavairotu iespējas izvairīties no jaunām traģedijām, prasa lemšanas procedūru virzību caurspīdīguma virzienā. Ar noteikumu, ka tiek aizsargāti medicīniski vai rūpnieciski noslēpumi, ekspertīžu rezultāti, kā sanitāro lēmumu iemesli, ir jāpublisko.

#### 5.7 Sanitārās drošības komunikācijas profesionālā ētika

5.7.1 Par spīti tās vulgarizēšanai, komunikācijai sabiedrības veselības jomā piemīt fundamentālas īpašības, kas vēl vairāk izpaužas sanitārās drošības jomā.

5.7.2 Ziņot par šīm tēmām bieži vien nozīmē ziņot par slimībām vai nāvi. Šīs delikātās veselības sistēmas funkcijas organizācija ir jāpārtrauc ar caurspīdīgumu un taktiskumu.

5.7.3 Caurspīdīgums ir nepieciešams lai garantētu uzticību un izvairītos no satraukuma, ko izraisa atklāta informācija, kuras sensacionālais raksturs rada iespaidu, ka to ietin noslēpums.

5.7.4 Tas prasa no sanitārajām institūcijām un to vadības nodrošināt, lai mediķis sniegtu visu informāciju, ko pacients no viņa pieprasa. Runājot par riskiem, kas apdraud ikvienu cilvēka veselību, tiek pieprasīts "pienākums teikt patiesību".

5.7.5 Bet šo morālo pienākumu pavada pienākums būt taktiskam. Informācija bieži vien tiek sniegta steigā, informācijai jābūt saprotamai un zinātniskai, tāpēc vajadzētu sargāties no kakofonijas, sensāciju un panikas celšanas riska. Tiek pieprasīti plašsaziņas līdzekļi, veselības profesionāļi, pacientu asociāciju un sabiedrisko varas institūciju kopīga darba noteikumi. Alternatīva nevar būt nedz panikas izraisīšana, nedz informācijas noklusēšana.

#### 5.8 Ikdienas komunikācija

5.8.1 Veselības jomā informācija vienmēr var tikt uztverta ar īpašu jutīgumu no pacientu puses.

5.8.2 Pastāv dabiska atšķirība starp mediķiem un plašai publikai domāto informāciju.

5.8.3 Pirmā tiek sniegta, ņemot vērā zinātnisko sagatavotību, kāda piemīt auditorijai, kas to saņems. Tai ir savi personiski izpaušmes līdzekļi: kursi, konferences, profesionālās un rūpnieciskās organizācijas.

5.8.4 Komunikācija ar plašu publiku nekad nevar būt bez vienaldzības vai panikas celšanas riska, ir vajadzīgs apgūt nepieciešamās medicīniskās zināšanas, lai novērtētu izplatītās informācijas iedarbību. Ir jāatrod līdzsvars starp informācijas nepieciešamību par jaunām vai tradicionālām terapijām, no vienas puses, un riskiem, saistībā ar nepareizu informācijas interpretāciju, no otras puses.

5.8.5 Sniegtā informācija var izraisīt nevajadzīgu paniku vai iedzīvotāju pārspīlētu reakciju vai, gluži otrādi, radīt nepamatotas cerības. Šī informācija piedalās iedzīvotāju sanitārajā izglītošanā, kas tieši ietekmē higiēnas sekmēšanas, risku novēršanas un veselības sistēmas atbildības politiku efektivitāti.

#### 5.9 Krīzes komunikācija

5.9.1 Sanitārās neatliekamības vai sabiedrības veselības smaga apdraudējuma gadījumos, komunikācija saduras ar trīskāršu nepieciešamību:

— Vispirmām kārtām ir strikti jāsamēro informācija par sanitāro risku.

— Otrkārt, ir jā rūpējas par to, lai informācija ne vien tiktu darīta zināma sabiedrībai, bet tajā būtu jāietilpst arī informācijai par izturēšanās maiņu. Informācijai ir jāasniedz tās mērķis, proti, novērst vai ierobežot nelaimes gadījumu, velti nesatraucot cilvēkus, no vienas puses, un no otras puses nodrošināt pilsoņu tiesības uzzināt, kas notiek, un ētisko preses pienākumu izvairīties no paniku radošas, sensacionālas informācijas.

— Visbeidzot treškārt, galīgā informācija jāsniedz, rēķinoties ar sabiedrību, kura to saņems, un kārtību, kādā tā tiks saņemta.

5.9.2 Preses loma jebkurā gadījumā paliek noteicošā, lai krīzes komunikācija būtu veiksmīga. Plašsaziņas līdzekļiem dažreiz būtu jāpagaida ar informācijas izplatīšanu plašai publikai, kaut gan medicīnas profesionāļi jau ir pilnībā par to informēti. Tāpēc rodas nepieciešamība izglītēt specializētus žurnālistus, kas būtu spējīgi saprast un pareizi izziņot informāciju par sanitāro drošību.

5.9.3 Tas ir grūts uzdevums, jo, piemēram, nevēlamu efektu daudzuma noteikšanai, plašsaziņas līdzekļu ietekmei uz šo paziņojumu, riska vispārējai novērtēšanai nepieciešamas pamatīgas un kompleksas analīzes, jo vispārējais viedoklis ir tāds, ka informācija jāsniedz vienkāršā un emocionālā valodā.

## 6. Nobeigums

6.1. Apzinoties daudzās krīzes, kas satricinājušas pasauli divu pēdējo desmitgažu laikā (AIDS uzliesmojums, panika ar inficētajām asinīm, sabiedrības veselības krīze, ko izraisīja SARS, leģioneloze, bioterorisms ar Sibīrijas mēra sērgu), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja piedāvā regulāri organizēt augsta līmeņa sabiedrības veselībai veltītus Eiropas kongresus.

6.2. Konferenču mērķis ir apspriest kopīgos veicamos pasākumus, sniegt precīzu informāciju par krīzēm, sniegt saskaņotas atbildes, novērtēt ārējo risku draudus, palīdzēt ātrāk uzstādīt diagnozes un sniegt par tām adekvātas atbildes.

6.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja rekomendē jau kopš šī brīža piešķirt nākamajam Eiropas sanitārās uzraudzības centram Stokholma visplašākās pilnvaras un tās pastiprināt, lai nodibinātu atbilstošus un nepārtrauktus sakarus sabiedrības veselības jomā un veiktu nepieciešamos pasākumus visās Eiropas Savienības valstīs, ievērojot subsidiaritātes principu.

Brisele, 2004. gada 3. novembris

6.4. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka Eiropas civilajai sabiedrībai ir jāpievērš pastiprināta uzmanība šīm problēmām un vajadzības gadījumā jāceļ trauksme

6.5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja prasa, lai sabiedrības veselība aicinātu uz aktīvu visu tās dalībnieku attieksmi: globālais skatījums uz sabiedrības veselības krīzēm prasa visas pieredzes izmantošanu tai brīdī, kad šāda krīze iestāsies.

6.6. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir jāveicina plašas informācijas politikas attīstība Eiropas līmenī, nodrošinot speciālo izglītību visiem darbiniekiem un preses orgāniem, kuri šajā jomā nes īpašu atbildību.

6.7. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atgādina, ka šīs rekomendācijas ir saistītas un ir nepieciešama spēcīga Eiropas Savienības valstu griba šīs rekomendācijas īstenot, un šīs rekomendācijas ir sekojošas:

- Pastiprināt administratīvās iespējas ar pārrobežu sadarbību, un veidot administrāciju, ko atzīst un pieņem visur.
- Kompetences un juridiskie instrumenti tās atbalstam.
- Lēmuma pieņemšanas procedūru caurspīdīgums un pastiprināta profesionālā ētika visās jomās, sanitārās drošības komunikācija.
- Pastiprināta sadarbība un visu uzraudzības un vadības organizāciju (Eiropas Savienības, Pasaules veselības organizācijas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas, Eiropas Padomes, un lielo pasaules organizāciju, tādu kā ASV Atlantijas Center of diseases) iesaistīšana kopējā pasaules tīklā.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

## Atzinums par Komisijas paziņojumu ar nosaukumu: Reakcija uz augsta līmeņa refleksijas procesiem par pacientu mobilitāti un veselības aprūpes attīstību Eiropas Savienībā

(COM(2004) 301 galīgā red.)

(2005/C 120/11)

### Procedūra

Saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 262. pantu, 2004. gada 20. aprīlī Komisija nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par: Komisijas ziņojumu ar nosaukumu: Reakcija uz augsta līmeņa refleksijas procesiem par pacientu mobilitāti un veselības aprūpes attīstību Eiropas Savienībā (COM(2004) 301 galīgā red.)

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Savienības pilsonības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darbu sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 22. septembrī. Ziņojumu sniedza **BEDOSSA kungs**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošu atzinumu ar 171 balsi par, 3 pret un 6 atturoties:

### 1. Ievads

Eiropas Savienības dalībvalstīs spēkā esošās veselības aizsardzības sistēmas un politikas arvien vairāk ir saistītas savā starpā no vienas puses, no otras puses valstu atbildīgie, pirms lēmumu pieņemšanas nepietiekamā veidā un ja, tad klusējot veic sasniegumu salīdzināšanu starp Eiropas vai arī ārpus Eiropas esošajām sistēmām.

1.1 Šo attīstību iemeslu ir daudz, un tie savā starpā krustojas.

— Pirmais no tiem ir saistīts ar daudz lielākām sabiedrības prasībām visā Eiropā, un arī aiz tās robežām.

— Nesenā Eiropas Savienības paplašināšanās ienākošajām valstīm uzliks par pienākumu savus pilsoņus apkalpot ar daudz modernāku veselības sistēmu.

— Svarīgi tehnoloģiskie jauninājumi liek ieviest jaunas prakses un terapijas metodes, ļaujot iedzīvotājiem sniegt arvien augstākas kvalitātes veselības aprūpi.

— Jaunās informācijas tehnoloģijas, kas ir Eiropas Savienības iedzīvotāju rīcībā, ļauj gandrīz uzreiz veikt dažādās Eiropas Savienības valstīs praktizētās diagnostikas un veselības aprūpes salīdzinājumu, kas saprotamu iemeslu dēļ var būt par pamatu prasībām šajā jomā, lai sasniegtu daudz labākus rezultātus.

1.2 Tas var izraisīt veselības aizsardzības politikas problēmas, neskatoties uz to, vai runa iet par pārrobežu veselības aprūpes kvalitāti vai pieejamību, prasībām pēc pacientu, profesionāļu veselības aizsardzības jomā un politisko lēmēju informētību.

1.3 Tādēļ jau tagad ir nepieciešams izvērtēt valstu politikas, kurās būtu jāņem vērā visas šīs prasības, ko uzliek Eiropas pienākumi, un kas pamazām savienojas, Eiropas pilsoņiem radot jaunas tiesības.

1.4 Šāda veida jaunā un ne īpaši skaidrā situācija ir radījusi strīdus starp vienas tēzes atbalstītājiem, kuri saka, ka šāda jaunā brīvība radīs veselības aprūpes sistēmu uz vietām ļaundabīgu destabilizāciju, uzskatot, ka pacientu mobilitātes ierobežošana tomēr daudz vieglāk ļauj kontrolēt šīs sistēmas, to izmaksas vai prioritātes, tajā pat laikā citi atbalsta šādu pacientu mobilitāti, jo tas ļautu sistēmu savstarpējo savienojamību, to pašu indikatoru izmantošanu, labāko pieredžu apmaiņu un daudz gudrāk kopīgā veidā izmantot resursus. Protams, ir nepieciešams otro tēzi attīstīt tālāk, lai iegūtu visus no tās rodamos secinājumus par nacionālo sistēmu harmonizāciju.

### 2 Konteksts

2.1 Savā 2003. gada 16. jūlija pašiniciatīvas atzinumā<sup>(1)</sup>, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja veselību bija definējusi kā "labāko mūsu sabiedrību īpašumu. Šis pierādījums attiecas gan uz katra pilsoņa līmeni, viņa ģimeni, gan arī uz katras valsts līmeni..." un secināja, "ka ir jāparedz problēmas risinājumi intervencijas jomā, ievērojot pastāvošo kopienas politisko un juridisko sistēmu."

2.2 Visa sava atzinuma garumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izklāstīja argumentus un piedāvāja darba virzienus un analīžu metodes, kuras tā bija atradusi divos nesenos 2004. gada 20. aprīļa Komisijas ziņojumos Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

<sup>(1)</sup> Iniciatīvas atzinums par Veselības aprūpi – Ziņojuma sniedzējs: BEDOSSA kungs – OV C 234; 30.09.2003.



2.3 Šāds ziņojums bija kļuvis par nepieciešamību, jo bija parādījušies arī nesenas 9. februāra direktīvas projekts par pakalpojumiem. Nozēlojamā kārtā teksta daļas, kas skar pakalpojumus sociālajā un veselības jomā, ir formulētas tā, ka rodas liela interpretācijas telpa, kādēļ direktīva ir tikusi kritizēta. Tādēļ šīm direktīvas daļām ir nepieciešama precīzāka definīcija, lai vērā tiktu ņemtas šo pakalpojumu īpašās iezīmes, kas skar pilsoņu drošību un vienādu pieeju.

2.4 Tādejādi Komisija vienlaicīgi sagatavoja divus ziņojumus, jo kopš 1998. gada 28. aprīļa Kohll sprieduma līdz 2004. gada 18. marta Leichtle spriedumam Eiropas Kopienu Tiesa bija ieviesusi veselu virkni tiesu prakses, kas turpmāk Eiropas Savienības pilsoņiem ļautu veikt veselības aprūpi citās Eiropas Savienības valstīs, un tā noskaidroja nosacījumus, pēc kādiem varētu tikt veikta ar veselības aprūpi saistītu izdevumu kompensācija.

2.5 Sākot ar 2004. gada 1. jūniju Eiropas pilsoņi savas tiesības var apliecināt ar nākotnes Eiropas Veselības apdrošināšanas karti <sup>(1)</sup>, ar kuru tiek aizvietoti E111 formulāri.

2.6 Situāciju asimetrija un veselības aizsardzības vide dažādās Eiropas Savienības valstīs no vienas puses var radīt daudz spēcīgāku veselības aprūpes sistēmu meklējumus, radot atsevišķu Eiropas veselības aprūpes centru pārslodzi vai paralīzi, un dempinga risku sociālās aizsardzības instrumentu jomā, kas nebūs spējīgi uzņemt haotiskās klientu plūsmas, kas nāks no visām pusēm. Šajā sakarā jaunā regula Nr. 1408/71 varētu sniegt atbalstu jaunu un sarežģītu izveidojušos situāciju risinājumu meklējumos.

2.7 Problēmas risinājuma pamatā ir izveidot tādu Eiropas politiku, kas ļautu virzīties uz daudz pozitīvākiem mērķiem, un arī, ja tas ir nepieciešams, mainot valstu veselības aizsardzības sistēmu prerogātas.

2.8 Vērīga Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2003. gada 16. jūlija pašiniciatīvas atzinuma analīze ļoti plaši skar Komisijas ieviestā augsta līmeņa refleksijas procesu, jo šo rekomendāciju tēmu saturs tiek izklāstīts un analizēts šī atzinuma projektā: sadarbība Eiropas ietvaros, pacientu, profesionāļu un politisko lēmēju informētība, kvalitatīvas veselības aprūpes pieejamība, valstu veselības aizsardzības politiku savienošana ar Eiropas uzliktajiem pienākumiem, u.t.t.

<sup>(1)</sup> Skatīt EESK atzinumu par Eiropas Veselības apdrošināšanas kartēm – Ziņojuma sniedzējs: Gérard DANTIN kungs – OV C 220; 16.09.2003.

### 3. Vispārējie novērojumi

3.1 Ziņojums par “pacientu mobilitāti” sniedz konkrētus priekšlikumus, pārklājot virkni jomu un ļaujot iestrādāt Dribināšanas Līgumos ierakstīto mērķi nodrošināt kvalitatīvu augsta līmeņa veselības aprūpi Kopienas politikās.

3.2 Kopienas likumdošana pilsoņiem sniedz tiesības, kas viņiem ļauj ārstēties citās dalībvalstīs un saņemt kompensāciju par veiktajiem izdevumiem. Eiropas Kopienu Tiesas tiesu prakse, kā arī direktīvas priekšlikums par pakalpojumu sniegšanu iekšējā tirgus ietvaros, izskaidro nosacījumus, kādos veselības aprūpe tiek sniegta citā dalībvalstī, kas nav tā valsts, kurā pacients ir apdrošināts. Taču praksē šīs tiesības ne vienmēr ir viegli īstenot.

3.3 Tāpat ir nepieciešams izstrādāt Eiropas stratēģiju lai:

3.3.1 Veicinātu sadarbību Eiropas ietvaros, kas ļautu vislabāko resursu izmantošanu.

— Pacientu tiesības un pienākumi: Eiropas Komisija pieņems visus nepieciešamos pasākumus, lai pirmām kārtām Eiropas līmenī radītu kopēju interpretāciju pacienta tiesībām un pienākumiem gan personīgā, gan sociālā plānā.

— Pieredzes apmaiņa par pārobežu veselības aprūpi un pieejamām iespējām: Eiropas Komisija sniegs palīdzību pārrobežu veselības aprūpes projektu izvērtēšanā, jo īpaši attiecībā uz projektu *Euregio*, un meklēs risinājumu kā veicināt izveidot saikni starp šiem projektiem, lai īstenotu labāko pieredzi apmaiņu.

3.3.2 Lai noteiktu veselības aprūpes izmaksu skaidru un caurredzamu sistēmu, kuru kompetentās dalībvalstu iestādes varētu izmantot savstarpējo vienošanās noslēgšanā, Eiropas Komisija dalībvalstīm prasa sniegt informāciju par pastāvošo kārtību un iesniegt piemērotākos priekšlikumus.

— Profesionāli veselības aprūpes jomā: Eiropas Komisija dalībvalstīm prasa iesniegt pilnīgu jaunāko statistiku par profesionāļu veselības aprūpes jomā mobilitāti starp struktūrām, kurās tiek atzīta viņu profesionālā kvalifikācija. Tāpat tā kopā ar Padomi un Parlamentu strādās tālāk pie vienkāršotu un caurskatāmu atzīšanas procedūru izstrādāšanas.

— Tāpat Eiropas Komisija kopā ar dalībvalstīm virzīs savu sagatavošanās darbu, lai, ievērojot nepieciešamo konfidencialitātes līmeni, nodrošinātu informācijas apmaiņu par profesionāļu veselības aprūpes jomā brīvu kustību.

- Eiropas Komisija aicinās dalībvalstis izpētīt jautājumus par profesionāļu veselības aprūpes jomā patreizējo trūkumu un trūkumu nākotnē Savienībā.
  - Labākie Eiropas centri: Eiropas Komisija izsludinās konkursu veselības aizsardzības programmas ietvaros, lai, pirms sagatavotu priekšlikumus, noskaidrotu labāko centru stāvokli.
  - Veselības aprūpes tehnoloģiju novērtējums: Eiropas Komisija izstrādās koordinācijas mehānismu, kas ļaus izvērtēt veselības aprūpes tehnoloģijas. Šajā jomā tā iesniegs atsevišķus specifiskus priekšlikumus.
- 3.3.3 Segt pacientu, profesionāļu un politikas veidotāju informētības nepieciešamību:
- Informācijas stratēģija veselības aprūpes sistēmā: Eiropas Komisija Savienības mērogos ievieš informācijas kampaņu veselības aprūpes jomā, balstoties uz veselības aizsardzības programmas rezultātiem, jo īpaši izceļot nepieciešamību informēt dažādos atbildīgos par politiku sagatavošanu, pacientus un profesionāļus, kā arī ieviest līdzekļus, kas ļautu sniegt šo informāciju, ņemot vērā Pasaules Veselības organizācijas un Ekonomikas sadarbības un attīstības organizācijas jau realizētos darbus.
  - Pārrobežu veselības aprūpe: pacientu motivācija un saturs: lai noskaidrotu motīvus, kas pacientiem liek šķērsot robežas, kā arī attiecīgās specializācijas, divpusējo vienošanos raksturu, u.t.t., Eiropas Komisija veselības aizsardzības programmas ietvaros iesaka realizēt specifisku pētījumu. Šis aspekts tāpat tiks izpētīts ar pētījumu projekta "Eiropa pacientiem" starpniecību.
  - Datu aizsardzība: Eiropas Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, kā arī šo valstu iestādēm, kuras ir atbildīgas par datu aizsardzību, lai pēc iespējas labāk izziņātu noteikumus datu aizsardzībā veselības aprūpes jomā.
  - E-veselība: aicinājums izvērtēt Eiropas principu ieviešanu par visu pušu atbildību un kompetenci, kuras sniedz e-veselības pakalpojumus; Eiropas Komisija izskatīs šo jautājumu sava vispārējā rīcības plāna par e-veselību ietvaros, kā norādīts paziņojumā par *E-veselību – labāka veselības aprūpe Eiropas pilsoņiem: darbības plāns Eiropas e-veselības pakalpojumu telpai*.
- 3.3.4 Uzlabot Savienības lomu mērķu sasniegšanā veselības aprūpes jomā:
- Uzlabot veselības aprūpes jomas mērķu integrāciju visās Eiropas politikās un pasākumos: Eiropas Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai ievāktu informāciju par dažādu veselības aprūpes saņemšanas veidu funkcionēšanu citās dalībvalstīs un to rezultātiem, jo īpaši attiecībā uz pieejamību, vadoties no Eiropas noteikumiem.
  - Tāpat Eiropas Komisija balstīsies uz jau darbojošies projektiem veselības aprūpes izvērtēšanas jomā, lai sekotu, ka šie projekti tiek ņemti vērā kopējā izvērtēšanā un nākotnē tiktu iekļauti Komisijas priekšlikumos par veselības aprūpi.
  - Mehānisma ieviešana, kas vecinātu sadarbību pakalpojumu sniegšanā veselības aprūpes jomā un medicīniskajā aprūpē: aicinot Eiropas līmenī izvērtēt tāda mehānisma ieviešanu, kas ļautu attīstīt pastāvīgu Eiropas sadarbību veselības aprūpes jomā un sekot Savienības pasākumu ietekmei uz veselības aprūpes sistēmu, Komisija izveidoja augsta līmeņa grupu par veselības aprūpes pakalpojumiem un medicīnisko aprūpi.
- 3.3.5 Reakcija uz paplašināšanos ar investīcijām veselības aprūpē un sanitārajās infrastruktūrās.
- 3.3.5.1 Refleksijas process aicināja Komisiju, dalībvalstis un kandidātvalstis analizēt veidus, kas atvieglotu investīcijas ieguldījumu veselības aprūpē, sanitāro infrastruktūru un kompetenču attīstībā, kā jomās, kurām būtu dodama prioritāte Kopienas esošās finanšu palīdzības saņemšanā, jo īpaši 1. mērķa reģionos. Savienība jau tagad atbalsta investīcijas veselības aprūpē "vecajās" dalībvalstīs, ja šo aspektu attiecīgā valsts vai reģions ir definējis kā prioritāti. Šīs rekomendācijas ieviešana ir atkarīga no attiecīgās valsts vai reģiona lēmuma klasificēt veselības aprūpi un sanitārās infrastruktūras starp tām jomām, kurām būtu dodama prioritāte Kopienas palīdzības saņemšanā. Eiropas Komisija augsta līmeņa grupu veselības aprūpes pakalpojumu un medicīniskās aprūpes ietvaros sadarbosies ar dalībvalstīm un kompetentajām struktūrām attiecīgās finanšu palīdzības jomā, lai sekotu, lai ģenerālplānu izstrādē tiktu veltīta nepieciešamā uzmanība veselības aprūpei. Sākot ar 2006. gada Savienības jaunajām finanšu perspektīvām, ir jāņem vērā nepieciešamība Eiropas investīciju ieguldīšanai sanitārajās infrastruktūrās.

#### 4. Atsevišķi novērojumi

4.1 Pacientu brīva kustība dalībvalstīs rada vairākas jaunas problemātikas, kuru sekas ir jāizvērtina, jāanalizē, jānovērtē un jāņem vērā. Viena no pirmajām ir padziļināta dažādo sociālo aizsardzības sistēmu izziņāšana, tai jābūt izveidotai pēc labākā parauga un dinamiskā veidā, jo īpaši pamatojoties uz patreizējo un nākotnes attīstību, kritēriju sarakstu, kas ietekmēja tās izveidi.

4.2 Novēršanas pasākumi bez šaubām ir viens no prioritārajiem mērķiem, jo šāda veida politika var un tai jāļauj panākt ievērojamus ietaupījumus, un veido labāko veselības aizsardzības politikas pieeju: piemēri šeit ir izdevušās ceļu drošības politikas pozitīvie rezultāti, AIDS vai tabakas lietošanas apkarošana. Novēršanas pasākumu saistība šajās jomās dod iespaidīgus rezultātus.

4.3 Bez tam šeit, nepretendējot uz pilnību, ir jāmin citi preventīvie pasākumi, kuriem ar lielu uzmanību patreiz seko visas iesaistītās puses, profesionāli, mēdiji un politiskie likumdevēji. Kampaņas pret toksisko vielu lietošanu (drogas, alkohols, medikamenti), veselīga dzīves veida veicināšanai (kustības, uzturs, atpūta), darba negadījumu, profesionālo saslimšanu novēršanai utt.

4.4 Šo individuālā, sociālā un ģimenes riska faktoru izvērtēšana ļauj noskaidrot novēršamo priekšlaičīgo mirstības līmeni un ar to saistītās izmaksas.

4.5 Tehnoloģiju progresam medikamentu jomā vai izmeklēšanas tehnikām efektīvi un reāli jānomaina vecās tehnikas pret jaunajām.

4.6 Pirmām kārtām ir jāpanāk jauni efektivitātes ieguvumi, kas visbeidzot ir izdevīgāk visai sabiedrībai kopumā, pat ja nepieciešamās reformas jāsteno pret sociālu, kultūras un/vai korporatīvu pretestību.

4.6.1 Šeit runa iet par pēc iespējas precīzāku un efektīvāku pasākumu meklējumiem, kuriem būtu jāveicina pašiniciatīvas no sociāli – profesionālo darbinieku vides, lai uzlabotu kopējās politikas veselības aprūpes jomā.

4.7 Ja pareizi tiek virzīta šāda pacientu kustība, Eiropas Savienībai ir jābūt spējīgai šiem iedzīvotājiem garantēt vislabāko sanitāro iestāžu un slimnīcu izmantošanu, un ne tikai

visbagātākajās tās valstīs, kuras investē ļoti lielus līdzekļus savā veselības aprūpes sistēmā. Eiropas Savienībai tam ir jāpalīdz ieviest novērtējuma, sertificēšanas līdzekļus, kas ļautu pieņemt jaunu tehnoloģiju un jaunu terapiju atzīšanu: visa veida slimnīcu vai veselības aprūpes iestāžu sistēmu efektivitātei būtu jābalstās uz šīm sertificēšanas vai novērtējuma procedūrām.

4.8 Šāds kvalitātes solis Eiropas Savienībai ļautu iezīmēties caur saviem medicīnas iestāžu tīkliem, kurās darbojas gan zinātnieki, gan augsta līmeņa speciālisti, kas ir tik ļoti svarīgi labāko centru darbībai, un pastāv pamatota cerība, ka šādi centri ātri vien parādīsies daudzās no Eiropas Savienības 25 valstīm, it īpaši, ja Eiropas Savienība apņemas izveidot līdzekli nacionālo politiku analīzes un apmaiņas novērošanai, ievērojot mūsu līgumu pamatprincipus, jo īpaši tos, kas attiecas uz subsidiaritāti un valstu kompetenci.

4.9 Šo pētījumu loģikā bez šaubām nevajadzētu aizmirst sabiedrības veselības aizsardzības indikatoru harmonizāciju. Šī harmonizācija ir noderīga, lai labākā veidā izziņātu sasniedzamos veselības aprūpes mērķus Eiropas Savienībā: patreizējos mirstības, novēršamās mirstības, slimību, novēršamo slimību faktorus, kam ne vienmēr visās Eiropas Savienības valstīs tiek pievērsta tāda pati nozīme.

4.10 Diverģences parāda, ka iegūtie rezultāti ir uzlabojami, lai veselības aprūpi attīstītu līdz tādām līmenim, kāds sasniegts visspēcīgākajās valstīs. Piecu gadu izdzīvošanas līmenis plaušu vēža gadījumā nav vienāds Francijā un Polijā. Pēc izmantotajiem protokoliem asins slimnieku (leikēmija) aprūpe nedod vienus un tos pašus rezultātus Anglijā un Francijā.

4.11 Pacientu, profesionāļu un politisko lēmēju informētība ir šo Eiropas Komisijas orientāciju pamatmērķis.

4.12 Saistībā ar pacientu informāciju, veselības mācība dod ieskatu Eiropas pilsoņu veselības izpratnē, īpaši kas attiecas uz to vēlmēm un attieksmi. Šodien veselība tiek uzskatīta par augstāko vērtību, par tiesībām, kuras ir jāaizsargā ikvienai kompetentajai iestādei. Šo vēlmju apmierināšana ir par pamatu veselības izdevumu palielinājumam saistībā ar ārstēšanu, bet bieži arī ar prevenciju un vides aizsardzību, kam jānovērš, ka sociālā sistēma zaudē līdzsvaru.

4.13 Veselības aizsardzības jomā Savienības pilsoņi ir ieguvuši jaunas tiesības un jaunu varu (!).

(!) Patreiz sagatavošanā esošais pašiniciatīvas atzinums par Veselības aizsardzību: kopējais pienākums un jaunas tiesības. – Ziņojuma sniedzējs: BEDOSSA kungs (SOC/171).

4.14 Tehnoloģiskie risinājumi, privātās dzīves aizsardzība, dalītās medicīniskās lietas pārvalde, informācijas brīvība un datu aizsardzība ir tikai daži piemēri no plašā tēmu loka, par kuriem nepieciešama caurskatāma diskusija, lai visām veselības sistēmā iesaistītajām pusēm radītu apziņas veidošanas procesu. Šīm debatēm jābūt pastāvīgām, jo attīstība ir ātra un pieņemamie lēmumi ir steidzami un/vai sarežģīti. Katrs no šiem elementiem veselības aprūpes trijiem pamatdalībniekiem rada ļoti daudzus karstos punktus.

4.15 Valstu mērķu pielīdzināšana Eiropas prasībām: salīdzinošā aprūpes sistēmu analīze rada stratēģiski grūtus faktorus, kuri būtu jāizmanto, lai atbalstītu sadarbību Eiropas līmenī veselības aprūpes jomā un sekotu Eiropas Savienības ietekmei uz veselības aprūpes režīmu. Piemēram, vajadzētu daudz vairāk pievērsties transversālām tēmām, kurās var rasties smagas sekas: labāka pieredze un efektivitāte veselības aprūpes sektorā, novecošana un veselība, veselība jaunajās Eiropas Savienības dalībvalstīs, dažādu noteicamo faktoru ietekmes uz veselības aprūpi novērtēšana.

4.16 Ir steidzami jāizmanto juridiskās drošības iespējas, kas pacienta tiesībās iekļautu augsta līmeņa aprūpi Eiropas Savienības valstīs, un par šo jautājumu būtu jāsniedz adekvāti priekšlikumi (tiesu prakšu piemērošanas izskaidrošana, sociālās drošības sistēmu koordinācijas noteikumu vienkāršošana, sadarbības Eiropas Savienības ietvaros vienkāršošana).

4.17 Visnegaidītākais, taču vislietderīgākais jaunums, ko Eiropas Komisija ieviesusi savā ziņojumā, ir Eiropas Savienības strukturālo un kohēzijas fondu mobilizācija, meklējot iespējas kā vislabāk tos investēt veselības aprūpes jomā, sanitāro infrastruktūru attīstībā un medicīnas kompetencēs, kas kopienas finanšu instrumentu pielietošanā ir kļuvuši par prioritātēm.

4.18 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pilnībā piekrīt šādam lēmumam: paveras jauns Eiropas Savienības attīstības un izdošanās lauks, jo īpaši saskaņā ar Lisabonas stratēģiju.

4.19 Visbeidzot Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja principā atbalsta Komisijas pieeju ar veselības aprūpi saistīto profesiju jomā. Veselības aprūpes sistēmu attīstība atkarīga no amatu dinamikas un kompetencēm. Aprūpe prasa apmācītus speciālistus, ar augstu kvalifikāciju, un kvalifikācijas celšanu visā profesionālās dzīves garumā.

4.20 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas aicinājums ir veicināt rēķināšanos ar šīm nopietnajām problēmām, kas saistītas ar veselības aprūpi Eiropas Savienībā, tās kohēziju, tās spēju radīt ekonomiju, pateicoties zināšanām.

4.21 Ir nepieciešams analizēt un cīnīties ar problēmām, lai veicinātu dalībpersonu profesionālo mobilitāti, negatīvi neietekmējot valstu sistēmas. Šajā sakarā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja cer, ka patreiz uz balsošanu nodotais direktīvas projekts par kvalifikāciju un kompetenci ir pamata dokuments, kas būs lietderīgs un nepieciešams šī iekšējā tirgus attīstībā.

4.22 Paredzētie pasākumi ir lietderīgi un labi pārdomāti. Tomēr Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka visu veselības aprūpes profesionāļu uzvedības kodeksa harmonizācija būs ļoti noderīga un tiks pozitīvi novērtēta.

4.23 Tas viss ir paredzēts tam, lai cīnītos ar paredzamo profesionāļu veselības aprūpes jomā trūkumu turpmākajos gados. Investīcijas veselības aprūpes profesiju jomā atmaksāsies, būs rentablas un lietderīgas, ja Eiropas Savienība saviem pilsoņiem gribēs sniegt augstas kvalitātes veselības aprūpi.

4.23.1 Pateicoties informācijas un komunikācijas tehnoloģijām, uzlabot veselības aizsardzību un aprūpi.

4.24 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka tieši no šī viedokļa raugoties radīsies labākie argumenti, lai ieviestu veselības aprūpes sistēmu reformu un uzlabotu tās kvalitāti Eiropas Savienības teritorijā. Jau tagad vairāki elementi ir sagatavoti.

— Datorizēta un dalīta personas medicīniskā lieta katram pilsonim sniedz sociālās tiesības, tiesības uz veselības aprūpi un pilnīgākās zināšanas par savu veselības stāvokli. Vēl jo vairāk, šāda sistēma ļautu atklāt krāpšanas, novirzes no maksājumiem, nesaderību ar noteiktiem medikamentiem, viltus medicīnu, neaizmirstot visas pacienta uzņemšanas, reģistrācijas un informēšanas procedūras.

— E-medicīna, kura guvusi ļoti lielus panākumus, neklātienē konsultējot ekspertus un visas citas veselības aprūpes dalībpersonas un pamatoti informējot pacientus.

— Veselības karšu izmantošana ļauj saprātīgā laika posmā pārbaudīt pacienta tiesības un situāciju attiecībā uz sociālās aizsardzības segumu.

— Arī citi līdzekļi šodienai un rītdienai, kas būtu noderīgi vislabākajai sistēmu pārvaldei, veselības aprūpes un aizsardzības stratēģijas izstrādei, spēcīgu datu bāzu izveidei, medicīnas iestāžu sasniegumu novērtēšanai un patērētāju izzināšanai visos sīkumos.



4.25 Jau tagad pastāv informācijas tīkli un ir izpildīta prasība par pacientu organizācijām. Tomēr ir nepieciešams būt vēriem attiecībā pret profesionālā noslēpuma aizsardzību, tiklīdz iestājas attiecības mediķis/pacients.

## 5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšlikumi

5.1 Savā 2003. gada 16. jūlija atzinumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, ņemot vērā šo politiku ievērojamo nozīmīgumu, iestrādāja priekšlikumus, kuri Eiropas Komisijai jau ir izrādījušies noderīgi, kas ir savienoti tās argumentācijā.

5.2 Sadarbībai starp dalībvalstīm jānoved pie kopēju mērķu attīstības, kas tiktu īstenoti nacionālo rīcības plānu ietvaros, un atbilstošu indikatoru izraudzīšanās ļautu uzmanīgi sekot veselības aizsardzības politikām, kas īstenojas katrā no Eiropas Savienības valstīm.

5.3 Komiteja atgādina, ka viens no instrumentiem ir kļuvis nepieciešams: Uzraudzības institūcijai vai Aģentūrai jāsavāc novērojumi, analīzes un informācijas apmaiņa par valstu veselības aizsardzības politikām, visu laiku ievērojot spēkā esošos līgumus, subsidiaritāti un valstu kompetenci: valsts vai privātās veselības aprūpes kvalitātes uzlabošanas process, labāko iestāžu izveide un to darbība visā Eiropas Savienības teritorijā, neskatoties uz to, vai tā ir bagāta vai nē.

5.4 Ir nepieciešama spēcīga un atbalstāma politika darba jomā, lai stātos pretī paredzamajam personāla trūkumam, negaidot, kad pēc tā parādīsies pieprasījums.

5.5 Ir jāatbalsta Informācijas politika veselības aprūpes jomā, pamatojoties uz veselības aizsardzības programmas rezultātiem, identificējot sistēmas dalībpersonu informēšanas nepieciešamību - pacientus, profesionāļus, valsts pārvaldi -, ņemot vērā arī tādus informācijas avotus kā Pasaules Veselības organizāciju un Ekonomikas sadarbības un attīstības organizāciju.

5.6 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja var tikai piekrist Komisijas gribai ieviest atklāto koordinācijas metodi (2003. gada jūlija Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komi-

tejas atzinums), sākotnēji ļoti skaidri definējot savu darbības virzienu un savu uzdevumu apjomu, attiecībā pret ļoti nozīmīgiem punktiem, kā, piemēram:

- Labāko pieredžu apmaiņa (akreditācija), kvalitātes standarti, kompetenču ekvivalence, prakses savstarpēja atzīšana, kurās, ņemot vērā lielās atšķirības nacionālajās sistēmās, būtu jānoskaidro izmaksu ietaupīšanas iespējas;
- Struktūrām un praksēm nozīmīgie indikatori;
- Veselības aprūpes medikamentu pieejamības uzlabošana, un, ņemot vērā jauninājumu prasības, cīņa pret veselības aizsardzības apdraudējumiem kā AIDS, tuberkuloze, malārija nabadzīgākajās valstīs, un cīņa pret izšķērdēšanu;
- Valstu sistēmu koordinācija, lai pārrobežu līmenī novērstu jebkura veida dempingu, kompetenču noplūdi;
- Nepieciešamība izveidot vienotu medikamentu tirgu.

## 6. Noslēgums

6.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi novērtē to, ka trīs pēdējie ziņojumi ir Eiropas Komisijas piecu attiecīgo ģenerāldirekciju diskusiju rezultāti.

6.2 Šis ir pierādījums, ka Eiropas Kopiena ir sapratusi ar šo veselības aprūpes politiku saistītās problēmas, kas rastas līdz ar iekšējā tirgus noslēgumu un Eiropas Savienības paplašināšanos.

6.3 Šī ir viena no pirmajām reizēm, kad piecas Eiropas Komisijas ģenerāldirekcijas apvieno savu kopējo politisko gribu, to kompetences, līdzekļus šo mērķu sasniegšanai: sniegt dažādām Eiropas valstīm līdzekļus, lai par labu visiem Eiropas Savienības pilsoņiem līdzsvarotu to veselības aprūpes un sociālās aizsardzības politikas.

6.4 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja cer izveidot *Task force*, kas ir viegla un pastāvīga struktūra, un kas sekotu šīm politikām un ļautu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai sniegt savu ieguldījumu, savas ekspertīzes, savu pieredzi šajos jautājumos, kas ir delikāti un svarīgi visiem Eiropas Savienības pilsoņiem.

Brisele, 2004. gada 3. novembris

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

prezidente

Anne-Marie SIGMUND



**Atzinums par**

- Priekšlikumu Padomes Direktīvai par īpašu procedūru trešās valsts pilsoņu uzņemšanai zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā.
- Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai sekmēt Trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā.
- Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai dalībvalstīm par jautājuma sekmēšanu vienotu īslaicīgās uzturēšanās vīzu izsniegšanai pētniekiem no trešajām valstīm, kuri ceļo pa Eiropas Savienību zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā

(COM(2004) 178 galīgā red. – 2004/0061 (CNS))

(2005/C 120/12)

Padome 2004. gada 7. aprīlī saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas Līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Padomes Direktīvai par īpašu procedūru trešās valsts pilsoņu uzņemšanai zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā. Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai sekmēt Trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā. Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai dalībvalstīm par jautājuma sekmēšanu vienotu īslaicīgās uzturēšanās vīzu izsniegšanai pētniekiem no trešajām valstīm, kuri ceļo pa Eiropas Savienību zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Savienības pilsonības darba grupas, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, 2004. gada 22. septembrī pieņēma savu atzinumu. Ziņojuma sniedzēja bija **King kundze**.

Tās 412. plenārā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 181 balsi par, 1 pret un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

**1. Komisijas dokumenta būtība**

1.1 Šis Paziņojums attiecas uz priekšlikumu direktīvai un diviem priekšlikumiem rekomendācijām par trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā.

1.2 Šie priekšlikumi ir daļa no Lisabonas stratēģiskā mērķa Eiropas Savienībai pētījumu izvēršanā, lai līdz 2010. gadam kļūtu par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko zināšanu ekonomiku pasaulē. Tika aprēķināts, ka šī mērķa sasniegšanai Eiropas Savienībai papildus vajadzēs piesaistīt 700 000 pētnieku. Ir noteikti šādi savstarpēji saistīti pasākumi:

- skolās zinātni padarīt jaunatnei saistošāku;
- uzlabot karjeras izredzes pētniekiem Eiropas Savienībā; un
- paplašināt apmācību un mobilitātes iespējas.

1.3 Lai arī izvīrītā papildu 700 000 pētnieku piesaistīšanas mērķa izpilde galvenokārt iekļaus ES pilsoņus, ir atzīts, ka, lai sasniegtu šo mērķi, būs vajadzīgi arī pētnieki no trešajām valstīm. Tādēļ Komisijas paziņojums īpaši pievēršas tam, lai no trešajām valstīm Eiropā iekļūtu augstas kvalitātes talantīgi pētnieki:

- atvieglot iekļūšanu un uzturēšanos pētniekiem no trešajām valstīm; un
- novēršot šķēršļus viņu mobilitātei Eiropā.

1.4 Tā kā pētnieku mobilitāte ir pamatelements zināšanu iegūšanā un pārvietošanā, Komisija atzīst arī vajadzību palielināt Eiropas pētnieku mobilitāti uz citām pasaules daļām.

**2. Vispārīgas piezīmes**

2.1 EESK apsveic šo Paziņojumu par trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātnisku pētījumu veikšanai Eiropas Kopienā.

2.2 Tā kā Komisijas mērķis par 700 000 papildu pētniekiem līdz 2010. gadam galvenokārt iekļaus ES pilsoņus, EESC vēlas Komisijai norādīt uz tās agrāko Atzinumu <sup>(1)</sup>, atbildot uz Komisijas paziņojumu par problēmām, ar kurām Eiropas Pētījumu jomā saskaras profesionālie pētnieki, kā arī uz priekšlikumiem un iniciatīvām, kuras tā ir iesniegusi <sup>(2)</sup>.

2.3 Runājot par saistītajiem pasākumiem, lai "skolās zinātni padarītu jaunatnei saistošāku", šis atzinums uzsver, ka skolu mācību programmās nav pietiekoši atspoguļota zinātnes nozīme un iesaka skolās lielāku akcentu likt uz zinātnes, tehnoloģiju un matemātikas mācīšanu, kā arī uzsver vajadzību pasniegt šos priekšmetus skolēniem saistošā veidā. Tāpat ir svarīgi pievērsties meitenēm, jo viņas šajos priekšmetos ir nepietiekami pārstāvētas. Pastāv ievērojami pierādījumi, kas norāda, ka tie, kas tiecas pēc augstākās izglītības, to dara nezinātniskos priekšmetos, tādēļ Kopienas spēja sasniegt lielu skaitu pētnieku var tikt iedragāta, ja tai nepievērsīs neatliekamu un vispusīgu uzmanību.

<sup>(1)</sup> OV C 110 no 30. 04. 2004., 3. lpp., ziņo: **Wolf kungs**

<sup>(2)</sup> COM(2003) 436 galīgā red.

2.4 Runājot par otro saistīto pasākumu "uzlabot karjeras izredzes pētniekiem Eiropas Savienībā", šajā agrākajā atzinumā ir apspriesta dilemma, ar ko saskaras pētnieki, kuri strādā akadēmijās vai valsts dibinātos pētniecības institūtos, kur tiem parasti tiek maksāts atbilstoši valsts sektora algu līmenim, bet bez darba garantijām vai citām priekšrocībām, kas piešķirtas tādām citām valsts sektora profesijām kā ierēdņiem vai skolotājiem. Faktiski pētniekiem nav pieejamas vai arī pieejamas ļoti mazas darba garantijas, jo ar viņiem parasti slēdz virkni īslaicīgu līgumu, kas pavada katru izmaiņu darbā vai karjerā.

2.5 Galīgā atsauksme uz agrāko atzinumu, ko EESK vēlas izteikt, attiecas uz Eiropas pētnieku mobilitāti. EESK atzīst, ka pētījumu karjerai Eiropas teritorijā vajadzīga mobilitāte un elastīgums ES robežās. Tomēr tas nevar notikt uz personas un viņa ģimenes dzīves apstākļu un sociālo pabalstu rēķina. Turklāt Komisijai jādarbojas pret iespējamo vienvirziena smadzeņu aizplūšanu, labākajiem jaunajiem pētniekiem atstājot ES, jo īpaši, lai dotos uz ASV. Pašreizējās problēmas, kas saistās ar vīzu iegūšanu ASV, šķiet, būs īslaicīgas, un augstākās izglītības grupējumi ASV jau organizē spiedienu uz ASV valdību, lai paātrinātu iebraukšanas noteikumus tā, ka viņi varētu pieņemt darbā vairāk ASV nepilsoņu.

2.6 Atgriežoties pie pašreizējā Komisijas paziņojuma par trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā, Komiteja piekrīt, ka šķēršļu novēršana trešo valstu pētnieku mobilitātei ir būtiski svarīga, ja Eiropas Savienība vēlas kļūt pievilcīgāka pētniekiem no visas pasaules, it īpaši, lai veiksmīgi sacenstos globālajā konkurencē par šiem augstākās kompetences pētniekiem.

2.7 Komiteja piekrīt Komisijas apgalvojumam, ka ekonomikas globalizācija, kas arvien vairāk un vairāk balstās uz zināšanām, pastāvīgi palielina zinātnes starptautiskos apjomus. Tomēr EESK uzskata, ka Paziņojumā globalizācija būtu definēta precīzāk, iekļaujot salīdzinošus datus par līdzekļu apjomu, kādu Japāna un ASV piešķir pētnieku apmācības, mobilitātes un profesionālās attīstības atbalstam.

2.8 EESK ir arī ļoti norūpējiesies par pašreizējo ES pētnieku vecumsastāvu. Daudzi cilvēki šajā kategorijā šobrīd ir sasnējuši iespējamo pensijas vecumu, bet pastāv tikai neliels skaits jauniešu, kuri būtu pietiekami iesaistīti un atbalstīti, lai šos cilvēkus aizvietotu. Bez šī fakta atzišanas un steidzamas

darbības uzsākšanas ES mērķis nav sasniedzams. Tas ir arī pašreizējās situācijas rezultāts Eiropā, kuras iedzīvotāji noveco un dzimstība samazinās. Bez tam vairākās ES dalībvalstīs ir paredzama iedzīvotāju samazināšanās pēc 2010. gada. Tas padara mērķi par 700 000 papildu pētniekiem ļoti pretenciozu, pat ņemot vērā trešo valstu pētnieku iesaistīšanu.

2.9 EESK saprot, ka šis paziņojums pievēršas tikai uzņemšanai, un tādēļ pētnieki no trešajām valstīm, kas jau ir ES, daži no kuriem ir vadošie savā jomā, neatbilst iesniegtajai direktīvai un ieteikumiem. Tomēr tā iesaka, ka vajadzīga turpmāka direktīva, lai pievērstos šās grupas specifiskajai problēmai par pieeju augsti kvalificētām darba vietām, jo tas varētu palīdzēt sasniegt mērķi par 700 000 papildu pētniekiem. Dažiem no šiem pētniekiem ir bēgļu statuss ES, to talents un potenciāls patreiz tomēr netiek pienācīgi izmantots. Šie pētnieki ES netiek atbalstīti sistemātiski, bet tikai no labdarības iestādēm. Ja šādu personu atbalstam tiek piešķirts pieticīgs finansējums, pētnieku skaits ES varētu pieaugt vismaz par 40 000 (!) cilvēkiem. Tādēļ Komiteja stingri rekomendē Komisijai izveidot procesu, kurā šie pētnieki var tikt noteikti un uzskatīti par pētniekiem un saņemt vieglu pieeju darba vietām pētniecībā.

2.10 Komiteja atzīmē Komisijas noteikto pētnieka definīciju. Tā atkal vēlas atsaukties uz definīciju, kāda ieteikta tās agrākā atzinuma 305/2004 5.1.1.7. punktā: "Eksperti, kuri nodarbināti jaunu zināšanu, produktu, procesu, metožu un sistēmu koncepcijā vai radīšanā un iesaistīto projektu vadīšanā, kuriem viņi ir kvalificēti, pamatojoties uz savu apmācību un pieredzi". Šai definīcijai ir tā priekšrocība, ka tā konstatē darba vadīšanas prasmes, kas piemīt pētniekam.

### 3. Īpašās piezīmes

#### 3.1 Priekšlikumi saskaņā ar Eiropas Pētniecisko politiku

3.1.1 EESK uzskata, ka īpašas uzturēšanās atļaujas izveidošana trešo valstu pētniekiem nav vienīgais risinājums. Citos jautājumos ietilpst pētnieka ieceļošanas statuss ES, kā arī pētnieku statuss, kā tas apskatīts EESK atzinumā 305/2004. Komiteja arī uzskata, ka galvenā apskatāmā joma būs pētnieku pārvietošanās pa Kopienu. Pētniekiem jābūt spējīgiem meklēt darbu neatkarīgi no viņu ieceļošanas statusa.

(!) Šis skaitlis ir balstīts uz pašreiz pieejamo statistisko informāciju.

3.1.2 Komiteja piezīmē, ka pētnieku uzturēšanās atļaujas varētu aizstāt vajadzību pēc darba atļaujas un apsveic šo mēģinājumu vienkāršot procesu.

### 3.2 Priekšlikumi Kopienas imigrācijas politikas papildināšanai

3.2.1 Komisijas rekomendācija par kontrolētu likumīgu imigrācijas kanālu atkalatvēršanu saskaņā ar īpašiem migrantu kritērijiem un kategorijām ir apsveicama. Tomēr Komiteja pieprasa, lai tā būtu nepārprotama un īpaša. Dažiem no šiem uzņemtajiem tikpat labi var būt vajadzība pēc patvēruma un aizsardzības saskaņā ar 1951. gada Ženēvas Konvenciju. Viņiem var tikt sniegta iespēja kļūt par migrantiem, bet tajā pašā laikā viņi var vēlēties pretendēt uz bēgļa statusu, ja reiz viņi ir ieradušies. Komiteja saprot, ka Komisijai šobrīd nav iespējams izteikt skaidru viedokli par šiem jautājumiem, bet tā vēlas sagaidīt tās lēmumu tuvākajā nākotnē.

3.2.2 EESK piekrīt ieteikumiem par īstermiņa vīzām brīvai trešo valstu pētnieku kustībai ap Šengenas teritoriju. Tā arī piekrīt, ka ilgtermiņa iedzīvotājiem no trešajām valstīm, kuri likumīgi uzturējušies ES dalībvalstī piecus gadus, jābūt tiesībām uzturēties visā ES.

3.2.3 EESK ir apmierināta, ka Komisija atzīst, ka atļaut trešās valsts pētniekiem, ataicināt viņu ģimenes locekļus, ir būtisks mobilitātes problēmas aspekts.

3.2.4 EESK piezīmē, ka šis jautājums ir minēts atsevišķā 2003. gada 22. septembra Direktīvā 2003/86 par ģimenes atkalapvienošanās tiesībām un ka šis Paziņojums papildina priekšlikumu COM(2002) 548 par nosacījumiem trešo valstu pilsoņu ieceļošanai un uzturēšanās studiju, profesionālas apmācības vai brīvprātīga dienesta nolūkos.

### 3.3 Pētniecisko organizāciju centrālā loma

3.3.1 EESK saprot, ka uzņemšanas nolīgums orientējas pēc uzņemšanas protokola Francijā. Komiteja atzīmē, ka lomu sadale starp pētnieciskajām organizācijām un dalībvalstu imigrācijas iestādēm varētu, no vienas puses, atvieglot augsti kvalificētu trešo valstu iedzīvotāju uzņemšanu ES, tajā pašā laikā atbilstot ES dalībvalstu drošības pasākumiem.

3.3.2 Bez tam, tā kā dalībvalstīm ir tiesības pārbaudīt, vai uzņemšanas nolīgums atbilst 5. panta 2. punktam, EESK apsveic šo soli, jo tam jānovērš nelikumības.

### 3.4 Pieņēmums par pētniecisko organizāciju atbildību

3.4.1 Komiteja uzskata Komisijas "pētniecības iestādes" definīciju par nepilnīgu. Tā būtu jāpaplašina uz sabiedriskām vai privātām iestādēm, kuras sniedz līdzekļus pētniecībai kā arī uz iestādēm, kuras darbojas pētniecības jomā.

3.4.2 EESK ir apmierināta, redzot Barcelonas Eiropas Padomes saistību vairākkārtēju atkārtošānu, lai līdz 2010. gadam palielinātu ieguldījumu pētnieciskajā un tehnoloģiskajā attīstībā līdz 3 % no IKP, divām trešdaļām no ieguldījuma nākotnē no privātā sektora.

3.4.3 Komiteja cieši iesaka Komisijai apspriesties ar privāto sektoru par šo priekšlikumu kopumā un it īpaši par uzdevumu, kas iesaka, ka pētnieciskā iestāde izstrādā uzņemšanas nolīgumu, kas izraisa pētnieka uzņemšanu dalībvalstī.

### 3.5 Plaša pētnieka jēdziena interpretācija, kas piemērota Eiropas Savienības vajadzībām

3.5.1 EESK piekrīt Komisijas rekomendācijai neierobežot procedūru personām, kurām jau ir pētnieka statuss viņu izcelsmes valstī.

3.5.2 Tomēr EESK nepiekrīt ierobežojumam, kas attiecas uz uzņemšanas nolūkiem. Tas pamatojas uz gadījumiem, kad personas atbilst pētnieka minimālajām prasībām, kā tas noteikts direktīvā, bet viņu patiesais nolūks iekļūšanai dalībvalstī nav saistīts ar pētījuma projekta realizēšanu. Šādi pētnieki var iegūt kvalifikāciju ES un var vēlēties meklēt atbilstošu amatu.

3.5.3 EESK ir apmierināta ar prasībām to personu kvalifikācijai, kuru uzņemšana ir pieprasīta un plānotā pētījuma zinātniskā vērtība ir skaidra un nepārprotama. Lai arī bez nolūka atlikt šo paziņojumu, EESK uzskata, ka ir nepieciešams, lai tiktu novērtētas pētnieku darbības lauka īpašības, jo ES ir atbildīga par izmaiņām pētījuma prasībās, ja tādas rodas. Tas jā dara tādēļ, ka jaunās tehnoloģijas attīstās visu laiku un ES jātiecas pieņemt darbā tādas pētniekus, kuri var attīstīt un paplašināt šādas tehnoloģijas.

3.5.4 Komiteja pievērš Komisijas uzmanību agrākajam atzinumam <sup>(1)</sup>, kas izceļ turpmākos šķēršļus mobilitātei, proti, pārredzamības trūkumu kvalifikācijās un zināšanu jomā. Tā sekas ir daudzie piemēri par nepieņemtām kvalifikācijām, jo īpaši no attīstības valstīm. Pētniekiem ir jāpār kvalificējas vai vēlreiz jāiegūst doktora grāda novērtējums, lai kļūtu par pētniekiem ES. Komiteja iesaka šajā jautājumā izmantot Komisijas Darbības plānu <sup>(2)</sup> mobilitātes atvieglošanai ES, proti, tādu līdzekļu ieviešanu un pilnveidošanu, kuri atbalsta pārskatāmību un kvalifikāciju nomaiņu, kā arī pilna apjoma Eiropas Mobilitātes informācijas lapas izveidi internetā.

### 3.6 Uzturēšanās atļauja, kas nav saistīta ar pētnieka statusu

3.6.1 EESK apsveic priekšlikumu noteikt trešā valstu pētniekiem vienādu statusu visā ES.

3.6.2 Tā arī apsveic ieteikumu, ka pētniekiem, kuri ir pieņemti darbā uz līguma pamata, nevajadzēs iegūt darba atļauju dalībvalstīs.

### 3.7 Pētnieku mobilitāte Eiropas Savienībā

3.7.1 EESK ir apmierināta ar Komisijas ieteikumu vienkāršot uzņemšanas procedūru, lai veicinātu mobilitāti un tādējādi trešās valsts pavalstnieki varētu nodarboties ar pētījumu projektiem vairākās dažādās dalībvalstīs, nesastopoties ar uzņemšanas grūtībām.

3.7.2 Tā arī atzīmē, ka tas piemērojams tiem trešo valstu pilsoņiem, kuri ir ilgtermiņa iedzīvotāji.

### 3.8 Ierosinātās direktīvas tiesiskā pamata izvēle

3.8.1 EESK piekrīt izvēlētajai tiesiskajam pamatam, tomēr nožēlo, ka direktīva nav saistoša Dānijā un Apvienotajā Karalistē. Tā atzīmē Īrijas lēmumu iekļauties šajā direktīvā un cer, ka Apvienotā Karaliste nolems darīt to pašu. Ir skaidri redzams, ka, pārskatot šo jautājumu uz pētījumu pamata, it īpaši Apvienotā Karalistē, ES centieni piesaistīt šādus pētniekus pieprasītajā skaitā bez šo valstu līdzdalības tiks stipri traucēti.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

### 3.9 Citi jautājumi

3.9.1 EESK uzskata, ka jāapzinās jautājums par potenciālo pētnieku piesaistīšanu ES un ka jautājums par "smadzeņu aizplūšanu" no dažām trešajām valstīm jāizskata ļoti detalizēti. Tie nav nesaistīti jautājumi. Jautājums par pētnieku apmācību Apvienotā Karalistē pieprasa ļoti īpašu uzmanību. Dažiem potenciālajiem pētniekiem var būt vajadzīgs tālāks studiju kurss vai studiju posms. Daudzos gadījumos pēc šī darba pabeigšanas viņi varētu ātri pieteikties pētnieka vietai ES. Tas jāpatur prātā saistībā ar direktīvu.

3.9.2 Komiteja ir ļoti norūpējusies par sekām, kādas būs "smadzeņu aizplūšanai" no dažām attīstības valstīm un domā par detalizētām pārrunām par to, kā varētu palielināt pētnieku daudzumu visā pasaulē. Dažas valstis veicina pētnieku uzturēšanos ārvalstīs, lai tie gūtu pieredzi, kas varētu būt vērtīga izcelsmes valstij. Ir atzīmēts, ka Nīderlandes prezidentūra Hagā organizē konferenci, kas saucas "Smadzenes iegūst līdzekļus". Konferencē tiks risināts jautājums par smadzeņu aizplūšanas vai smadzeņu iegūšanas ietekmi uz attīstības valstīm un Komisija gatavo ziņojumu par šo tēmu gada beigās. EESK uzskata, ka tas ir sākums ļoti nopietna jautājuma risināšanai.

3.9.3 Viena no iepriekšējā Komisijas paziņojuma tēmām par pētniekiem – COM(2003) 436 galīgā red. – kuru komiteja vēlas uzsvērt, ir dzimums. Jāuzsver nelielā pētnieču sievietu pārstāvniecība, jo īpaši darba organizēšanas un vadības lomās. Šis jautājums īpaši attiecas uz trešās valsts pētniekiem. Komiteja vēlas atkārtot Komisijas rekomendāciju par rīcības kodu pētnieku pieņemšanai, kura balstās uz vislabāko pieredzi, it īpaši vienlīdzības un iespēju jomās. Komiteja stingri uzskata, ka pastāv milzīga nevienlīdzība attieksmē pret pētniecēm sievietēm, jo nepietiekams daudzums pētnieču sievietu piesaka sevi amatam, un, kad viņas to paveic, tām tiek pieprasīts pieņemt zemāku amatu nekā tas, kuram viņas ir kvalificētas. Pastāv vajadzība uzlabot pieņemšanas procesa pārredzamību un palielināt kandidātu sievietu īpatsvaru.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> EESK 2004. gada 28. aprīļa Atzinums 658/2004, ziņo **Dantinkungs**

<sup>(2)</sup> COM(2002) 72 galīgā red.

## Atzinums par Apmācību un ražīgumu

(2005/C 120/13)

Nīderlandes prezidentūra ar Eiropas Lietu ministra Atzo Nicolai kunga 2004. gada 22. aprīļa vēstuli saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 262. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpetes atzinumu par: Apmācību un ražīgumu

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Savienības pilsonības darba grupa, kas atbild par Komitejas darbu šajā jautājumā, pieņēma tās atzinumu 2004. gada 22. septembrī. Ziņojumu sniedza **Koryfidis kungs**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (28. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 81 balsi par, 1 pret un 1 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

### 1. Atzinuma pamatojums

1.1 Atbildot uz Nīderlandes prezidentūras lūgumu EESK, šī izpētes atzinuma saturu nosaka šāds pamatojums:

- Nīderlandes prezidentūras programma un jo īpaši tās nodaļa par *Sociālo Eiropu un tās atvērtību pārmaiņām* <sup>(1)</sup>;
- Eiropas Padomes Briseles <sup>(2)</sup> lēmums (2004. gada 25. un 26. martā) strādāt ar Lisabonā izvirzītajiem jautājumiem un it īpaši ar tās aicinājumu EESK "izskatīt efektīvākus Lisabonas stratēģijas īstenošanas veidus un līdzekļus" <sup>(3)</sup>;
- ar jaunās Sociālās politikas darbības plānu (2006. – 2010.) <sup>(4)</sup> saistītie nolīguma iespēju meklējumi 25 dalībvalstu starpā 2004. gada otrajā pusē;
- Lisabonas un Gēteborgas uzdevumu apspriešana un iekļaušana šajā nolīgumā <sup>(5)</sup>;
- to problēmu cēloņu meklēšana, noteikšana un uzrādīšana, kas saistīti ar mūžizglītības politikas ieviešanu un veidiem, kā uzlabot apmācības politikas iedarbību uz apmācību pēc sākumstadijas (apmācību turpinājums).

1.1.1 Nīderlandes prezidentūras izvirzīto sociālās politikas un nodarbinātības jautājumu vispārējais konteksts tiks apspriests augsta līmeņa konferencē *Vairāk darbā iesaistīto cilvēku: darbības plāns, lai aktivizētu Eiropas darbaspēka potenciālu*, kas notiks Amsterdamā 2004. gada 25. un 26. oktobrī.

<sup>(1)</sup> Skatīt Nīderlandes prezidentūras programmu.

<sup>(2)</sup> Skatīt prezidentūras secinājumu III nodaļu.

<sup>(3)</sup> Skatīt šo secinājumu 45 punktu..

<sup>(4)</sup> Ar jauno Sociālās darbības plānu Komisija iepazīstinās 2005. gada pirmajā pusē.

<sup>(5)</sup> Vidējā termiņa Lisabonas stratēģijas novērtējums ir iecerēts pavasara Eiropas Padomē (2005. gada martā).

1.1.2 Šīs konferences uzdevums ir apspriest strukturālās pārmaiņas, kas vajadzīgas cetrās darbības plāna jomās <sup>(6)</sup>, tai pašā laikā pastiprinot līdzdalību un uzturot sociālo kohēziju.

1.1.3 Visbeidzot, Nīderlandes prezidentūra bija lūgusi EESK pievērsties šādiem jautājumiem:

- Kādi ir galvenie šķēršļi, kas traucē īstenot valstu un Kopienas darbības plānu par profesionālo tālākpmācību katrā dalībvalstī un ES kopumā, un kā tos var pārvarēt?
- Kādi ir iedarbīgākie veidi profesionālajai tālākpmācībai?
- Kā atbildības sadalījums starp dažādajiem apmācībā iesaistītajiem dalībniekiem (piem., valdību, sociālajiem partneriem, kā arī darba ņēmējiem un darba devējiem) ietekmē profesionālās tālākpmācības organizāciju un panākumus? Kāds ir visiedarbīgākais lomu un atbildības sadalījuma veids un kā to panākt?

### 2. Ievads

2.1 EESK piešķir ievērojamu nozīmi Nīderlandes lūgumam par šī atzinuma sagatavošanu, it īpaši tā saturam un apjomam, kas atspoguļo plašākos uzdevumus un galvenās problēmas, ar kurām ES saskaras ilgspejīgas attīstības jomā un jo sevišķi nodarbinātības, ražīguma un ekonomiskās izaugsmes jomā.

<sup>(6)</sup> Nīderlandes prezidentūra ir aicinājusi ieviest strukturālas pārmaiņas cetrās jomās: efektīvas izmaiņas darba dzīves un sociālās/gimenes dzīves attiecībās, sociālās drošības sistēmas aktivizēšana un izmaiņu veicināšana darbā, **apmācība un ražīgums**.



2.2 Neizlaižot no redzesloka tās pienākumu koncentrēties uz Nīderlandes prezidentūras izvirzītajiem jautājumiem, EESK uzskata, ka ir svarīgi šos jautājumus iekļaut vispārīgākā satvarā<sup>(1)</sup>, kas izskata visus ar ES vispārējo progresu saistītos jautājumus jomās, kuras attiecas uz sevišķo apstākļu kontekstu.

### 3. Jēdzienu definīcija<sup>(2)</sup>

3.1 Termins (arod)**apmācība** nozīmē “(Indivīda veikta) galvenokārt tehnisko zināšanu un prasmju apgušana, atsvaidzināšana un atjaunināšana”.

3.2 **Sākotnējā izglītība un apmācība** attiecas uz to sākotnējo pamatzināšanu un prasmju apguvi, kas saistītas ar profesiju, kādā cilvēks darbosies. Daudzās dalībvalstīs sākotnējo izglītību un apmācību atbalsta mācekļa stāvoklis, kas dažādas mācību formas sasaista ar darba pieredzi uzņēmumos.

3.3 **Tālāka arodizglītība un apmācība/tālāka profesionāla izaugsme** saistās ar mācīšanos, kas būtiska darba tirgum vai uzņēmumam un balstās uz jau apgūtām prasmēm un pieredzi, lai atjauninātu paplašinātu zināšanas un kompetenci un apgūtu prasmes citās jaunās darba un darbības uzdevumu jomās. Tālāka arodizglītība un apmācība vispirms un galvenokārt domāta pilsoņiem, kuri atrodas aktīvā darba dzīvē, t.i., kuriem ir sākotnējā izglītība un apmācība, dažos gadījumos apmācītiem nodarbinātiem bez formāla izglītības nobeiguma, un kas vai nu atrodas nodarbinātā stāvoklī vai arī ir reģistrēti kā bezdarbnieki (un šai sakarā piedalās profesionālās tālākmačības programmas projektos vai pārāpmācībasursos). Turklāt visiem ir pieejama dalība daudzajos piedāvātajos vispārējos un ar darbu saistītajos apmācību projektos, kas publiski vai privāti ir izmantojami visdažādākajās mācību formās.

3.4 Eiropas arodapmācības sistēma vienā dalībvalstī ievērojami atšķiras no sistēmas otrā un pat izteiktas atšķirības vērojamas katrā valstī, jo tās pastāvīgi piemērojas profesionālās un darba vides prasībām. Atrast gan interpretācijas, gan valodas ziņā precīzu un tieši pielietojamu definīciju joprojām ir problemātiski. Tomēr vispārēji svarīgs aspekts ir arodapmācības

veidošana, kas balstās uz piedāvājumu starp apmācības iestādēm un uz uzņēmumiem balstītu apmācību vidi. Nosvēršanās par labu vienam vai otram var būt dažādi gan sākotnējā, gan tālākā arodizglītībā un apmācībā atkarībā no prasmju līmeņa, rūpniecības nozares un darba jomas. Tas pats attiecas uz piedāvāto apmācības veidu, kurā var ietilpt dažāda ilguma semināri, moduļi un kursi, kā arī paplašināti ar darbu saistīti mācību kursi. Turklāt arodapmācības un kvalifikācijas sistēmas un, visbeidzot, arī apmācību iestādes un darba devēji atzīst arī neregulāru un brīvu mācību procesu<sup>(3)</sup>.

3.5 Termins **mūžizglītība** nozīmē “mācību aktivitātes, kas uzsāktas visas dzīves laikā ar mērķi uzlabot zināšanas, prasmes un kompetenci personīgajā, pilsoņa, sociālajā un/vai ar nodarbošanos saistītā jomā(perspektīvā)”<sup>(4)</sup>. Kā izriet no Lisabonas Padomes secinājumiem, mūžizglītība ir ieguvusi izcilu politisku nozīmi kā galvenā koncepcija, kas apmierinātu vispārēji atzīto vajadzību pēc Eiropas apmācības modeļa būtisku atjaunošanu, kas ir procesa daļa, pārejot uz zināšanām balstītu ekonomiku un sabiedrību<sup>(5)</sup>. Atbilstoši un konsekventai tālākai pašreizējo vispārējās un arodizglītības, kā arī apmācības sistēmu struktūru, procesa un mācīšanas un mācību metožu attīstībai/pārveidošanai ir galvenā nozīme Lisabonas uzdevumu sasniegšanā. Rezultātā Kopienas darbības programmas jaunā pakāpe vispārējai un arodizglītībai, kā arī apmācībai no 2007. gada tiks veidota zem vispārējās mūžizglītības devīzes<sup>(6)</sup>.

3.5.1 Daudzējādā ziņā praktiska, visaptveroša mūžizglītības īstenošana vēl joprojām ir jāsasniedz, kā tas ir apgādes struktūru, pieejamības iespēju un sociālā ierprasījuma, kā arī to iedzīvotāju procentuālās attiecības ziņā, kuri piedalās mūžizglītības vispārējā veidošanā. Eiropas dienesti CEDEFOP un ETF ir veikuši lielu darbu, lai dalībvalstīm kopumā un dažādām ieinteresētām pusēm un apmācības jomā iesaistītajiem dalībniekiem atsevišķi dotu iespēju apmainīties ar idejām, informāciju un pieredzi<sup>(7)</sup>. Tomēr praksē saglabājas vairums svarīgu uzdevumu, kas saistīti ar to:

— kā mūžizglītība var kļūt par “lietussargu” visiem mācību procesiem (oficiāliem un neoficiāliem);

<sup>(1)</sup> Šī pieeja problēmām – t.i., konkrētā iesaistīšana vispārīgajā – turklāt ir raksturīga EESLK darbam. Pēdējie atzinumi OV C 110 no 30.4.2004. (Hornung-Draus-greif) un OV C 117 no 30.4.2004. (Ribbe-Ehnmark) ir tam labs piemērs

<sup>(2)</sup> CEDEFOP publikācijas nodrošina sīkāku informāciju par definīcijām arodizglītības un apmācības jomā, īpaši salīdzinot CEDEFOP krājumu, kā arī ziņojumus par arodapmācības pētījumiem un arodapmācības politiku ([www.cedefop.eu.int](http://www.cedefop.eu.int) un [www.trainingvillage.gr](http://www.trainingvillage.gr)). Tos papildina atzinuma pielikums.

<sup>(3)</sup> Par definīciju skatīt SEC(2000) 1832 (Memorands par mūžizglītību) un COM(2001) 678 galīgā red. (Eiropas mūžizglītības jomas pārvērsšana realitātē).

<sup>(4)</sup> COM (2001) 678 galīgā red.

<sup>(5)</sup> Par definīciju skatīt SEC(2000) 1832 un Eiropas Komisijas ziņojumu (1997) “Virzībā uz zināšanu Eiropu”.

<sup>(6)</sup> COM(2004) 156 galīgā red.

<sup>(7)</sup> Salīdzinoši saistītas CEDEFOP publikācijas ar virsrakstu “Ķeroties pie mūžizglītības darba” ([www.trainingvillage.gr](http://www.trainingvillage.gr)) un saistīti ETF pētījumi un ziņojumi par stāvokli jaunajās dalībvalstīs un kandidātvalstīs ([www.etf.eu.int](http://www.etf.eu.int)).

- kā to var saistīt ar tādas sabiedrības un ekonomikas celšanu, kas balstīta uz zināšanām;
- kā to var saistīt ar ilgpējīgu attīstību un mūsdienu globalizācijas problēmām;
- precīzāk, kā tas var kļūt par vietējās ražošanas, sociālās un kultūras attīstības līdzekli;
- kā attīstīt Eiropas mūžizglītības jomu;
- kā gūt labumu un apstiprināt tās dažādos rezultātus;
- visbeidzot, kā to finansēt.

3.5.2 Kā tas izklāstīts iepriekš, mūžizglītības kontekstā ir mēģinājumi definēt jauno lomu un atbildības sadalījumu, kā arī sadarbības struktūru visos līmeņos – īpaši vietējā līmenī, kur, lai saniegtu Lisabonas mērķus, ir skaidri izteikta vajadzība pēc spēcīgas sadarbības starp valsts iestādēm, sabiedriskajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību kopumā.

3.6 Oficiālā valodā, saskaņā ar Komisiju, **darba ražīgums** <sup>(1)</sup> nozīmē darba apjomu, kas vajadzīgs noteiktas vienības ražošanai. No makroekonomikas viedokļa darba ražīgums mērāms ar valsts iekšzemes kopproduktu (IKP) uz vienu aktīvu valsts iedzīvotāju <sup>(2)</sup>. Pieaugošs ražīgums ir vissvarīgākais ekonomikas attīstības avots <sup>(3)</sup>.

#### 4. Eiropas Savienības arodapmācības politika

4.1 Savienība “ievieš arodapmācības politiku, kas atbalsta un papildina dalībvalstu darbību, tomēr pilnībā ievērojot dalībvalstu atbildību par arodapmācības saturu un organizāciju” <sup>(4)</sup>. 2002. gada Kopenhāgenas lēmums ir nozīmīgs solis uz priekšu šīs politikas attīstīšanā, kas arī tiecas saskanēt ar Lisabonas

<sup>(1)</sup> Skatīt SCADPlus: Productivité: la clé de la compétitivité des économies et des entreprises européennes. Bez termina “darba ražīgums” tiek lietoti vēl citi termini ar mazliet atšķirīgu nozīmi. Tajos ietilpst: ekonomikas ražīgums, uzņēmuma ražīgums, valsts ražīgums, individuālais ražīgums, kapitāla ražīgums un citi.

<sup>(2)</sup> Skatīt COM(2002) 262 galīgā red. (Kopsavilkums) un SCADPlus: Ražīgums: atslēga Eiropas ekonomikas un uzņēmumu konkurētspējai.

<sup>(3)</sup> Skatīt COM(2002) 262 galīgā red. (Kopsavilkums) un SCADPlus: Ražīgums: atslēga Eiropas ekonomikas un uzņēmumu konkurētspējai.

<sup>(4)</sup> Konstitūcijas projekta III panta 183. punkts. Savienības pienākumus saistībā ar arodapmācību nosaka frāze “Savienībai jāīsteno arodapmācības politika”. Saistībā ar izglītību tos nosaka frāze “Savienībai jāveicina kvalitatīvas izglītības attīstība ...”.

rīcības plānu par vispārējo izglītību un arodapmācību 2010. <sup>(5)</sup>. Līdzīgā virzienā iet arī Padomes un Komisijas kopējais starpziņojums (2004. gada aprīlis) <sup>(6)</sup> par pasākumiem detalizētās darba programmas vispārējās un arodapmācības sistēmas Eiropā mērķu īstenošanā

4.1.1 Eiropas dienesti CEDEFOP un ETF atbalsta arodizglītības un apmācības attīstību specifiskā veidā. Īpaši tās atbalsta Eiropas arodapmācības vadlīniju īstenošanu ar informācijas, pieredzes un labas prakses piemēru izstrādāšanu, izplatīšanu un apmaiņu ar pasūtījuma pētījumiem un ziņojumiem kā arī nozīmīgu pētniecības darbu un praktiskas pieredzes sagatavošanu un analīzi. Līdzīgā veidā Eiropas informācijas tīkls Eurydice <sup>(7)</sup> sasaista sistēmas un vispārīgās izglītības sistēmu dalībniekus. Šīs trīs organizācijas strādā kopā konstruktīvā sadarbībā, kuras paplašināšana nepārtraukti pieaug reizē ar pieaugošu mūžizglītības nozīmi, līdz ar to radot pieaugošu sadarbību un vispārīgās arodizglītības un apmācības apvienošanu vienā veselā.

4.1.2 Leonardo da Vinči programma <sup>(8)</sup> ir iecerēta, lai īstnotu Savienības politiku arodapmācības jomā. Tā dod ieguldījumu “zināšanu Eiropas veicināšanā, attīstot Eiropas sadarbību izglītības un arodapmācības jomā” un atbalsta “dalībvalstu politiku mūžizglītībā un zināšanu, prasmju un kompetences apgūšanā, tādējādi sekmējot aktīvu pilsonību un nodarbinātību” <sup>(9)</sup>. Dalībvalstis atbild par programmas izpildi.

4.1.3 Mūžizglītības attīstības un īstenošanas kontekstā īpaša uzmanība arī būtu jāpievērš “Grundtvig” darbībai pašreizējā “Socrates II” programmā, kas koncentrējas uz to, lai veicinātu integrētu izglītības pieeju visā pieaugušo izglītības jomā <sup>(10)</sup>.

<sup>(5)</sup> [http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen\\_declaration\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf)

<sup>(6)</sup> Skatīt “Izglītība un apmācība 2010: PADOMES UN KOMISIJAS GALVENIE PAZIŅOJUMI EIROPAS PADOMEI” (2004/C/ 104/01)

<sup>(7)</sup> [www.eurydice.org](http://www.eurydice.org)

<sup>(8)</sup> Iepriekšējās arodapmācības programmas bija Comett (1986. – 1989. un 1990. – 1994.), Iris (1988. – 1993. un 1994. – 1998.), Petra (1988. – 1991. un 1992. – 1994.), Eurotecnet un Force.

<sup>(9)</sup> Padomes lēmuma par Eiropas Kopienas arodapmācības darbības programmu (Leonardo da Vinči programma) 1. panta 3. punkts.

<sup>(10)</sup> [http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/overview\\_en.html](http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/overview_en.html)

4.2 Valstu vispārīgās un arodizglītības un apmācības sistēmas būtībā tika veidotas un attīstītas, lai apmierinātu īpašās vajadzības, ko laika gaitā, un balstoties no viena gadījuma uz otru, radīja darba tirgus. Rezultātā to attīstība sekoja attiecīgiem šī tirgus kāpuma un palēnināšanās cikliem. Tā paša iemesla dēļ starp tiem ir ievērojamas atšķirības. Tagad šīs atšķirības izraisa sadarbības, nozīmīgas labākās prakses un savstarpējas izpratnes problēmas par jēdzieniem un koncepcijām, kuras lieto katrā gadījumā.

4.3 Eiropas Savienības izdevumu budžets 2004. gadā līdzinās € 194 533 900, no kuriem 163 miljoni EUR ieskaiti Leonardo da Vinči programmai. Salīdzinājumā izdevumu budžets kultūrai visos veidos un līmeņos, izņemot izglītību un apmācību, līdzinās € 268 848 500; kopējais Izglītības un kultūras galvenās pārvaldes budžets ir € 783 770 054 no kopējā € 92 370 071 153 <sup>(1)</sup> lielā Kopienas budžeta.

4.3.1 Šis pieticīgais budžeta sadalījums salīdzinot ar arodizglītības un apmācības ekonomisko un politisko nozīmīgumu atspoguļojas dalībvalsts līmenī. Pastāv vispārēja vienošanās starp visu līmeņu lēmumu pieņēmēju vadošajiem dalībniekiem, ka izglītības un apmācības nozarei pieejamais kopējais finansējums nav atbilstošs, lai sasniegtu nospraustos mērķus.

4.4 Turklāt jāatzīmē, ka vidējā procentuālā attiecība ES pilsoņiem, kuri piedalās profesionālajā tālākmačībā ir zema (8,4 %) <sup>(2)</sup>. Savienības uzdevums 2010. gadam ir paaugstināt šo procentuālo attiecību līdz 12,5 % no potenciāli aktīvajiem iedzīvotājiem (vecuma grupa no 25 - 64 gadiem) <sup>(3)</sup>.

4.5 Efektīva un tālredzīga profesionāla tālākmačība ir neatņemama sekmīgas un faktiskas mūžizglītības ieviešanas daļa. Ir skaidrs, ka pašreizējās sistēmas ar to mačību procesiem

<sup>(1)</sup> Izglītības un kultūras ģenerāldirekcijas budžets sastāda 0,85 % no Savienības kopējā budžeta. Profesionālajai apmācībai izlietotais budžets sastāda 0,25 % no Izglītības un kultūras ģenerāldirekcijas budžeta un 0,002 % (pretstatā 0,003 % visām pārējām izglītības formām un līmeņiem) no Savienības kopējā budžeta (Dati tiek ņemti no vispārējā Savienības budžeta plāna 2004. gadam).

<sup>(2)</sup> Svarīgajā Eurostat pētījumā (CVTS 2/Data 1999/EDITION 2002) dalībvalstu piemērā ir izteikti ārkārtīgi nozīmīgi komentāri par nozares līmeņa apmācības kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem elementiem.

<sup>(3)</sup> Sākotnējais Komisijas priekšlikums lasāms šādi: "Ar 2010. gadu ES vidējam dalības līmenim mūžizglītībā jābūt vismaz 15 % no pieaugušo darba spējīgā vecuma iedzīvotājiem (vecuma grupā no 25 - 64gadiem) un nevienā valstī tas nevar būt zemāks kā 10 %." Kā aprakstīts iepriekš, šo priekšlikumu Padome galīgi grozīja 2003. gada 5. maijā (avots: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11064.htm>).

un rezultātiem neapmierina ne kvantitātes, ne kvalitātes prasības. Šis vispārējais spriedums neizslēdz, ka pastāv augstas kvalitātes un efektīvas turpmākas arodizglītības un arodapmācības iespējas atsevišķās nozarēs un kontekstā. Viens piemērs varētu būt kursi, ko organizē atsevišķs uzņēmums, lai apmierinātu tā īpašās vajadzības; cits piemērs varētu būt Eiropas sabiedrisko partneru vai sadarbībā ar tiem izveidotas nozares apmācības iespējas <sup>(4)</sup>.

## 5. Eiropas Savienības ražīguma kāpinājuma politika

5.1 Visi pēdējo gadu dati, kas iegūti no būtiskiem Eiropas Komisijas pētījumiem, liecina, ka attīstība ražīguma jomā Savienībai ir negatīva. "1990-to gadu otrajā pusē, pēc būtiska palēninājuma perioda Savienotās Valstīs pieredzēja paātrinājumu gan darba ražīguma pieaugumā (no vidēji 1,2 % laika posmā no 1990. - 1995. gadam līdz 1,9 % laika posmā no 1995. - 2001. gadam), gan nodarbības pieaugumā (no 0,9 % līdz 1,3 %). ES darba ražīguma pieaugums palēninājās (no vidēji 1,9 % dekādes pirmajā pusē līdz 1,2 % laika posmā no 1995. gada - 2001. gadam), bet nodarbinātības pieaugums ievērojami pacēlās (no 0,6 % krituma dekādes pirmajā pusē līdz 1,2 % laika posmā no 1995. - 2001. gadam) <sup>(5)</sup>."

5.2 Ir skaidrs, ka pastāv ievērojamas ražīguma likmes atšķirības ES dalībvalstīs. Eiropas Komisija savā paziņojumā "Produktivitāte: atslēga Eiropas ekonomikas un uzņēmumu konkurētspējai" <sup>(6)</sup> cenšas parādīt kādus iemeslus un sekas šī situācija var radīt Lisabonas mērķu sasniegšanā. Pēc identificēšanas un pēc dalībvalstu šai ziņā ievērojamo atšķirību izskaidrošanas, paziņojums uzsver, ka "Ekonomiskais pieaugums palielinās tikai tad, ja pieaug ražīgums. Uzņēmuma ražīguma uzlabošanās ir stipri atkarīga no ICT un jaunievedumu progresa, kā arī no darbaspēka labākas pielāgošanās nozares vajadzībām" <sup>(7)</sup>.

<sup>(4)</sup> Apmācībai nozares līmenī ir īpaša nozīme starptautisku prasmju un kompetences iegūšanā. Šī līmeņa dalībnieki atrodas tuvu tām problēmām un jautājumiem, kas rodas globalizācijas un jaunu tehnoloģiju attīstības rezultātā, un viņi atrodas labā stāvoklī, lai ierosinātu un attīstītu atrisinājumus (Leonardo da Vinci - EAC/11/04, III).

<sup>(5)</sup> COM(2002) 262 galīgā red., 2. punkts (otrais pants)

<sup>(6)</sup> COM(2002) 262 galīga red.

<sup>(7)</sup> Salīdzināt <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/n26027.htm> (Secinājumi).

5.3 EESK uzskata, lielāks ražīgums Savienībā ir atslēga tās vispārējai nākotnei. Tā arī uzskata, ka visiem centieniem paaugstināt ražīgumu jānotiek struktūras ietvaros un ar Eiropas sociālā modeļa atbalstu. Šādiem centieniem jāaptver un tie jāattiecinā uz visiem Eiropas pilsoņiem, tie jāpielāgo vidējā un ilgtermiņa attīstībai, tiem jābūt sistemātiskiem un tos jānosaka uz zināšanām balstītas politikas un darbības kombinācijai. Visbeidzot, Komiteja ir pārliecināta, ka sadarbībai starp sabiedriskajiem partneriem un, vēl plašāk, starp pilsonisko sabiedrību un valsts iestādēm – jo īpaši vietējā līmenī – pieder būtiska loma šo pasākumu veikšanā.

## 6. Saistība starp apmācību un ražīgumu

6.1 No vispārējā viedokļa, EESK uzskata, ka saistībā ar konkrēto apspriežamo tēmu, plašāk jānoskaidro šādi jautājumi:

- Ražīgums tiek stingri ietekmēts, lai arī daļēji, ar šādu apgalvojumu: *“Tādiem jautājumiem kā ieguldījumu līmenis, darba vietas organizācija, dalības politika, jaunievedumus stimulējošas darba vides radīšana, jaunas augstskolu - uzņēmumu sadarbības formas, kā arī jaunas formas, kas padarītu pieejamu riska kapitālu jābūt daļai no plašākas nostādnes, kas virzītos uz ražīguma pieaugumu Eiropas Savienībā.”* (1). Tādēļ ražīguma pieaugums nav sasniedzams vienkārši ar apmācības sistēmas uzlabošanu.
- Šodienas apstākļos apmācība var efektīvi ietekmēt ražīgumu – un līdz ar to arī konkurētspēju un Lisabonas mērķu sasniegšanu – līdz plašākas un vispārīgākas izglītības politikas struktūras daļai (2). Tādā plašākā struktūrā jāietilpst pamata, bet tomēr operatīvai sazināšanās sistēmai (reģionālā, valsts un Kopienas līmenī), jāņem vērā visi izglītības un apmācības veidi kā mūžizglītības apakškomponenti un, visbeidzot, uzdevumu un satūra ziņā tai jābūt veidotai un pielāgotai videi, kam raksturīga augtas pakāpes daudzdimensionāls mainīgums (3).
- Ražīgums un apmācība jāaplūko un jāsaista visos līmeņos, ieskaitot darba vietas līmeni, kur tiek pieņemti lielākā daļa lēmumu par pieeju profesionālajai tālākmācībai un tās finansēšanu. Turklāt viņi jāaplūko un jāiesaista kolektīvi pat

(1) Skatīt OV C 85 no 8.4.2003. (Sirkeinen-Ehnmark) atzinuma 4. punkta 4. apakšpunktu.

(2) Skatīt OV C 311 no 7.11.2001. –it īpaši 3. punkta 4. apakšpunkta 1. daļu (Koryfidis – Rodriguez Garcia Caro – Rupp).

(3) Eiropas arodizglītības un apmācības sistēmu galvenā problēma mūsdienās ir tā, ka šīs sistēmas neatspoguļo pašreizējo klimatu: lai arī pēdējais ir ārkārtīgi mainīgs, iepriekšējais kā likums darbojas kā pilnīga klusuma apstākļos.

— tad, ja no pirmā acu uzmetiena problēmas šķiet individuālas.

- Jebkurā gadījumā ļoti svarīgs ir Savienības atbalsts tiem reģioniem, kas atpaliek modernu apmācības formu attīstībā, un it īpaši jaunajām dalībvalstīm.

6.2 Iepretim šim fonam, sākotnējās arodizglītības un apmācības sistēmas un iniciatīvas, un vēl jo vairāk tālāka arodizglītība un apmācība/profesionāla izaugsme būtu jāattīsta tā, lai tās darbotos efektīvāk nekā pašreizējos apstākļos (4)..

6.2.1 Mūsdienās modernas sistēmas radīšana zināšanu, prasmju un kvalifikācijas atjaunināšanai pieprasa vēl nepieredzētu vadlīniju, zināšanu, mērķu, darbības struktūras un darba samaksas premiālās sistēmas sakopojumu. Jo sevišķi nepieciešami šādi nosacījumi:

- iepazīšanās ar jaunajām globālajām jomām (iekļaujot plānošanu, ekonomiku, tehnoloģiskos, kultūras un demogrāfijas aspektus);
- dziļu vispārīgu un speciālu zināšanu pielāgošana loģiskajam pamatam un globālā tirgus darbības veidam, kā arī jaunajām globālās politikas un ekonomikas vadības formām;
- saistība ar uz zināšanām balstītas sabiedrības un ekonomikas vajadzībām un pieprasījumu ar novatorisku, pievilcīgu un elastīgu programmu attīstību;
- jauno globālo ražošanas sistēmu atklāto jauno nepilnīgo sfēru apzināšanās un pretpasākumu izstrādes nepieciešamība to pārvarēšanai;
- jauna konkurences formas un struktūras noteikšana kā ceļš uz mainīgumu un jauninājumiem gan Savienībā, gan ārpus tās;
- jauns formulējums tam kā darba samaksas premiāla sistēma piedalās apmācībā, īpaši nosakot, kā jasadala apmācības radītā pievienotā vērtība;
- ilgspējas koncepcijas trīs dimensiju apzināšanās un to attīstība personīgajā un kolektīvajā dzīvē (5).

(4) Turpmākām detaļām skatīt: Eurostat, Continuing vocational training survey (CVTS2) **Data 1999**. Skatīt arī datus Padomes un Komisijas kopējā starpziņojumā (2004. gada aprīlis) par pasākumiem detalizētajā darbības programmā vispārējās un profesionālās apmācības sistēmas Eiropā mērķu īstenošanā.

(5) Salīdzinājumam skat. 7.2.3 punktu



6.2.2 Iepriekšminētos nosacījumus nevar sastapt visās arodapmācības formās un veidos, neatkarīgi no tā, vai tie turpinās vai neturpinās. Tie veido daļu no sistemātiskiem izglītības pasākumiem<sup>(1)</sup>, kurus ietekmē dažādi aspekti un kuri ir izveidoti (mācīšanās + mācīšana), lai ilgtermiņā nonāktu pie izglītības kultūras (socializācijas), kurā zināšanas parādās kā progresa virzītājspēks un sinerģija parādās kā iedarbīgs spēks ilgspējīgai attīstībai.

6.3 Komisija uzskata, ka varētu būt šāda pamatota atbilde no diviem Nīderlandes prezidentūras izvirzītajiem jautājumiem:

6.3.1 Eiropas arodapmācības sistēmu pašreizējais raksturs un funkcionēšanas veids to sākotnējā līmenī un vēl jo vairāk tālākā apmācībā tikai ar grūtībām var atbilst zināšanu sabiedrības prasībām un ilgtspējīgai ekonomikas attīstībai. Šīs ir dažas no īpašajām problēmām, ar kurām saskaras šīs sistēmas:

— **Vispārīgā orientācija:** šīs sistēmas ir bijušas un turpina būt pielāgotas maz mainīgas ekonomiskās vides īpašo problēmu risināšanai.

— **Darbības līmenis:** ņemot vērā šo vispārīgo orientāciju, Eiropas arodizglītības un apmācību sistēmām ir labāk jāintegrē atsevišķais vispārējā kā veseluma vīzijas daļu, kā to tagad pieprasa ekonomikas globalizācija.

— **Sistēmas mainīgums:** šo sistēmu orientācija un darbības līmenis kavē katru gan iekšējo, gan ārējo mainīgumu jaunu ideju apgrozības, tiklu izveides, jauninājumu veicināšanas un tādu politiku izveides ziņā, kas reaģētu uz patiesajām problēmām.

— **Saskare ar mūsdienu zināšanām:** neatkarīgi no atsevišķu apmācības darbinieku atvērtības un gatavības pārmaiņām, iepriekšminētajām sistēmām kā likums joprojām nav pienākums piesaistīt jauninājumus zinātnes, tehnoloģiju, ražošanas vai jebkurā citā jomā.

— **Saskare ar attīstību darba tirgū:** izglītības un apmācības sistēma nespēj apmierināt darba tirgus vajadzības, tāpēc ka

reti iekļauj konkrētas tikko izveidojušās specialitātes vai plašākas sociālās un personiskās prasmes

— **Saskaņotība:** sistēmu saskaņotība daudzās dalībvalstīs rada problēmu. Tas nozīmē, ka katra sākotnējās un tālākās arodizglītības sistēma darbojas atrauti no pārējās izglītības sistēmas, no tās kolēģiem Eiropas Savienībā un, protams, pilnīgā izolācijā no apkārtējās ekonomiskās un sociālās situācijas.

6.3.2 Turklāt stratēģiskajos uzdevumos, līdzekļos un izglītības praksē pastāv daudz robu, kas paralizē Eiropas izglītības un apmācības sistēmas. Konkrētāk jāuzsver šādi:

— bez kavēšanās jāsāk nodarboties ar mūžizglītības īstenošanu visos politikas un prakses atbildības līmeņos;

— primārie Eiropas izglītības mērķi ir spēcīgāka sociālā kohēzija un mainīgums, tādēļ atbildīgajām organizācijām un dalībniekiem jānosaka atbilstoša prioritāte to praktiskai īstenošanai;

— daudzos apmācībasursos trūkst praktiskās apmācības, kā rezultātā cieš nodarbinātība;

— apmācības kursu saturs bieži ir pārāk pielāgots tirgus īstermiņa situācijām un tāpēc ilgtermiņā noved pie kļūdām saistībā ar darba tirgus prasībām;

— apmācības sertifikātu un kvalifikācijas neatbilstība un nepietiekamās svešvalodu zināšanas rada ļoti nopietnus šķēršļus apmaiņai starp dalībvalstīm.

## 7. Problēmas un novērtējums cīņā par Eiropas ražīgumu

7.1 Šie novērojumi noved pie ļoti nopietna novērtējuma, ka ražīguma centieni Eiropā ir koncentrējušies nepareizā jomā un laikā. Tiem būtu jākoncentrējas uz pamatizglītību un apmācību, *svaīgāko kompetenču*<sup>(2)</sup> apgūšanu, tajā pašā laikā saglabājot līdzīgu uzsvāru uz mūžizglītību<sup>(3)</sup>, kā tas noteikts iepriekš (3. punkta 5. apakšpunktā).

<sup>(2)</sup> *Galvenās/pamata jomas:* prasmju kopumi, kas papildina pamata un vispārējās prasmes un kuras indivīdiem dod iespēju vieglāk apgūt jaunas kvalifikācijas, pielāgoties mainīgajiem tehnoloģiskajiem un organizāciju kontekstiem un/vai sasniegt kustīgumu darba tirgū, ieskaitot karjeras attīstību (avots: otrais ziņojums par arodapmācības izpēti Eiropā – atbildīgais kopsavilkums – CEDEFOP publikācija)

<sup>(3)</sup> Eiropas Padome 2004. gada 25./26. martā tās secinājumos (39. punkts) iekļauj šādu tekstu: "Tā arī atzīst, ka mūžizglītībai ir pozitīva iedarbība uz ražīgumu un darba piedāvājumu, tā atbalsta ES integrācijas programmas pieņemšanu 2005. gadā un ietveršanu visu dalībvalstu nacionālajās stratēģijās 2006. gadā."

<sup>(1)</sup> Skatīt atzinumu CES 1113/99 fin.rev.– pielikums.



7.2 Turpmākie priekšlikumi tādā attiecā uz visu izglītības struktūru, neatkarīgi no tā, kura atbildības jomā tā ir iedalāma, un veido daļu no vienotas pieejas, kas pieprasa nozīmīgāku saskaņotu kampaņu, lai pēc iespējas ātrāk visas Eiropas vispārīgās un arodizglītības un apmācības sistēmas pielīdzinātu mūsdienu Eiropas un visas pasaules nosacījumiem. Konkrētāk tiek ierosināts:

**7.2.1 Visaptverošāka un kritiska Eiropas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas struktūru un savstarpējās saistības pārbaude.** Šī jaunā pieeja atvieglos labāka līmeņa saskarsmes un sadarbības izveidi starp dažāda veida izglītības apakšsistēmām, lai tās varētu efektīvi atsaukties globalizācijas uzdevumiem un tās radītajai kustībai. To noteiks Eiropas lomas kā globāla partnera apzināšanās globālās politikas un ekonomikas vadības jaunajos veidos.

7.2.1.1 Tiek stingri uzsvērts, ka iepriekšminētā jaunā pieeja nedrīkst kaitēt Eiropas izglītības un kultūras identitātes klasiski humānajai pieejai. Gluži pretēji, tai jākultivē un jāveicina šī pieeja.

7.2.1.2 Šīs kritiskās jaunās pieejas kontekstā arodapmācībai nevajadzētu iegūt neatkarīgu nozīmi, kā arī nevajadzētu to apskatīt izolēti. Līdzīgi kā ar to saistītās apmācību jomas, neoficiālie un oficiālie mācību procesi, arī arodapmācība jāiekļauj integrētā mūžizglītības tīklā. Tā būtu sistēma, kas atbilstu pilsoņu vajadzībām un pieprasījumam pēc vispārīgas un arodizglītības un apmācības un ir tieši un neierobežoti saistīta ar ilgspejīgas attīstības svarīgo mērķi.

7.2.2 Otra EESK pozīcija stāv kopsakarā ar Eiropas perspektīvu un dalību iepriekš minētajā Eiropas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmu struktūru un attiecību kritiskās pārbaudes procesū.

7.2.2.1 EESK uzskata, ka problēmu mērogs, to aktualitāte un jo sevišķi to atrisināšanas ievērojamās izmaksas pieprasa nekavējošu rīcību un izpēti Eiropas līmenī.

7.2.2.2 Šāda rīcība un izpēte noteikti nevar būt nekāda veida Savienības iekaušanās pašreizējās Eiropas vispārīgās un arodizglītības un apmācības struktūrās: to dažādība ir nenovērtējamas bagātības avots, ko nepieciešams saglabāt.

7.2.2.3 Tas, ko viņi var piedāvāt, ir alternatīvi veidi un labākā prakse, lai iepazīstinātu Eiropas vispārīgās un arodizglītības un apmācības sistēmas ar jaunajiem apstākļiem un jo sevišķi ar eksperimentāliem pieteikumiem un jauninājumu shēmām, lai pielāgotu izglītības sistēmas Lisabonas uzdevumiem, citiem galvenajiem Savienības mērķiem un metodēm. Lai tuvinātos, meklētu, izceltu un izmantotu jaunās, derīgās globālās zināšanas.

7.2.2.4 Šajā kontekstā un jo sevišķi saistībā ar ražīgumu un visu, kas no tā izriet, Savienība kā vienmēr spēlē lomu uz *acquis communautaire* pamata – lomu, kuru tai jāuzsver un jāveicina, jo īpaši vietējā un reģionālā līmenī.

7.2.2.5 Savienības dalībai Eiropas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas struktūru un attiecību kritiskajā pārbaudē ir tālāka un ļoti nozīmīga dimensija. Dalībvalstu vārdā un sadarbojoties ar tām Savienība var būtiski samazināt ekonomiskās izmaksas, kas iesaistītas nozīmīgas jaunas un labākas prakses meklējumos, tās noteikšanā un veicināšanā. Visbeidzot, izmantojot atvērto sadarbības metodi, tā var ienest lielāku kustīgumu un dinamismu visos pūliņos, lai sasniegtu kopējos mērķus.

**7.2.3 EESK trešā nostādne attiecas uz veidu, kādā jebkura veida mācību process var tikt iesaistīts ekonomikas, sociālās un vides politikas ilgspejīgumā.** Šī EESK nostādne ir viskomplicētākā un tajā pašā laikā arī vistaustāmākā. Tā ir pamatota ar nozīmīgu pieredzi un var tikt uzskatīta par vislabāko praksi<sup>(1)</sup>.

7.2.3.1 Šī nostādne balstās uz principu, ka tādas sarežģītas problēmas kā izdzīvošana un ilgspejīga attīstība, ražīgums, konkurētspēja vai zināšanu sabiedrības īstenošana nevar tikt atrisinātas attālināti no ikdienas realitātes, ar izolētu rīcību vai iepriekšminēto izvēli. Tās nevar nokārtot arī ar fragmentāru rīcību, uzskatot tās tikai par individuālām problēmām. Tās jārisina sabiedrībai, izmantojot integrētu pieeju un piesaistītu individuālu un kolektīvu līdzdalību. Tādēļ EESK galvenais priekšlikums par to, "kā", runājot par ražīgumu, norāda ārpus Eiropas, nacionālā un nozares līmeņa uz vietējo līmeni, kur ar nolūku sasniegt kopējus mērķus notiek visu veidu sadarbība starp sociālajiem partneriem<sup>(2)</sup>, bet plašākā mērogā arī starp organizētu pilsonisku sabiedrību un vietējām varas iestādēm, iesaistot ilgspejīgas attīstības un spēcīga pastiprinājuma politiku<sup>(3)</sup>.

<sup>(1)</sup> Turpmākajām detaļām skatīt pievienoto darbības plānu vietējam daudzfunkcionālam mācību, ilgspejīgas attīstības un izglītības centram.

<sup>(2)</sup> Tipiski pozitīvs piemērs ir prioritātes, kuras noteica sociālie partneri 2004. gada martā Eiropas līmenī, kas ir saskaņā ar viņu vēlmī veicināt mūžilgu prasmsju attīstību un kvalifikāciju, kuras ir jāatbalsta.

<sup>(3)</sup> Eiropas Padome tās secinājumos 2004. gada 25./26. martā iekļauj šādu tekstu (43. punkts): "Pārmaiņu atbalstam un to aizstāvēšanai jāsniedz ārpus valdībām. Lai radītu šo atbalstu, Eiropas Savienība aicina dalībvalstis veidot Reformu partnerattiecības, iesaistot sabiedriskos partnerus, pilsonisko sabiedrību un valsts iestādes saskaņā ar valsts sistēmām un tradīcijām."

7.2.3.2 Priekšlikums uzsver zināšanas, tehnoloģiskās prasmes un jaunievedumus kā ar sadarbību un kopējiem uzdevumiem saistītus jautājumus, kas pārstāv svarīgāko mērķi.

7.2.3.3 Individuālās un kolektīvās ilgtspējas stimulēšana, pašreizējo pasaules līmeņa aktivitāšu pārzināšana un, kas ir ļoti svarīgi, savstarpējo individuālo un kolektīvo centienu atbalsts tiek ieteikts kā virzītājspēks, lai nodrošinātu šī priekšlikuma ir īstenošanu.

7.2.3.4 Ideāls instruments priekšlikuma izvēšanai būtu mūžizglītības kā tādas institūcijas ieviešana, kuru var attīstīt ārpus pastāvošajam valsts izglītības un apmācības sistēmu stīvam un kas ir brīva no jebkura veida polarizēšanās, ko gluži dabiski rada iekšēji konkurējošā ražošanas sistēma.

7.2.3.5 Jebkurā gadījumā neatkarīgi no pakalpojumiem, ko mūžizglītība kā daudzpusīga mācību un izglītības sistēma var piedāvāt pašreiz vai nākotnē, nekavējoties jārada piespiešanas un stimulu (politisku un sociālu) sistēma, lai Eiropas izglītības un apmācības sistēmas var turpināties (<sup>1</sup>), nākot ar saviem uzdevumiem līdztekus ar Lisabonas uzdevumiem. Šiem uzdevumiem jo sevišķi jābūt pielāgotiem:

- uz zināšanām balstītas ekonomikas vajadzībām, jaunai ekonomikai un globalizētam tirgum;
- darba tirgus vajadzībām, kas noteiktas un izstrādātas zinātnes un tehnoloģisko iespēju ietekmē;
- vajadzībai veicināt uzņēmuma, ražošanas kolektīva garu un jaunievedumu sabiedrisko pieņemšanu un izpildi kopumā un produktīvas jauninājumu aktivitātes jo sevišķi.

7.2.3.6 Šiem iepriekšminētajiem stimuliem jārada apmācībai un mūžizglītībai labvēlīgu un pievilcīgu klimatu. Klimatu, kas radīts ar īpašu atbalstu, ko veidotu sadarbība starp izglītības iestādēm un, galvenokārt, starp izglītības iestādēm, uzņēmumiem, pilsonisko sabiedrību un vietējām varas iestādēm, sekmējot procesus un darbības, kuras atbilst Lisabonas mērķiem.

(<sup>1</sup>) Sīkākām detaļām skatīt Grieķijas Rūpniecības federācijas izpēti par uzņēmumu prasībām laika posmā no 2005. – 2007. gadam, kas tika prezentēta jūnijā. <http://www.fgi.org.gr>.

## 8. Atbildības sadalījums un finansēšanas jautājums

8.1 **Atbildības sadalījums** kā daļa no daudzpusīga procesa kopējo mērķu sasniegšanai – jo īpaši globalizācijas kontekstā – ir komplicēts jautājums, kurā ietilpst gan objektīvi, gan subjektīvi nosacījumi. Tajos ietilpst:

- darbības struktūras atzīšana un pieņemšana no iesaistītajām pusēm;
- kopējo mērķu atzīšana un pieņemšana un vajadzība tos sasniegt;
- apstākļi, kas ietekmē virzību uz sasniegumiem un procesa līdzsvarotību;
- stimuli īpašo mērķu sasniegšanai;
- visa projekta panākumu iespējas.

8.1.1 Pret šo fonu individu, individu grupu, uzņēmumu vai vietējo pašvaldību dalība sākotnējās un tālākās arodizglītības un apmācības procesā – un vēl jo vairāk mūžizglītības procesā – ir atkarīga no mērķu, līdzekļu un stimulu skaidrības. Tālāk nosauktā atbildība tādējādi neattiecas tikai uz izglītības un apmācības jomas dalībniekiem. Tai piemīt arī politiska un sociāla rezonanse, un to var sadalīt šādi:

8.1.1.1 **Politiskā atbildība** principā skar līdzenas un pārredzamas darbības struktūras radīšanu saistībā ar ekonomiskas, sabiedriskas vai jebkāda cita veida darbības apstākļiem un ierobežojumiem. Nozīmīgas preventīvas politikas izveide, atsevišķu politisku un ekonomisku pārvaldes formu pastiprināšana un šādas politikas finansēšana pēc klasifikācijas atbilst politiskās atbildības jomai.

8.1.1.2 Ievērojama ir arī **pilsoniskas sabiedrības, sabiedrisko partneru un vietējo un reģionālo varas iestāžu** atbildība vispārīgas mūžizglītības politikas veicināšanā. Pamatā tā attiecas uz atbildību par mērķu, iespēju un līdzekļu popularizēšanu mācību vides radīšanai. Tā attiecas arī uz atbildību par īpašu sadarbības veidu novērtēšanu un nepieciešamajām visaptverošajām darbībām. Visbeidzot, tā attiecas uz atbildību par stimulu formulēšanu un nodrošināšanu, piedaloties izvēlēta politikas veidā un darbībās, kopēji vienojoties uz katra atsevišķa gadījuma pamata.

8.1.1.3 **Kolektīvai atbildībai** piemīt ekonomisks un sabiedriska aspekts. Tā atbilst uzņēmumu uzdevumam noteikt to iespēju nosacījumus un robežas. Uzņēmumiem arī konsekventi jāapsver to prasības prasmju un zināšanu jomā, gan individuāli, gan sadarbībā ar citiem tuvējiem ražotājiem vadot specializētas apmācības programmas. Tas, protams, īpaši attiecas uz MVU, ko iepriecina tuvāka saikne ar viņu darbības vidi un kam nākas meklēt tās sociālās un ekonomiskās vides padomu un atbalstu, kurā tie darbojas, lai gan viņiem ir grūti pilnībā veikt izglītojošas darbības. Šis punkts ilustrē arī kolektīvās sociālās atbildības skatījumu. Visā šī dimensija ir svarīgāka ekonomiskās globalizācijas kontekstā gan pašu uzņēmumu dzīvotspējas, gan to sociālās vides ziņā.

8.1.1.4 Visbeidzot, **indivīdi** nes atbildības daļu, kas attiecas uz viņu iesaistīšanos mūžizglītības procesos. Viņi ietekmē izmaiņas uzskatos, pašreizējo notikumu un faktu uztverē, saikni starp mācīšanos un zināšanām, izmaiņas dzīves veidā kopumā un veidā, kā tiek organizēts un izmantots brīvais laiks. Rezultātā un it īpaši attiecībā uz vecākiem strādājošiem cilvēkiem viņu atbildību piedalīties mūžizglītības procesos jāpavada ar īpašām saistībām un spēcīgākiem stimuliem. Šajā saistību kombinācijā noteikti ietilpst indivīdu brīvā laika izmantošana, kā arī viņu pievienotās vērtības daļa, ko radījuši jaunievedumi un jaunās tehnoloģijas.

8.2 Tāpat komplicēts ir arī jautājums par **apmācību finansēšanu** un visvairāk par mūžizglītības finansēšanu.

8.2.1 Saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību Hartas 14. pantu katram Savienības pilsonim "ir tiesības uz izglītību un piekļūšanu tālākai arodapmācībai". Tādēļ tam jābūt valsts uzdevumam – kolektīvi visos līmeņos un organizācijās – radīt priekšnosacījumus šo tiesību aizsardzībai. Nepieciešamās finansēšanas garantēšana ir šī uzdevuma svarīga sastāvdaļa.

8.2.2 Tomēr ārpus šiem valsts pienākumiem kopumā dzīvotspējas virzītājspēks pamatos nāk no ekonomikas konkurētspējas – īpaši uz ārpusi – kā arī no sadarbības, kas veidojas šajā sakarībā.

8.2.2.1 Valsts atbildība par izglītības finansēšanu nekādā veidā neizslēdz darba devēju un uzņēmumu kopējo atbildību. Šī atbildība neattiecas uz profesionālo apmācības jomu vispārēji, bet gan uz kvalifikāciju un tālākāpmācības piedāvājumu, kas ir organizēti uzņēmuma iekšienē ar mērķi sniegt specifiskas uzņēmumam atbilstošas zināšanas. Uzņēmumiem ir pastāvīgi jāizglīto savi darba ņēmēji, lai tie atbilstu modernizācijai tehnoloģiskajā un organizatoriskajā jomā un uzņēmuma

nepieciešamībai to darbības jomas paplašināšanā. Tādēļ gan uzņēmumi, gan darba ņēmēji būtu jāstimulē un jāveicina ar dažādiem stimuliem, par ko vienojušies un ko ierosinājuši sociālie partneri. Šāda veida stimulus sociālie partneri jau ir minējuši to "Otrajā progresa ziņojuma par rīcības ietvaru mūžīgā profesionālo spēju un kvalifikāciju ieguvē" (Framework of actions for the lifelong development of competencies and qualifications). Pirmās nodaļas 2. punktā, cita starpā, ir teksts, "ka" nacionālo valstu ziņojumi attaino instrumentu dažādību, kādus lieto sociālie partneri, lai mobilizētu resursus efektīvu investīciju veicināšanai mūžīgā profesionālo spēju paplašināšanā. Daži no šiem instrumentiem (kā, piemēram, ES līdzekļu lietošana, nodokļu stimuli, jaunu fondu izveide) tiek izveidoti sadarbībā ar iestādēm nacionālajā vai Eiropas līmenī. Daži instrumenti ir speciāli piemēroti individuālajai resursu pieejamībai profesionālo spēju paplašināšanai.

8.2.2.2 Investīcijas ar konkurētspēju saistītos mācību un zināšanu ieguvumos jāapskata ilgtermiņa produktīvas partnerības kontekstā starp vietējiem, reģionāliem, valsts un nozares dalībniekiem un organizācijām. Šādas investīcijas netiek ierobežotas uz valsts izdevumu atbalstīšanu, bet gan tās izmanto virkni resursu no dažādiem izcelsmes avotiem. Ņemot vērā visu avotu pielietojumu, izdevumi un darbība sekmē ilgtermiņa prasmju uzlabošanu.

8.2.3 Būtiski svarīgs valsts izglītības uzdevums, kas attiecas uz arodapmācības jomu, arī pieprasa diferencētu, katram atsevišķam gadījumam piemērotu pieeju. Vispirms, atsevišķiem ES reģioniem un iedzīvotāju grupām vajadzīgs īpašs ekonomisks atbalsts un otrkārt atsevišķas nozares un rūpniecības jomas – arī MVU – pelna īpašu atbalstu.

8.2.3.1 Organizācijām, kas finansē apmācību visos līmeņos jāattiecas pret to kā svarīgu, lai atbalstītu jaunievedumu un attīstītu paaugstinātu jūtību pret darbības īstenošanu – īpaši attiecībā uz MVU.

8.2.3.2 Protams, šādai katram atsevišķam gadījumam piemērotai pieejai pret mūžizglītības finansēšanu praksē jābūt pārredzamai un jāsākas pareizajā līmenī, t.i., sadarbojoties un gūstot atbalstu no sabiedriskajiem partneriem un pilsoniskas sabiedrības.

8.2.4 EESK uzsvērkārtējo vajadzību pēc racionālākas līdzekļu sadales saistībā ar apmācības un mūžizglītības finansēšanu. Tas attiecas gan uz veidu, kādā šie līdzekļi tiek iedalīti, gan uz ietekmi, kāda tiem ir kā ieguldījumiem.

8.2.4.1 EESK ierosina izstrādāt augsta līmeņa ziņojumu, kas balstītos uz būtisku izpēti un iekļautu:

- apmācības un mūžizglītības finansiālo avotu un līdzekļu uzskaitījumu visos līmeņos;
- to kvalitātes līmeņa novērtējumu;
- novērtējumu par to, kā tie saistās ar oficiālajām skolu sistēmām;
- novērtējumu un salīdzinājumu, kāda tiem ir kā investīcijām

8.2.4.2 Šī izpēte turklāt palīdzētu atklāt šobrīd aplēptās problēmas. Pie tam tā noteikti uzrādītu pozitīvas pieredzes gadījumus, kuri varētu novest pie apmācības attīstības turpmākām vispārējām vadlīnijām ar konsekvētu mērķi – visaptverošu mūžizglītības sistēmu.

## 9. Labākās prakses piemērs: visaptverošs ilgspējīgas attīstības process vietējā līmenī

9.1 ADEDY – Grieķijas ierēdņu trešās pakāpes arodorganizācija – nesēn vadīja mūžizglītības programmu ar nosaukumu "Mūžizglītība kā indivīda tiesības Eiropas 21. gadsimta sabiedrības modeļa kontekstā". Programma, ko kopīgi dibināja DG Izglītība un Kultūra, norisinājās 2 gadu ilgā laika posmā un tika pabeigta 2004. gada janvārī un tika īstenota trīs ģeogrāfiski atšķirīgu apgabalu pārvaldēs Grieķijā (Kozani, Kalamata/Messinia un Khalkida/Evvia).

9.2 Iniciatīvu uzsāka, lai palielinātu reģionālo arodorganizāciju amatpersonu izpratni un plašākā nozīmē pilsoniskās sabiedrības organizāciju reģionālos locekļu un vietējo varas orgānu izpratni par vajadzību veidot vietējās sadarbības formas, strādājot Lisabonas mērķu labad un izmantojot mūžizglītību kā līdzekli to sasniegšanai.

9.3 Runājot par ierosinājuma rezultātiem, visos trīs gadījumos vienbalsīgi tika izlemti kopējas rīcības pamatnoteikumi <sup>(1)</sup> ar šādām galvenajām iezīmēm:

<sup>(1)</sup> Pēdējie darbības pamatnoteikumi grieķu (Kalkida) reģiona redzami pielikumā (pieejams tikai angļu valodā). Pārējie divi pamatnoteikumi ir līdzīga satura.

— to jauno izmantoto politisko, tehnoloģisko, sociālo un kultūras pamatnoteikumu atzišana, kurus dienu no dienas rada ekonomiskā globalizācija un mūsdienu tehnoloģiskais progress;

— vietējo pārvalžu un organizētas pilsoniskas sabiedrības vietēja līmeņa sadarbības atzišana kā pamats saskaņoto īpau un reālo ilgspējīgas attīstības mērķu kopīgai sasniegšanai un darbības problēmu risināšanai, ko rada jaunie apstākļi;

— mūžizglītības institūcijas izmantošana kā ilgspējīgas attīstības līdzeklis (ekonomiskā, sociālā un vides izteiksmē) un kā līdzeklis, lai izveidotu un apgūtu drošas globālas zināšanas;

— šādā nolūkā atbilstošos gadījumos Multifunkcionālā mācību, ilgspējīgas attīstības un izglītības centra izveide un darbība.

## 10. Ieteikumi

10.1 EESK, aplūkojot kontekstu, ko veido tās vispārīgāks uzskats par ražīguma problēmas būtību mūsdienās, tās izpratne par izglītības un apmācības robežām, bet arī tās apziņa par pašreizējām iespējām, Holandes prezidentūrai saistībā ar tālākpmācību vēlētos norādīt šādus jautājumus:

10.1.1 Tālākpmācības teorija ir iecerēta pieaugušajiem. Līdz pat pēdējiem gadiem tā dažbrīd veiksmīgi apmierināja vajadzības pēc vienkāršām iemaņām tajās nozarēs, kurās notika radniecīga tehnoloģiskā attīstība. Tas izskaidro, kāpēc šī apmācības forma vairāk attīstījies otršķirīgās ražošanas nozarēs.

10.1.2 Pašreizējā ekonomiskajā situācijā tehnoloģiskā un cita veida attīstība virzās ātrākā gaitā, tai skaidri redzams lielāks apjoms un, pirmkārt, tā ir visaptveroša. To pārraudzīšana un apgūšana pieprasa nevis vienkārši prasmes, bet gan *darbaspējas* <sup>(2)</sup>. Rezultātā tāda tālākpmācība, kāda tā tiek nodrošināta šodien, ir neadekvāta un varbūt vēltīga nodarbošanās. Tā mēģina kaut ko sev neatbilstošu, kas nevar būt apmierinošs.

<sup>(2)</sup> Darbaspējas: cilvēka pierādīta spēja veidot vairumu no savām tehnoloģiskajām prasmēm, citām prasmēm, kvalifikācijas un zināšanām tā, lai veiksmīgi pārvaldītu gan pazīstamas, gan jaunas aroda situācijas un prasības (avots: Eiropas arodapmācības izpētes otrš ziņojums – vadošais kopsavilkums – CEDEFOP publikācija)

10.1.3 Paraleli tehnoloģiskās attīstības gaitai to vēriens ir radījis moderna rakstura apmācības prasības strādniekiem ar daudz plašāku vecuma amplitūdu visās ražošanas nozarēs. Ir bijis mēģinājums daļēji apmierināt šīs prasības ar agrāko laiku apmācības pieredzi, tomēr bez ievērojamiem rezultātiem, jo tā neatbilst modernajām reālajām vajadzībām. Kā izņēmumu var minēt atsevišķus nozares līmeņa sociālo partneru centienus.

10.1.4 Tātad šis ir punkts, ko šobrīd sasniegusi tālāka apmācība Eiropā: punkts, kurā ir milzīga vajadzība pēc attīstības un kurā tā nevar notikt infrastruktūras un kultūras iemeslu dēļ un/vai būtiskas labākās prakses un pieredzes trūkuma dēļ.

10.1.5 Iepriekšminētās problēmas risināšana prasa jaunu pieeju uzskatam:

- ko mūsdienās nozīmē tālākmācība;
- uz ko tā attiecas (vecuma grupas un nozares);
- kā to var attīstīt efektīvāk;
- kā to var finansēt.

10.1.5.1 Atbildes uz diviem pirmajiem jautājumiem ir teorētiska rakstura un jau tie jau saņēmuši atbildes Lisabonas darba plāna kontekstā par mūžizglītību un uz zināšanām balstītas sabiedrības un ekonomikas uzdevumiem. Tomēr trešais jautājums joprojām palicis neatbildēts. Eiropas Padome (<sup>1</sup>) vairākkārt pieņēma lēmumus, kuri bija iecerēti, lai radītu vajadzīgo mobilizēšanos būtisku – un dažos gadījumos detalizētu – saistību izpildei, tomēr bez ievērojamiem rezultātiem.

10.1.6 Visas Eiropas daudzus uzņēmumus un strādnieku kustīgumu aptveroša tīkla veidošana arodpolitikā pieprasa Eiropas mērogu. Neskatoties uz visām atšķirībām to izglītības sistēmās, ES dalībvalstīm jāaplūko sevi kā tādām, kas veido "apmācības sfēru". EESK par īpaši svarīgiem uzskata šādus punktus:

- tālākas apmācības iekļaušana apvienotajā ES mūžizglītības programmā tūlītējai piemērošanai (<sup>2</sup>) kā pēcskolas mācību process iepretim Eiropas apmācības uzdevumu formulējumam, kurš, lai arī respektē atbildību, var ierosināt progre-

(<sup>1</sup>) Raksturīgs izteikums atrodams 2004. gada 25. un 26. marta sanāksmes Lēmumu 10. punktā: "Eiropas Padome piekrīt, ka šobrīd kritiskā problēma ir jau pieņemtu saistību labākas īstenošanas nepieciešamība."

(<sup>2</sup>) Tās pašas Eiropas Padomes sanāksmes lēmumos ietilpst šis viedoklis: "Tā arī atzīst, ka mūžizglītībai ir pozitīva ietekme un ražīgumu un darba piedāvājumu; ā atbalsta apvienotas ES programmas ieņemšanu 2005. gada laikā un valstu stratēģiju ieviešanu visās dalībvalstīs ar 2006. gadu.."

sīvām valsts arodapmācības sistēmu reformām, ņemot vērā nodarbinātības sekmēšanu; ES mūžizglītības integrētās programmas centrālajam mērķim ir jābūt mūžizglītības Eiropas dimensijas stiprināšanas veicināšanai un profesionālās pamatizglītības savienošanai ar zināšanu mainīgajām, prasībām;

- operatīva un radoša saikne un iepriekšminētās programmas izslēgšana, nodarbojoties ar galveno ilgspējīgas attīstības uzdevumu;
- pēc iespējas decentralizēta un individuāla šīs saiknes veidošana Eiropas vadlīniju kontekstā, vadlīnijas, nozīmīgas valstu stratēģijas un pirmām kārtām sadarbība starp pilsonisku sabiedrību un varas iestādēm, kā arī ar visu izglītības pasauli;
- šim nolūkam iegūt iespējami lielāko labumu no sociālajiem partneriem un īpaši no nozīmīgiem sadarbības nolīgumiem starp tiem Eiropas, nacionālajā, vietējā un nozares līmenī;
- stiprināt un katrā ziņā vietējā līmenī pilnībā izmantot nozīmīgu sadarbību starp valsts iestādēm un pilsonisku sabiedrību;
- apmācību kursu saturu pielāgot gan izvērtētām darba tirgus prasībām, gan papildus praktiskai orientācijai to nodrošinot ar pēc iespējas plašāku apmācību saturu;
- definējot mācību sagatavotības izglītojošos uzdevumus, kas ir labākā garantija nodarbināmībai, padarīt mūžizglītību vieglāku;
- lielāku saskarsmi starp ekonomika zināšanām jau vidējās izglītības līmenī un izglītību, kas rada pilnvērtīgākas personas un it sevišķi personīgu atbildību un pašpaļāvību;
- nodarbinātības palielināšana, ar attiecīgi izveidotu mācekļa izglītību (praktiski nozīmīgu mācīšanos piem., uzņēmumos);
- visos līmeņos jāpastiprina svešvalodu mācīšanās, lai visos līmeņos atvieglotu kustīgumu un apmaiņu starp dalībvalstīm;



— īpaša darbinieku cilvēkresursu, īpaši vecāko darbinieku apmācība ar nolūku panāktu labu uzņēmuma un strādnieku vadību, nosakot sākotnējās un tālākās apmācības plānus uzņēmumā;

— pielikt lielākas pūles arodapmācības apliecību un profesionālo kvalifikāciju saskaņošanā un savstarpējā atzīšanā.

10.1.7 Lai vispārējā un vienotā veidā apskatītu vilcināšanos, kas pastāv attieksmē pret Lisabonas mērķiem, iepriekšminētā pastiprinātas Eiropas izglītības sadarbības perspektīva prasa šādas īpašas politiskas izvēles:

— pietiekamus resursus, lai aptvertu dažādās piesaistītās strādnieku darbības sfēras un apmācības apjomu;

— vajadzīgo mācību spēku atrašana Eiropas mērogā;

— mūsdienīgas mācību struktūras un vides izveide;

— visu līmeņu pārvaldes, sabiedrisko partneru un vispār pilsoniskās sabiedrības informētība, aktīva klātbūtne un dalība;

— skaidrāka lomu un atbildības noteikšana, kas piešķirama jebkuriem izglītības iniciatīvu saņēmējiem un to apgādātājiem, kā arī pasākumi visu iniciatīvu pārraudzībai vietējā, valsts un Eiropas līmenī;

— un visbeidzot, pastiprināta mobilizēšanās, lai sekmētu visu iniciatīvu kopumā un tās satura un uzdevumu organisku saistību.

10.1.8 EESK uzskata, ka sarežģītākās problēmas iepriekšminētā priekšlikuma ieviešanā attiecas uz finansējumu un vietējo spēku (valsts iestāžu un pilsoniskās sabiedrības) gatavību rīkoties.

10.1.8.1 Vienā no iepriekšējiem atzinumiem EESK konstatē, ka investīcijas, kas ir Eiropas interesē, lai sasniegtu Lisabonā nospraustos mērķus, ir jāizslēdz no valsts deficīta aprēķināšanas<sup>(1)</sup>. Līdzekļiem, kas piešķirti mūžīlgai mācībai, pēc EESK uzskata, varētu būt pozitīva ietekme gan ceļot uz zināšanās balstītu Eiropu, gan sekmējot ilgspējīgu attīstību.

10.1.8.2 Pārvietojot centrālo uzdevumu un atbildību par lēmumu pieņemšanu saistībā ar mūžizglītību un ilgspējīgu attīstību uz vietējo līmeni, atbrīvotos jauna enerģija, palielinātos mobilizēšanās un viss process kļūtu pārredzamāks.

10.1.8.3 Saskaņotāks, visaptverošāks un efektīvāks ar izglītību saistīto Eiropas lēmumu ieviešanas un efektivitātes veidošanas, sekmēšanas un pārraudzības process brūģētu ceļu spēcīgam progresam to pamatu veidošanā, kurus Savienība ir zaudējusi ražīguma un Lisabonas mērķu sasniegšanas ziņā.

10.1.8.4 Visbeidzot, šādu progresu palielinātu tradicionālo izglītības aktivitātes jomu – ģimenes, skolas un darba – plašāka izmantošana un labāka sadarbība. Šī veida atbalsts ir neapšaubāmi svarīgs, lai sasniegtu galveno uzdevumu – izveidot Savienību par visdinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomiku pasaulē līdz 2010. gadam.

Brisele, 2004. gada 28. oktobris

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
prezidente*

Anne- Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> Skatīt OV C 110 no 30.4.2004. atzinuma 5. punktu (ziņojuma sniedzēja: **Florio kundze**).

**Atzinums par priekšlikumu Padomes Lēmumam, ar ko groza Lēmumu Nr. 2002/463/EC par rīcības programmu administratīvai sadarbībai ārējo robežu, vīzu, patvēruma un imigrācijas jomā (ARGO programma)**

COM(2004) 384 galīgā red. - 2004/0122 (CNS)

(2005/C 120/14)

2004. gada 10. jūnijā Padome izlēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu par: priekšlikumu Padomes Lēmumam, ar ko groza Lēmumu Nr. 2002/463/EK par rīcības programmu administratīvai sadarbībai ārējo robežu, vīzu, patvēruma un imigrācijas jomā (ARGO programma)

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Savienības pilsonības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu, pieņēma atzinumu 2004. gada 22. septembrī. Ziņotājs bija **Pariza Castaños kungs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) ar 172 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 balsīm atturoties, pieņēma sekojošu atzinumu.

## 1. Ievads

1.1 Amsterdamas Līgums iekļāva jaunu Kopienas politikas pilāru, kas balstīts uz Eiropas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi; tas ietver Kopienas politikas par ārējām robežām, vīzām, patvērumu un imigrāciju.

1.2 1999. gada oktobrī, Tamperes Eiropas Padome sagatavoja dažādus priekšlikumus vienotai ES migrācijas un patvēruma politikai.

1.3 Viens no Tamperes priekšlikumiem bija par ciešāku sadarbību un savstarpējo tehnisko palīdzību starp dalībvalstu robežkontroles dienestiem, un šis priekšlikums tika atkārtoti izteikts Seviļas (2002) un Saloniku (2003) Padomēs.

## 2. Komisijas priekšlikums

2.1 ARGO programma veicina administratīvo sadarbību ārējo robežu, vīzu, patvēruma un imigrācijas jomā. To pieņēma Padome 2002. gada 13. jūnijā, tajā pašā dienā, kad Padome pieņēma Plānu par ES dalībvalstu ārējo robežu pārvaldi.

2.2 Šīs programmas mērķi ir veicināt sadarbību, veicināt Kopienas tiesību aktu vienveidīgu piemērošanu, uzlabot Kopienas noteikumu ieviešanu, nodrošināt, lai tiktu pienācīgi ņemtas vērā Kopienas iespējas to valsts iestāžu organizācijā, kuras palīdz īstenot Kopienas noteikumus, un veicināt valsts iestāžu veikto darbību pārskatāmību.

2.3 Lai sasniegtu šos mērķus, tika izdalītas četras konkrētas darbības jomas: ārējās robežas, vīzu politika, patvēruma politika un imigrācijas politika.

2.4 Robežas: mērķis ir, veikt kontroli saskaņā ar ES likumdošanas aktu noteikumiem, jo īpaši Šengenas *acquis*; nodrošināt

līdzvērtīgu novērošanas un aizsardzības līmeni pie robežām; un pastiprināt instrumentu efektivitāti pozīcijā.

2.5 Vīzas: mērķis ir, nodrošināt, ka vīzu izsniegšanas procedūras atbilst ES likumdošanas aktu noteikumiem un, izdodot vīzas, nodrošināt līdzvērtīga līmeņa pārbaudes un drošību; saskaņot vīzu pieteikumu pārbaudes; vīzu režīmu un izņēmumus vispārējā vīzu sistēmā, tajā pašā laikā turpinot veicināt dalībvalstu konsulāro sadarbību.

2.6 Patvēruma: mērķis ir veicināt kopējo sistēmu, kas bēgļiem nodrošina vienādu statusu; caur atbilstošu procesu, izveidot sistēmu, lai noteiktu, kura valsts atbild par patvēruma pieteikuma izskatīšanu; un saskaņot valsts tiesību aktus, nosakot minimālus standartus patvēruma procedūrām.

2.7 Imigrācija: mērķis ir izstrādāt kopīgus noteikumus trešo valstu pilsoņu iebraukšanas un uzturēšanās nosacījumiem un izstrādāt Eiropas ilgtermiņa iedzīvotāja statūtu. Ir jāatver legālie ekonomiskās imigrācijas kanāli, un jāapkaro nelegālā imigrācija.

2.8 Seviļas Eiropas Padome aicināja Komisiju izskatīt jautājumus, kas attiecas uz finansiālā sloga dalīšanu ārējo robežu pārvaldē. Komisija uzskata, ka, lai izstrādātu piemērotu risinājumu sloga dalīšanai, būs jāpagaida pēc – 2006. gada finanšu plāns. Tādēļ tā uzskata, ka priekšlikums grozīt ARGO rada tikai īslaicīgu pasākumu, kas tiek veikts līdz tiek pieņemta turpmākā budžeta sistēma.

2.9 Savā novērtējumā par ARGO programmas pirmo darbības gadu (2003), Komisija atzīmēja, ka tā tiek izmantota par maz. Tika iztērēti mazāk kā puse no pieejamajiem naudas līdzekļiem, neskatoties uz grūtībām, ar ko saskārās, ko piedzīvoja nacionālās administrācijas, strādājot kopā ar citām dalībvalstīm pie projektu izstrādes, kurus programmai paredzēts sekmēt un finansēt.

2.10 ARGO programmas mērķis, pēc šī grozījuma, ir sniegt finansiālu atbalstu **nacionālajiem projektiem** ārējo robežu jomā, kas risina konkrētas strukturālās vājības stratēģiskos robežpostēnos, kas noteiktas pamatojoties uz objektīviem kritērijiem (riska novērtējums), kas tiks izklāstīti gada darba programmā, ko izstrādās Komisija sadarbība ar ARGO Komiteju.

2.11 Līdz 2006. gadam ARGO Komitejai būs 46,1 miljonu EUR budžets, 21,3 miljonu EUR tiks koncentrēti 2004. gadā.

2.12 Kopienas daļa ir garantēta saskaņā ar Līguma 62., 63. un 66. pantu un Šengenas *acquis*. Apvienotā Karaliste un Īrija pieņems attiecīgo lēmumu saskaņā ar Līgumu.

### 3. Piezīmes

3.1 EESK uzskata, ka šim ARGO programmas grozījumam ir jānodrošina, ka finansiālais atbalsts, saskaņā ar programmu, tiek sniegts nacionālajiem ārējo robežu projektiem, bet vēlas uzsvērt, ka Komitejai, kura darbojas pēc Komisijas priekšlikuma, ir jāpiekrīt projekta stratēģiskai būtībai, ar riska novērtējuma līdzekļiem, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kam piekrīt dalībvalstis ar lielāko balsu vairākumu.

3.2 Grūtības, ar ko saskārušās nacionālās administrācijas, sadarbojoties savā starpā saskaņā ar ARGO programmu, ir uzsvērušas sadarbības trūkumu starp dalībvalstīm, pārvaldot ārējās robežas.

3.3 EESK uzskata, ka nākotnē būs nepieciešams, kas vairāk kā administratīvā sadarbība un jārada Kopienas solidaritātes sistēma ārējo robežu, vīzu, patvēruma un imigrācijas jomā, saskaņā ar kopīgu politiku. Izstrādājot 2007. gada finanšu plānu, ir jāņem vērā šī pieeja.

3.4 EESK nevar saprast, kādēļ Padomei bija jāsaskaras ar tik daudz aizrēm un problēmām, veidojot ierosināto operatīvās sadarbības pie ārējām robežām pārvaldes Eiropas aģentūru <sup>(1)</sup>.

Brisele, 2004. gada 24. septembris

3.5 EESK pieprasa iestādes nodrošināt, ka saskaņā ar administratīvo sadarbību ārējo robežu, vīzu, patvēruma un imigrācijas jomā, pret visiem indivīdiem izturas humāni un ar cieņu, saskaņā ar ES Pamattiesību hartu un starptautiskajām cilvēktiesību konvencijām.

3.6 EESK atzinums <sup>(2)</sup> par ierosinātās operatīvās sadarbības pie ārējām robežām pārvaldes Eiropas aģentūras reglamentu, ietvēra sekojošas piezīmes, kas iekļautas šajā atzinumā:

3.6.1 EESK vēlas uzsvērt, ka efektīva robežu kontrole nedrīkst pakļaut briesmām tiesības uz patvērumu. Daudz cilvēku, kuriem nepieciešama starptautiskā aizsardzība ierodas pie ārējām robežām caur nelegāliem kanāliem. Iestādēm ir jānodrošina, ka šie cilvēki var pieteikties aizsardzībai, un ka viņu pieteikumi tiek novērtēti saskaņā ar starptautiskajām konvencijām un Kopienas un valsts tiesību aktiem. Kamēr tiek veiktas administratīvās un tiesas procedūra, kas nosaka patvēruma meklētājus, šos cilvēkus nedrīkst pārvietot un tiem ir jāsniedz attiecīga aizsardzība.

3.6.2 Efektīvas kontroles neesamību uz ārējām robežām bieži vien izmanto kriminālie tīkli, kas tirgojas ar dzīvām būtnēm, un tiem nav bažas par to, ka cilvēku dzīvības tiek pakļautas nopietnam riskam, lai tie varētu palielināt savus nelegālos ienākumus. Savā atzinumā par īslaicīgām uzturēšanās atļaujām, kas izsniegtas darbības upuriem, lai mazinātu nelegālo migrāciju un dzīvu būtnu transportēšanu <sup>(3)</sup>, EESK norādīja, ka iestādēm ir jāaizsargā upuri, jo īpaši viegli ievainojamie, piemēram, bērni, upuri, kuri tiek pārdoti seksuālai izmantošanai, ar tādu pašu sparū, ar kādu tie apkaroti kriminālos tīklus, kas tirgojas ar dzīvām būtnēm un izmanto tās.

3.6.3 EESK jau iepriekšējos atzinumos ir paziņojusi, ka efektīgai ārējo robežu pārvaldei ir nepieciešama ciešā sadarbība starp dalībvalstu robežu iestādēm, un starp izcelsmes valstu un tranzīvalstu iestādēm, caur sadarbības koordinatoriem.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> COM(2003) 687 galīgā red. – 2003/0273 (CNS)

<sup>(2)</sup> Skatīt EESK atzinumu par priekšlikumu 2004. gada 29. janvāra Padomes Regulai, kas izveido Eiropas aģentūru operatīvās sadarbības uz ārējām robežām pārvaldei (OV C 108, 30.04.2004. – Ziņojuma sniedzējs: Pariza Castaños kgs)

<sup>(3)</sup> Skatīt OV C 221, 17.09.2002 – Ziņojuma sniedzējs: Pariza Castaños kgs

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par "Priekšlikumu Padomes Regulai par Eiropas Narkotisko vielu un narkomānijas uzraudzības centru"

(COM(2003) 808 galīgā red. – 2003/0311 (CNS))

(2005/C 120/15)

2004. gada 23. septembrī Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 152.pantu par "Priekšlikumu Padomes Regulai par Eiropas Narkotisko vielu un narkomānijas uzraudzības centru".

Komiteja nolēma nozīmēt Jan Olsson kungu par galveno ziņojuma sniedzēju.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 159 balsīm par un 1 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

### 1. Pārskats par Komisijas priekšlikumu

1.1 Komisija izsaka priekšlikumu pārstrādāt 1993. gada 8. februārī pieņemto Padomes Regulu 302/93 (EEC) par Eiropas Narkotisko vielu un narkomānijas uzraudzības centra izveidošanu (EMCDDA).

1.2 Ierosinātie grozījumi ir sekojoši:

- izdarīt grozījumus punktos, kas paredz uzraudzības centra lomas paaugstināšanu, īpaši ņemot vērā jaunu narkotisko vielu lietošanas veidu parādīšanos, kas izteikti izplatās jauniešu vidū, jo tie aizvien vairāk kombinē ar likumu aizliegtās un ar likumu atļautās vielas, tādas kā alkohols, kā arī dot iespēju centram izstrādāt indikatorus, ar kuru palīdzību varētu izvērtēt ES īstenotās politikas un stratēģijas par narkotiskajām vielām.
- izdarīt grozījumus punktos, kuri ņem vērā paplašināšanās faktu. Tiek ierosināts izveidot Sakaru komiteju, kura varētu atbalstīt EMCDDA Administratīvo valdi. Tiek arī izteikts priekšlikums pārskatīt sadarbību ar Centra Zinātnes komiteju.
- izdarīt grozījumus punktos, kas paredz novērst nepilnības, kas radušās pieņemot sākotnējo Reglamentu. Īpaši tas skar atsaukšanos uz REITOX galvenajiem kontaktpunktiem, lai gan vajadzētu atsaukties uz specializētajiem centriem.

### 2. Vispārējie komentāri

2.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izsaka nožēlu par Padomes noteikto ļoti īso izpildes termiņu, kura ietvaros Komitejai bija jā sagatavo atzinums par priekšlikumu Regulai, kuru Komisija jau ir iesniegusi 2003.gada decembrī.

2.2 Eiropas Narkotisko vielu un narkomānijas uzraudzības centra mērķis ir sniegt Kopienai un dalībvalstīm tādu informāciju, kura ir objektīva un droša un kuru ir iespējams salīdzināt ar Eiropas līmeņa informāciju par narkotiskajām vielām, atkarību no tām un to izraisītajām sekām.

2.3 Tādēļ Komiteja atbalsta priekšlikumu par Regulu, jo tās mērķis ir paplašināt Centra lomu, pielāgot tā sastāvā esošo orgānu funkcijas un novērst vairākas nepilnības, kas izriet no sākotnēji pieņemtās Regulas. Augstāk minētais atspoguļo jau pausto uzskatu agrākajos EESK atzinumos par riska, kas saistīts ar atkarību no narkotiskajām vielām, novēršanu un samazināšanu (<sup>1</sup>).

### 3. Konkrēti komentāri

3.1 EESK uzstāj, lai EMCDDA darbā tiktu iesaistītas arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Šajā sakarā Komiteja pilnībā atbalsta priekšlikumu, kas ietverts Regulas projekta 5(5). pantā, kas nosaka, ka Centrs "*...var griezties pēc palīdzības pie ekspertiem un informācijas avotiem, īpaši pie starptautiskajiem tīkliem, kuri specializējas jautājumos par narkotiskajām vielām un atkarību no tām*".

3.2 EESK izsaka priekšlikumu, ka Centram ir jāizveido Sakaru komiteja, kuras sastāvā būtu pārstāvji no Eiropas tīkliem, kuri aktīvi darbojas šajā jomā un kuri spēj sagādāt papildu informāciju tam, ko piedāvā nacionālie kontaktpunkti (<sup>2</sup>).

(<sup>1</sup>) — Atzinums par Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Savienības darbības plānu, lai apkarotu narkotikas (2000.-2004. gads) , ziņojuma sniedzējs: Hassett-van Turnhout kundze. 2000. gada 23. februāra OV C 51.

— Atzinums par priekšlikumu Padomes ieteikumam par riska, kas saistīts ar atkarību no narkotikām, novēršanu un samazināšanu, ziņojuma sniedzējs: Le Nouail-Marlière kundze. 2003.gada 14.marta OV C 61.

(<sup>2</sup>) Nacionālie kontaktpunkti ir daļa no Eiropas Narkotisko vielu un narkomānijas uzraudzības centra (REITOX) un atrodas centra pārziņā .

3.3 Sakarā ar Kopienas finansiālo ieguldījumu nacionālajos kontaktpunktos, Komiteja pieprasa:

- Ciešāku dalībvalstu sadarbību, kas attiecas uz statistisko datu salīdzināšanu. Tas nepieciešams, lai informācija būtu drošāka un vieglāk salīdzināma, kā tas ir *Eurostat* gadījumā. Tādēļ Projekta Regulas 5(2).pants ir jāvirza šajā virzienā.

— Iesaistīt nacionālos pilsoniskās sabiedrības tīklus, kuri aktīvi darbojas šajā jomā, nacionālo kontaktpunktu darbā.

3.4 Komiteja rūpīgi izskatīs jauno Eiropas Savienības darbības plānu par narkotisko vielu apkarošanu un 2005. gada sākumā par šo tēmu tiks publicēts apskats.

Briselē, 2004. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

### **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par "Lisabonas stratēģijas īstenošanas pilnveidošanu"**

(2005/C 120/16)

Eiropas Padome tās prezidentūras noslēguma secinājumos 2004. gada 25. un 26. martā aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 262. pantu izskatīt veidus un līdzekļus

Lisabonas Stratēģijas īstenošanas pilnveidošanai Ekonomikas un monetārās Savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas darba grupa, pamatojoties uz Lisabonas Stratēģijas koordinācijas grupas veikto darbu, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 7. oktobrī. Ziņojumu sniedza **Ehmark**, **Simpson** un **Vever** k-gs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) ar 169 balsīm par, 4 pret un 8 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

#### **1. Ievads**

- jāsasniedz līdzsvarota Stratēģijas trīs daļu- ekonomiskā pieauguma, sociālās kohēzijas un vides ilgtspējas- attīstība ar Eiropas konkurētspējas stimulēšanu un jaunu darba vietu radīšanu un piemērotu vides politikas pasākumu pielietošanu.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja apsveic faktu, ka Eiropas Padome 2004. gada 25. un 26. martā to uzaiicināja izskatīt efektīvākus īstenošanas veidus un līdzekļus Lisabonas Stratēģijai, kas šobrīd atrodas tās attīstības pusceļā.

1.2 Komiteja atgādina, ka pašā sākumā, 2000. gada 24. martā, Lisabonas uzdevumos tika:

- uzsvērtā vajadzība aktīvi iesaistīt stratēģijā sociālos partnerus un pilsonisko sabiedrību, izmantojot dažādas partnerības formas;

- norādīts, ka tās panākumi galvenokārt ir atkarīgi no privātā sektora un valsts-privātajām partnerattiecībām;

1.3 Komiteja tās pēdējo gadu debatēs, tikšanās un atzinumos ir neatlaidīgi pasvītrojusi Lisabonas stratēģijas nozīmi Savienības ekonomiskajā un sociālajā nākotnē un aicinājusi visus sabiedriski profesionālos dalībniekus ņemt tajā aktīvu dalību. Konkrēti, Komiteja pēdējā laikā ir pieņēmusi atzinumus par Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspēju, ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju<sup>(1)</sup>, labāku ekonomikas vadīšanu un nodarbinātības politikas pasākumiem<sup>(2)</sup>. Komiteja vienmēr ir norādījusi uz to, ka Lisabonas Stratēģijas mērķi nav sasniedzami bez pilnīgas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas.

<sup>(1)</sup> OV 117, 30.04.2004

<sup>(2)</sup> OV 110, 03.04.2004



1.4 Atbildot uz Eiropas Padomes uzaicinājumu, Komiteja, atsaucoties uz tās pēdējām nostādnēm Lisabonas stratēģijas jautājumā, ir:

- iesaistījusi šajā uzdevumā visas savas darba grupas;
- apkopojusi dalībvalstu ekonomikas un sociālo padomju un galveno Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokli;
- organizēja šim mērķim veltītu tikšanos 9. un 10. septembrī Briselē.

## 2. Vispārīgs novērtējums

2.1 Lisabonas stratēģija vislabāk pazīstama, zināmā veidā, kā saistības, kas pieņemtas, lai izveidotu Eiropu par pasaules dinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomiku.

2.2 Šis vienkāršotais Lisabonas stratēģijas apraksts ticis atkārtots bieži, tomēr ne vienmēr izprotot tās vērienu un pilnu nozīmi.

2.3 Lisabonas Stratēģija ir ļoti godkārtīga vīzija visai Eiropas Savienības sabiedrībai. Stratēģijas formulējums vēlreiz nosauc Savienības galvenos mērķus, šoreiz plašākā 25 Savienības dalībvalstu mērogā.

2.4 Lisabonas Stratēģija nav:

- ideja, kas domāta vienīgi profesionāliem ekonomistiem,
- mērķis, kura labā "Briseles uzņēmums" darbotos viens pats,
- šaura perspektīva, kas attiecas tikai uz izmaiņām ekonomikā,
- mērķis, ko var uzskatīt kā pretrunīgu ilgspējīgai attīstībai,
- ideja, kas ignorē ekonomiskās izaugsmes sociālos efektus.

2.5 Lisabonas Stratēģija, ja to pareizi izskaidro un saprot, ir:

- sistēma, kādā veidot Eiropas nākotni,
- stratēģija, lai saglabātu un paaugstinātu Eiropas pilsoņu dzīves kvalitāti,
- nepieciešamība izmantot uz zināšanām balstītās ekonomikas jaunās iespējas,
- atziņa, ka nodarbinātības saglabāšana un dzīves standartu uzlabošana, no vienas puses, un konkurētspēja, no otras puses, pieprasa jaunu dinamiku,
- stratēģija sinerģijas efektu veicināšanai starp ekonomikas, sociālajiem un vides pasākumiem;

— stratēģija, kas jābalsta uz Eiropas Savienības pagātnes sasniegumiem;

— kas spēj sasniegt ilgspējīgu attīstību ar vairāk un labākām darba vietām un lielāku sociālo kohēziju

2.6 Lisabonas Stratēģijas attīstības gaitā izšķiroša nozīme ir konkurētspējai un izaugsmes meklējumiem, lai tādējādi radītu uzlabotu ekonomisko labklājību, attīstītu nodarbinātību, aizsargātu un uzlabotu dzīves stila kvalitāti. No otras puses, no labākas dzīves kvalitātes, sociāliem uzlabojumiem un ekoloģiskās ilgspējas var rasties arī izaugsme. Ar Lisabonu panāktā ekonomiskā progresa laikā nākotnē radīsies iespēja labākai tās Eiropas cilvēku daļas atbalstīšanai, kuri dzīvo zem nabadzības līmeņa ar paplašinātu sociālās iekļaušanas pielietojumu un rēķinoties ar šo sasniegumu ilgspējību nākamām paaudzēm.

2.7 Pierādīt, ka Lisabonas Stratēģija ir saistīta tikai ar konkurētspēju, nozīmē pārprast šo tēzi.

2.8 Komiteja vispirms gribētu atzīmēt, ka Lisabonas stratēģija jau nodrošinājusi virkni pozitīvas izaugsmes pierādījumu, kas sākuši parādīties pēdējos piecos gados, un to skaitā:

- pārliecību par tādu reformu vajadzību, kuras pārsniedz tradicionālos priekšstatus;
- paātrinātu informāciju tehnoloģiju un inovāciju procesu izplatīšanos;
- pieaugošu atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai un MVU finansēšanai;
- lielāku interesi par tādu ilgspējīgu attīstību, kas būtu izstrādāta, lai samazinātu valsts deficītu, atjaunotu stabilitāti sociālās aizsardzības un vides aizsardzības budžetā;
- sociālo partneru iniciatīvas sociālās reformas jomā;
- pasākumus, kas, lai arī ierobežotā apjomā, vienkāršotu juridiskas un administratīvas procedūras.

2.9 Neraugoties uz pozitīvajām lietām, galvenie novērojumi liecina, ka, salīdzinot ar Lisabonā izskanējušajiem mērķiem, pēdējie pieci gadi ir likuši vilties. Eiropa ir iesprostota starp augsti attīstītu industrijas valstu un zemas produkcijas izmaksu ekonomiku konkurenci, kuras arvien vairāk pielieto jaunas tehnoloģijas, un stāv augoša konkurences izaicinājuma priekšā. Pamatu raizēm dod virkne indikatoru:

- vājais iekšējais pieprasījums, zemās investīcijas un apstātošais pieaugums Eiropas Savienībā – apmēram 1 % gadā laikā no 2001. līdz 2003. gadam;

- nodarbinātības mērķu sasniegšanas neveiksme, lejupslidošā nodarbinātības kvalitāte un darba nodrošinājuma zudums;
- aizvien straujākā Eiropas ražošanas iecirkņu slēgšana un pārvietošana;
- ievērojama to zinātnieku un jauno cilvēku, kuri pabeiguši savas studijas, izceļošana uz trešajām valstīm;
- valsts deficīta turpināšanās vai pat pasliktināšanās vairākās dalībvalstīs;
- pārāk atšķirīgi nodokļu noteikumi un nodokļu likmes uzņēmumiem;
- pieaugošās sociālās aizsardzības izmaksas un straujā demogrāfiskā novecošanās, kā arī pieaugošā šo grupu neaizsargātība;
- virzība uz produkcijas specializēšanos, kas neatbilst uz zināšanām balstītas sabiedrības pamatidejai.

#### 2.10 Tajā pašā laikā Lisabonas Stratēģijas reformas atpaliel:

2.10.1 Eiropas līmenī 25 dalībvalstis apņēmas pabeigt vienotā tirgus izveidi vairākās jomās (enerģētika, pakalpojumi, valsts iepirkums, Transeiropas tīkli, informācijas dienestu piemērošanās), bet palaida garām izdevību noteiktajā laika posmā īstenot nepieciešamos pasākumus.

2.10.2 Atsevišķu valstu līmenī rezultāti ir dažādi, to nepilnības galvenokārt saistītas ar:

- noteikumu un administratīvo procedūru struktūras sarežģītību;
- pastāvīgu darba piedāvājuma un pieprasījuma nesaskaņotību;
- pārmērīgi augstu priekšlaicīgas pensionēšanās līmeni, neraugoties uz pieņemtajām saistībām;
- izglītības sistēmām;
- mūžilgu mācību nepietiekams piedāvājums;
- pētniecības izdevumi, kas kopumā ņemot ir vēl vairāk samazinājušies, nevis pietuvojušies Lisabonas mērķim par 3 % no IKP;
- nepietiekama uzmanība sabiedriskajām problēmām, ko radījusī vajadzība pēc inovācijām.

2.10.3 Jaunās dalībvalstis bieži pārvar papildu traucēkļus sakarā ar attīstības atšķirībām, kādas pastāv, piemēram nodarbinātībā, tehnoloģijās vai apkārtējā vidē, lai gan dažreiz šie traucēkļi tiek kompensēti arī ar atjaunināšanas pasākumiem,

kas ir radikālāki kā ES 15 valstīs. Pēdējo vidū ziemeļvalstis savās reformās visumā sasniegušas lielāku progresu nekā viņu dienvidu līdzinieces. Tie paši vispārējie novērojumi attiecas uz dalībvalstīm, kas spējušas līdzsvarot savu budžetu, salīdzinot ar tām, kuras ļāvušas deficītam pieaugt. Pat visprogresīvākās dalībvalstis dažās jomās atpaliel salīdzinājumā ar veiksmīgajām trešām valstīm. Reformas mērķis nav vienkārši darīt labāk nekā agrāk, bet gan darīt labāk nekā jebkur citur.

2.11 Tādējādi Lisabonas stratēģija ir iesprostota burvju aplī: zemais kāpinājums sarežģī reformu īstenošanu, kamēr reformas turpmāka novilcināšana kavē kāpinājumu un nodarbinātību. Īstenotās reformas pamatā skar ekonomikas piedāvājuma pusi. Tām nebija nekādi izšķiroši panākumi, jo tam pretī nestāvēja pietiekams pieprasījums.

2.12 Pavasara galotņu tikšanās laikā šķita, ka dalībvalstis drīzāk atbalstītu jaunas debates par Lisabonā jau noteiktajiem mērķiem – pat ja tas nozīmētu vēl papildu ieteikumu pievienošanu - nekā stingru jau notiekošo reformu stāvokļa novērtējumu un viennozīmīgi apņemties īstenot trūkstošos pasākumus noteiktā laika robežās. Jau kuro reizi tās Briselē nespēja nepārprotami izskaidrot, ko tās mājās dara vai vai kurās jomās tās nav spējušas sasniegt mērķus, par kuriem vienojušās Briselē. Reformas uzdevumu, saistību un dalībvalstu pavairošanās ir pielīdzinājusies atbilstošam skaitam nepilnību attiecībā uz kopēju atbildību, īstenošanu un saskaņošanu, kā arī atbilstošu ekonomisku ietekmi un ietekmi uz darba vietām.

2.13 Tādēļ pastāv risks, ka nepieciešamās reformas neizdosis pielietot ar pietiekamu noteiktību, lai gan saglabājot ticību, ka stratēģija var tikt īstenota. Maz ticams, ka šāds Lisabonas burbulis varētu gaidīt līdz 2010. gadam, lai tad pārplīstu.

2.14 Lisabonā noteiktais mērķis - rūpīgi plānotu reformu ceļā panāktā uzlabotā konkurētspēja un tās savienošana ar ilgtspējīgu, nodarbinātību radošu ekonomisko pieaugumu un sociālās solidaritātes stiprināšanu – joprojām saglabājas būtisks Eiropai, kas šobrīd atrodas krustcelēs:

- no vienas puses, tā ir pasaules vadošā eksportētāja un pasaules plašākais iekšējais tirgus (IKP izteiksmē) un tā spēj virzīt uz priekšu dinamisku projektu, kā to demonstrēja eiro un paplašināšana;
- no otras puses, tā atpaliel ekonomiskajā attīstībā, tiek vājināta ar uzņēmējdarbības pārvietošanu un jūtas apdraudēta un dezorientēta no regresa savas mazinātās konkurētspējas pasaules tirgū dēļ.

2.15 Lisabonas mērķis ir līdzsvarots, tas proporcionālā un savstarpēji iedarbīgā veidā saskaņo konkurētspējas ekonomiskos mērķus ar sociālo pieprasījumu (nodarbinātība, apmācība, sociālā kohēzija, dzīves un darba apstākļi) un, kā tas uzsvērts Ģēteborgas galotņu apspriedē, vides prasībām.

2.16 Lisabonas stratēģijas metodes joprojām ir derīgas, jo tās balstās uz:

- daudzgadīgu plānojumu, kas ietver vairākus atšķirīgus posmus līdz 2010. gadam, kad jāpabeidz vienotā tirgus izveide;
- katru gadu vienotu izvērtējumu pavasara galotņu apspriedē;
- atvērtu metodi kopēju mērķu saskaņošanai ar dalībvalstīm, atbalstot labāko pieredzi, kas var lietderīgi papildināt Kopienas metodi jomās, kuras ir dalībvalstu kompetencē;
- privātā sektora centrālās lomas akcentēšanu, valsts – privāto partnerību, valsts institūciju veiktu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un dialogu starp sociālajiem partneriem.

2.17 Sadarbība atvērtās koordinācijas metodes ietvaros līdz šim notika kā sadarbība starp valdībām. Vispārēji trūka demokrātiskā konsolidācija nacionālajos parlamentos. Tādēļ dalībvalstīs būtu jāiesāk parlamentāra diskusija par saistībā ar Lisabonas Stratēģiju esošiem jautājumiem.

2.18 Daudzās dalībvalstīs īpaši nepietiekama bijusi pilsoniskās sabiedrības dalībnieku vitāli svarīgā iesaistīšana un atbalstīšana. Šī ir galvenā kļūda un lielākā vilšanās Lisabonas stratēģijas īstenošanā un prasa ilgu laiku, lai izskaidrotu tās izraisītās bažas un piedzīvotās nepilnības. To apliecina pastāvīgie komunikāciju un partnerattiecību trūkumi.

2.18.1 Nepārprotami pastāv komunikāciju deficīts. Neskatoties uz pastāvīgajām debatēm par nodarbinātību, apmācību, sociālo aizsardzību, uzņēmējdarbības pārvietošanos un tehnoloģisko konkurenci, ne dalībvalstis, ne plašsaziņas līdzekļi neveido dialogu ar sabiedrisko domu par Lisabonas stratēģijas jautājumiem. Kad Eiropas pilsoņus informēja par Lisabonā noteikto konkurētspējas mērķi, vairums no viņiem nespēja saprast vai nu tā nolūku, vai vērienu. Daudzi uzskata, ka mērķis kļūt par “viskonkurētspējīgāko (...) ekonomiku pasaulē” ir vai nu nereāls vai arī nozīmē Eiropas sociālā modeļa beigas, jo nozīmētu pazemināt sociālo līmeni līdz šīs teritorijas mazāk attīstīto valstu līmenim. Šī reakcija parāda, ka nepieciešams mērķi izskaidrot, norādīt, ka uzdevums ir veiksmīgi pārņemt

konkurenci pasaulē, samazinot dažus mūsu traucēkļus un kompensējot tos ar labāku mūsu līdzekļu izlietojumu.

2.18.2 Daudzi cilvēki Eiropā atklāj, ka, lai gan sociālās tiesības tiek apšaubītas, labums, kas stātos to vietā – nodarbinātības un ilgspejīgas sociālās aizsardzības izteiksmē – paliek neskaidrs. Cilvēki ir ļoti nobažījušies par:

- pieaugošo uzņēmējdarbības pārvietošanos uz konkurējošām valstīm ar zemām ražošanas izmaksām;
- pieaugošo spiedienu uz nodarbinātību un darba apstākļiem un darba nodrošinājuma zaudēšanu;
- lejupslīdes grūtības reģionos un nozarēs, kuras visvairāk ietekmē bezdarbs;
- pavājinātas sociālās aizsardzības sistēmas (bezdarbs, slimības, vecumdienas).

2.18.3 Pārāk daudz cilvēku Eiropā izjūt arī to, ka viņi nevar teikt savu vārdu par reformām, kas tomēr viņus tieši ietekmē un kuras, vispārīgi runājot, apdraud iepriekš iemantotos aizsardzības pasākumus un labumus. Turklāt ziņojumi no Komisijas un dalībvalstīm vispār sagādā niecīgu informāciju par pasākumiem, kas konsultētu un iesaistītu pilsonisko sabiedrību vai par partnerattiecībām ar dažādiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem (privātā sektora loma, sociālo partneru loma, valsts – privātās partnerattiecības, NVO u.c.), neskatoties uz faktu, ka saskaņā ar Lisabonas piešķirtajām tiesībām tie tika uzskatīti par ārkārtīgi svarīgiem.

### 3. Konkurētspējas pilnveidošana

3.1 Konkurētspējas uzsvēršana apliecina vajadzību sasniegt ilgspejīgu konkurētspēju atvērtā un globālā ekonomikā, paaugstinot jaunu tehnoloģiju izmantošanu, nosakot efektīvāku profesionālo apmācību, ar kvalificētiem darba ņēmējiem un uzlabojot ražīgumu. Stratēģijas galvenā koncepcija ir kvalitāte (preču, pakalpojumu, noteikumu, pārvaldības, nodarbinātības, sabiedrisko attiecību un vides kvalitāte).

3.2 Šie mērķi vislabāk būtu sasniedzami ar godprātīgāku un efektīvāku starptautisku tirdzniecības un maksājumu struktūru.

3.3 Papildus jaunajiem likumiem starptautiskajā līmenī Eiropas ekonomikā nepieciešams vienkāršot tās iekšējos noteikumus gan Kopienas, gan valstu līmenī. Pārmērīgā birokrātija kavē apņemšanos uzņemties tās iniciatīvas, kuras vajadzīgas, lai spētu konkurēt.

3.4 EESK – atšķirībā no Padomes un Komisijas – uzskata, ka vienīgi ekonomikas politikas un īpaši makroekonomikas politikas fundamentāla pārorientācija ļaus novērst šķēršļus ilgstošam un ienesīgam ES ekonomikas uzplaukumam. ES ir jāpaļaujas uz saviem pašas spēkiem, lai atkal noliktu Eiropas ekonomiku uz pieauguma un pilnīgas nodarbinātības ceļa. Līdzsvarota makroekonomikas politika, kuras definētais mērķis būtu Lisabonas Stratēģijas mērķi, konkrēti darba vietu nodrošinājums, konkurences spēju nostiprināšana, kā arī reāla apzināšanās, cik nepieciešama ir “ilgstoša” attīstība saskaņā ar Gēteborgas galotņu tikšanās laikā pieņemtajiem secinājumiem.

3.5 Monetārajai politikai būtu jāizvirza mērķis panākt līdzsvaru starp cenu stabilitāti, ekonomisko pieaugumu un nodarbinātību. Padomes rekomendētajā ekonomikas politikas apjomā tomēr neietilpst skaidrs rīkojums ECB, lai tā arīdzan uzņemtos savu atbildību attiecībā pret reālo ekonomiku (pieaugums un nodarbinātība). Šajā sakarā būtu vēlams mudināt ECB turpināt tiekties pēc stabilitātes mērķa “plašā nozīmē”, kas attiecas ne vien uz cenu stabilitāti, bet arī uz pieauguma, pilnīgas nodarbinātības un sociālās kohēzijas sistēmas stabilitāti. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja jau ir vairākkārt pieprasījusi, lai monetārā politika dotu ieguldījumu pieauguma un pilnīgas nodarbinātības mērķa sasniegšanā (piemēram, savā 2002. gada 19. septembra rezolūcijā Eiropas Konvencijai).

3.6 Jāpastiprina politika, kas atbalstītu uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību, turklāt ieskaitot pasākumus, kas veidotu paātrinātu un izmaksu ziņā izdevīgu uzņēmumu dibināšanas procesu, uzlabotu pieejamību riska kapitālam, nodrošinātu lielāku daudzumu uzņēmējdarbības apmācību programmu un ciešāku sadarbības tīklu, kas atbalstītu pakalpojumu mazajiem uzņēmumiem.

3.7 Visiem pilsoņiem jebkurā vecumā visās dalībvalstīs jābūt pieejamai mūžapmācībai un cilvēki jāiedrošina to izmantot.

3.8 Jāatrasa vienotā tirgus potenciāls. Eiropas Savienībai jāizmanto tirgus, kas ir lielāks nekā ASV vai Ķīnā, bet:

- pārāk daudz direktīvu nav iestrādātas valstu tiesību aktos,
- standartizācijas nodrošināšanā un savstarpējā pakalpojumu piedāvājumu atzīšanā panākts nepietiekams progress,
- tirgus liberalizācijā notikušas aizkavēšanās, ieskaitot arī valsts sektoru,

— radušās grūtības izmantojamu Eiropas intelektuālā īpašuma tiesību saskaņošanā,

— fiskālo atšķirību veidi izraisījuši izkropļojumus.

3.9 Kopienas palīdzībai būtu jābūt atkarīgai no uzlabojumiem dalībvalstīs, kurās “struktūras” nepilnības kavē pārstāšanu.

3.10 Stiprinot administratīvo sadarbību starp Komisiju un dalībvalstīm, būtu jāveicina tirdzniecība un maksājumi tādās jomās kā muitas procedūras, valsts sektora līgumi un starpvalstu informācijas dienesti.

3.11 Bez tam dalībvalstis atpaliel šādās nozarēs:

— transporta infrastruktūras savstarpēja sasaiste un modernizēšana, kas ietekmējis starp-Eiropas tīklu projektu pabeigšanu;

— MVU pieeja riska kapitālam;

— valsts deficīts dažās valstīs;

— pētniecības un attīstības izdevumi, kas kopumā drīzāk samazinājušies nekā palielinājušies attiecībā pret IKP (1,9 % no IKP pret 2,6 % ASV) un palikuši nemainīgi krietni zem mērķa 3 %;

— augsts priekšlaicīgas pensionēšanās līmenis, neskatoties uz 2002. gada Barselonas saistībām;

— izglītības sistēmas paliek ārpus saskares ar ekonomisko realitāti un nākotnes nodarbinātības perspektīvām.

3.12 Savukārt Eiropas uzņēmumi no savas puses atpaliel sekojošās jomās:

— pētniecība un attīstība: 2002. gadā privātais sektors ASV ieguldīja pētniecībā par 100 miljardiem Euro vairāk nekā Eiropā. Eiropas Padome Lisabonā uzstādīja mērķi investēt pētniecībā un attīstībā 3 % no IKP, no kuriem divām trešdaļām ir jābūt no privātā sektora. Šodien pēdējais sniedz tikai 56 %.

— mūžizglītība: kopš Lisabonas stratēģijas sākuma pieaugušo dalība mūžizglītības pasākumos ir pieaugusi tikai par 0,5 % uz 8,5 %. Ar to iezīmējās Lisabonā nospraustā mērķa neveiksme pēc 12,5 % līdz 2010. gadam.

#### 4. Sociālās jomas iesaistīšana

4.1 Vajadzīga skaidri formulēta stratēģija, lai veicinātu konkurētspēju un arī saglabātu sociālo kohēziju: tas varētu būt jauns rīcības plāns sociālajā politikā. Sociālajiem partneriem jāveido stratēģija, sadarbojoties ar Komisiju un dalībvalstu valdībām. Pilnībā jāapzinās, ka Lisabonas stratēģijas sociālā joma ir pilnībā jāatzīst kā galvenais faktors labklājības, ražīguma un sociālās iekļaušanas sasniegšanā un tā jākorrigē turpmākajos piecos Lisabonas stratēģijas gados.

4.2 EESK aicina dalībvalstu valdības panākt progresu Lisabonas stratēģijas ietvaros nepieciešamajos pasākumos, lai stimulētu kāroto ekonomisko pieaugumu. Īpaši tas ir nepieciešams saistībā ar jauna veida sociālo politiku. Galvenajā vietā būtu jābūt četrām jomām, kurām būtu jāpievērš īpaša uzmanība:

— vairāk un drošākas darba vietas!

— vecāki cilvēki darba dzīvē;

— aktīvāka sociālās iekļaušanas politika;

— veselības aprūpe un attiecības starp veselību un vidi.

4.3 Lai attīstītu apmācību veidus un rastu finansējumu turpmākai kvalificētai apmācībai būtiski augstākā līmenī nekā pašreiz un daudz lielākai daļai to cilvēku, kas meklē nodarbinātību, jo īpaši tajās nozarēs, kuras acīmredzami saistītas ar progresīvām, uz zināšanām balstītām prasmēm, nepieciešami kopēji centieni, iesaistot tajos sociālos partnerus, NVO un valdības.

4.4 Sociālajiem partneriem jāizskaidro kopējie centieni darba vides un darba organizācijas uzlabošanā, lai pilnveidoto ražīgumu sasaistītu ar augstāku pievienoto vērtību katram nodarbinātajam. Lai atvieglotu dažas no tām problēmām, kas saistītas ar novecojošos darbaspēku (un to jauno cilvēku skaita samazināšanos, kuri pievienojas darba tirgum), valdībām, uzņēmējdarbības un strādnieku organizācijām jāpievērš uzmanība šīm demogrāfiskajām iezīmēm.

4.5 Tā kā pastāv īpaši jautājumi, kas skar pārmaiņu procesa nelabvēlīgi ietekmētos cilvēkus, vajadzīgas vadlīnijas, lai izveidotu aktīvāku sociālās iekļaušanas politiku.

4.6 Ar dažām nelielām pārmaiņām, tomēr joprojām ir spēkā vispārīgie mērķi, kas sociālajai politikai tika noteikti Lisabonas stratēģijas ietvaros. No otras puses, globālo uzdevumu būtība

un apmērs pēdējos četros gados ir ievērojami mainījies. Strauji augošo Ķīnas un Indijas ekonomiku parādīšanās tieši ietekmējusi Lisabonas stratēģiju: arvien vairāk progresīvas tehnoloģijas produktu un pakalpojumu tiek laisti tirgū par ļoti pievilcīgām cenām. Ilgstošais augstais ražīguma kāpinājums Savienotajās Valstīs nozīmē, ka Lisabonas stratēģija dzenas pakaļ strauji kustīgiem mērķiem. Salīdzinājumā ar ASV stiprākais produktivitātes pieaugums (uz darba stundu) 90.-os gados šķietami pieder pagātnei.

4.7 Pozitīvs faktors un izaicinājums vienlaikus ir Eiropas Savienības paplašināšanās. Jaunās dalībvalstis nozīmē ārkārtīgi svarīgu iekšējā tirgus, pirkjspējas un kvalificētu cilvēkresursu pieaugumu. Tomēr jaunās dalībvalstis nozīmē arī jaunus uzdevumus sociālajai iekļaušanai. Attiecībā uz cilvēkresursiem, izglītību un pieejamo apmācību, tie jāmodernizē progresīvo tehnoloģiju jomā – tāpat, kā tas jādara arī piecpadsmit dalībvalstīm.

4.8 EESK ņem vērā to vērtību, kas būtu eventuālai ilgspējīgas sociālās attīstības hartai, kura ietvertu iepriekšminētās sociālās politikas jomas un izklāstītu pilsoņu būtiskās pamattiesības. Uz šo apsvērumu pamata EESK ierosina iekļaut ilgspējīgas sociālās attīstības hartu sociālās politikas jomas darba programmā. Hartai būtu jāpievieno ES rīcības programma, kuras mērķis būtu koordinēt dažādas darbības un palīdzēt dalībvalstīm noteikt prioritārās jomas.

#### 5. Ilgspējīga attīstība

5.1 Ir pārskatīta ES stratēģija ilgspējīgai attīstībai un lēmums par pārskatīšanas rezultātiem ir sagaidāms Eiropas Padomes sanāksmē 2005. gada martā. Stratēģija ilgspējīgai attīstībai ietver darbību ekonomikas, sociālajā un vides jomā, kas īstenojama ar savstarpēju atbalstu.

5.1.1 Kā tas parādījās Eiropas Padomes sanāksmēs 2002. gada pavasarī, Lisabonas stratēģija ietver paralēlu darbību ekonomikas, sociālajā un vides jomā. Vides joma tika pievienota ar lēmumu Gēteborgas Eiropas Padomē.

5.2 Būtu kļūda uzskatīt Lisabonas stratēģiju un principu, kas uzsver stratēģiju ilgspējīgai attīstībai kā konfliktējošus centienus. Lisabonas stratēģijai ir noteikts skaidrs laika posms līdz 2010.gadam. Stratēģija ilgspējīgai attīstībai paredzēta neierobežotam laika posmam; tā aptver starppaaudžu jautājumus.



5.3 Paturot prātā Eiropas Padomes plānu tajā pašā laikā, proti, 2005. gada martā, pārskatīt abas stratēģijas, ir būtiski apzināties trīs aspektus:

- Lisabonas stratēģijai atlikuši tikai pieci gadi, un tai būs jāšak pievēršties jautājumiem par laika posmu pēc 2010. gada. Šiem jautājumiem un darbībai ir svarīgi, lai vērtējumi tiktu veikti saskaņā ar kritērijiem, kas tika piemēroti ilgspējīgas attīstības stratēģijā. Ar šo pieeju Lisabonas stratēģija piedāvā iespēju uzsākt konkrētos termiņos projektus, kurus varētu raksturot arī kā darbības ilgspējīgas attīstības ietvaros.
- Būtiski, lai, nosakot ilgtermiņa mērķus un darbības, pārskatītā stratēģija ilgspējīgai attīstībai apzinātos Lisabonas stratēģijas funkcijas un saskaņotu jebkuras svarīgas darbības un programmas.
- Lisabonas stratēģijai var būt noteikts daudzums mērķu un darbību, bet ilgspējīgas attīstības stratēģijai pēc definīcijas būs vēl plašāks mērķu un darbības plāns. Tomēr tie parādīsies tikai soli pa solim. Abos gadījumos ir svarīgi, lai valsts un vietējie līmeņi varētu spēlēt izšķirošu lomu. Neviena no divām stratēģijām nevar darboties, ja tā ir pārsvarā lejupejoša; tām abām jābūt apgrieztām stratēģijām.

## 6. Partnerattiecības

6.1 Pretenciozajos priekšlikumos dinamiskākai Lisabonas procesu īstenošanai ir izteiktas dažādas tēmas. Lai arī neviena atsevišķa politika nav galvenā būtiskā līnija, viena tēma tomēr izceļas. Efektīva Lisabonas stratēģijas īstenošana tik tiešām pieprasa, lai Kopienas mērogā tiktu atzīti daudzi cilvēki, valdības, dienesti, organizācijas un Eiropas institūcijas.

6.2 Pozitīvā veidā atjaunotā dinamika ir atkarīga no vairākkārtējām "uz izmaiņām vērstām partnerattiecībām". Partnerattiecību koncepcija var ilustrēt to, ka Lisabonas mērķi nav ne lejupejoši, ne attālināti no problēmām, kas ietekmē pilsoņu ikdienas dzīvi.

6.3 Komiteja uzsver, ka galvenais vājais punkts Lisabonas stratēģijas īstenošanā ir nespēja pienācīgi iesaistīt pilsoniskās sabiedrības dalībniekus - par spīti skaidri izteiktajai uzstājībai šajā punktā saistībā ar Lisabonas piešķirtajām tiesībām. Šis vājais punkts varētu izrādīties liktenīgs stratēģijas panākumiem. Komisija ir apmierināta, ka 2004. gada 24. martā Eiropas Padome atbalstīja šīs problēmas risināšanu, izmantojot uz reformu vērstas partnerattiecības. Komiteja ir piekritusi ņemt dalību šajā procesā, iesniedzot rīcības plānu.

6.4 Komiteja gatavojas strādāt ar dalībvalstu ekonomiskajām un sabiedriskajām padomēm un visiem sabiedriski profesionāla-

jiem partneriem, kuri vēlas būt iesaistīti pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu tīkla veidošanā, lai tādējādi sekmētu reformu izdošanos.

6.5 Tas būs savstarpēji iedarbīgs, decentralizēts tīkls, kas apvienos dalībnieku mājas lapas, lai:

- izklāstītu sabiedriski profesionālās iniciatīvas - gan jau darbojošās, gan tikai topošās - kas palīdzētu virzīt uz priekšu Lisabonas Stratēģijas reformas Eiropas, valstu un reģionu līmenī;
- izceltu labāko praksi šajos apvidos, ieskaitot pieredzi pārrobežu jautājumos;
- dalītos pilsoniskās sabiedrības dalībnieku lietderīgajā pieredzē un darbības analīzē;
- organizētu par reformām konsultatīvus forumus un debates.

6.6 Tiks izstrādāti rīcības noteikumi, lai veicinātu šādas iniciatīvas un lai tos varētu pielietot tīkla dalībnieki.

6.7 Lai izvērtētu pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, pavasara galotņu tikšanās sagatavošanas posmā ar tīkla partneriem tiks organizēta ikgadēja konference.

6.8 Komiteja gatavojas darboties kā Eiropas līmeņa forums uz valstu un Eiropas pieredzi balstītam dialogam par "uz izmaiņām vērstām partnerattiecībām".

6.9 Šī saikne ar valstis pārstāvošajām organizācijām varētu dot labi pamatotu pieredzi, lai EESK varētu dot efektīvāku ieguldījumu gadskārtējiem pārskatiem Padomes pavasara sanāksmēs.

## 7. Efektīvas Lisabonas stratēģijas īstenošanas priekšnosacījumi

7.1 Lai arī uzsverot Lisabonas reformu saskaņošanas vajadzību ar Eiropas pilsonisko sabiedrību, komiteja uzskata, ka izskatīšanas procesam, kas nepieciešams, lai īstenotu Lisabonas Stratēģiju, jāatbilst trim prasībām:

7.2 Pirmām kārtām Lisabonas Stratēģijas īstenošanu nevar atlikt uz rītdienu. Ar katru dienu pieaug starptautiskā konkurence. Rezultātā rūpniecība tiek pārvietota - tā ir parādība, kas ietekmē pieaugošu skaitu reģionu un nozaru, jo tie sacenšas ar topošajām zemu algu ekonomikām, kurām ir zemas ražošanas izmaksas un bieži arī visjaunākās modernās tehnoloģijas. Efektīvi ilgtermiņa pasākumi, kas atjaunotu konkurētspēju Eiropai kā uzņēmējdarbības atrašanās vietai, nav atliekami.

7.3 Lisabonas stratēģija ir stratēģisks koncepts. Tiktāl tā ir salīdzināma ar iepriekšējiem stratēģiskajiem konceptiem, kuri nozīmīgi veicināja integrāciju. Šajos gadījumos runa bija par ciešā sadarbībā starp Komisiju un dalībvalstīm īstenotu vairākpakāpju plānu ar konkrētiem laika termiņiem un stingru īstenošanas režiju. Sešdesmitajos gados tas attiecās uz Līgumā minēto muitas savienību. Arī "Eiropa 92" panākumi bija līdzīgas plānošanas rezultāts. Monetārā savienība ir cits veiksmīgs piemērs. Minētajos gadījumos vai nu veiksmīgi tika piemērota Kopienas metode, kā muitas savienības un Eiropa 92 gadījumā, vai arī dalībvalstis ar pozitīvu līdzdarbību panāca karsti vēlēto rezultātu, proti, dalību ekonomikā un monetārajā savienībā. Problēma ir tā, ka patreiz nav neviena no šīm situācijām. Apmierinošs progress ir atkarīgs tikai no politiskās gribas.

7.4 Otrkārt, Lisabonas stratēģija nevar izdoties bez starptautiskiem noteikumiem. Eiropas darba devējiem un strādniekiem nav vēlmes sadarboties ar nevaldāmu konkurenci un iestīgt nekontrolējamā izmaksu samazinājuma spirālē bez uzmanības pievēršanas veselībai, drošībai, sociālajam un vides progresam un līdzsvarotai un ilgspejīgai attīstībai. Tāpēc Lisabonas reformas var izdoties tikai tad, ja Savienība savu iespēju robežās līdztekus izrādīs spiedienu uz PTO, SVF, WIPO, SDO un citām starptautiskām organizācijām, lai izveidotu globalizācijas struktūru ar godīgākiem un efektīvākiem noteikumiem. Ir būtiski konkurētspējai radīt starptautiski atzītu raksturojošu ietvaru, kas ietvertu minimālos konkurences, drošības, kvalitātes standartu, sociālo tiesību, bērnu aizsardzības, vides aizsardzības un intelektuālā īpašuma noteikumus. Būtu nereāli bez šādām garantijām mēģināt iegūt atbalstu no Eiropas sabiedrības.

7.5 Treškārt, Lisabonas Stratēģijas ieviešana nedrīkst darboties pretēji ES sociālajam modelim – pacients jāārstē, par spīti iespējamajam riskam viņu nogalināt.

7.5.1 Ir būtiski pārvarēt bailes no reformu mēroga un sociālajām izmaksām. Cilvēkus jāpārliecina, ka šīs reformas ir būtiskas Eiropas attīstības modeļa ilgspejīgai kā atvērtas ekonomikas daļai. Galvenajam Lisabonas Stratēģijas mērķim jānodrošina nepārtraukta dzīvotspēja Eiropas sociālajam modelim, kam mūsu pilsoņi ir tik ļoti piesaistīti un kas ir noteikts Pamatiesību hartā, tajā pašā laikā sasaistot šo modeli ar konkurētspējas prasībām.

7.5.2 Lisabonas Stratēģijai pilnā mērā jāpievēršas arī vides problēmām. Gēteborgā 2001. gadā pieņemtās saistības skaidri apstiprina un paplašina Lisabonā izteikto vēlmi saskaņot konkurētspējīgu ekonomiku ar labu dzīves kvalitāti.

7.6 Ceturtkārt, ir skaidrs, ka Lisabonas Stratēģijas panākumi ir iespējami ar spēcīgākām Eiropas, valstu un reģionu partnerattiecībām gan starp valstīm un ar sabiedriski profesionālām interešu grupām, gan sociālajiem partneriem. Pirmajos Lisabonas Stratēģijas īstenošanas gados pārāk daudzām valstīm neizdevās pilnībā iesaistīt sociālos partnerus reformu veidošanā un īstenošanā, tik tikko apspriežoties ar tām un nepilnīgi pieminot tās ikgadējos progresa ziņojumos. Atlikušajos piecos gados, kas palikuši līdz Lisabonas mērķa sasniegšanai, nedrīkst atkārtot šādas kļūdas. Mērķis netiks sasniegts bez pilsoniskās sabiedrības informēšanas, brīdināšanas, iesaistīšanas un patiesas mobilizēšanās.

## 8. Astoņi prioritāri EESK priekšlikumi, lai pilnveidotu Lisabonas stratēģijas īstenošanu

Pamatojoties uz analīzi un daudzpusīgajām notikušajām apspriedēm, EESK vēlētos atbildēt uz Eiropas Padomes uzaicinājumu ar sekojošajiem priekšlikumiem:

### 8.1 Dalībvalstīm jāuzņemas lielāka atbildība par Stratēģiju

8.1.1 Dalībvalstu valdībām būtu jāuzņemas skaidra un aktīvāka atbildība par Lisabonas stratēģijas darba gaitas īstenošanu. Ir būtiski, lai stratēģija "piederētu" dalībvalstīm, valdībām un nacionālajiem parlamentiem. Dalībvalstīm būtu jāizstrādā skaidri plāni ar laika termiņiem pasākumu īstenošanai, ko tās ierosina veikt, lai sasniegtu mērķus par kuriem vienošanās notikusi Lisabonai sekojošajās sēdēs.

8.1.2 Jāapzinās, kas ir Lisabonas stratēģija: ļoti ambiciozs plāns, lai Eiropā veidotu sabiedrību, kurā pastāvētu pārticība, labklājība, konkurētspēja, sociālā iekļaušana un ļoti augsta vides dimensijas apzināšanās. Uz šī pamata ir būtiski aktīvāk sazināties ar sociālajiem partneriem un organizētu pilsonisko sabiedrību. Lisabonas stratēģija pārāk lielā mērā ir tikusi uzskatīta tikai par ekonomisku plānu.

8.1.3 Atvērtās koordinācijas metodei jābūt radikālākai: salīdzinošajai gada analīzei jābūt detalizētai un dalībvalstīm uzskatāmāk jānorāda, ja kopīgi noteikto mērķu sasniegšanai pastāv strukturāli vai kādi citi šķēršļi.

### 8.2 Izaugsmes un kohēzijas stiprināšana

8.2.1 Stabilitātes un izaugsmes pakts jāpārvērš par līdzekli izaugsmei un pilnveidotam ražīgumam, koncentrējot stabilitātes mērķus uz veselīgu ekonomiskiem cikliem, nevis atsevišķiem gadiem. Prasību uzturēšanai vajadzīga spriedzes brīva makroekonomiskās politikas kombinācija.

8.2.2 ECB vairāk jāņem vērā tās lēmumu plašā ekonomiskā ietekme un saskaņā ar inflācijas kontroles ierobežojumiem jādarbojas, lai atbalstītu Lisabonas mērķus.

8.2.3 Saskaņojot ekonomikas politikas starp dalībvalstīm (un to iekšienē), valdībām jānosaka sasniedzamie mērķi un jākonkrē galvenie rādītāji, lai uzskatāmi parādītu gala rezultātu.

8.2.4 Jāizstrādā kohēzijas politika, lai aktīvi ieviestu uzlabojumus konkurētspējā, kura savukārt palīdzēs samazināt ienākumu atšķirības apmērus visā Kopienā. Kohēzijas politikas ietvaros arī būtu jādefinē, kādas pieredzes būtu pieņemamas valsts palīdzību izmantošanā.

### 8.3 Iekšējā tirgus efektīvāka īstenošana

8.3.1 Īpaša uzmanība jāpievērš plānam, kas īsteno iekšējo tirgu, kas šobrīd paplašinājies līdz 25 dalībvalstīm. Eiropas Komisijai būtu jāiekļauj detalizēts ziņojums par vēl neizpildītajiem iekšējā tirgus jautājumiem Lisabonas stratēģijas ikgadējā novērtējumā.

8.3.2 Vairāki vienotajam tirgum veltīti pasākumi ir krietni nokavēti un nepieciešams tos pieņemt nekavējoties: regula, kas atceltu dubultu aplikšanu ar nodokli vienotajā tirgū; tūlītēja pieejamība vienkāršai, efektīvai Kopienas patenta izņemšanai par saprātīgu cenu; atkārtoti centieni pēc īsta un līdzsvarota iekšējā tirgus izveides pabeigšanas pakalpojumu jomā.

### 8.4 Novatorisma un kvalitātes veicināšana

8.4.1 Eiropas Investīciju Bankai (EIB) un Eiropas Investīciju Fondam (EIF) sadarbībā ar Komisiju un dalībvalstīm būtu pastiprināti jāidentificē, prioritāri jāveicina un jāstrukturizē gan valsts, gan arī privātā sektora novatoriski investīciju projekti un programmas. EIF arī turpmāk būtu jāpievēršas jautājumam par augstas izaugsmes un novatorisku MVU nepieciešamību, īpaši ar riska kapitāla piedāvājumu un kredītiem MVU un pastiprinātu finansēšanas iespēju veicināšanu no EIB.

8.4.2 Stratēģijas īstenošanā būtiska ir kvalitātes koncepcija (preču, pakalpojumu, regulu, reglamentēšanas, pārvaldības, nodarbinātības, sabiedrisko attiecību un vides kvalitātes) un tai jābūt neatņemamai valstu un ES līmenī veikto gadskārtējo progresa izvērtējumu sastāvdaļai.

### 8.5 Sociālās politikas pārveidošana

8.5.1 Jāapzinās, ka sociālā politika ir priekšnoteikums konkurētspējai un ražīgumam un otrādi. Paplašinātajai Eiropas Savienībai jāveido papildināts sociālās politikas plāns. Tam būtu jāpieņem ilgspejīgas sociālās attīstības hartas veids, ietverot galvenās sociālās politikas jomas un pilsoņu pamattiesības.

8.5.2 Īpaši svarīgas konkurētspējas pilnveidošanā ir četras sociālās politikas jomas: nodarbinātības politika, vecāki cilvēki darba dzīvē, aktīvāka sociālās iekļaušanas politika un veselības aprūpe, kas ietver attiecības starp veselību, sociālo aizsardzību un vidi. Visās šajās jomās ir vajadzība pēc jaunām iniciatīvām, kas apvienotas ar ciešu apspriešanos starp ES, valstu valdībām un sociālajiem partneriem.

8.5.3 Intensīvas zināšanu sabiedrības veidošana pieprasa augsta līmeņa resursus gan pamatizglītībai un tālākizglītībai, gan apmācībai. Mūžizglītība, lai arī izvēsta visās dalībvalstīs, ir jāattīsta tālāk, iekļaujot arī mūžizglītību modernizētā līmenī. Eiropas Komisijai apspriedēs ar sociālajiem partneriem jāizskaidro Viseiropas hartas izveides iespējas mūžizglītībā, ietverot alternatīvas finansēšanas iespējas.

8.5.4 ES ir jāpieņem aktīvāka kopējās migrācijas politika, kā to rekomendēja Tampere un Saloniku Eiropadomes. Demogrāfisku, ekonomisku un sociālu iemeslu dēļ imigrācija Eiropā nākamo gadu laikā paliks galvenais jautājums. Lisabonas stratēģija aicina izstrādāt caurskatāmu likumdošanu legālo imigrantu uzņēmšanai, nodrošināt labu koordināciju starp imigrācijas politiku un nodarbinātības stratēģiju kā arī izstrādāt jaunu integrācijas un diskriminācijas novēršanas politiku.

### 8.6 Pētniecības partnerību veicināšana starp privāto un valsts sektoru

8.6.1 Galveno balstu intensīvu zināšanu sabiedrībā veido pētniecība – gan fundamentālā, gan praktiskā. Uzņēmumi, ES drīzāk kļūst atpakaļ, nevis sasniedz izdevumu palielināšanas mērķus pētniecībai, tas pats attiecas arī uz valdībām. Lielākus resursus pētniecībai var radīt privātas-valsts partnerattiecības. Eiropai ir nepieciešami aktīvi pasākumi, lai piesaistītu ārvalstu pētniekus un mudinātu cetur strādājošos Eiropas pētniekus uz atgriešanos.

8.6.2 Eiropas Komisijai jāiesniedz plāns ieguldījumu palielināšanai pētniecībā, lai labāk saskaņotu ES un valstu programmas un izveidotu Eiropas Pētniecības padomi.

8.6.3 Eiropas Savienībā salīdzinājumā ar Savienotajām Valstīm neefektīvi un lēni notiek zināšanu pārcelšana no pētījuma uz rūpniecisko pielietojumu. Eiropas Komisijai jāiesniedz konkrēts plāns pasākumiem, kas veicinātu zināšanu pārcelšanu no pētījuma uz rūpniecisko pielietojumu.

8.6.4 Īpaša vajadzība pēc piekļūšanas pētījumiem un pēc atbalsta modernu tehnisko risinājumu ieviešanā ir maziem un vidējiem uzņēmumiem. EIB kopā ar Eiropas Komisiju jāizstrādā veids un līdzekļi, lai tālāk sekmētu šo zināšanu pārcelšanu.

#### 8.7 Aktīvāka vides aizsardzība

8.7.1 Lisabonas stratēģija pamatojas arī uz trešo balstu – vides jomu. Aktīvāk jāatbalsta videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība. Enerģijas piegādes un transporta jomās jāpaplašina kopēji valsts - privātie centieni. Tālākā perspektīvā caur vides nozari var tikt sasniegti nozīmīgi sinerģijas rezultāti.

8.7.2 Ilgspējīga attīstība katrā ziņā ir neatņemama Lisabonas stratēģijas daļa nākamajos piecos gados, bet tā sniedzas tālu aiz Lisabonas stratēģijas laika perspektīvā. Pārskatītajā stratēģijā jāiekļauj konkrēti pasākumi, kas ir savienojami ar Lisabonas stratēģijas otru pusi.

#### 8.8 Savienības pilsoņu atbalsta iegūšana

8.8.1 Atdodiet Lisabonas stratēģiju atpakaļ Eiropas pilsoņiem! Organizētai pilsoniskai sabiedrībai un sociālajiem partneriem jāspēlē lielāka un visaptverošāka loma Lisabonas stratēģijas īstenošanā. EESK izsaka pilnīgu atbalstu izteikumiem, ko šajā kontekstā izteikusi Eiropas Padome.

8.8.2 Ja sagaida, ka Lisabonas mērķi kļūs reāli sasniedzami, Eiropas Savienībai jāpiedāvā saskaņota, dinamiska un progresīva pieeja gan Savienības mērķu ziņā, gan institucionālās dinamikas ziņā. Eiropas Konstitucionālais līgums kā iespējami

visnozīmīgākais šo mērķu pārstāvis pārliecinoši jāizskaidro, jāpieņem dalībvalstīs un jāiegūst Eiropas pilsoņu atbalsts.

8.8.3 Tādējādi EESK rekomendē savienot “jauno Lisabonas versiju” ar to metodi, kas tika ievērota “Eiropa 92” gadījumā. Ja par pamatu ņem pašreizējo praksi, tas nozīmē, ka ziņojumi par ekonomikas politikas virzieniem, iekšējo tirgu, nodarbinātību un Lisabonas stratēģiju tiks sintezēti vienotā, stratēģiskā plānā, kas saturēs precīzus terminus, un šis plāns skaidri noteiks, kādam lēmumu pieņemšanas procesam par labu kāda darbība tiek sagaidīta no kā puses (no Komisijas, Padomes, dalībvalstīm) un kurā brīdī.

8.8.4 Valsts līmenī ļoti svarīgu lomu var spēlēt ekonomikas un sociālās padomes kopā ar sociālajiem partneriem un dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Lisabonas stratēģijas ieviešana padomēm var piešķirt ļoti īpašu lomu.

8.8.5 ES līmenī EESK ir gatava uzņemties aktīvu atbildību par Lisabonas stratēģijas īstenošanu un mērķa sasniegšanu, strādājot ciešā kontaktā ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām Eiropas līmenī.

8.8.6 Informējiet Eiropas pilsoņus par Lisabonas stratēģiju! Uzsveriet stratēģijas galīgos mērķus: veidot pārtikušu un labklājīgu Eiropu ar augstu konkurētspēju un pārliecību vides jautājumos. Stratēģijas īstenošana nekad nebūs veiksmīga bez aktīvas pilsoņu iesaistīšanas. EESK šiem informatīvajos centienos gatavojas dot aktīvu ieguldījumu.

8.8.7 Lisabonas stratēģijas īstenošana pieprasa skaidru politikas saskaņotību gan ES, gan valstu līmenī. Trīs Lisabonas stratēģijas balsti nodrošina unikālas iespējas sinerģijas efektiem gan ekonomiskajā, gan sociālajā un vides izteiksmē. Reaktivizējiet Lisabonas stratēģijas procesu – ar trīs balstiem kopējās politikas saskaņotības jomā.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspēju”

(2005/C 120/17)

2004. gada 20. februārī ES Komisijas priekšsēdētājs **Prodi kungs** Komisijas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju veikt izpēti atzinumu par: “Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspēju”.

Ekonomikas un monetārās Savienības, ekonomikas un sociālās kohēzijas darba grupa, kura atbild par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā pieņēma savu atzinumu 2004. gada 20. septembrī. Ziņojuma sniedzējs bija **Vevēra kungs**, ziņojuma līdzsniedzēja bija **Florio kundze**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēde) ar 105 balsīm par, 3 pret un 2 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

### 1. Kopsavilkums

1.1 Eiropai stāv priekšā lieli pārbaudījumi saistībā ar konkurētspēju un tā atrodas starp lielajiem industriālajiem partneriem un negaidīti lēto izmaksu ekonomikām. Šo situāciju pavada salīdzinoši pieaugošs un būtisks ieguldījumu trūkums apmācībā, pētījumos un jaunās tehnoloģijās, kamēr Eiropas uzņēmumu pārvietošanās, ņemot vērā starptautisko konkurenci, pieaug.

1.2 Tomēr, ņemot vērā tādas sabiedrības modeli, kas augstu vērtē sabiedriskās attiecības, Eiropai netrūkst līdzekļu tās uzņēmējdarbības konkurētspējai:

— tās ārējā tirdzniecība liecina par pārliecinošu iesaistīšanos globalizācijā;

— tās paplašinātais iekšējais tirgus tagad ir lielākais pasaulē;

— tās monetārā savienība, neskatoties uz tās uzspiestajiem limitiem, ir solis, kam nekur nav līdzvērtīgu;

— tās noritošā Lisabonas programma satur ekonomiskas, sociālas un ekoloģiskas reformas, kas ir īpaši mērķetas uz to, lai ilgstoši uzlabotu tās konkurētspēju.

1.3 Kamēr daži no šiem līdzekļiem drīzāk ir aktuāli notiekošajiem procesiem nekā nemainīgi ieguvumi, Eiropai pastāv arī šķēršļi, kas traucē tās uzņēmumiem un dod ieguldījumu tās pašreizējos gausajos panākumos izaugsmē un darba pozīcijās. Piemēram:

— Eiropas tiesiskā un administratīvā vide nenodrošina uzņēmējdarbībai pietiekošu palīdzību;

— vienotais tirgus joprojām ir nepilnīgs un tam pastāv pārāk daudz šķēršļu;

— neskatoties uz monetāro savienību, joprojām nepastāv īsta ekonomiskā savienība;

— tāpat arī vilcināšanās kavē Lisabonas stratēģijas īstenošanu konkurētspējas jomā.

1.4 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka četras savstarpēji saistītas lietas ir būtiskas uzņēmējdarbības konkurētspējas atgūšanai Eiropā:

1.4.1 Galvenā prioritāte ir ekonomisko dalībnieku uzticības atjaunošana ar:

— Eiropas visaptverošas vides projekta skaidrāku redzējumu;

— mazāku birokrātiju Eiropas un valsts līmenī, vairāk paveicot ar profesionālu pašregulēšanu un kopregulēšanu;

— pasākumiem, lai atvieglotu uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību, piemēram., riska kapitāls, uzņēmēju apmācības, MVU atbalsta pakalpojumi;

— lielāku atbalstu Eiropas biznesa iniciatīvu jauninājumiem un aktīvu citu sociāli profesionālu dalībnieku iesaistīšanu;

— lielāku daudzumu prasmju apguves, apmācību un pār-  
apmācību programmu, īpaši vecākiem darbiniekiem.

1.4.2 Otra prioritāte ir vienotā tirgus pamatu pilnveidošana. Pēc noslēdzotā termiņa — 2010. gada — noteikšanas Lisabonā, to vairs nevar atlikt, lai arī vēl būs nepieciešama sīkāka reglamentēšana, kas nozīmēs:

— stingrākas iestrādes EU direktīvās, kas valdībām liktu labāk apzināties savus pienākumus šajā jomā; ja nepieciešams, ES mērķi atpalikušajām valstīm var tikt mainīti, lai sagatavotos šķēršļu pārvarēšanai;



- uzņēmējdarbībā jau pārāk ilgi gaidīto lēmumu pieņemšanu, kas atceltu dubultos nodokļus, vienkāršotu ES noteikumus par Pievienotās vērtības nodokli (VAT), radītu vienkāršākus, MVU atvērtus Eiropas uzņēmumu statūtus un sakārtotu ES patentu;
- tirdzniecības izveidi, kas ir drošāka un elastīgāka atbalstošajai administratīvajai sadarbībai, ES vienotā tirgus inspektoru ieviešana, vienotu muitas pārbaužu izveidošanu uz ES ārējām robežām, lielāku informācijas dienestu darba efektivitāti un savstarpējo sadarbību, kas dažos gadījumos var arī attaisnot izvērtēt attīstību no vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumiem Eiropas līmenī.

1.4.3 Izveidot konkurētspējīgus ES uzņēmumus nozīmē arī attīstīt dinamisku ekonomikas savienību ap eiro, izmantojot pieeju, kas piemērota 2010. gada noslēdzošajam termiņam ar mērķi atbalstīt izaugsmi un darba vietas ar atbilstošas monetārās politikas palīdzību un iesaistīšanos:

- pakāpeniska, bet ne pārmērīgi lēna monetārās savienības izplatīšanās jaunajās dalībvalstīs;
- prasība pēc *a priori* nevis *a posteriori* ar finansēm saistītu dalībvalstu likumprojektu sīkām pārbaudēm ES;
- nodokļu politikas savstarpēja pielīdzināšana atbilstoši apstākļiem, kas būtu savienojami ar tirdzniecībai atvērtu un investoriem pievilcīgu un uz sociālo kohēziju vērstu ekonomiku, nepieciešamības gadījumā ar pastiprinātas sadarbības pasākumiem;
- līdzekļi, kas tieši atbalsta ekonomisko aktivitāti un izaugsmi Eiropā: sabiedrisko/privāto līgumsabiedrību attīstība, lai finansētu jaunās transEiropas infrastruktūras paplašinātajā Eiropā, EU industriālās pieejas nostādne, lai palīdzētu novirzīt ieguldījumus jaunām tehnoloģijām, pētījumiem un apmācībai un vadītu konkurences un tirdzniecības politiku, ES tehnoloģisko resursu mobilizēšana nozīmīgākajos vispārīgās stratēģijas interešu projektos, ieskaitot drošības sfēru;
- pastiprināts, pārdislocēts, vispārējās ekonomiskās politikas prioritātēm atbilstošs ES budžets.

1.4.4 Visbeidzot, Lisabonas stratēģijas strukturālās reformas, kuru ieviešanā nepieciešama lielāka mērķtiecība un kosnevence:

- vajadzīgs skaidrāks reālā reformu salīdzinošā stāvokļa novērtējums attiecībā uz ekonomiku un ieguldījumiem (pieklūšana tirgiem, pieeja finansējumiem, pētījumu atbalstīšana), sociālajiem jautājumiem (apmācība, darba tirgus, sociālā labklājība, uzņēmumu ieguldījums cilvēku resursos), administratīvajiem jautājumiem (sabiedriskā sektora deficīta samazināšanās, birokrātijas samazināšana) un vidi;
- reformas, sevišķi, ir labāk jāaskaņo ar pasludināto konkurētspējas mērķi, pie kam Kopienas institūcijām ir jāklūst aktīvākām un ir jāvienkāršo koordinācijas procesi;
- nepieciešams attīstīt sociālo partneru lomu reformu plānošanā, ieviešanā un vadīšanā un jāpadara pievilcīgāki ieguldījumi.

1.5 Noslēgumā EESK atzīmē, ka EU uzņēmējdarbības konkurētspējas trūkums ir dārga cena, kuru šodien maksā Eiropa, kas nav pietiekami enerģiska, kas lēni pieņem lēmumus un starptautiskās izmaiņas, kuras daudzās jomās vēl nav pabeigtas, kas atpaliiek no savām reformām un kas neatbilstoši, bieži vien bailīgi, dažreiz nesakarīgi un tādēļ neproduktīvi izmanto savus trumpjus. Vajadzīga aktīva darbība, lai piešķirtu lietām pareizu ievirzi. Lai gūtu panakumus, būtu vairak uzmanības jāpievērš izaugsmei, kas veicina gan piedāvājuma, gan pieprasījuma ekonomisko faktoru tekošā un efektīvā Eiropas iekšējā tirgū. EESK īpaši atbalsta pagājušā pavasara galotņu tikšanās aicinājumu veicināt jaunas partnerattiecības gan valsts, gan Eiropas līmenī, kas tuvāk piesaistītu sabiedriskos partnerus. EESK uzsver vajadzību cieši paturēt acis 2010. gada noslēdzošo termiņu, kurā jāiekļauj gan Lisabonas reformu ieviešana, gan vienotā tirgus un patiesas, konkurētspējīgas ekonomiskās savienības izveides pabeigšana, pilnībā izmantojot monetāro savienību, tajā pat laikā pilnībā rēķinoties ar ilgspejīgas attīstības prasībām.

## 2. Ievads

2.1 Šis atzinums izstrādāts, sekojot ES Komisijas priekšsēdētāja **Romano Prodi** izpētes ieteikumam, kurš 2004. gada 20. februārī lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lieto komiteju iesniegt viņam tās analīzi ar ieteikumiem par Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspējas problēmām. Īpaši svarīgi, lai tajā būtu ietvertas un noteiktas nozīmīgākās uzņēmumu grūtības, šķēršļi, kuru radījusi vide, kurā tās strādā un alternatīvi ieteikumi, lai piešķirtu lietām pareizu ievirzi pretēji mūsu sabiedrības modeļa fonam.

2.2 Virknē jaunāko izpēšu, tādas kā *Sapir* ziņojums 2003. gada jūlijā, ir uzsvērts pieaugošs konkurētspējas izaicinājums Eiropai, kas rodas gan no lielajiem industriālajiem partneriem – tādiem kā ASV un Japāna — gan lēto izmaksu ekonomikām, tādām kā Ķīna un Indija, kas rada pieaugošu jauno tehnoloģiju pielietojumu kopā ar investīcijām izglītībā un profesionālajā apmācībā kā arī infrastruktūrā. Statistika (piem., eksports, produktivitāte, uzņēmumu ienākumu attīstība) rāda, ka Eiropas ekonomika un lielumlielā daļa Eiropas uzņēmumu lielā mērā ir konkurētspējīgi. Tomēr daži rādītāji ir satraucoši: zems pieaugums, nepietiekams investīciju kā arī pieprasījuma līmenis, mazāk un dažkārt arī zemākas kvalitātes darba vietas (pieaugoša nedrošība), Eiropas ražošanas vietu slēgšana, pētniecisko darbinieku izceļošana, valdības budžeta deficīta pasliktināšanās, sociālās aizsardzības sistēmas pieaugošās izmaksas un paātrinātā iedzīvotāju novecošanās veicina finansiālo problēmu pieaugumu.

2.3 Lai stātos pretī augstajām izmaksām (darbs, nodokļi, priekšraksti) daudzi uzņēmumi izšķiras par automatizāciju (produkcijas, pārvaldes) vai par vairāk vai mazāk daļēju ekonomiskās vietas pārceļšanu uz lētākām vai mazāk reglamentētām trešajām valstīm, īpaši uz pēdējā laikā ekonomiski ātri attīstotajām valstīm.

2.4 Noteikti būtu iluzori vērsties pret šīm stratēģijām ar autoritāriem pasākumiem. Eiropas ekonomika ir nedalāmi iekļauta pieaugošā mērā globalizētā ekonomikā. Šis process ir neatgriezenisks un gan veicina atsevišķu valstu, kas tajā piedalās, attīstību, gan arī starptautisko stabilitāti, ja tas tiek attiecīgi regulēts, lai gūtu patiesu sociālo un ekonomisko progresu.

2.5 Šo pamatnoteikumu dēļ rodas sekojošas nepieciešamības:

2.5.1 Vairāk kā līdz šim globalizācijas jautājumam jābūt saskaņā ar efektīvākiem un taisnīgākiem starptautiskajiem noteikumiem. Konkurētspējas problēma nekādā gadījumā nedrīkst kļūt par nekontrolējamu, cenu pazeminošu spirāli, neievērojot veselības apstākļus, drošību un sociālo progresu, līdzsvarotu un ilgspejīgu attīstību un vides aizsardzību. Gluži pretēji, tai jāatrodas starptautiski atzītā atbalsta struktūrā, ieskaitot minimālus konkurences, drošības, kvalitātes, darba tiesību un vides noteikumus. Tas nozīmē aktīvu tādu starptautisko reglamentējošo un attīstības organizāciju kā Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO), Starptautiskais Valūtas fonds (IMF), Pasaules Banka (PB) un Starptautiskā Darba organizācija (ILO) iesaistīšanos, kuras joprojām ir pārāk neefektīvas un noro-

bežojušās viena no otras un, pēc dažu viedokļa, nepieļauj pietiekamu ieskatu un piedalīšanos savās operatīvajās procedūrās. Par šo problēmu domāja EESK, atbalstot PTO Doha darba kārtību, lai gan šobrīd tā ir norūpējusies par sarunu smago virzību.

2.5.2 Ir steidzami nepieciešams Eiropas ekonomiskās vietas konkurētspēju uzlabot pret tās konkurentiem tādā veidā, lai tiktu nodrošināta tās ekonomiskā un sociālā attīstība, saglabāta tās vienotība, darba vietas un aizsargāta vide. Tas Eiropas sociālo attīstību modeļa ietvarā prasa arī, lai tiktu izmantotas Eiropas uzņēmēju stiprās puses un novērsti to kavējošie faktori, kas, ja nav iespējams strukturālo nosacījumu dēļ, tiktu kompensētas ar augstu kvalitāti un produktivitāti (ka piemēram, darba izmaksu starpība starp Eiropu un attīstības valstīm).

2.5.3 Nav ne reāli, ne arī vēlami, lai Eiropas Savienība uzsāktu cenu un izmaksu konkurenci ar daudz vājāk attīstītām ekonomikām, ja Eiropa šo atšķirību nevar kompensēt ar lielāku produktivitāti. Tas liek Eiropas ekonomikai veikt permanentu "Upgrading", un stāties pretī konkurētspējas izaicinājumiem, īpaši stiprinot savu kvantitatīvo un kvalitatīvo produktivitāti kā arī savu, īpaši tehnoloģisko, novatorismu. Tas nozīmē proporcionālu pieaugumu humānajās, tehnoloģiskajās, industriālajās un finansu investīcijās.

### 3. Eiropas uzņēmumu priekšrocības

#### 3.1 Stingra iekļaušanās globalizācijā

3.1.1 Eiropa šodien ir centrālais tirdzniecības partneris pasaulē, galvenā importētāja un eksportētāja pasaulē. Tās uzņēmumi savu uztur savu konkurētspēju eksportos un pret starptautisko konkurenci, panākot produktivitātes peļņu izmaksu optimizācijai, ieskaitot algu izmaksas, garantē produktu un pakalpojumu kvalitāti un veic jauninājumus, lai spētu labāk piemēroties tirgum. Tādā veidā tie spēj piedalīties vairumā ekonomikas nozaru, it īpaši:

- lauksaimniecības un pārtikas nozarē, atrodoties šo nozaru priekšplānā;
- galvenajās rūpniecības nozarēs, tādās kā mašīnbūves, aviācijas, ķīmijas, celtniecības, sabiedrisko darbu un telekomunikāciju nozares, kurās Eiropas uzņēmumu sniegums arī ir viens no labākajiem;
- enerģijas ražošanā un sadalē — nafta, kodolenerģija, gāze, kā arī alternatīvās enerģijas un vides tehnoloģijas;

— pakalpojumu nozarē, kurā Eiropas uzņēmumi bieži vien ir vadošie pasaulē, piem., tirdzniecība, finanses, apdrošināšana, transports, inženierpakalpojumi, datorprogrammatūras un veselības nozare.

3.1.2 Eiropas kompānijas iegulda arī lielu daļu investīciju visā pasaulē, tādējādi veicinot vairāku psaulē reģionu attīstību, kā, piemēram, negaidīti radušās ekonomikas Āzijā. Kaut arī tās konkurē ar Eiropu vairākās nozarēs, tās ir arī rūpniecības un tirdzniecības partneri, kas Eiropas ekonomikai un uzņēmumiem nozīmīgi kā piegādātāji, kompanjoni, izplatītāji, apakšuzņēmēji un pircēji.

3.1.3 Eiropas uzņēmumiem ir nozīmīga loma attīstības valstīs, tādēļ tiem jābūt piemērs darba standartu pilnveidošanā šajās valstīs, īpaši Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) formulēto darba pamattiesību ieviešanā. Komiteja arī turpmāk iestāsies par attiecīgām iniciatīvām un piedalīsies tajās, lai panāktu nepieciešamo sociālās dimensijas ievērošanu starptautiskajā ekonomikas satiksmē.

3.1.4 Eiropas Savienība atbalsta starptautisko tirdzniecību un Eiropas kompāniju investīcijas un ar Eiropas Komisijas starpniecību tā ir pievienojusi vienu balsi, lai aizstāvētu uzņēmumu intereses tādās starptautiskās sarunās kā, piemēram, PTO.

## 3.2 Eiropas kontinenta lielais tirgus

3.2.1 Iekšējais tirgus, kas būvēts uz savstarpējās atzīšanas pamatprincipiem, papildināts ar daudzām harmonizācijām ap 1 500 direktīvās, 300 regulās un gandrīz 20 000 kopējos normatīvos, ir pirmā Eiropas uzņēmumu priekšrocība. Tas ir pirmsākums lielākajam daudzumam tiesību aktu, kas ietekmē uzņēmumu darbību. Iekšējā tirgus ekonomiskās un nodarbinātības priekšrocības, kas tika pasvītrotas jau *Cecchini* ziņojumā 80. gadu beigās, ir nozīmīgas arī šodien, kaut arī ziņojuma prognozes netika pilnība pierādītas līdz tā beigu termiņam 1992. gadā, jo ekonomiskajā konjunktūrā radās traucējumi un Kopienas programma vēl nebija nobeigta.

3.2.2 Pašreiz Eiropas iekšējais tirgus ar 25 dalībvalstīm un ciešo sadarbību ar tādām pārējām Eiropas valstīm kā Šveici un Norvēģiju un turpmāko paplašināšanos nākotnē ir lielākais pasaulē. Vairāk kā pusmiljards eiropiešu tādējādi ir sapulcējušies vienotā iekšējā tirgū, kas ir nozīmīgāks nekā Amerikas vai

Ķīnas tirgus. Šo ļoti svarīgo faktu jādara plašāk zināmu pašiem eiropiešiem.

3.2.3 Lai arī atbalstot kohēziju Eiropā, šādas brīvības ir sekmējušas uzņēmumus attīstīt tirdzniecību, sadarbību, pārstrukturēšanos un apvienošanās, daudzām no tām piešķirot starptautisku dimensiju. Arī MVU ir ieguvusi no tādām Eiropas apakšlīgumu operācijām kā, piemēram, Kopienas iekšējo formalitāšu atcelšana. Kopā ar transEiropas transporta, enerģētikas un telekomunikāciju tīklu izveidi attīstījušās infrastruktūras. Galvenās industriālās programmas (piem., *Airbus*, *Kosmosa* aģentūra) ir veicinājušas pētījumus un inovācijas visu apjomu uzņēmumos. Tāpat kā darbavietas, arī vienotais tirgus ir veicinājis aktīvu, pētnieku un studentu kustīgumu — Erasmus programma ir atbalstījusi vienu miljonu šādu vienību.

3.2.4 Jāatzīmē arī piekļūšana agrākā publiskā sektora monopoliem iekšējā tirgū, kas ir paveikta vai turpinās, sekojot vairākām direktīvām tādās jomās kā transports, enerģētika un pasta pakalpojumi. Nodarbojoties ar to, Komisija rūpējas arī, lai neapdraudētu vispārīgo līdzdalībnieku pakalpojumu koncepciju, kas spēlē galveno lomu Eiropas ekonomikas un sociālajā attīstībā, turklāt liberalizācija ir vajadzīga iekšējā tirgus interesēs.

## 3.3 Monetārā savienība

3.3.1 Virzīšanās uz eiro ir bijis visspilgtākais iekšējā tirgus posms un liels solis pretim ES uzņēmējdarbības konkurētspējai. Radot vienotu valūtu divpadsmit dalībvalstīm un 300 miljoniem eiropiešu, eiro ir samazinājis jebkuru maiņas kursu risku eirozonā, neitralizējis darījumu izmaksas tirdzniecībā un nodrošinājis ekonomisko datu pirmšķirīgu pārredzamību. Tā ir arī starptautiska apjoma valūta. Un, ja tās pašreizējā pārāk augstā vērtība attiecībā pret dolāru iespaido eksortu — lai arī atvieglojot importu, īpaši netai un izejvielām — tirdzniecības nolīgumi, kas cieta zaudējumus dažus gadus atpakaļ, turpināsies no jauna attīstīties nākotnē.

3.3.2 Šī monetārā savienība, kurai šobrīd pasaulē nav līdzīgas, ir parādījusi arī to, ka ES ir spējīga realizēt lielus inovatīvus un pamatotus projektus ar vislielāko ietekmi uz tās iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Tas ir ievērojami pastiprinājis ES redzamību un nostiprinājis tās starptautiskās sarunu vešanas pozīcijas tās uzņēmumu labā.

3.3.3 Eiro pavadošais izaugsmes un stabilitātes pakts tiecas uz vismaz ekonomisku saplūšanu ar likumu palīdzību, kas ierobežotu sabiedriskā sektora deficītus un inflāciju. Tas atvieglo uzņēmumiem raudzīties uz priekšu stabilā vidē, kas veicina konkurētspēju. Tas ir arī pirmais solis pretim patiesi integrētai ekonomiskai savienībai. Ilgtspējīga monetārā savienība acīmredzot nevar pastāvēt bez panākumiem papildu jomās, kas, cita starpā, saistās uz uzņēmējdarbības konkurētspēju un kas veido svarīgu Lisabonas stratēģijas daļu.

#### 3.4 Lisabona: centieni reformu labā

3.4.1 2000. gada martā Lisabonā Eiropas Padome nolēma uzsākt plašu ekonomisko, sociālo un administratīvo reformu programmu gan valstu, gan Eiropas līmenī ar mērķi līdz 2010. gadam izveidot Eiropā visdinamiskāko un konkurētspējīgāko uz zināšanām balstīto ekonomiku pasaulē, kas ir spējīga sasniegt ilglaicīgu ekonomisko pieaugumu ar vairāk un labāk darba vietām un lielāku sociālo vienotību. Šī stratēģija ir Eiropas ekonomikas ceļa karte, lai apvienotu tās spēkus saistībā ar globalizāciju konkurētspējīgā Eiropas ekonomikas vietā.

3.4.2 Reformas ir nozīmīgas, jo tās ir saistītas ar galvenajiem ES uzņēmējdarbības konkurētspējas jautājumiem. Mērķi ir šādi:

- vieglāka pieeja finansējumiem, ieskaitot riska kapitālu, īpaši MVU un ar jauninājumiem saistītiem uzņēmumiem;
- darba nodokļu nastas atvieglošana, īpaši mazāk kvalificētajam un sliktāk apmaksātajam darbam, lai padarītu to atkal pieejamāku;
- valsts sektora deficītu samazināšana, kas ir saistīta ar cenu stabilitāti un nodokļu mērenību;
- jauninājumu veicināšana, jo no tiem atkarīga ES uzņēmumu tehnoloģiskā jauda;
- izglītības un apmācības sakārtošana, īpaši, lai tās labāk atbilstu jaunajiem ekonomiskajiem, profesionālajiem un tehnoloģiskajiem apstākļiem;
- darba tirgus modernizēšana, tādējādi atvieglojot darba piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošanu un padarot intensīvāku iekārtu izmantošanu un veicinot ražīgumu;

— efektīva un ilgtspējīga sociālā labklājība, saskaroties ar problēmām, kuras izvirza pieaugošie izdevumi, it sevišķi ar iedzīvotāju novecošanos;

— regulācijas vienkāršošana gan valsts, gan ES līmenī;

— un, saskaņā ar 2001. gada Gēteborgas samitu, labāka vides aizsardzības saskaņošana un prasības pēc ilgtspējīgas attīstības.

3.4.3 Lisabonas stratēģijas metodes ir saistītas arī ar:

— jaunu laika grafiku ar starpposmiem iekšējā tirgus izveides pabeigšanā;

— ikgadējo novērtējumu Eiropas pavasara samitā;

— “atklātās koordinācijas metode” vispārīgiem mērķiem, izceļot labu pieredzi;

— privātā sektora prioritāro lomu un partnerību starp valsts institūcijām un pilsonisko sabiedrību;

— dialoga starp sociālajiem partneriem akcentēšanu.

3.4.4 Lisabonas stratēģija jau devusi dažus pozitīvus sākotnējos rezultātus:

— pārliecību par reformu nepieciešamību, pārspējot tradicionālo nevienprātību;

— ātrāku informāciju tehnoloģiju un inovāciju izplatību;

— lielāku atbalstu uzņēmumu darbības uzsākšanā un MVU finansējumā;

— lielāku ieinteresētību ilgtspējīgā attīstībā, izmantojot pasākumus, kas padarītu iedarbīgākus informācijas dienestus, tajā pašā laikā samazinot valsts sektora deficītus, nostiprinot sociālo drošību, kā arī laikā sabalansējot tā budžetu, ieviešot juridiskus pasākumus un tādas enerģijas un industriālās tehnoloģijas, kas labāk aizsargātu vidi;

— sociālo partneru iesaistīšanu sociālajās reformās;

— mazāku administratīvo birokrātiju, pat pie ierobežotām iespējām.

3.4.5 Lisabonas stratēģijas konkurētspējas centieni būtu nereāli bez ES institūciju atjaunināšanas. Tāds ir bijis Eiropas Konventa uzdevums, kuras atjauninātais sastāvs apvienojis pārstāvjus no ES valstīm un institūcijām, kandidātvalstīm, valstu parlamentiem un novērotājiem no pilsoniskās sabiedrības. Konvents ir ierosinājis līgumu pārveidošanu, lai tie iegūtu mūsdienīgāku un vienkāršāku institucionālo struktūru, būtu labāk piemēroti liela mēroga paplašināšanai, vieglāk lasāmi un pievilcīgāki sabiedriskajai domai. Pastāv arī jautājums par to, lai Līgumā iekļautu Eiropas sabiedrības modeļa būtiskās vērtības, kurā konkurētspējas meklējumi ietu roku rokā ar darba vietu uzlabošanu un sociālo progresu. Viens no ES mērķiem, kas minēts jaunajā Konstitūcijas Līgumā, ko 25 dalībvalstis pieņēma 2004. gada jūnijā ir augsti konkurētspējīga sociālā tirgus ekonomika, kas tiecas uz pilnīgu nodarbinātību un sociālo progresu, kā arī uz augsta līmeņa aizsardzību un vides kvalitātes uzlabošanu. EESK atbalsta šo vajadzību pēc vispārīgs saskaņas, apvienojot konkurētspēju ar citiem augstas kvalitātes un sociāla progressa mērķiem, tajā pašā laikā atzīmējot, ka tā joprojām ir tāla šodienas situācijai, pateicoties vairākiem trūkumiem, kas turpina ietekmēt Eiropas konkurētspēju.

#### 4. Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspējas trūkumi

##### 4.1 Nepietiekams atbalsts uzņēmējdarbībai

4.1.1 Tā kā noteikti ES konkurences līdzekļi vēl joprojām ir drīzāk aktuāli notiekoši procesi nekā nostiprinājušies ieguvumi, trūkumi turpina iedragāt Eiropas uzņēmumu konkurētspēju un dod arī savu ieguldījumu tās pašreizējā gausajā izaugsmē un nodarbinātības jomā.

4.1.2 Nesenās diskusijas par uzņēmējdarbību, kas sekoja Komisijas Zaļajai grāmatai, apstiprināja, ka lielais vairums Eiropas valstu visu lielumu uzņēmumu ziņo, ka ik dienas saskaras ar problēmām, saistītām ar:

- pārmērīgu gan valstu, gan Eiropas instrukciju sarežģītību;
- vispārēju augstu nodokļu un labklājības izdevumu līmeni;
- pastāvīgām grūtībām finansējuma meklējumos;
- nepietiekamu atbalstu tiem, kas uzņēmušies risku — ieskaitot pastāvīgu otrās iespējas trūkumu, ja pirmreizējais biznesa projekts bijis neveiksmīgs;
- uzņēmumu brīvo darba vietu un profesionālo iemaņu neatbilstību.

4.1.3 Pieminēšanas vērts ir arī relatīvi augstais bezdarba līmenis Eiropā, īpaši salīdzinot ar ASV. Šai situācijai ir negatīva ietekme uz Eiropas konkurētspēju, tās augsto vispārējo nodokļu nastu un sociālās labklājības sistēmas līdzsvaru.

4.1.4 Visbeidzot, daudzi uzņēmēji jūt, ka ES vairāk tiecas uzkrāt analītiskos ziņojumus par Eiropas konkurētspējas atpalicību nekā uzsākt tiešām operatīvus pasākumus, kas novestu pie pārbaudāmiem rezultātiem — līdzīgi mūsu galvenajiem konkurētiem no ASV līdz Ķīnai.

4.1.5 EESK atzīmē, ka sociālie partneri paši ir labi nostādīti, lai uzņemtos šādu operatīvu rīcību konkurētspējas un uzņēmējdarbības atbalstīšanai. Daudzi piemēri apstiprina, ka tie bieži šeit spēlē ļoti nozīmīgu lomu un pelnījusi tikt izcelta Komisijas Zaļajā grāmatā.

4.1.6 EESK vēlas arī uzsvērt, ka sociālās ekonomikas ietvarā darbojošās vienības ļoti bieži saskaras ar tiem pašiem šķēršļiem, kas minēti iepriekš, gan saistībā ar aplikšanu ar nodokli, gan arī citās jomās kā publiskie pasūtījumi un konkurence. EESK uzskata, ka specifiski risinājumi šai problēmai ievērojami dos savu ieguldījumu ekonomikas un nodarbinātības uzlabošanā Eiropas Savienībā.

##### 4.2 Pastāvīgie tehniskie un cita veida šķēršļi

4.2.1 Neskatoties uz sasniegumiem, vairākās jomās vienotais tirgus nav sasniedzis pietiekamus panākumus. Īpaši tas attiecas uz pakalpojumu situāciju, kuri aizņem 70 % no visām ekonomiskajām aktivitātēm, bet kur savstarpējās atpazīšanas un saskaņošanas līmenis joprojām atpaliek no pieprasītā. Daudzie kavējumi ir iemesls uzstājīgajai prasībai padarīt pieejamāku valsts sektoru:

- šķēršļi, kas attiecas uz tādām nozarēm dažās valstīs, kurās valsts sektora monopols turpina eksistēt, kā, piemēram, transports, enerģētika, pasts un, lai arī šodien mazāk izplatīts, telekomunikācijas;
- "atdalīšanās" no valsts iepirkuma līgumiem (labi ja 10 % no tiem tika noslēgti ar nevalstiskiem uzņēmumiem);
- administratīvā atdalīšanās, kad vienotā tirgus pārziņāšana pieprasa paaugstinātu sadarbību daudzās jomās (piem., nodokļu sistēma, muita, policija, tieslietas, konkurence, ekonomisko noziegumu novēršana un vide).



4.2.2 Papildus liberalizācijai, kas tikusi īstenota, notiek vai arī tiek plānota, kā arī kavējumiem, kas reizēm novērojami šajās jomās, joprojām nepieciešams noskaidrot jautājumu par vispārējās līdzdalības pakalpojumu statusu vienotajā tirgū. Vispārējās līdzdalības pakalpojumu īpašā loma, kas jau tikusi ietverta vairākās direktīvās, padarot pieejamas atsevišķas nozares, visumā tika apskatītas Amsterdams un Nicas līgumos. Komisija pati sagatavo starpsektoru dokumentu, kas izskaidrotu vispārējās līdzdalības pakalpojumu lomu vienotajā tirgū. Tomēr tiktāl debates aprobežojās vienīgi ar vispārējās līdzdalības pakalpojumu lomu saistībā ar Eiropas vienoto tirgu, nekādi neievērojot vai un kā vispārējās līdzdalības pakalpojumi mērķtiecīgā veidā var tikt attīstīti Eiropas mērogā. Tomēr šādu jautājumu šodien nevar izslēgt no jebkurām īstām debatēm par paplašinātā vienotā tirgus nākotni un Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspēju.

4.2.3 Papildus ES noteikumu attīstībai dalībvalstis pašas turpina regulēšanu aptāklis, kas var sarežģīt vai pat aizkavēt vienotu tirgu uzņēmējdarbībai. Tika noteikta procedūra par iepriekšēju paziņošanu Komisijai (direktīva 83/189), bet vēlāk, daudzo uzdevumu nomākta, tā varēja iedarbīgi reaģēt tikai visuzkrītošākajos gadījumos, un paplašināšanās šo uzdevumu sarežģīs vēl vairāk.

4.2.4 Joprojām ir tikai dažas direktīvas, kuras likumā iestrādājušas visas dalībvalstis; 10 % no tām, dažās nozarēs pat 25 % parasti netiek pilnībā īstenotas. Pārāk bieži sastopami arī pārkāpumi, pašreiz ap 1 500 gadījumu atrodas Komisijas izmeklēšanā.

4.2.5 Nožēlojami neatbilstoša saglabājas nodokļu saplūšana vienotajā tirgū, un zināmu lomu šeit spēlē nepieciešamība pēc vienprātības Padomē. Īpaši jāuzsver, ka ne visi dubulto nodokļu gadījumi tikuši anulēti, jāattīsta harmonisku pamatu uzņēmumu nodokļiem un jāvienkāršo Kopienas iekšējās vienošanās PVN sakarībā.

4.2.6 Arī Eiropas intelektuālās aizsardzības iegūšanas sarežģītība un izmaksas ir traucēklis ES uzņēmumiem, kas apstiprinājās ar pastāvīgo aizkavēšanos (trīsdesmit gadus!) un paredzamajām Kopienas patenta izmaksām.

4.2.7 Aizkavēšanās pastāv arī dažādos transEiropas tīklu projektos paplašinātajā Eiropā, kam joprojām jāsemeklē valsts, privāts vai jaukts finansējums.

4.2.8 Aizkavēšanās iekšējā tirgus pabeigšanā ir tieši saistīta ar ļoti neapmierinošo stāvokli nodarbinātības un darba tirgus

jomā. Eiropas Savienības paplašināšanās no 15 līdz 25 dalībvalstīm joprojām rada dažus nozīmīgus jautājumus par to, kā uzlabot dažādos nodarbinātības aspektus (apmācība, profesionālā un ģeogrāfiskā mobilitāte, nodarbinātības kvalitāte, rekonzersija u.t.t.).

4.2.9 Visbeidzot, ar paplašināšanos uz laiku tika aizkavēts kustības brīvības princips un brīvi objekti vienotajā tirgū, jo tika nolemti 7 gadu ilgi nodokļu atvieglojumi attiecībā uz jauno dalībvalstu pilsoņiem. Šie ierobežojumi virzās pretēji brīviem procesiem paplašinātās Eiropas darba tirgū, un var ietekmēt arodapmācības un pārāpmācības centienus, kas veikti šajās jaunajās valstīs. Ar barjerām saskaras arī pilsoņi no jaunajām dalībvalstīm, kuri vēlas dibināt savu uzņēmumu ES-15 valstīs.

#### 4.3 Ekonomiskās savienības trūkums

4.3.1 Monetārās savienības rezultātā nav notikusi dinamiska ekonomiska izaugsme, kuru tai būtu vajadzējis veicināt. Viens no galvenajiem cēloņiem ir apstākļi, ka tā joprojām netiek pavadīta ar patiesu ekonomisku savienību. Tās sākums, kas tika veidots ar izaugsmes un stabilitātes pakta, pats nesen radīja problēmas. Vairākas valstis to nav ievērojušas, ieskaitot Franciju un Vāciju, kas pārsniegušas 3 % valsts sektora deficīta griestus. Turklāt ir izvirzīti jautājumi par pakta iedarbību (kura stabilitātes elements ir daudz skaidrāks kā izaugsmes elements) uz inerto ekonomiju. Lai sabalansētu pakta limitus un ierobežojumus, jāattīsta saskaņotāka ekonomiskā pieeja, kas gan pašreiz būtu grūti īstenojama, jo plašās ekonomiskās politikas vadlīniju saskaņotības līmenis (BEPG) joprojām ir ļoti zems.

4.3.2 Eurogrupa, ietverot eirozonas valstis, līdz šim ir palikusi nestrukturēta un nepietiekami novērtēta; būtībā tā ir starpvaldību institūcija, salīdzinot ar Eiropas Centrālo banku, kura veidota ar federālu ievirzi. Mēs vēl esam tālu no Eiropas ekonomiskās valdības sākuma.

4.3.3 Ekonomikas un finansu padome pati ir tālu no ES ekonomiskās valdības statusa ar tās locekļiem, kuri ir apmierināti, ka var vadīties no savām nacionālajām interesēm, plaši izplatītās vienprātības atbalstīti. Tas attiecas uz harmonizācijas trūkumu nodokļu jomā.

4.3.4 Visbeidzot, pēdējos gados izveidotajai Konkurētspējas padomei nav pārāk ciešas saites ar Ekonomikas un finansu padomi un tai ir grūtības faktiski pārņemt nepieciešamos daudznozaru uzdevumus, kas skar visas padomes formācijas.

4.3.5 Ir arī jāizsaka nožēla, ka Konstitūcijas Līgums saistība ar ekonomikas Savienības padziļināšanu, pretstatā saviem citiem noteikumiem citās jomās, nav ne pilnīgs, ne arī pārāk inovatīvs. Eiropas ekonomikas kohēzijai un konkurences saskaņai būtu bijis piemēroti piešķirt Komisijai gan kas attiecas uz ekonomikas politikas vadlīnijām, gan arī valsts deficītu, īstu priekšlikumu, ne tikai vienkāršu ieteikumu funkciju.

#### 4.4 Strukturālo reformu deficīts

4.4.1 Pavasara samitu laikā dalībvalstis šķita dodam priekšroku jaunām debatēm par uzdevumiem, kas jau tika izvirzīti Lisabonā, pat ja tas nozīmēja jaunu rīkojumu uzkrāšanos tā vietā, lai veidotu salīdzinošu novērtējumu nacionālajām reformām. Tāpat pārāk daudzas dalībvalstis pilnībā nepiesaistīja sociālos partnerus, lai formulētu un ieviestu reformas, un gandrīz vai neapsprieda un nepieminēja tos pārskatos par attīstības stāvokli.

4.4.2 Dalībvalstu pasivitāte reformas apstākļos saistīta ar kavējumiem:

4.4.2.1 ES līmenī 25 valstis ir piekritušas pabeigt iekšējā tirgus izveidi vairākās jomās (piemēram, enerģētikas, pakalpojumu, valsts iepirkuma, trans-Eiropas tīklu, sabiedrisko pakalpojumu pielāgošanā), bet kavējas pieņemt nepieciešamos pasākumus atvēlēta laika robežās.

4.4.2.2 Valstu līmenī ir atšķirīgi rezultāti. Pat tās dalībvalstis, kuras reformās ir vispieredzējušākās, atpaliiek, salīdzinot ar efektīvākajām ne-ES valstīm, un attiecībā uz konkurētspēju Eiropai kopumā vēl ir daudz trūkumu. Šobrīd reformas nenozīmē darīt labāk kā iepriekš, bet pirmkārt, darīt labāk nekā citur. Īpaši vērts atzīmēt:

4.4.2.2.1 Kas attiecas uz tirgus atvēršanu, nozīmīgs progress ir sasniegts telekomunikācijās un, mazākā mērā, enerģētikā (gāze un elektrība), kur bieži vien cenas joprojām ir pārāk augstas. Pieklūšana pasta nozarei notiek lēni un tikai dažās valstīs, ar joprojām nepilnīgu mērķi, kas pakāpeniski jāsasniedz līdz 2009. gadam. Sadarbības un modernizēšanas kavējumi pastāv transporta infrastruktūrā, kas īpaši atsaucas uz trans-Eiropas tīkla projektu īstenošanu.

4.4.2.2.2 Kas attiecas uz pieejamību finansējumam, ES finansiālā tirgus apvienošana atrodas attīstībā, balstoties uz eiro ieviešanu. Veikti dažādi pasākumi, lai sekmētu fondu uzņēmumu darbības uzsākšanai un MVU finansēšanai. Joprojām ir

nepietiekama pieeja riska kapitālam. Turklāt finanšu tirgus vienkāršošanā joprojām liels uzsvars tiek likts uz ekonomiskiem un sociāliem priekšrakstiem, kas bieži liek ilgi uz sevi gaidīt, labāk būtu veicināt socioprofesionālo pašregulāciju kā tas noteikts un definēts ar vienošanos starp ES institūcijām 2003. gada 16. decembrī.

4.4.2.2.3 Attiecībā uz valsts sektora deficītiem situācijas ievērojami atšķiras atkarībā no iesaistītās valsts: dažām valstīm ir valsts sektora finansiālais pārpalikums (piemēram, Dānijai, Somijai, Luksemburgai un Zviedrijai), kamēr citām ir sasniegts vai pārsniegts stabilitātes līguma limits (piemēram, Francijai, Itālijai, Portugālei un Vācijai). Valstis ar pārmērīgu deficītu ir arī tās, kuras visvairāk atpaliiek, ieviešot strukturālās reformas.

4.4.2.2.4 Kas attiecas uz inovācijas veicināšanu, pētnieciskie izdevumi paliek neapmierinoši. Tie sastāda 1.9 % no IK, salīdzinot ar 2.6 % ASV, arī uzņēmumu ieguldījumi ASV ir divreiz augstāki kā ES 15 valstīs. Tas ir daudz zemāk par Lisabonā uzstādīto mērķi 3 % no IK tērēt R&D, kur divas trešdaļas nāktu no privātā sektora. Ieguldīšana šajā jomā ir arī nepietiekami saskaņota starp valstīm un ar ES izpētes struktūrprogrammu. Eiropas kopējas drošības politikas trūkums iespaido tehnoloģiskos ieguldījumus. Patentu skaits, kuri ir reģistrēti ES, īpaši attiecībā uz jaunajām tehnoloģijām, joprojām ir daudz zemāks nekā ASV vai Japānā, lielā mērā arī ilgstošā lēnu un efektīvu ES patentu trūkuma dēļ.

4.4.2.2.5 Kas attiecas uz darba tirgus uzlabošanu, situācija dažādās valstīs ir atšķirīga: dažās ir augsts vispārējās nodarbinātības līmenis, kamēr citās ir strukturāla nenodarbinātība. Paredzētas nozīmīgākas reformas, lai uzlabotu darba tirgus darbību, tā elastību un brīvo darba vietu saskaņošanu. Tomēr, lai nodrošinātu, ka eiropieši pieņem Lisabonas stratēģiju, tad šīm reformām nekavējoties jānoved pie ilgtspējīga kvantitatīva un kvalitatīva progressa, kas tieši saistīts arī ar tālākmacību un nodarbinātību, ieskaitot attiecīgu tiesisko priekšrakstu ietvaru vai kolektīvo vienošanos. It sevišķi, kad vēl joprojām pastāv ieguldījumu trūkums profesionālajā sagatavošanā, kas paredzēta, lai izveidotu augstas kvalitātes darbavietas un konkurētspējīgas profesionālās kvalifikācijas. Konsultāciju un sarunu ar sociālajiem partneriem konkrētais mērķis ir nodrošināt, lai jauni pasākumi patiešām uzlabotu darbavietas un darba apstākļus, saskaroties ar starptautiskās konkurētspējas jautājumiem. Arī Kok ziņojumā uzsvērtas prioritātes, kuras joprojām jāizpilda, lai viss tiktu īstenots ilgtspējīgā veidā.

4.4.2.2.6 Attiecībā uz sociālās nodrošināšanas maksātspēju daudzas reformas atrodas sagatavošanas procesā, lai atjaunotu tās finansiālo bilanci, saskaroties ar pieaugošo vispārējo Eiropas iedzīvotāju novecošanos. Galvenokārt tas ietver pabalsta ilgumu pielāgošanu paredzamajam dzīves ilguma pieaugumam un pamudināšanu lietot papildus apdrošināšanas shēmas un pensiju fondus. Neskatoties uz šo reformu attīstību, tās sastopas ar nozīmīgiem kavējumiem attiecībā uz sociālo aizsardzību, kas balstās uz papildus shēmām, kā arī ar īstenošanas un efektivitātes problēmām — jo īpaši pārāk daudz ir priekšlaicīgu aiziešanu pensijā, neskatoties uz 2002. gadā Barselonā pieņemtajiem lēmumiem. Jāseko, lai sociālās nodrošināšanas reformas tiek precīzi īstenotas un jāizvairās no jaunu izņēmumu situāciju izveidošanās, kuras atstātu negatīvas sociālās un ekonomiskās sekas Eiropas ekonomikā.

4.4.2.2.7 Kas attiecas uz izglītību un profesionālo apmācību, visumā lielākajā daļā ES valstu ir efektīvas un labi attīstītas izglītības sistēmas, kaut gan dažreiz tās ir pārāk atdalītas no ekonomiskās realitātes un nenodrošina atbilstošas darba izredzes un piekļūšana tām bieži vien ir pārāk selektīva, kā arī tās nav pienācīgi pielāgotas, lai nodrošinātu efektīvu atbalstu mūža garumā. Attīstās apmaiņas programmas, lai pastiprinātu šīs saiknes un izveidotu apmācību shēmas. Arī vispārēja interneta pieejamība palīdz uzlabot apmācības.

4.4.2.2.8 Kas attiecas uz birokrātisma vienkāršošanu un kvalitātes un efektivitātes uzlabošanu, šī vajadzība ir kopīga visām ES valstīm, pat ja dažas no tām jau ātrāk sākušas strādāt pie programmām šo jautājumu risināšanā. Priekšroka tiek dota kompāniju un mazo uzņēmumu dibināšanas procedūras vienkāršošanai saistībā ar to ietekmi uz ekonomisko aktivitāti un darba vietām. Uzsvars būtu jāliek arī uz uzņēmumu atbalstīšanu operacionālo procedūru attīstīšanā un uzturēšanā. Ar to tiktu samazināta neefektivitāte, atbalstīts produktivitātes pieaugums un panākta lielāka konkurētspēja.

4.4.2.2.9 Kas attiecas uz ilgspejīgu attīstību, valstu pasākumiem, kas veicami, lai īstenotu Kioto vienošanās, ir atšķirīgi rezultāti. Vides aizsardzība tradicionāli vairāk ir attīstīta ziemeļvalstīs, tomēr jauni pasākumi tiek veikti citās valstīs un pozitīvas pieredzes apmaiņa devusi iespēju uztvert veiksmīgus eksperimentus kā starta punktu (piemēram, izvēles programmu apzīmējumi, statūti, apzīmējumi, izplūdes atļauju sadale). Būtiski saskatīt, ka ES konkurētspējas stratēģija ir noderīga vides aizsardzības politikai un lēmumiem, kas pieņemti šajā jomā un nekādā veidā nerada šķēršļus šai politikai.

4.4.3 Kopumā ņemot, reformu kopējā ietekme joprojām ir neskaidra. Neskatoties uz ziņojumu par konkurētspējas pasliktināšanos un ieteikumu par "procesu" vai stratēģiju to uzlabošanai pārpilnību (piemēram, Luksemburgas, Kārdifas, Ņelnes, Lisabonas, Ģēteburgas, Barselonas u.t.t.), ES rodas grūtības, īste-

nojot katru no tās deklarētajiem mērķiem (kopējais tirgus, finanšu joma, uz zināšanām balstīta ekonomika, apkārtējās vides augstā kvalitāte u.t.t.).

4.4.4 Tajā pašā laikā ekonomiskā un darba vietu situācija Eiropā ir nemainīgi pasliktinājusies kopš labvēlīgās ekonomiskās situācijas 2000. gada Lisabonas samita laikā gan nepietiekamu investīciju kā arī trūkstoša pieprasījuma dēļ, cita starpā arī restruktīvas monetārās un finanšu politikas dēļ, un dažādu, tomēr kumulatīvu iemeslu dēļ turpina pasliktināties, kas saistīts ar tādiem iemesliem kā nedrošības gaisotne, teroristu atentāti, starptautisko attiecību saspīlējums, finanšu un akciju tirgus traucējumi un naftas cenas ar negatīvu ietekmi uz ekonomisko aktieru uzticību un darbību. Augšanas temps ir krities no 3.5 % 2000. gadā līdz 1.6 % 2001. gadā un tik tikko sasniedz 1 % kopš 2002. gada, bezdarbs ir pieaudzis pāri par 8 %. Šī ekonomiskās un sociālās situācijas pasliktināšanās Eiropā kontrastē ar pašreizējo dinamisko attīstību ASV (gandrīz 5 %), kaut arī tas notiek uz specifisku kondīciju pamata (dolāra kurss, budžeta deficīts, militārie izdevumi).

4.4.5 Lisabonas stratēģija atrodas burvju lokā: attīstības trūkums apgrūtina reformu ieviešanu un kavējumi paši traucē atgriešanos pie lielākas attīstības un darba vietām. Saskaroties ar reformu mērķu, saistību un dalībvalstu inflāciju, mēs redzam daudzus trūkumus kopējā atbildībā, īstenošanā, saskaņošanā, un tādēļ tas atstāj iespaidu uz ekonomiku un darba vietām. Neuzsākot nepieciešamās reformas ar vajadzīgo mērķtiecību un tomēr izliekoties, ka stratēģija virzās uz priekšu, tām pastāv risks kļūt par nereālu sapni. Tāda veida "Lisabonas burbulis" negaidīs līdz 2010. gadam, lai pārsprāgtu.

## 5. Komitejas ieteikumi

### 5.1 Atjaunot ekonomiskajā dzīvē iesaistīto pušu uzticību

5.1.1 Eiropas konkurētspējai jābūt daļai no vispārēja politiska, ekonomiska un sociāla projekta, kas būtu spējīgs piesaistīt plašu sociālo un profesionālo ieinteresēto pušu atbalstu un iesaistīšanos. Jaunajam līgumam būs jādod ieguldījums šo cerību īstenošanā.

5.1.2 Ļoti svarīgi, lai šim projektam tiktu pievērsta lielāka uzmanība gan attiecībās ar kaimiņiem, gan dažādiem starptautiskiem partneriem, netakarīgi no projekta visaptverošās vides. Labāk jāapspriež un detalizēti jāizklāsta jautājums par Eiropas pievilcību un tās pielāgošanos strukturālām izmaiņām, īpaši attiecībā uz starptautiskajiem ieguldījumiem, jaunu uzņēmumu dibināšanu Eiropā un pārvietošanos uz citiem pasaules reģioniem. EESK cer uz pašreizējām PTO sarunām, īpaši piedaloties labāku starptautisko likumu izstrādāšanā, kas pārzinātu pasaules mēroga tirdzniecību un ieguldījumus.

5.1.3 Starptautiskajā līmenī nepieciešami tikai daži jauni likumi, kur pašreizējie ir nepārprotami nepiemēroti, jāsamazina Eiropas birokrātija, kurā jātiek galā ar pārāk daudz administratīvām procedūrām un noteikumiem. To varētu paveikt,

- pārveidojot iepriekšējo ietekmes analīzi, kurā nodrošinātu neatkarīgu analīzi, plānveidīgas pārbaudes, lai izskatītu alternatīvas tradicionālajiem normatīviem, pārbaudes par projekta ietekmi uz vienkāršošanu un konkurētspēju, sistematisku analīzes un noteikumu projektu publicēšanu;
- vienojoties par visu to grozījumu pamatošanu, kuri varētu neatbilst ietekmes analīzei;
- iesaistot uzņēmumus un citus lietotājus normatīvu vienkāršošanas procesā (SLIM komitejas drīzāk *a priori* nekā *a posteriori*);
- veicinot Eiropas līmenī sociālprofesionālo pašregulāciju un kopregulāciju, īpaši pakalpojumu jomā;
- virzot valstis uz vienlaicīgu vienkāršošanu valstu līmenī, pieskaitot eiro-savietojamības pārbaudi;

5.1.4 Jāseko tiem darbības plāniem, kas tiecas nodrošināt mērķtiecīgu atbalstu uzņēmumu dibināšanai un attīstībai ar labāku pieeju riska kapitālam — kas varētu attaisnot Eiropas Investīciju bankas pieaugošo starpniecību šajā jomā — vairāk vienu uzņēmēju veidotu apmācības programmu citiem uzņēmējiem un blīvāku atbalsta pakalpojumu tīklu mazajām firmām visās dalībvalstīs ar saskaņošanu Eiropas līmenī.

5.1.5 Papildus un vispārīgā līmenī uzņēmējdarbība, profesionālās apvienības un dažādie dalībnieki pilsoniskajā sabiedrībā jānodrošina uzņemties lielāku iniciatīvu Eiropas līmenī, gūstot lielāku labumu no jaunajām brīvībām sadarboties un tirgoties, kas tiem dotas, attīstoties Eiropas integrācijai. Viņu iniciatīvas, tāpat kā jaunie pasākumi, kas sagaidāmi no ES institūcijām un dalībvalstīm spēlēs galveno lomu, nodrošinot, ka Eiropā pieņemtie soļi konkurētspējas atjaunošanai rada reālu ietekmi un pozitīvus rezultātus un dažādie ierobežojumi un šķēršļi, kas turpina to aizkavēt, beidzot ir novērsti. Galarezultātā efektīvākas un konkurētspējīgākas Eiropas sasniegšana vispirmām kārtām būs atkarīga no tādu uzņēmumu un apvienību iniciatīvu pavairošanas un savstarpējas nostiprināšanas, kuras Eiropas, valsts un reģionālajām varas iestādēm būs jāsekmē un jāpārvalda, vispirmām kārtām nodrošinot labvēlīgu konkurētspējīgu vidi.

5.2 Iekšējā tirgus izveides noslēgums

5.2.1 Ir pats pēdējais laiks nodrošināt strauju būtisko nosacījumu pabeigšanu iekšējam tirgum, kas tagad ir papildinājies no 15 līdz 25 dalībvalstīm. To nedrīkst atlikt viņpus 2010. gadā Lisabonā noliktajam gala termiņam. Šis ir šobrīd ļoti būtisks uzdevums, lai gan arī vēlāk nedrīkst nepievērst uzmanību vajadzībai pēc tā pastāvīgas uzturēšanas un regulēšanas.

5.2.2 Pirmkārt, jānodrošina, ka direktīvas tiek iestrādātas valstu likumos norādītajā laikā, saskaņā ar Eiropas samitā sniegto solījumu. Tas nozīmē, ka valdībām jābūt ziņošākam par savu atbildību šeit un, ja nepieciešams, ES jāpalīdz atpalcējvalstīm, kurām jāuzlabo atbilstība gala termiņiem. Pie tam, pārlikšana būtu vieglāka, ja dominējošo direktīvu vietā varētu izmantot normatīvus, kas ir tieši un vienādi pielietojami.

5.2.3 Līdzdalības priekšrocību saskaņošana konkurētspējā ietver:

- normatīvus, kas samazina dubulto aplikšanu ar nodokļiem iekšējā tirgū, kam būtu jāaizvieto pašreizējais neaurredzamais un nepilnīgais divpusējo līgumu sajaukums starp dalībvalstīm;
- vienkāršotus, MVU atvērtus Eiropas uzņēmumu statūtus uz ko EESK jau vairākkārt aicinājusi un kas varētu tiem piedāvāt jaunas attīstības, sadarbības un apakšuzņēmumu veidošanas iespējas Eiropas mērogā, sākot no robežapgabaliem;
- ātru vienkārša, efektīva un lēta Kopienas patenta nodrošināšanu, jo pastāvīgie pieņemšanas kavējumi šajā sfērā rada iespaidu, ka Eiropa ir strukturāli nespējīga turēt savus solījumus konkurētspējas jomā;
- īstu iekšējā tirgus veidošanas pabeigšanu pakalpojumu jomā (!), aktīvi iesaistot ar to saistītās specialitātes.

5.2.4 Ja vēlamies nostiprināt iekšēju tirgu, tad būtiska ir arī administratīvās sadalīšanas likvidēšana, tādēļ ES tai jānodrošina daudz tiešāks un lielāks finansiāls atbalsts nekā tas notiek pašreiz. Tajā jāietver:

- labāka sadarbība starp valstu vadībām Eiropā, kas šobrīd ir nepieciešama, lai kopēji vadītu no 25 valstīm sastāvošo vienoto tirgu;
- Kopienas pārbaudes dalībvalstīs, veicot ziņojumus, kas izceltu jebkuru nepareizu darbību un ieteiktu pretlīdzekļus;

(!) EESK atzīnims par šo Direktīvas priekšlikumu ir sagatavošanas procesā.



- paplašināšanai sekojoša standartizēta muiža uz ES ārējām robežām, sākot ar kopējiem apmācības pamatiem un intensīvākiem apmācību posmiem, kā arī Eiropas muitas ierēdņu apmaiņu;
- pašreiz Eiropā noslēgto valstu līgumu salīdzinājumu publicēšana;
- labāka strapvalstu sabiedrisko pakalpojumu koordinācija, kas, nepieciešamības gadījumā, varētu sagatavot ceļu šādu pakalpojumu steidzamībai Eiropas līmenī.

### 5.3 Ekonomiskās savienības attīstība

5.3.1 Īstākas ekonomiskās savienības esamība ir atslēga konkurētspējīgākas un dzīvīgākas Eiropas uzņēmējdarbības veidošanai, lai nodrošinātu monetārās savienības pilnīgu dzīvotspēju. Eiropai īpaši svarīgi veidot adekvātāku un stabilāku makroekonomikas atbildi uz starptautiskās ekonomiskās situācijas kaprīzēm, kas atbalstītu darbības plānus gan piedāvājuma, gan pieprasījuma jomās. Būtiski šo kopīgo ekonomisko politiku attīstīt saskaņā ar Lisabonā doto konkurētspējas solījumu. Tas nozīmē:

- iespējami ātrāk paplašināt eirozonu ES jaunajās valstīs, tiklīdz tās spēj ilglaiīgi ievērot kritērijus;
- attīstīt Kopienas sistēmas priekšrocības (piem., Komisijas priekšlikumi un ziņojumi, vairākuma balsis Padomē) visos jautājumos ar patiesi kopīgu interesi ekonomikas lietās;
- ieviešot stabilitātes un izaugsmes paktu apstākļos, kuros arī jārēķinās ar konkurētspējas jautājumiem, tas nozīmē, likt uzsvāru uz investīciju noteikumiem, nevis administratīviem izdevumiem.

### 5.3.2 Pasākumi, kas veicinātu tuvošanos ekonomiskai savienībai:

- Kopienas atzinuma par valstu finansu likumprojektiem laišana klajā laikus, nevis *a posteriori*, lai nodrošinātu to atbilstību vispārējām ekonomikas politikas vadlīnijām (BEPG);
- Ciešāka nodarbinātības vadlīniju saskaņošana ar BEPG, nevis tikai to pretstatīšana;
- Eiropas finansiālās zonas izveides paātrināšana, ietverot pašregulāciju un kopregulāciju.

5.3.3 Viens no ekonomiskās savienības nosacījumiem ir nodokļu sistēmu, īpaši nodokļu aplikšanas pamatu, tuvināšana pie nosacījumiem, kuri atbilst tirdzniecībai atvērtai un investoriem pievilcīgai ekonomikai. Nodokļu brīvību var organizēt jomās, kas ir tieši saistītas ar vienoto tirgu. Saskaņoti nodokļu atvieglojumi varētu būt vajadzīgi darba vietām. Trūkstot vienprātībai, pieaugoša valstu sadarbība, kas cenšas attīstīties šādā ceļā, jau dotu iespēju sasniegt zināmu sākotnēju progresu.

### 5.3.4 Labāk saskaņotas ekonomiskās politikas mērķiem jātiecas:

- izstrādāt attīstības politiku, lai atbalstītu ekonomiskās aktivitātes un darba vietas, kā tas tika atzīts pēdējos Eiropas samitos: tas nozīmē, papildus lielākai intervencei no EĻB, kuras ietekme, kas nav nenozīmīga, paliks ierobežota, piešķirt jaunas dimensijas valsts/privātajām partnerattiecībām, sevišķi, finansējot jaunas transEiropas infrastruktūras paplašinātājā ES;
- nosakot aktīvāku industriālu pieeju, kas izskaidrotu ES intereses ar atbilstošu konkurētspējas politiku un tirdzniecības politiku, kas vairāk pievērštos tās interešu aizstāvībai, kā arī nosakot atbalstu lielākajiem kopējiem projektiem un atbalstu no ES budžeta;
- nodrošinot nepieciešamo attīstību jauninājumu investīcijām un uzņēmējdarbības veiktajiem pētījumiem, tādējādi atbalstot Eiropas konkurētspēju kvalitātes izteiksmē;
- īpaši nodrošinot Eiropas autonomiju tajās tehnoloģiju jomās, kas ir svarīgas tās drošībai (palielinot sadarbību, kur tas nepieciešams, un radot priekšrocības atbilstošu valsts iepirkuma līgumu pieejamībai);
- koncentrējot kopējo R&D politiku uz kopējiem projektiem ar eiro — atbilstošām valstu nostādnēm.

5.3.5 Jaunā budžeta plānojumam 2007. — 2013. gadam, jākoncentrējas uz šo Eiropas konkurētspējas jautājumu. Lai to paveiktu,

- vairāk jāparedz ekonomiskās, industriālās, reģionālās un sociālās pārmaiņas un jāveicina piemērošanās to gaitā;
- jāturpina reformas lauksaimniecības politikā un ar to saistītajās jomās, tiecoties pēc konkurētspējīgas Eiropas lauksaimniecības pārtikas rūpniecības, vides un patērētāju drošības mērķiem un līdzsvarotas lauku attīstības;



- jāstiprina ES starptautiskā klātbūtne, tiecoties veidot efektīvākas, attīstīties spējīgākas partnerības un atbalstot Eiropas uzņēmējdarbības ieguldījumus ārpus ES tirgos ar augstām izaugsmes iespējām;
- jāpielāgo ES palīdzības procedūras, tas ir: palīdzība jāpadara nosacītāka, (sevišķi attiecībā uz ekonomisko saplūšanu un ES direktīvu iestrādi), jāiegūst lielāka mijiedarbība no saņēmējvalstīm (konkurētspējīga uzņēmējdarbības vide, mazāka birokrātija, šķēršļu aizvākšana), jāpārbauda ES palīdzības atbilstība konkurences likumiem, tāpat arī valsts palīdzībai (jāsauglabā piesardzība pret kaitīgiem izkropļojumiem un traucējumiem, kas var rasties no mākslīgas pārvietošanas) un ar uzlabotiem nosacījumiem jāpadara noderīgākus aizņēmumus, nevis jāizmanto galvenokārt tikai uz subsīdijām balstītu palīdzība.
- nodrošināt telekomunikāciju, enerģētikas un transporta tīklu sadarbību pie optimāliem nosacījumiem izdevumu, kvalitātes un drošības izteiksmē;
- paātrināt ES finansiālā tirgus integrāciju pie nosacījumiem, kas izlīdzinātu nepastāvību, saskaņošanu, drošību, konkurenci un pašregulāciju;
- panākt ražošanas attīstību gan tieši uzņēmumos, piem., darba organizācijā, IT un jauno tehnoloģiju izmantošanā, gan ar valsts pārskaitījumu lielāku ekonomisko un sociālo efektivitāti, ietverot ekonomiku dažādos līmeņos — piekļūšana valsts sektoram, Eiropas informācijas dienestu sadarbība — un atvieglojot valsts sektora deficītu absorbciju;

#### 5.4 Konsekventāku strukturālo reformu ieviešanas nodrošināšana

5.4.1 Lisboņas norādījumi jāpadara par uzticības cienīgiem eiropiešu acīs. Jāizklīdina bailes par to nozīmi un sociālo vērtību. Šīs reformas noteiks mūsu attīstības nākotni atvērtā ekonomikā. Tas ir jautājums par Eiropas sabiedrības modeļa ilgtspējīguma nodrošināšanu, kuram eiropieši ir piesaistīti un, kā tas teikts Pamattiesību hartā, tajā pat laikā saskaņojot to ar konkurētspējas mērķi.

5.4.2 Konkurētspējas mērķis tikai iegūtu, ja to labāk izskaidrotu. EESK tas nav jautājums par to, kā kļūt par viskonkurētspējīgākajiem pasaulē, maksimāli samazinot izmaksas visās jomās: tāds mērķis būtu gan iluzors, gan nepraktisks un vairākās sakarībās arī kaitīgs un ilgnespējīgs tā kvalitatīvo, sociālo un vides izmaksu dēļ. EESK tas drīzāk ir jautājums par to, kā mums pašiem iedot visus līdzekļus, lai mēs būtu pilnībā un ilgstoši konkurētspējīgi atvērtā un globalizētā ekonomikā, jo īpaši izmantojot pārsvaru, ko dod jaunas tehnoloģijas un darba un ražības inovāciju plašāka organizēšana, tajā pašā laikā pastāvīgi rūpējoties par mūsu sociālās attīstības modeļa saglabāšanu un nostiprināšanu Eiropā.

5.4.3 Jāuzsāk sadarbības uzlabošana starp ekonomikas, sociālajām, administratīvajām un vides reformām no vienas puses un dalībvalstīm no otras. Jānodrošina salīdzināmība un savstarpējas pastiprināšanas iespējas. Raugoties no pašreizējā strukturālo reformu situācijas viedokļa dalībvalstīs, īpaši svarīgi:

- nodrošināt, ka pētnieciskais budžets ir samērojams ar ES nospraustajiem mērķiem par 3 % no IK, kur divas trešdaļas no pētījumiem jāfinansē privātajam sektoram un valsts programmas ir saistītas savstarpēji un ar FRDP,
- veicināt mācekļa stāvokli un apmācības kursus, padarīt tos pieejamākus un arī turpmāk attīstīt Eiropas apmaiņas programmas;
- paaugstināt darba meklētāju piemērotību ar apmācību programmu un individuālu atbalstu, lai veicinātu to iesaistīšanos darba tirgū;
- iedrošināt darba meklētājus, kā vīriešus, tā sievietes, jaunus un vecus, izvērst pašnodarbināto ekonomiskās aktivitātes, atvieglojot administratīvās procedūras un netraucējot viņus no sociālās drošības viedokļa;
- nodrošināt sociālās drošības kredītspēju, kas garantēs tās ilgtspējīgumu, paturot prātā Eiropas iedzīvotāju novecošanos, tajā pašā laikā apkarojot un likvidējot nelegālu un nedeklarētu darbu;
- samazināt reglamentāciju, īpaši priekš MVU, veicot, kā minēts iepriekš, efektīvākus pasākumus, lai apkarotu nelegālo ekonomiku;
- īpaša uzmanība būtu veltāma uzņēmumu veidošanai un uzņēmumu gara attīstībai, attiecīgi pārveidojot nodokļu un administratīvos priekšrakstus;
- nostiprināt ilgtspējīgu attīstību un veicināt jaunas tehnoloģijas šajā jomā — kas Eiropas uzņēmumiem atvēru jaunus tirgus visā pasaulē — ar plašāku labas pieredzes apmaiņu, ko būtu derīgi apkopot datu bāzē.

#### 5.4.4 Eiropas līmenī reformu saskaņošana jāatbalsta:

- piešķirot ES Komisijas priekšsēdētājam, sazinoties ar visiem viņa kolēģiem, īpašu atbildību par rēķināšanos ar Eiropas ekonomiskās vietas konkurētspējas jautājumiem, pamatojot šim nolūkam īpašas iniciatīvas Komisijas politikā — priekšsēdētājam jānozīmē Komisijas loceklis, kas viņam palīdzētu šajā uzdevumā;
- pastiprināt Lisabonas reformu īstenošanas rezultātu atspoguļojumu, uzsverot ne tikai valsts institūciju, bet arī pilsoniskās sabiedrības lomu;
- vairāk pielāgojot ES palīdzību Lisabonas uzdevumiem un novērtējot šo saskaņotību ikgadējos pārskatos.

5.4.5 Šodienas galvenā prasība ir motivēt eiropiešus Eiropas integrācijai un tiem konkurētspējas mērķiem, kurus tā ir noteikusi. Tas nozīmē skaidrāku pašreiz ceļamās Eiropas mērķu un iezīmju, kā arī vispārējās strukturālo reformu ekonomiskās un sociālās uzbūves redzējumu un jo īpaši ietver labāku Eiropas sociālo attiecību modeļa. Šeit īpaši ir nepieciešama skaidra sapratne par Eiropas modeļa attiecībām ar sociālajiem partneriem nākotnē.

5.4.6 Eiropas uzņēmējdarbības konkurētspējas uzlabošana nozīmē arī nodarbināto darba iemaņu uzlabošanu, veicinot viņu iesaistīšanos darba organizācijā un stiprinot sociālo kohēziju uzņēmumos ar tuvāku un mūsdienīgāku darba attiecību palīdzību.

5.4.6.1 Izšķirošs ir cilvēku ieguldījums uzņēmumos: uzņēmējdarbības darbaspēks, cilvēkkapitāls ir būtisks produktivitātei. No šī ieguldījuma, jo īpaši apmācībās, ir atkarīga nodarbināto motivācija un viņu ražotspējas.

5.4.6.2 Kaut arī mūžizglītība un apmācība kļuvusi par ES nodarbinātības politikas pamatprincipu, uztraucošs ir darbaspēka daudzums procentos, kas piedalās izglītībā un apmācībās. Tas vidēji pazeminās no 14 % 25 līdz 29-gadīgo grupā līdz apmēram 5 % no 55 līdz 64-gadīgajiem.

5.4.6.3 Ražošanas sistēmā, kurā darba vietas prasa arvien vairāk tehnisko zināšanu un prasmju, šāda situācija dod arvien pieaugošu pamatu bažām par ES konkurētspēju. Ir ļoti vēlami, ja ne pat būtiski, labot šo situāciju. Lai to paveiktu, uzņēmumiem savā stratēģijā jāiekļauj apmācības kā vidēja un ilgtermiņa ieguldījums, nevis kā pasākums, kas pieprasa ātru, ja ne pat tūlītēju ieguldītā atdevi.

5.4.6.4 Tomēr profesionālo sagatavošanu, mūžizglītību un apmācību nedrīkst aplūkot nošķirti. Tam jābūt pamatam, uz kura balstās darba ņēmēju karjeras organizēšana. Apmācībai jānodrošina motivāciju visās vecuma grupās, liekot uzsvāru uz iemaņām un padarot profesionālo izaugsmi dinamiskāku. Balstoties uz šādu pieeju, iemaņu novērtēšana un iegūto zināšanu apstiprināšana ir palīg līdzekļi, kas jāizstrādā kā daļa no individuāliem profesijas plāniem, kuri sasaistās ar paša uzņēmuma biznesa plānu.

5.4.7 Komiteja vēlas uzsvērt arī sociālās ekonomikas lomu, kas jau ir bijusi vairāku tās atzinumu objekts. Tā vēlas atgādināt, ka sociālā ekonomika kā projekts var kalpot lielākai konkurētspējai, un, proti, uz sadarbības pamata starp cilvēkiem un uzņēmumiem un tā spējas izpildīt cilvēku nepieciešamības un attīstīt cilvēcisko kapitālu.

5.4.8 Neatkarīgi no uzņēmējdarbības un tās personālsastāva, sociālajiem partneriem ir vadošā loma nosakot darba attiecības. Lisabonas pilnvaras sākotnēji noteica pamata pienākumus, lai panāktu sekmes privātā sektora, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības reformās. EESK dziļi nožēlo, ka šis norādījums pirmo pavasara samitu laikā tika nepietiekami novērtēts gan dalībvalstu ziņojumos, gan Eiropas Padomes debatēs un atzinumos.

5.4.9 Situācija sāka uzlaboties sociālo partneru un Padomes un Komisijas prezidentūru apspriežu iespaidā, kuras notika pavasara samitu priekšvakarā. Ikgadējā sabiedriskā dialoga darba kārtība no 2003. -2005. gadam, par kuru vienojās sociālie partneri (UNICE, CEEP, UEAPME un ETUC), palīdzēja nostiprināt viņu līdzdalību reformu stratēģiju īstenošanā. Ar tās trīs centrālajiem darba jautājumiem, sociālajiem aspektiem par paplašināšanos un mobilitāti, šī darba kārtība konsultācijām un vienotai iniciatīvai lika īpašu uzsvāru uz profesionālās sagatavošanas un kvalifikācijas uzlabošanu. Tādā veidā tas palīdz formulēt Eiropas sabiedrības modeli, kas apvieno uzlabotu uzņēmējdarbības konkurētspēju ar pilnveidotiem sociālajiem pasākumiem.

5.4.10 Šie sociālie partneri jau ir uzņēmušies darbu pie vadošajām reformām, kuras attiecas uz apmācību, darba tirgu un sociālo apgādi dalībvalstīs. Svarīgi veicināt viņu kopatbildību reformās, uzsverot viņu ierosinājumus u vienošanās pavasara samitu ziņojumos un ietverot tos pozitīvās pieredzes apmaiņā. EESK ir gatava ievietot datu bāzē informāciju par sociālekonomisko dalībnieku līdzdalību reformās.

## 6. Secinājumi

6.1 Noslēgumā EESK atzīmē, ka ES trūkumi uzņēmējdarbības konkurētspējā cena, kuru šodien maksā Eiropa, kas nav pietiekami enerģiska, kas lēni pieņem lēmumus un starptautiskās izmaiņas, kuras daudzās jomās vēl nav pabeigtas, kas atpauk no savām reformām un kas neatbilstoši, bieži vien bailīgi, dažreiz nesakarīgi un tādēļ neproduktīvi izmanto savus trumpjus. Šo spriedumu var pamatot ar četriem centrālajiem trūkumiem:

- nepietiekams atbalsts uzņēmējdarbībai, neskatoties uz Eiropas brīvībām;
- iekšējais tirgus joprojām paliek nepabeigts, neskatoties uz paplašināšanos;
- joprojām nepastāv ekonomikas savienība, neskatoties uz vienu naudas vienību;
- struktūrreformas joprojām ir slikti īstenotas, neskatoties uz to, ka tika plānotas.

6.2 Labot šīs kļūdas ir kopējs pienākums, lai nodrošinātu lielāku saskaņu starp Eiropu un tās valstīm, balstoties uz tās katras lomu. EESK ir apmierināta, ka pēdējais Eiropas pavasara samits:

- aicināja dalībvalstis sekmēt sadarbību reformai, kas iesaistītu sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un valsts institūcijas;
- atbalstīja Eiropas sociālo partneru vēlēšanos nostiprināt viņu saistības ar jauno partnerību pārmaiņām Eiropā.

6.3 EESK uzskata, ka šādai partnerība gan Eiropas, gan nacionālajā līmenī jāparāda galējo nepieciešamību tādu apstākļu radīšanai, kas veiksmīgi labotu Eiropas konkurētspējas stāvokli un sevišķi palīdzētu:

- paātrināt optimālo iekšējā tirgus izveidošanu;
- attīstīt ekonomisko savienību līdz monetārās savienības līmenim;
- ietvert visas ar reformām saistītās intereses;
- uzņemties jaunu iniciatīvu lai to sasniegtu, iesaistot valsts un privātos sektorus un apvienības;
- novērtēt šādas partnerības sekmes nākošajos pavasara samitos.

6.4 EESK uzsver nepieciešamību noteikti paturēt acīs 2010. gada noslēdzošo termiņu, kurā vajadzētu ietvert gan Lisabonas reformu īstenošanu, gan kopējā tirgus un īstas, konkurētspējīgas ekonomiskās savienības pabeigšanu, izmantojot visas monetārās savienības iespējas, tajā pašā laikā pilnībā ņemot vērā prasības pēc ilgtspējīgas attīstības.

6.5 Visbeidzot, Komiteja konstatē, ka reformu paātrināšanu atvieglotu stiprāks ekonomiskais pieaugums. Eiropas Savienībai būtu steidzami jāveic soļi, kas ļautu stiprināt iekšējo tirgu ar piedāvājuma un pieprasījuma stimulēšanu un tā radītu ilgtspējīgus nosacījumus investīciju, tirdzniecības, patēriņa un nodarbinātības pieaugumam.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu Komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Zaļā grāmata par sabiedriskajām/privātajām partnerattiecībām un Kopienas tiesībām sabiedriskajiem pasūtījumiem un koncesijām”

(COM(2004) 327 galīgā red.)

(2005/C 120/18)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 262. pantu 2004. gada 30. aprīlī Eiropas Komisija nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tēmu: “Zaļā grāmata par sabiedriskajām-privātajām partnerattiecībām un kopienas tiesībām sabiedriskajiem asūtījumiem un koncesijām”

Iekšējā tirgus, ražošanas un patēriņa darba grupa, kura bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu attiecīgajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 8. septembris. Ziņojumu sniedza **LEVAUX kungs**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 96 balsīm par, 2 pret un 2 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

### 1. Ievads

1.1 2004. gada 30. aprīlī Komisija publicēja Zaļo grāmatu par sabiedriskajām/privātajām partnerattiecībām. Tās mērķis ir uzsākt debates par Kopienas koncesiju un sabiedrisko/privāto partnerattiecību tiesību piemērošanu.

1.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 2000. gada oktobra pašiniciatīvas atzinumā<sup>(1)</sup>, ir devusi rekomendācijas, kuras ir aktuālas joprojām. Sabiedrisko/privāto partnerattiecību izpausmes ir paplašinājušās, un šis jautājums paplašinātai Eiropai joprojām ir stratēģisks pēc pagājušā gada 30. aprīļa direktīvas pieņemšanas<sup>(2)</sup>.

1.3 Šobrīd jau vairākās valstīs ir pieredze ar sabiedrisko/privāto partnerattiecību (SPP) projektiem. Šī pieredze ir dažāda. Tāpēc būtu ieteicams regulāri izvērtēt pieredzi pēc dažādiem kritērijiem kā, piemēram, izmaksas, pieeja pakalpojumiem, pakalpojumu kvalitāte, iespaids uz nodarbinātības attiecībām utt. Īpaši vajadzētu pētīt, vai un kādu ieguldījumu SPP var dot Eiropas konkurētspējas uzlabošanā attiecība pret pārējo pasauli un kādi ir to trūkumi un priekšrocības salīdzinājumā ar tradicionālajām pakalpojumu sniegšanas formām.

### 2. Sabiedrisko/privāto partnerattiecību nacionālās tiesības un to realizācija Eiropā ir plaši attīstījusies

2.1 Visas Eiropas valstis ir izmantojušas vai patlaban izmanto Sabiedrisko/privāto partnerattiecību un koncesiju līgumus. Bet Komisija līdz šim brīdim nav spējusi veikt to inventarizāciju. EIB rīcībā ir daļēja statistika par kādiem simts projektiem. Neaizmirsīsim, ka “pirmā Eiropa”, Romas impērija,

jau pirms divtūkstoš gadiem pazina koncesiju sistēmu. Deviņpadsmitajā gadsimtā Eiropas dzelzceļu tīkls tika izveidots uz koncesiju līgumu pamata. Tas bija plaši lietots ne tikai dzelzceļu jomā, bet arī municipālajos dienestos: ūdens, gāzes, elektrības, sadzīves atkritumu savākšanas, telekomunikāciju, utt.

2.2. Pasaules līmenī jau sen vispārējie līgumi ir ļāvuši finansēt, izstrādāt, izpildīt un pārvaldīt ne vien autoceļus un autostāvvietas, bet arī ūdens cauruļu tīklus, muzejus, lidostas, tramvajus vai metro, pilsētbūvniecību, skolu un slimnīcu pilnīgu atjaunošanu, utt.

2.3. **Valstis, kurās piemērota jauna Sabiedrisko/privāto partnerattiecību likumdošana.** Turpmākie apraksti aprobežojas ar faktiem, kas konstatēti ierobežotā skaitā valstu: Itālijā, Spānijā, Lielbritānijā un Francijā.

#### 2.3.1. Itālija

2.3.1.1. 1994. gada likums (Merloni likums), kas nosaka noteiktu attiecību regulēšanas principus, nosaka **būvniecības un pārvaldes koncesiju**. Šai koncesijas formai raksturīgs fakts, ka koncesionārs veic darbus par saviem personiskajiem līdzekļiem, atgūstot ieguldīto kapitālu caur pabeigtā darba **ekonomisko ekspluatāciju** (likuma 109/94 19. pants, 2. punkts)<sup>(3)</sup>.

Infrastruktūru izlīdzināšanas mērķis ir 220, par stratēģiskiem uzskatītu, projektu realizēšana:

— no 2002. līdz 2004. gadam investīcijas ir aprēķinātas 125 miljardu eiro apjomā;

— puse ir valsts, puse privātais finansējums.

<sup>(1)</sup> 16.01.2001. Oficiālais Vēstnesis C 14.

<sup>(2)</sup> 30.04.2004. Oficiālais Vēstnesis L 134.

<sup>(3)</sup> Likums, kas nosaka noteiktu attiecību regulēšanas principus (L 109/94) (G.U. Nr. 41 no 19.02.1994) ir grozīts ar 1995. gada 2. jūnija likumu Nr. 216 (G.U. Nr. 127 no 02.06.1995).

Ar šo likumu ir radīti pielāgoti likumdošanas pamati: galvenā līgumslēdzēja puse, koncesionārs, noma un sponsors.

Lai izvairītos no piegāžu kavējumiem un paaugstinātu ražošanas efektivitāti, jauns 2001. gada likums radīja “**galvenā līgumslēdzēja pusi**”. Tā piegādā gatavo izstrādājumu tieši rokās un rūpējas par tā uzturēšanu. Tai ir arī jāuzņemas izstrādājuma priekšapmaksu.

### 2.3.1.2. Koncesionārs

Ražošanas un vadības koncesija ir alternatīva galvenā līgumslēdzēja pusei: finanšu resursu trūkums parasti noved pie šīs sistēmas izmantošanas, kas balstās uz pilnīgu vai daļēju apmaksu, ko sedz lietotājs, jo “galvenajai līgumslēdzējai pusei” administrācijas maksā pa daļām.

### 2.3.1.3. Noma jeb ņemšana pārvaldījumā

Koncesijas tiek izmantotas arī lai ņemtu pārvaldījumā jau esošus uzņēmumus: slimnīcas, skolas, cietumus. Valsts kases rekomendācija ļauj centrēt administrāciju uz galvenajiem uzdevumiem un veicināt jaunievedumu ieviešanu privātajā sektorā.

### 2.3.1.4. Sponsora līgums

Runa ir par iespēju iesniegt darba realizācijas piedāvājumu, ko var izdarīt kurš katrs, attiecīgās valsts iestādes investīciju trīs-gadu programmas ietvaros. Administrācijai ir brīva izvēle pieņemt vai nepieņemt piedāvāto ideju, un ja tā pieņem, tiek organizēts konkurss. Sponsoram ir pirkuma tiesības un līguma sastādīšanas tiesības.

Šajā valstī var atzīmēt spēcīgu sponsorēšanas attīstību:

- trīs ar pus gadu laikā iesniegti 1 163 projekti (2000. gada janvāris — 2003. gada jūnijs);
- 660 no tām ir sponsoru piedāvājumi (privātās iniciatīvas koncesijas, no kurām 302 iesniegtas 2003. gadā);
- 503 sabiedriskās iniciatīvas koncesijas.

## 2.3.2. Spānija

2.3.2.1. Spānijā valsts pasūtījuma celtniecības darbus regulē 2003. gada 23. maija likums Nr. 13/2003. Ar šo likumu tika ieviesti labojumi likumā par valsts administrāciju kontraktiem, kas tika pieņemts ar 2000. gada 16. jūnija karalisko dekrētu Nr. 2/2000 un pievieno jaunu nosaukumu likumdošanai par dažādiem administratīvo kontraktu veidiem (“kontrakts par

valsts pasūtījuma būvniecības darbu koncesiju”). Tas nosaka šo kontraktu juridisko statusu, ņemot vērā tā īpatnības un spēņu likumdošanas tradīcijas.

2.3.2.2. Jaunajā koncesiju aprakstā šai līguma formai ir ietvertas četras pamatdefinīcijas: “publiskais celtniecības pasūtījums”, “koncesijas risks”, “koncesijas ekonomiskais līdzsvars” un “finansēšanas dažādošana”.

## 2.3.3. Lielbritānija

2.3.3.1. 1993. — 1994. gados valdība iedarbināja plašu sabiedrisko dienestu un sabiedrisko darbu deleģāciju politiku, kas raksturota kā “Privātā finanšu iniciatīva” (*Private Finance Initiative*). Šis mehānisms uztic kādam privātam uzņēmumam, ar sabiedrisku aprīkojumu, globālu misiju, kurā ietilpst “Konceptija-Finansējums-Konstrukcija-Vadība-Uzturēšana”. Kopš pirmsākumiem “Privātā Finanšu Iniciatīva” strādā ar:

- vairāk nekā 650 projektiem, kas iesniegti Sabiedriskajām/privātajām partnerattiecībām, no kurām 45 ir slimnīcas un vairāk nekā 200 skolas;
- 400 projektiem izpildes stadijā;
- saistīti 48 miljardi Sterliņu mārciņu (60 miljardu eiro);
- programmu tuvākajam laikposmam;
- apmēram 12 % no gada kapitāla nacionālajam investīciju budžetam.

2.3.3.2. Britu Valsts kase ir balstījusies uz diviem noteicošiem elementiem, kas apliecina interesi par “Privāto Finanšu Iniciatīvu”: “privātajam sektoram ir patiesi jāuzņemas risks” un sabiedriskajam sektoram ir jānodrošina pakalpojumi par vislabāko cenu, piemērojot principu “*Best Value for Money*”, kas palīdz optimizēt aprīkojuma izmantošanas izmaksas, jo, ja konstruktoram pašam būs pienākums ekspluatēt aprīkojumu, viņš būs ieinteresēts izstrādāt un uzbūvēt kvalitatīvu iekārtu, ar vismazākajām ekspluatācijas izmaksām, un iekārtas kalpošanas ilgums būs daudz lielāks.

2.3.3.3. Pašreizējie līgumi aptver visas jomas: ūdeni, attīrīšanas iekārtas, sabiedrisko transportu, armiju, slimnīcas, skolas, sabiedriskās celtnes, ceļus un autoceļus, ...

2.3.3.4. Sakarā ar lielo sabiedrisko–privāto partnerattiecību projektu skaitu Apvienotajā Karalistē, tur ir arī ievērojama pieredze, kas ir ļoti dažāda. Būtu jāveic šīs pieredzes sistemātiska analīze un tā jāpielieto tālākās attīstībās.



### 2.3.4. Francija

2.3.4.1. Koncesijas līgumu slēgšanas tiesības ar lietotāja apmaksu regulē 1993. gada 1. janvāra tā sauktais Sapin likums, un šādu līgumu slēgšanas prakse ir ļoti izplatīta:

- komunālajiem pakalpojumiem kā pilsētas ūdensapgāde, atkritumu izvešana, ielu tīrīšana un sabiedriskais transports, utt.;
- lielajām infrastruktūrām kā autoceļi, tilti, lieli stadioni, tuneļi, utt.

2.3.4.2. Sabiedrisko/privāto koncesiju līgumi ar sabiedrisko apmaksu patlaban Francijā ir ļoti izplatīti.

2.3.4.2.1. Kopš 1988. gada 5. janvāra likuma pieņemšanas, Francija izmanto sabiedrisko maksājumu līgumus: Administratīvās ilgtermiņa īres līgumus, tā sauktos *baux emphytéotiques administratifs*. Šos līgumus izmanto sabiedriskajām celtnēm, īpaši izglītības iestādēm, kā lizinga veidu, ko līdzīgi var izmantot Francijas valsts<sup>(1)</sup>. Turklāt Nomas līgumus ar pircēja opcijām valsts izmanto celtniecības un infrastruktūras jomā (2002. gada 29. augusta likums "policijai" un 2003. gada sākuma likums "armijai").

2.3.4.2.2. Visbeidzot, 2003. gada 2. jūlija likums paredz kārtību, kādā jāpieņem ilgtermiņa līgumi, kuros ietilpst "konceptija, celtniecība, finansējums un pārvalde sabiedriskai apmaksai". Pirmais lēmums par slimnīcu sektoru tika publicēts 2003. gada septembrī, un vēl viens tika pieņemts Francijas valstij un vietējām pašpārvaldēm. Runa ir par 2004. gada 17. jūnija lēmumu par partnerattiecību līgumiem<sup>(2)</sup>.

### 2.3.5 Vācija

2.3.5.1 Vācijā, tāpat kā citās dalībvalstīs, eksistē detalizētas nodošanas tiesības sabiedriskiem pasūtījumiem (darbu pasūtījumi), kuros sabiedriski un privāti uzņēmumi tāpat kā SPP var nediskriminēti piedalīties

2.3.5.2 No tā principiāli nošķirams ir process pakalpojumu nodrošināšanai apgādes ietvaros. Komūnas Vācijā daudzos gadījumos izvēlas sabiedriski-privātas partnerattiecības (SPP), lai izpildītu šāda veida pakalpojumus vispārējā ekonomiskā interesē, ka piemēram apgāde, kā arī enerģijas, ūdens/ notekūdens un atkritumu izvešanas jomās. Tas notiek visās iespējamās līguma formās. Komūnās līdzās plaši izplatītajām pakalpojumu koncesijām eksistē sabiedriski pasūtījumi, piemēram, elektroap-

gāde, kā arī institucionalizētas sabiedriskas-privātas partnerattiecības. Šīs SPP ir devums reģiona darba vietu nodrošināšanai un reģiona ekonomikai.

2.3.5.3 Šāda veida SPP balstās uz pamattiesiski nodrošinātu komūnas spēju brīvi izšķirties par veidu un organizāciju, kādā tiek nodrošināti vispārējās ekonomiskās interese pakalpojumi to teritorijā koncesijas ietvarā. Tām ir izvēles brīvība dibināt pašām savus uzņēmumus, ar piemērotu partneri īstenot SPP vai nodot vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumu privātiem. Šāda veida SPP nepakļaujas nodošanas tiesībām

### 2.4. Komentāri par sponsoru līgumu

2.4.1. Sistēma ir veidota, izejot no koncesiju tradīcijām Eiropā. Patlaban tā Eiropā ir plaši izplatīta un jautājums ir, vai ir nepieciešams saskaņots ietvars un vai tā jāiekļauj Eiropas tiesībās.

2.4.2. Francija un Spānija to pieņem pēc Itālijas, kurā šīs tiesības ir ļoti smalkas. Šajā valstī pašpārvalde organizē aicinājumu uz konkurenci, atsaucoties uz sponsora iepriekš iesniegto projektu, ko pašpārvalde var arī mainīt, un uz tā finansiālo plānu (piedāvātais ilgums, atbilstošais tarifs, ...).

2.4.3. Koncesija tiek piešķirta pēc sarunu procedūras, vai nu ar sponsoru, vai vienu no labākajiem piedāvājumiem, kas tikuši iesniegti pēc aicinājuma šādus piedāvājumus iesniegt. Sponsoram un piedāvātājiem jāsniedz garantija, kuras summa ir 2,5 % no kopējās investīciju vērtības.

2.4.4. Ja administrācija aptur sponsora darbību, tad viņš, kā kompensāciju par saviem izdevumiem, ieskaitot intelektuālo īpašumu, saņem garantijas summu no piedāvātāja. Ja sponsoram tiek piešķirts līgums, tad viņa garantija 2,5 % apmērā tiek izmaksāta abiem pārējiem piedāvātājiem (labākajam 60 %, nākamajam 40 %).

2.4.5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja domā, ka tādā pašā veidā kā 2004. gada Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīvas 2004/18/EC 19. pantā par sabiedriskā darba, piegādes un pakalpojumu tirgus līgumu slēgšanas procedūras koordinēšanu ir iekļauta līgumu rezerve tām organizācijām, kurās vairākums darbinieku ir invalīdi, vajadzētu noteikt arī noteiktus sociālus kritērijus par labu sponsoram vai vienai no līgumslēdzējām pusēm, tad, kad šī sabiedrisko/privāto partnerattiecību forma būs ieviesta.

(1) Finanšu ministrijas celtniecība Bersī (Parīzē) daļēji tika veikta ar šī finanšu instrumenta palīdzību.

(2) Lēmums par partnerattiecību līgumiem Nr. 2004-559, publicēts 2004. gada 19. jūnija Oficiālajā Vēstnesī

**2.5. Valstis, kurās sabiedriskās/privātās partnerattiecības un koncesijas ir maz izplatītas.** Turpmākie apraksti aprakstīti ar faktu konstatējumu ierobežotā valstu skaitā.

2.5.1. Beļģijā

2.5.1.1. Koncesijas definīcija ir sniegta 1993. gada 24. decembra likuma 24. un 25. pantos un 1996. gada 8. janvāra karaliskā dekrēta 123. un nākamajos pantos<sup>(1)</sup>. Bez darbu izpildes un iespējamās koncepcijas šie panti paredz, ka koncesionārs var ekspluatēt darbu. **Turpretim veicināšanas līgumi Beļģijas tiesībās ir maz izplatīti.**

2.5.1.2. Veicināšanas līgums<sup>(2)</sup> raksturojas ar finansējuma savienošanu, ar kāda darba realizāciju un dažkārt arī koncepciju, kura līgumslēdzēja puses tiesības pret īres maksu būs izmantotājam<sup>(3)</sup>.

2.5.2. Portugālē

2.5.2.1. Šajā valstī, lai uzlabotu ceļu tīklu, tika ieviests SCUT līgums, pilnvarošanas režīms, kas ļauj privātam celtniekam ieņemt sabiedrisko nodevu. SCUT ir ietekmējies no "shadow toll" vai "virtuālās ceļa nodevas" sistēmas, kas ir izveidota uz britu ceļiem. Piedāvājumu pieņemšana attiecībā uz SCUT līgumiem notika 1997. gadā. Patlaban šķiet, ka tie tiek maz izmantoti.

2.5.3 Ungārijā

2.5.3.1 Šajā valstī nav specifisku līgumu, kas regulē sabiedrisko/privāto partnerattiecību līgumus, tomēr valsts finansējuma saņemšanas noteikumi ir aprakstīti dekrētā Nr.2098/2003 (V29).

2.5.3.2 1997. gadā valsts uzņēmās iniciatīvu ieviest partnerattiecību programmu ar privātstruktūrām, kuras mērķis bija rūpnieciskas darbības parku izveidošana, kuru skaits 2004. gada sākumā sasniedza 165.

**3. Kā definēt koncesijas un sabiedriskās/privātās partnerattiecības?**

3.1 Eiropas tiesības nav spējīgas sniegt reālu un noderīgu sabiedrisko/privāto partnerattiecību un koncesiju definīciju.

<sup>(1)</sup> Likums 24/12/93 - publiskais piedāvājums - 1994. gada 22. janvāra Beļģijas Monitor. Karaliskie dekrēti 8 un 10/01/96 - 1996. gada 26. janvāra Beļģijas Monitor, karaliskais dekrēts par piegādes un pakalpojumu darbu publisko piedāvājumu un koncesijām.

<sup>(2)</sup> Turpat.

<sup>(3)</sup> 1993. gada 24. decembra likums (9. pants) - 1996. gada 8. janvāra karaliskais dekrēts (21. pants) - 1996. gada 26. septembra karaliskais dekrēts - Maurice-André Flamme "La loi du 24 décembre 1993", Journal des Tribunaux 1994. Konstruktīvas režīms

Sabiedrisko/privāto partnerattiecību un sabiedrisko darbu un sabiedrisko pakalpojumu koncesiju jēdzieni Eiropas tiesībās vai nu nepastāv, vai ir kritizējami. Pašreizējā jēdziena kritika vērsta uz:

— koncesiju pievienošanu darba tirgus jēdzienam (3.1.1 paragrāfs);

— dalījuma trūkums starp ilgtermiņa un īstermiņa līgumiem, kas veido ārējā finansējuma un administratīvās būtības dalījuma līniju un tātad balstās uz pilnvarojumu (3.1.2 paragrāfs);

— privātā sektora neatkarīgie koncesiju priekšlikumi paliek neizskatīti (3.1.3 paragrāfs).

**3.1.1 Sabiedrisko/privāto partnerattiecību un koncesiju pievienošana darba tirgum**

3.1.1.1 Koncesiju jautājuma pirmsākumi rodami kopienas tiesībās un Līguma principos un noteikumos, no vienas puses, un direktīvās, kas šos principus īsteno, no otras puses.

3.1.1.2 Eiropas Savienības izstrādāto direktīvu mērķis ir nodrošināt konkurences caurspīdīgumu publiskā piedāvājuma un tā piemērošanas lauka jomā, kas **dažreiz** ir neskaidrs, kad runa ir par koncesiju un sabiedrisko/privāto partnerattiecību kompleksajiem līgumiem.

3.1.1.3 Tikai direktīva 93/37<sup>(4)</sup>, kas koordinē darbu publiskā piedāvājuma līgumslēgšanas procedūras, sniedz definīciju savā 1. d) pantā. Diemžēl šī definīcija tiek sniegta, atsaucoties uz vienkāršiem sabiedriskā darba publiskiem piedāvājumiem<sup>(5)</sup>. **Direktīva 92/50**<sup>(6)</sup> par pakalpojumu publisko piedāvājumu nesatur koncesijas definīciju. Visbeidzot, **direktīva 93/38**<sup>(7)</sup> neaplūko definīcijas vai koncesiju līgumu slēgšanas tēmu, tā reglamentē līgumslēgšanu visos tirgos, kuros piedalās koncesionāri, tā saucamajos, speciālajos sektoros, tādējādi aizstājot citas direktīvas. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izsaka nožēlu par šādu lakonisku un nereālu pieeju, kāda diemžēl tiek saglabāta direktīvās 2004/17 un 2004/18<sup>(8)</sup>.

<sup>(4)</sup> Oficiālais Vēstnesis L 199, 09.08.1993.

<sup>(5)</sup> "Sabiedrisko darbu koncesija" ir tāda paša rakstura līgums, kā tie, kas minēti punktā a), izņemot faktu, ka kompensācija par darbu ir noteikta vai nu tikai darbu izpildītāja tiesībās, vai nu šajās tiesībās, saskaņojot cenas.

<sup>(6)</sup> Oficiālais Vēstnesis L 209, 24.07.1992.

<sup>(7)</sup> Oficiālais Vēstnesis L 199, 09.08.1993.

<sup>(8)</sup> Oficiālais Vēstnesis L 134, 30.04.2004.

3.1.1.4 Komisija, apzinoties pieaugošo sabiedrisko/privāto partnerattiecību pieprasījumu, 2000. gada aprīlī ir publicējusi **interpretējošu Komisijas ziņojumu par koncesijām kopienas publiskā piedāvājuma tiesībās** <sup>(1)</sup>. Šā ziņojuma mērķis bija nepieļaut fundamentālu juridisku divdomību, saistībā ar pareizas koncesiju un sabiedrisko/privāto partnerattiecību definīcijas trūkumu publiskā piedāvājuma direktīvās. Jāatgādina, ka nacionālo tiesību pašreizējā stāvoklī, koncesijas un sabiedriskās/privātās partnerattiecības tiek uzņemtas visai dažādos veidos.

3.1.1.5 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir definīcijas trūkums kas skaidri parāda koncesiju un sabiedrisko/privāto partnerattiecību līguma vai pilnvarošanas saturu un izplatību. Patiešām, koncesija un, vēl plašāk, pilnvarošana neaprobežojas ar vienu kritēriju: risku vai maksājumu, kā to uzskata direktīva 93/37, un arī interpretējošais ziņojums, bet tā raksturojas ar veselu elementu kopumu.

3.1.1.6 Kā labāk definēt koncesiju vai sabiedriskās/privātās partnerattiecības?

3.1.1.6.1 Vienpusējs līgums vai akts, ar kuru sabiedriska varas institūcija saskaņo savas specifiskās tiesības ar kādu pie tās nepiederošu organizāciju, lai "izstrādātu, izveidotu, finansētu, uzturētu un pārvaldītu" kādu infrastruktūru vai pakalpojumu ilgā un noteiktā laika posmā:

— saucas koncesija, kad uzņēmums tiek atalgots par naudu, ko pārsvarā maksā lietotāji;

— saucas sabiedrisko — privāto partnerattiecību līgums, kad atalgojumu pārsvarā maksā sabiedriska varas institūcija.

3.1.1.6.2 No šīm definīcijām ir jāizdala divi kritēriji, saistībā ar šiem līgumu veidiem:

— **Atbildības pārņemšana** nepieciešamība no sabiedriskās varas institūcijas uz līguma parakstītāju;

— **Līguma kopuma** jēdziens, kurā ietilpst daudzas ilgtermiņa (vidēji no 10 līdz 75 gadiem) funkcijas (veidošana, finansējums, ekspluatācija, uzturēšana, utt.).

3.1.1.6.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka nevajadzētu aprobežoties, kā tas darīts 2000. gada aprīlī interpretējošajā ziņojumā, ar uzskatu, ka līgums (koncesijas) aprobežojas tikai ar ekspluatācijas riska uzņemšanos, tas būtu pārāk nepilnīgs un ierobežots skatījums uz šo līguma veidu.

<sup>(1)</sup> Oficiālais Vēstnesis C 121, 29.04.2000.

3.1.2 Nepieciešamais dalījums starp ilgtermiņa un īstermiņa līgumiem

3.1.2.1 Pēc iepazīšanās ar Zaļo grāmatu, ko Eiropas Komisija publicēja 1996. gada novembrī <sup>(2)</sup>, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 1997. gada 28. maijā pieņēma atzinumu <sup>(3)</sup>, kurā tā lūdza Komisijai pārskatīt savu pieeju attiecībā uz koncesijām, lai padarītu tās neatkarīgas no darba tirgus definīcijas. "Koncesiju jautājumam būtu jābūt padziļināta pētījuma objektam, liekot saprast, ka to piešķiršanai būtu jānotiek, ievērojot caurspīdīgumu un objektīvus kritērijus. Starp koncesiju un tirgus līgumu pastāv būtiskas atšķirības: mērķis, ilgums, finansējuma noteikumi, pārvaldes forma, atbildības lielums. Eiropas Komisija varētu pieņemt apspriešanai izpildes režīmam pielāgotu juridisku instrumentu, lai sekmētu šādu līgumu izmantošanas izplatību" <sup>(4)</sup>.

3.1.2.2 Ja pievēršas līgumu raksturam un klasifikācijai, tad Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata par nepieciešamu atzīt šo līgumu personisko funkcionalitāti.

3.1.2.3 Koncesijas vai sabiedrisko/privāto partnerattiecību līgums nevar tikt raksturots, nepieminot ilgumu, kādā var pastāvēt ekspluatācijas risks, par ko galvenokārt ir runa, un laika posmu, kādā būtu jānodod izraudzītajam kandidātam atbildība par darba koncepciju, veikšanu, finansējumu un pārvaldi — uzturēšanu.

3.1.3 **Attiecībā uz jau minētajiem sponsoru līgumiem**, vairākās valstīs ir noteiktas specifiskas tiesības, kurās atzīta iespēja privātajiem darbiniekiem piedāvāt atbildīgajām sabiedriskās varas institūcijām kādu projektu. Šādu praksi, kas ir ikdieniška Itālijā, vajadzētu izplatīties arī citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kurās patlaban nav līdzīgu procedūru.

## 3.2 Atšķirīga Eiropas tiesību piemērošana izraisa juridiskas atšķirības.

3.2.1 Eiropas sabiedriskās līgumslēgšanas koncepts vēl nav noteikts visā Eiropā, tādējādi vienā valstī līgums tiek uzskatīts par tirgu, bet otrā — par koncesiju. Tātad vienam un tam pašam līgumam var būt divi līgumslēgšanas režīmi, atkarībā no valsts, kurā tas tiek slēgts. Apvienotajā Karalistē, kurā līgumu un administratīvo tiesību klasifikācija ir novērojama mazāk nekā valstīs ar latīņu tradīcijām, vienmēr ir uzskatīts, ka sabiedriskās/privātās partnerattiecības ir vienkāršs publiskais piedāvājums, kad tos varēja uzskatīt par sabiedrisko darbu koncesijām.

<sup>(2)</sup> COM (96) 583 galīgā red..

<sup>(3)</sup> Oficiālais Vēstnesis C 287, 22.09.1997.

<sup>(4)</sup> Šie atzinuma punkti ir pelnījuši, lai tos citētu:

"Sabiedrisko darbu privātā finansējuma metodes ir izplatītas vairākās valstīs. Runa ir par ilgtermiņa līgumiem, kuri balstās uz privāto finansējumu, kas tos skaidri atšķir no publiskā piedāvājuma".

"Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vēlas, lai koncesiju darbība būtu specifiska režīma objekts, īpaši ti klā, kas šķērso visu Eiropu".

"Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja piedāvā Eiropas Komisijai sekmēt jauno līgumslēgšanas metožu ieviešanu, kas balstās uz sabiedrisko infrastruktūru privātu finansējumu".

3.2.2 Specifisko sabiedrisko/privāto partnerattiecību parādīšanās vairākās valstīs pierāda šo līguma veidu specifiskumu, kas ir pārejas posmā no administratīvās pārvaldes uz līgumu, un kas padara grūtu jebkādu noteikumu ieviešanu *a priori*.

3.3 Vai Eiropas tiesības var apmierināties ar līgumu klasificēšanu tikai no viena līgumslēgšanas viedokļa, ja ēnā paliks sabiedrisko pakalpojumu pilnvarošana institucionālā nozīmē? Vai ir tik svarīgi saglabāt tikai vienu līgumslēgšanas režīmu?

3.3.1 Direktīvu iespajds jūtami pārsniedz sabiedriskās līgumslēgšanas saskaņošanu. Patiešām, ar šīm direktīvām pieņemtās definīcijas tika pilnībā pārņemtas vairākos nacionālos likumos, izraisot kopīgā līgumslēgšanas koncepta ieviešanu vairākās Eiropas valstīs.

3.3.2 Bet direktīvas 2004/17 un 2004/18 atstāj nacionālo līgumu juridisko režīmu nacionālo likumu ziņā, kas organizē tiesības atbilstoši savai likumdošanai. Tātad paceļas jautājums par privātsstrukturām atvēlēto vietu sabiedriskajā pārvaldē.

3.4 **Normatīvu hierarhija, balstoties uz tirgus ekonomikas, kārtību sabiedriskās apgādes uzdevumam un sociālās nepieciešamības ievērošanai piešķir īpašu nozīmi.**

3.4.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja no jauna apstiprina, ka:

- Atbilstoši Padomes nolemtajai nākotnes konstitūcijai, šie mērķi iekļauj ilgtspējīgu attīstību uz līdzsvarota ekonomiskā pieauguma un cenu stabilitātes pamata, lielā mērā konkurētspējīgu sociālo tirgus ekonomiku, kas orientējas uz pilnu nodarbinātību un sociālo aizsardzību kā arī augstu vides aizsardzību un vides kvalitātes uzlabošanu;
- Ja tās tiek pielietotas, SPP ir jādod savs ieguldījums Savienības mērķu sasniegšanā;
- Lisabonas galotņu tikšanās laikā pieņemtā stratēģija ir apliecinājusi atvērtas tirgus ekonomikas principa ievērošanu, to papildinot ar stipru pieaugumu, ievērojot Eiropas sociālo dimensiju (audzināšanu, izglītību, darbu, utt.).

3.4.2 Atbildīgajai iestādei gan atvērtās tirgus ekonomikas mērķa sasniegšanā ir jāievēro subsidiaritātes princips, tomēr arī jāņem vērā tirgus konkurences iespējas un jāizšķiras, kurš ir piemērotākais risinājums.

3.4.3 Ikviens kontraktuāls risinājums, kas uzticēts sabiedriskajai pārvaldei, balstās uz attiecīgās valsts sociālo pienākumu

pildīšanu un līgumā paredzēto darbību ievērošanu. Gadījumā, ja sociālā vai uz darbību attiecīgā daļa netiek ievērota, ir jāpiemēro līguma laušanas klauzulas.

4. **Priekšlikumi, kuru mērķis ir uzlabot un noskaidrot sabiedrisko/privāto partnerattiecību un koncesiju tiesības**

4.1 Lai izveidotu saskaņotu sistēmu Eiropas līmenī, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata par vēlamu pievienot līgumu attīstībai vienu vai vairākus interpretējošus ziņojumus, kuri sekotu šīs parādības atšķirībām un sarežģītībai dažādos laikos, nevis nekavējoties ķertos pie kādas direktīvas, kas drīz vien varētu izrādīties nepiemērota.

4.2 No otras puses Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja aicina Komisiju aplūkot sabiedrisko/privāto partnerattiecību tēmu vispārīgā veidā un, savu ziņojumu ietvaros, (pēc visu dalībvalstu aptaujāšanas) sastādīt kritēriju sarakstu, ko sabiedriskās varas institūcijas varētu ņemt vērā sociālajos un vides aspektos. Tādējādi sabiedriskās varas institūcijas, varētu izstrādāt līgumu izpildes noteikumus, papildinot ar šiem kritērijiem pastāvošo likumdošanu.

4.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka:

- sabiedriskās/privātās partnerattiecības ir elastīgs un dinamisks ekonomisks instruments, kas var kalpot dažādu ekonomisku, sociālu un ekoloģisku mērķu, tādu kā ilgtermiņa attīstība un sociālā integrācija, katalizēšanai.
- sabiedriskās/privātās partnerattiecības ļauj uzlabot savstarpējo attiecību kultūru starp sabiedriskajiem un privātajiem partneriem.

4.4 Direktīva 2004/18 regulē vairākus svarīgus jautājumus, attiecībā uz sabiedrisko līgumu slēgšanas pielāgošanu sabiedriskajām/privātajām partnerattiecībām un koncesijām, ņemot vērā: kritērijus, kompetitīvo dialogu un piedāvājumu konfidencialitāti. Būtu lietderīgi precizēt sekojošos punktus:

4.4.1 Koncesiju atklātās pieejas saglabāšana

4.4.1.1 Atklāta rakstura pieceja direktīvas 2004/18 redakcijā būtu jā saglabā, jo vairāk tāpēc, ka ne visas dalībvalstis lieto koncesiju procedūras.



#### 4.4.2 Dot saskaņotu juridisku koncesiju un sabiedrisko/privāto partnerattiecību definīciju Eiropā

4.4.2.1 Ir nepieciešams uzsākt šo abu līgumu definīcijas unificēšanu dalībvalstīs. Šis augšminētais Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšlikums (skatīt 3.1.1.6. punktu) ļautu apstiprināt to nozīmīgo vietu, kāda šiem līgumiem ir starp tirgus jēdzienu un sabiedriskās administrācijas jēdzienu.

#### 4.4.3 Jaunievedumu ievērošana

4.4.3.1 Kopienas noteikumu kopums attiecībā uz darba koncesijām neuzliek par pienākumu līgumslēdzējam precizēt savu viedokli sabiedrisko darbu koncesijā vai viņš piekrīt jaunajiem variantiem.

4.4.3.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata par vēlamu, lai tiktu pieņemti visu veidu varianti, kad vien ir konsultācijas par šo kontaktu veidu, lai sekmētu jaunievedumu ieviešanu.

4.4.3.3 Patiešām, uz pārrunām izsauktā koncesijas kandidāta atbildes var būt visai oriģinālas, un tās var saturēt svarīgus un būtiskus jaunievedumus visos tehniskajos, finansiālajos vai komerciālajos aspektos un kas var tikt lietoti skarto patērētāju un darba ņēmēju dzīves un darba noteikumu sociāliem un ekonomiskiem uzlabojumiem.

4.4.3.4 Šī kandidātu pamudināšana uz dārgas intelektuālas investīcijas piešķiršanu konsultācijas laikā ļautu ieviest šādus jauninājumus, un tā atbilstu Lisabonas stratēģijas garam. Patiešām, vajadzētu izvairīties no tā, ka šī kandidāta oriģinālo pasākumu intelektuālais īpašums tiktu nodots citu konkurentu rīcībā. Tas tiek nodrošināts ar jaunā procesa, tā sauktā "konkurētspējas dialoga", īstenošanu dalībvalstu nacionālajās tiesībās.

#### 4.4.4 Apspriešanas procedūra

4.4.4.1 Koncesijas līguma piedāvājumam jāpakļaujas pakalpojuma mērķim, kas jānosaka līgumslēdzējam, bet tam jābūt maksimālai brīvībai izvēlēties veidu, kā sasniegt šo mērķi: ar darba koncepciju, darbu fāzēšanu, tehnisko risku uzņemšanos, utt. Pēc viena vai vairāku kandidātu priekšlikumu iesniegšanas, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vēlētos redzēt izveidotu dialogu starp līgumslēdzēju un potenciālajiem koncesionāriem, ar mērķi izstrādāt koncesijas vai sabiedrisko/privāto partnerattiecību līguma galīgos noteikumus, atkarībā no sabiedriskās varas institūcijas vajadzībām piedāvātās izvēles. Vecajā direktīvā 94/37 bija noteikti izņēmumi apspriešanas procedūras ietvaros. Turpmāk konkurences dialogs ir pieņemis apspriešanas principus, tā sauktajiem kompleksajiem līgumiem.

#### 4.4.4.2 Konkurences pieņemtā dialoga procedūra līdz ar to būtu jābūt:

— skaidri noteikts, ka gadījumi, kad šī procedūra var tikt atklāta (grūtības novērtēt privātā sektora atbildes, vai vajadzību tiešo raksturu vai finansiālo nodrošinājumu) ir jāsaprot ļoti plašā un liberālā nozīmē;

— apstiprinājums, ka katrs uzņēmums var iesniegt personisku priekšlikumu, un katra konkurenta intelektuālais īpašums tiek aizsargāts.

4.4.4.3 Visbeidzot jāatgādina, ka, noslēdzot līgumu starp līgumslēdzēju un līguma koncesionāru, obligāti ir jāfiksē katras puses atbildība, sekojot likumu paraugam, kāds ir spēkā katrā attiecīgajā valstī.

#### 4.4.5 Kopuma principu apliecināšana

4.4.5.1 Koncesijām un sabiedriskajām/privātajām partnerattiecībām pielāgotajās juridiskās sistēmās nozīmīgumam ir jākonkretizējas galvenokārt principu pieņemšanā attiecībā uz koncesijas vai sabiedrisko/privāto partnerattiecību līgumu izpildi.

4.4.5.2 Iespēja noslēgt partnerattiecību līgumus pašos pamatos ir atkarīga no iespējas sasniegt kontraktuālo līdzsvaru un tā ievērošanu ilgākā laika posmā.

4.4.5.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja rekomendē, lai Komisijas interpretējošais ziņojums sekmētu līdzsvarotu risku sadali starp līgumslēdzēju un koncesionāru, atļaujot katrai valstij noteikt līdzekļus, kas var laika gaitā attīstīties. Lai sasniegtu šo mērķi, šādā ziņojumā būtu jāapskata vairākas idejas:

— koncesijas infrastruktūras vai sabiedrisko/privāto partnerattiecību riski ir jāidentificē, jānosaka to daudzums un skaidri jānosaka, kurai no pusēm labāk būtu tos uzņemt;

— ir jānodrošina, lai ārkārtas riska gadījumā: neparedzēts notikums, kas palielina līguma izmaksas (negaidītas sabiedrisko ierobežojumu izmaiņas, neparedzēti tehniski noteikumi darbu veikšanā, īslaicīgas izmaiņas patērētāju uzvedībā utt.) koncesijas devējs un koncesijas ņēmējs iepriekš līgumiski vienotos par riska dalīšanu.

— koncesijas ņēmējam ir jāveic atbilstoša atlīdzināšana, ja viņš neievēro līguma noteikumus

— par finansēšanu atbildīgajam koncesijas ņēmējam pie jebkura privāttiesību līguma noslēgšanas vajadzētu spēt iziet no tā, ka neskatoties uz tiesiskiem un nodokļu grozījumiem likumdevēja līmenī, nenotiks ieviešanas spēkā esošos līgumos;



— ir jāparedz tūlītēja zaudējumu atlīdzināšana par labu līguma parakstītājam, tiklīdz jaunu līgumslēdzēja prasību dēļ rodas izmaiņas līgumā, tādējādi mainot līguma sākotnējos noteikumus;

— koncesionāram jānodrošina nepieciešamais elastīgums, lai viņš varētu uzņemt misiju, ko viņam deleģējis līgu

4.4.5.4 Koncesiju sistēmas kā efektīvas sadarbības formas starp privāto vadību un finansējumu un valsts investīcijām vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumu sniegšanā ieviešana pareizas funkcionēšanas nodrošināšanai prasa attiecīgu juridisko un grāmatvedības ietvaru, kas varētu tikt pielāgots koncesiju principa īpašajai struktūrai. No grāmatvedības viedokļa ir jāspēj uz visu koncesijas ilgumu sadalīt lielos ieguldījumus un izmaksas, kas pirmajos gados jāsedz privātajam uzņēmumam, lai izveidotu infrastruktūru un uzsāktu pakalpojuma sniegšanu. Grāmatvedības harmonizācijas Kopienas līmenī projekts, kā tas tiek prezentēts šobrīd, padara koncesijas procesu neiespējamu. Spānijas pieredze, kas ir ļoti laba attiecībā uz nesējām koncesijām piemēroto pieeju, varētu kalpot par piemēru, ja iet runa par valsts un privātā sektora sadarbības formām būvniecības projektiem un/vai pakalpojumu sniegšanu ES ietvaros.

## 5. Noskaidrot konkurences likumu starp sabiedriskajām vai parasabiedriskajām vienībām un privātajām vienībām

5.1 Jauktās sabiedrības bieži vien ir tiešās koncesiju vai speciālu vai ekskluzīvu tiesību saņēmējas, un tā var paplašināt noteiktos gadījumos to aktivitātes lauku ārpus radīšanas zonas, vienkārši mainot statūtus. Šajā gadījumā tām būtu jābūt pienākumam veikt dalītu grāmatvedību, lai varētu tikt pārbaudīts, ka tās neveic šķērssubvencijas, kas sabojātu konkurenci.

5.2 *Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja rekomendē noskaidrot noteikumus sekojošā veidā*

5.2.1 Pirms veidot jauktu vienību, pilnvarotajam jāņem vērā tirgus konkurences iespējas un jāizlemj, kura no tām ir vispiemērotākais risinājums.

5.2.2 Rūpējoties par caurspīdīgumu un efektivitāti, jaukto vienību veidošanas procedūras ir jāizziņo pirms aicinājuma iesniegt piedāvājumus, un skaidri jāpaskaidro privātajiem konkurentiem, ka viņiem ir iespējams piedalīties parasabiedrisko apvienību veidošanā. Nododot jaunu pakalpojumu vietējai jauktajai vienībai, sabiedriskajai varai ir jānodrošina, ka:

— šīm vienībām, tiklīdz tās pārsniedz savu kompetences jomu, būtu jābūt pienākumam veikt dalītu grāmatvedību, lai varētu tikt pārbaudīts, ka tās neveic šķērssubvencionēšanu, kas sabojā konkurenci;

— Kopienas tiesības tiek ievērotas, ieskaitot tās, kas saistītas ar valsts palīdzību;

— ir jāraugās uz taisnīgu konkurences noteikumu ievērošanu attiecībā uz privāto sektoru (jaukta uzņēmuma fiskalitate un darbības izmaksas).

## 6. Secinājumi

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, pašreiz daudzās valstīs parādās specifiskas sabiedrisko/privāto partnerattiecību tiesības un, ka izmantojot pašreizējo pieredzi, būtu vēlams:

— vairāku gadu garumā ļaut attīstīties dažādām sabiedrisko/privāto partnerattiecību formām;

— panākt dalībvalstīs sistemātisku komunikāciju par dažādiem sabiedrisko/privāto partnerattiecību veidiem un sastaptajām grūtībām (priekšrocības un trūkumi salīdzinot ar tradicionālajām formām);

— ar valstu, Komisijas un civilās sabiedrības pārstāvjiem, tai skaitā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, veikt sabiedrisko/privāto partnerattiecību attīstības novērošanu (lai novērtētu dažādu kritēriju pieredzes, kā piemēram izmaksas, pieeja pakalpojumiem, konkurētspēja un vide.);

— uzsvērt, ka sabiedriskajās/privātajās partnerattiecībās un koncesijās tiek piemēroti Eiropas publikācijas sliekšņi (darbi, pakalpojumi); zem šiem sliekšņiem katra valsts piemēros savus personiskos noteikumus, lai izvairītos no nelietderīgas administratīvas nastas;

— līdz 2007. gadam publicēt interpretējošu, skaidrojošu ziņojumu par:

— koncesiju un sabiedrisko/privāto partnerattiecību definīciju,

— jaukto vai parasabiedrisko vienību konkurences pozīciju

— konkurences dialogu un reklāmas procedūru,

— “sponsora”, kurš sekmē jauninājumu ieviešanu, nosacījumus;

— valsts pabalstu piešķiršanas iespējas jauktajām vai parasabiedriskajām vienībām.

Brisele, 2004. gada 27. oktobris

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “priekšlikumu Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 92/12/EEC par vispārējiem pasākumiem attiecībā uz izstrādājumiem, kas apliekami ar akcīzes nodokli, un šādu izstrādājumu turēšanu, pārvietošanu un monitoringu”**

(COM(2004) 227 galīgā red. — (CNS)2004/0072)

(2005/C 120/19)

2004. gada 24. maijā Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu par: “priekšlikumu Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 92/12/EEC par vispārējiem pasākumiem attiecībā uz izstrādājumiem, kas apliekami ar akcīzes nodokli, un šādu izstrādājumu turēšanu, pārvietošanu un monitoringu”.

Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas darba grupa, kas bija atbildīga par šī Komitejas darba sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 7. oktobrī. Ziņojuma sniedzējs bija **Wilkinson kungs**.

Savā 412. plenārajā sesijā (2004. gada 27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošo atzinumu ar 84 balsīm par un 11 balsīm pret, 5 atturoties.

## 1. Ievads

1.1 Pirms sāka darboties iekšējais tirgus, sistēmas un vietējie nodokļi, kādus piemēroja ar akcīzes nodokli apliekamajām precēm, bija ļoti atšķirīgi, kas izrietēja no vēsturiskajām un kultūras atšķirībām dalībvalstu starpā. Direktīva 92/12/EEC apstiprināja vispārējo pasākumu attiecībā uz izstrādājumiem, kas apliekami ar akcīzes nodokli,<sup>(1)</sup> un šādu izstrādājumu turēšanu, pārvietošanu un monitoringu<sup>(2)</sup> saskaņošanu.

1.2 Šīs direktīvas 27. pants prasīja, lai Padome līdz 1997. gada 1. janvārim vēlreiz pārbaudītu 7., 8., 9. un 10. panta noteikumus un pieņemtu jebkādus nepieciešamos grozījumus<sup>(3)</sup>. Izrādījās, ka termiņš — 1997. gada 1. janvāris — bija pārlietu agrs, lai sniegtu pamatotu spriedumu par grūtībām, kādas pieredzētas un joprojām tiek pieredzētas, piemērojot šos pantus.

1.3 Kopš direktīva stājusies spēkā, interese par šo ar akcīzes nodokli apliekamo izstrādājumu pārvietošanu, par kuriem nodoklis ir jau nomaksāts, ko nosaka Direktīvas 7. — 10. pants, ir ievērojami pieaugusi. Tas noveda — pēc tirgotāju

<sup>(1)</sup> Šīs preces ir tabakas, minerāleļļu un alkoholisko dzērienu izstrādājumi.

<sup>(2)</sup> Parasti ar akcīzes nodokli apliekamie izstrādājumi, ko pārvieto ES teritorijā, tiek pārvietoti saskaņā ar “nodokļa atlikšanu” “nodokļu noliktavu” starpā dalībvalstīs, pamatojoties uz nolīgto dokumentāciju. Akcīzes nodoklis tiek maksāts tajās dalībvalstīs, kurās izstrādājumi noteiktajā laikā tiek laisti pārdošanā.

<sup>(3)</sup> Ar akcīzes nodokli apliekamās preces, kas jau laistas pārdošanā kādā dalībvalstī un tādējādi par kurām nomaksāts akcīzes nodoklis šajā dalībvalstī, arī var pārvietot ES teritorijā. Šāda veida pārvietošanu regulē 7. — 10. panta noteikumi.

pieprasījuma — pie tā, ka dažās dalībvalstīs ieviesa dažas vienkāršotas procedūras. Arī šajā ziņā saņemtas daudzas sūdzības no sabiedrības — par veidu, kādā attiecīgos pantus piemēro.

1.4 Komisija uzskata, ka tagad ir pietiekami daudz izpratnes par šīm problēmām, kas pastāv dažādās konkrētās pārvietošanas kategorijās<sup>(4)</sup>, lai ierosinātu nepieciešamos grozījumus.

## 2. Vispārēji komentāri

2.1 Vienotā tirgus darbība attiecībā uz precēm, kas apliekamas ar akcīzes nodokli, savās detaļās bijusi sarežģīta, ar izrietošu nenoteiktību par to, kā dažos gadījumos regulas piemērot, un attiecīgajās nozarēs uzlikusi ievērojamus administratīvus apgrūtinājumus. Komisijas priekšlikumi attiecas uz komerciāliem darījumiem, pārdošanu privātpersonām un attālināto tirdzniecību, un priekšlikumu mērķis ir izskaidrot, vienkāršot un saskaņot esošos noteikumus attiecībā uz tādu izstrādājumu pārvietošanu ES iekšienē, par kuriem kādā dalībvalstī akcīzes nodoklis jau ir nomaksāts, un liberalizēt šādu pārvietošanu tā, lai ES patērētāji varētu gūt lielāku labumu no iekšējā tirgus. Komiteja apsveic abus šos mērķus.

2.2 Dalībvalstu akcīzes nodokļu ieņēmumu vērtības dēļ<sup>(5)</sup> un to atšķirību dēļ, kādā veidā dalībvalstis noteikumus ievieš, Komisijai ir bijušas grūtības saskaņot grozījumus ar dalībvalstīm. Jāatzīmē, ka 10 “jaunās” dalībvalstis netika iesaistītas to

<sup>(4)</sup> Kategorijas ir izstrādājumi, ko pārvieto starp dalībvalstīm komerciālos nolūkos (kas nav “attālinātā tirdzniecība”), kas definēti kā visi nolūki, kuri nav privātpersonu personisks lietojums, izstrādājumi, ko privātpersonas iegādājas tieši savam lietojumam, un attālinātā tirdzniecība.

<sup>(5)</sup> ES dalībvalstu IKP kopējā vērtība 2001. gadā (15 dalībvalstis) pārsniedza 8,8 biljonus eiro, un vidējie ES akcīzes ieņēmumi procentuālā izteiksmē salīdzinājumā ar IKP bija 2,72 %.

jautājumu apspriešanā ar Komisiju, kas noveda pie priekšlikumu izstrādes. Komiteja atzīst dalībvalstu vajadzību izmantot akcīzes nodokli kā daļu no savu ieņēmumu palielināšanas, taču apšaubā, vai šie priekšlikumi mainīs patērētāju ieradumus tādā mērā, ka tas būtiski ietekmēs vispārējos ieņēmumus.

2.3 Attiecībā uz precēm, kas apliekamas ar akcīzes nodokli, patērētāju cenas bieži lielā mērā ietekmē piemērotie nodokļu tarifi. Tas it īpaši attiecas uz saražotajiem tabakas izstrādājumiem un alkoholiskajiem dzērieniem<sup>(1)</sup>. Kopš vienotā tirgus darbības uzsākšanas notikusi zināma atšķirību mazināšana dalībvalstu piemērotajos akcīzes nodokļu tarifos; taču, ja vien piemērotie tarifi nav pakļauti vismaz nozīmīgam harmonizācijas pasākumam, joprojām pastāvēs motīvs meklēt izdevīgākus darījumus šajā jomā, tāpat kā šajā jomā turpinās pastāvēt organizētās noziedzības darbība.

2.4 ES pilsoņi vēlas gūt labumu no vienotā tirgus visos veidos, un tiesības iegādāties jebkādus izstrādājumus, kur vien viņi vēlas ES par vietējām cenām, ir svarīga priekšrocība. Liegt pilsoņiem šādas tiesības nerosina viņus skatīt ES pozitīvā gaismā.

2.5 Kā Komisija norāda, pārvietošanas veids, kad par precī nodoklis jau nomaksāts, ko nosaka attiecīgie panti, galvenokārt attiecas uz privātpersonām vai mazajiem tirgotājiem, kuriem nav pietiekamu finansiālo līdzekļu vai komerciālas infrastruktūras. Ir būtiski, lai visi pasākumi, par kuriem notikusi vienošanās, būtu skaidri, vienkārši izprotami un, cik vien tas iespējams, vienkārši piemērojami. Šiem pasākumiem jābūt arī reāliem un piemērojamiem.

2.6 Īstā iekšējā tirgū jāliberalizē arī noteikumi attiecībā uz tabakas precēm. Tomēr Komiteja atzīst, ka, pieņemot lēmumu par to, kuras preces ietvert grozītajā direktīvā, dalībvalstīm būs pilnībā jāapsver visa veida saistības, kas varētu novest pie tā, ka dalībvalstis dažus izstrādājumus izslēdz.

2.7 Komiteja atzīmē arī to, ka minerāleļļas reti kad tiek pārvietotas citādi, kā vien komerciālā nolūkā. Tādēļ ir skaidrs, ka priekšlikumi tā, kā tie formulēti, galvenokārt ietekmēs alkoholisko dzērienu pārvietošanu.

(1) Attiecībā uz saražotajiem tabakas izstrādājumiem veikala cenas dalībvalstī ar visaugstākajiem nodokļiem ir aptuveni 3,7 reizes lielākas nekā dalībvalstī ar viszemākajiem nodokļiem. Alkoholiskajiem dzērieniem piemērotie akcīzes nodokļa tarifi dalībvalstu ar visaugstākajiem un viszemākajiem nodokļiem starpā atšķiras 15,9 reizes attiecībā uz alu un "starpprodukciju" un 9,2 reizes attiecībā uz spirtotajiem dzērieniem. Nav iespējams sniegt šādu salīdzinājumu attiecībā uz vīna izstrādājumiem, jo 12 dalībvalstīs no 25 dalībvalstīm vīns vispār netiek aplūkots ar nodokli, un vēl 2 dalībvalstīs tiek piemērots minimālais nodoklis 2 eirocentu apmērā uz vienu pudeli.

2.8 Komiteja lielā mērā priecājas par faktu, ka daudzi priekšlikumi ir balstīti uz šajos jautājumos iesaistīto uzņēmējdarbības organizāciju padomiem un lūgumiem un ka tajos ņemta vērā šo priekšlikumu ietekme uz mazākiem uzņēmumiem.

### 3. Specifiski komentāri

3.1 **7. pants.** Tas būtiski attiecas uz to, kuram jāmaksā akcīzes nodokļi dažādos apstākļos, saskaņā ar dažādām administratīvajām formalitātēm, pārdošanu pasažieriem, kuri ceļo ES ietvaros ar kuģi vai lidmašīnu, un veidu, kādā jāaņem ar zaudējumiem, kādus rada preces, par kurām nodoklis ir nomaksāts, un kādi rodas ceļojumos ES ietvaros.

3.1.1 Komiteja apsveic Komisijas priekšlikumu nodrošinātos skaidrojumus un saskaņojumu. Komisija priecājas arī par atzinumu, ka nepieciešams samazināt milzīgo administratīvā darba apjomu, kāds vajadzīgs, lai pilnībā ievērotu esošos noteikumus. Komiteja atbalsta Komisijas aicinājumu dalībvalstīm pieļaut vienkāršotas procedūras, kādas jāievieš ar vienkāršu divpusēju administratīvo nolīgumu starpniecību dalībvalstu starpā.

3.2 **8. pants.** Šis pants attiecas uz izstrādājumiem, ko iegādājas privātpersonas savam lietojumam. Galvenais šajā jautājumā ir nepieciešamība attiecīgās preces konkrētajai personai pārvietot personīgi.

3.2.1 Komiteja apsveic Komisijas priekšlikumu liberalizēt sistēmu, ko šobrīd piemēro attālinātajiem pirkumiem, kādus veic privātpersonas, lai personai vairs nevajadzētu iegādāties preces transportēt personīgi.

3.2.2 Komiteja saprot, ka jaunais priekšlikums par to, ka privātpersonai būs personīgi jāorganizē tas, kā nogādāt preces citā dalībvalstī (un šo organizēšanas darbu nevar veikt pārdevējs) atbilst pašreizējiem vispārējiem noteikumiem attiecībā uz PVN, kādus piemēro attālinātajiem pirkumiem. Tomēr grūti saprast, kā to varētu ieviest. Piemēram, iespējams, ka pārdevēji varētu ieteikt vietējo pārstāvi, kurš organizētu transportu, tādējādi ievērojot tiesisko nepieciešamību neorganizēt šādu darbību pašiem; taču gala rezultāts būtu tāds pats. Jānosaka skaidri un nepārprotami, ka šāda veida padoms saskaņā ar grozīto direktīvu nebūs pretrunā ar noteikumiem.

3.3 Komiteja apsveic priekšlikumu atcelt "indikatīvos limitus" <sup>(1)</sup> kā iespējamu apliecinājumu tam, vai preces paredzētas privātam vai komerciālam lietojumam. Sabiedrība galvenokārt uztver šos skaitļus kā kvantitatīvos limitus, un dažās dalībvalstīs pārlietu bieži šie limiti tiek ļoti brīvi skaidroti. Komiteja atzīst, ka šo limitu atcelšana apgrūtinās cīņu ar kontrabandas darbību, taču limiti nekad nav bijuši paredzēti kā kaut kas vairāk par vienu norādi attiecībā uz to, vai pārvietošana ir drīzāk komerciāla rakstura, nevis domāta individuālam lietojumam; šie limiti paši par sevi arī nav pietiekams pierādījums juridiskā ziņā.

3.3.1 Taču Komiteja ierosina, ka nebūt nebūs nevietā piemērot kāda veida kvantitatīvus ierobežojumus attiecībā uz attālinātajiem pirkumiem (t.i., kad pašas konkrētās privātpersonas preces nepārvieto).

Briselē, 2004. gada 4. novembris

3.4 **9. pants.** Priekšlikumi attiecībā uz minerāleļļu pārvietošanu personiskām vajadzībām, visticamāk neradīs nekādas nopietnas problēmas.

3.5 **10. pants.** Komiteja apsveic ierosināto skaidrojumu par to, kur ir jānomaksā akcīzes nodoklis.

#### 4. Rezumējums

4.1 Komiteja apsveic Komisijas izvirzītos priekšlikumus šajā sarežģītajā un jutīgajā jomā.

4.2 Priekšlikumi ir reāli, skaidrojumi un vienkāršojumi ir visnotaļ atbalstāmi, saskaņošana ir nepieciešama, un liberalizāciju ļoti atbalstīs ES pilsoņi, jo vienotā tirgus priekšrocības tādējādi tiks pastiprinātas.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anna-Marie SIGMUND

---

<sup>(1)</sup> Indikatīvie limiti šobrīd ir 800 cigaretes, 10 litri spirtoto dzērienu, 90 litri vīna un 110 litri alus

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Priekšlikumu Padomes direktīvai, kas izdara izmaiņas direktīvā 77/388/EC sakarā ar Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Slovākijas iestāšanos”**

(COM(2004) 295 galīgā red.)

(2005/C 120/20)

2004. gada 30. jūnijā Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par “Priekšlikumu Padomes direktīvai, kas izdara izmaiņas direktīvā 77/388/EC sakarā ar Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Slovākijas iestāšanos”

Ņemot vērā darba steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 412. plenārajā sesijā, kas notika 27.-28. oktobrī, nolēma nozīmēt **Pezzini** kungu par galveno ziņojuma sniedzēju un apstiprināja sekojošo atzinumu ar 121 balsi par un 3 balsīm atturoties

## 1. Ievads un fona informācija

1.1 1998. gada 11. un 12. decembra Vīnes Eiropas Padomē kā “Vīnes stratēģijas Eiropai” sastāvdaļu ieteica atļaut dalībvalstīm, kuras to vēlētos, eksperimentālā kārtā piemērot samazinātu PVN likmi darbietilpīgiem pakalpojumiem, lai pārbaudītu šīs samazināšanas ietekmi uz darbavietu radīšanu un nelegālās ekonomikas ierobežošanu<sup>(1)</sup>.

1.2 Sekojot šim ieteikumam, 1999. gada 22. oktobrī Padome pieņēma *ad hoc* direktīvu (1999/85/EC), kuras darbības periods tika noteikts no 2000. līdz 2003. gadam (4 gadi). Šo iespēju izmantoja deviņas dalībvalstis — Beļģija, Grieķija, Spānija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle un Apvienotā Karaliste.

1.3 Kā atbildi uz ziņojumiem, kas novērtēja šī pasākuma iespaidu, Komisija ir iesniegusi direktīvas projektu samazinātu PVN likmju vienkāršošanai un racionalizēšanai<sup>(2)</sup>. Lielās viedokļu dažādības dēļ Padome vēl nav varējusi pieņemt direktīvu. Diemžēl šajā jomā pieņemšanai joprojām nepieciešams vienbalsīgs lēmums.

1.4 Tā rezultātā, kā arī, ņemot vērā juridisku neskaidrību risku dalībvalstīs, kas pielieto samazināto PVN likmi, Komisija pēc vienošanās ar Padomi ir ierosinājusi pagarināt direktīvas 1999/85/EC darbības periodu līdz 2005. gada 31. decembrim.

## 2. Vispārējie komentāri

2.1 EESK jau vairākkārt ir atbalstījusi principu par samazinātu PVN likmju piemērošanu darbietilpīgiem pakalpojumiem<sup>(3)</sup>.

2.2 Tās atzinumos EESK ir paudusi pozitīvu viedokli par šo pasākumu iespaidu uz darba vietu radīšanu un nedeklarēta darba ierobežošanu.

2.3 EESK ir arī izteikusi daudzus priekšlikumus par PVN samazinājuma paplašināšanu uz citiem sektoriem, tādiem kā sabiedriskā ēdināšana vai vēsturisku un reliģisku ēku, ka arī ēku — kultūras un arhitektūras pieminekļu — restaurācija.

2.4 Tāpēc EESK atbalsta pieeju dot iespēju tam dalībvalstīm, kas to vēlas, piemērot samazināto PVN likmi darbietilpīgiem pakalpojumiem direktīvas 1999/85/EC ietvaros līdz 2005. gada 31. decembrim.

2.5 Tomēr EESK nožēlo, ka Padome nav spējusi vienoties par Komisijas priekšlikumu direktīvai, kas vienkāršotu un racionalizētu šo sistēmu.

2.6 EESK ir vairākkārt paudusi pārliecību, ka prasība pēc vienprātības daudzos ar nodokļiem saistītos jautājumos ir patiešs šķērslis Savienības progresam.

Briselē, 2004. gada 3. novebris

*Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> Bezdarba līmenis ES tajā laikā bija tuvu 10 %. Luksemburgas ārkārtas Eiropadomes (1997. g.) uzmanības centrā bija bezdarbs. Aviņonas Eiropas Akadēmijas veiktais pētījums parādīja, ka Eiropā netiek deklarēti līdz 28 % darba. Skat. arī EESK atzinumu par nedeklarētu darbu (GU C 101, 12.04.1999, 30. lpp).

<sup>(2)</sup> COM(2003) 397 galīgā red. 2003. gada 23. jūlijā

<sup>(3)</sup> OV C 209, 22.07.1999  
OV C 32, 05.02.2004



**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par enerģijas gala lietojuma lietderību un pakalpojumiem enerģijas jomā”**

COM(2003) 739 galīgā red. — 2003/0300 (COD)

(2005/C 120/21)

2004. gada 23. janvārī Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu par: “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par enerģijas gala lietojuma lietderību un pakalpojumiem enerģijas jomā”.

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu par šo jautājumu, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 5. novembrī. Ziņojuma sniedzēja bija **Sirkeinen kundze**.

Savā 142. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (28. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošo atzinumu ar 117 balsīm par, 10 pret un 14 atturoties.

**1. Pamatojums**

1.1 ES enerģijas politika pēdējo gadu laikā ievērojusi trīs galvenās līnijas:

— efektīvu atklātu elektrības un gāzes tirgu radīšana;

— enerģijas apgādes drošības nodrošināšana un

— stingru mērķu realizēšana attiecībā uz vides aizsardzību un jo īpaši klimata izmaiņu apkarošanu.

Pamata likumdošana, kas pieņemta šajās jomās, sevī ietver pārskatītās elektrības un gāzes tirgus direktīvas, kas atvērs tirgus ne-sadzīves lietotājiem 2004. gada vidū un visiem patērētājiem — 2007. gadā. Zaļā grāmata par elektrības apgādes drošību tika publicēta 2001. gadā, izceļot pieprasījuma puses pārvaldību kā vienu galveno darbību gan apgādes drošības, gan klimata izmaiņu apkarošanas jomā.

1.2 Droša enerģijas apgāde par saprātīgām cenām ir svarīgs Eiropas pilsoņu ekonomiskās izaugsmes un labklājības priekšnoteikums. Tādēļ EESK savos atzinumos ir atbalstījusi Komisijas uzdevumus un pieeju.

1.3 Priekšlikumu attiecībā uz direktīvu par galalietojuma lietderību un pakalpojumiem enerģijas jomā Komisija iesniedza kā daļu no priekšlikumu paketes, kas attiecas uz enerģijas infrastruktūru un apgādes drošību. Komisija norāda, ka šajā sakarā nevar atstāt novārtā jautājumu par piedāvājuma-pieprasījuma līdzsvaru. Palielināta tīklu sprieguma pamata cēlonis ir pieprasījuma pieaugums, ko daļēji iespējams neitralizēt ar pieprasījuma puses pārvaldību.

1.4 Enerģijas galalietojuma lietderība vai enerģijas taupīšana no laika gala atzīta kā spēcīgs enerģijas tirgus elements. Mazāks enerģijas patēriņš taupa naudu un sniedz tiešu ieguldījumu kā apgādes drošībā, bieži samazinot siltumnīcas gāzu izdalīšanos, jo tiek samazināta nepieciešamība pēc enerģijas ģenerēšanas, tā arī investīcijās jaunā ražošanā, pārvadē un sadalē.

1.5 Labākai enerģijas lietderībai ir liels potenciāls. Paziņojumā izdarīta atsauce uz pētījumiem, kuros vidējie rādītāji liecina par to, ka galīgo enerģijas patēriņu ES varētu samazināt vismaz par 20 %, nemazinot komfortu un bez papildu izmaksām. Elektrības lietojuma lietderības potenciāls vispār ir zemāks par šo kopējo skaitli, savukārt citu veidu enerģijai — augstāks.

1.6 Paziņojumā, kas pievienots enerģijas paketei, Komisija nosaka, ka par turpmāko elektrības pieprasījuma pieaugumu rūpēsies pieprasījuma puses pārvaldība. Tomēr dažas jaunas investīcijas, tomēr ir nepieciešamas, lai atjaunotu iekārtas, kas sasniegušas sava darbības beigas. Attiecībā uz lielu daļu no tā Komisija paredz, ka tas pieņems atjaunojamo resursu un plaši izplatītu maza mēroga apvienotu siltuma un enerģijas ražošanas formu.

1.6.1 Komiteja nevar piekrist šim nākamo virzienu un vajadzību raksturojumam enerģijas sektorā. Paziņojumā par investīcijām infrastruktūrā sagaidāma daudz skaidrāka un reālāka informācija par nākamajām virzieniem un potenciālu. Jo īpaši tad, kad pieejama daudz labāka informācija un scenāriji, arī daudzuma ziņā, ieskaitot materiālu, ko izstrādājusi pati Komisija. Nevienam netiek pakalpot, izvairoties no skaidras un reālas — lai arī daudziem tā liktos nepopulāra — pamata informācijas.

1.6.2 Ļoti virspusējs aprēķins var sniegt priekšstatu par problēmas milzīgajiem apmēriem un iespējām šo problēmu risināt. Šobrīd elektrības pieprasījums ES pieaug ar ātrumu 1 — 2 % gadā. ES mērķis attiecībā uz elektrības ražošanas palielināšanu, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus, nozīmē ikgadēju pieaugumu, kas mazāks par 1 %. Attiecībā uz enerģijas efektivitāti izvirzītais mērķis samazinās enerģijas efektivitāti par 1 %. Tādēļ atjaunojamie resursi un efektivitāte varētu kompensēt pieprasījuma pieaugumu un turklāt iespējami aizvietot esošo jaudu daudz mazāk kā par 1 % gadā. Spēkstacijas darbojas 30 — 50 gadus, kas teorētiski nozīmē to, ka aizvietošanai jānotiek ar vidējo ikgadējo tempu 43 % apmērā. Starptautiskā Enerģijas aģentūra (SEA) uzsver jaunu spēkstaciju nepieciešamību ES ar lielāku jaudu kā 200 000 MW nākamo 20 gadu laikā.

## 2. Komisijas priekšlikums

2.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir nodrošināt to, ka katru gadu vēl 1 % no iepriekš katrā dalībvalstī izmantotās enerģijas tiktu ietaupīts, palielinot enerģijas lietojuma lietderību. 1 % ietaupītas enerģijas ir aprēķināts no vidējā ikgadējā enerģijas lietojuma beidzamo piecu gadu laikā attiecīgajā dalībvalstī. Tas novedīs līdz pat aptuveni 6 % enerģijas ietaupījuma 2012. gadā. Dalībvalstu pienākums būs ziņot un pārbaudīt saskaņā ar direktīvas noteikumiem, vai šis enerģijas daudzums katru gadu ir ietaupīts laikā līdz pat 2012. gadam. Enerģijas lietojums dalībvalstī joprojām var pieaugt, taču lēnākā tempā nekā bez šādiem pasākumiem.

2.2 Direktīvas projekts veicina enerģijas lietderības pasākumus, un tās mērķis ir enerģijas pakalpojumu, tādu kā apgaismojums, apkure, karstais ūdens, ventilācija un. tml. tirgus sekmēšana. Dalībvalstu pienākums būs respektēt abus enerģijas taupīšanas mērķus un nodrošināt to, lai enerģijas piegādātāji piedāvātu enerģijas pakalpojumus laikā no 2006. gada līdz 2012. gadam.

2.3 Galvenais enerģijas gala lietojuma ietaupījumu mērķis — 1 % gadā — nozīmē 1 % no vidējā enerģijas daudzuma, kas tiek izplatīts vai pārdots gala lietotājiem iepriekšējo piecu gadu laikā. Šie ietaupījumi būs jāreģistrē no sekojošiem sektoriem: mājsaimniecības, lauksaimniecība, komerciālais un sabiedriskais sektors, transports un rūpniecība. Gaisa un jūras transports ir izslēgts mērījumu sistēmas iemeslu dēļ. Izslēgtas ir arī intensīvā enerģijas patēriņa nozares, kas jau ietvertas emisiju tirdzniecības direktīvā un IPPC direktīvā. Vērā tiks ņemta visu veidu enerģija, sākot no elektrības un dabas gāzes līdz pat rajona apkures un dzesēšanas sistēmām, šķidrā kurināmā, akmeņogļu un brūnoglū apkurei, mežsaimniecības un lauksaimniecības enerģijas produktiem un transporta degvielām.

2.4 Sektora mērķis ir izvirzīts dalībvalstu sabiedriskajiem sektoriem, kuros nepieciešams ietaupīt vismaz 1,5 % enerģijas gadā, lielā mērā pateicoties efektīvai enerģijas valsts sagādei. Šie ietaupījumi sniegs savu ieguldījumu vispārējā ikgadējā enerģijas taupīšanas mērķī, kas ir 1 %.

2.5 Apgādes blakus pienākums ir noteikts attiecībā uz enerģijas pakalpojumu pārdošanu. Enerģijas izplatītājiem un/vai mazumtirdzniecības apgādes uzņēmējsabiedrībām vajadzēs integrēt enerģijas pakalpojumus savā izplatīšanas darbībā un enerģijas pārdošanā, līdz aptverta viņu klientu 5 % daļa. Alternatīvā kārtā tiks piedāvāts enerģijas audits.

2.6 Aprēķinu metode ļauj ar pasākumiem saistīto kredītu paņemt savlaicīgāk. Dalībvalstis var mērīt un pārbaudīt nepārtraukto jau esošo enerģijas pakalpojumu un to lietderības pasākumu ietekmi, kas līdz 1991. gadam nebija ieviesti. Iespējams veikt aplūkšanu ar enerģijas nodokli un organizēt enerģijas taupības kampaņas, ievērojot, ka to ietekme arī ir izmērāma un pārbaudāma.

2.7 Dalībvalstis nolems, kuras sektorus adresēt un cik lielā mērā katram sektoram jāsniedz savs ieguldījums valsts mērķa sasniegšanā, lai gan visiem likumīgajiem patērētājiem jāpiedāvā kāda veida enerģijas pakalpojums vai enerģijas lietderības programma vai pasākumi.

2.8 Ietaupījumi tiks aprēķināti kā izmērīto vai novērtēto samazinājumu summa galīgajā enerģijas patēriņā, kas saistāms ar enerģijas pakalpojumiem, enerģijas lietderības programmām un citiem likumīgiem pasākumiem. Dalībvalstis regulāri atskaitīsies par saviem pasākumiem mērķu sasniegšanā. Piemēroto enerģijas pakalpojumu piemēri un enerģijas lietderības vadlīnijas attiecībā uz ietaupītās enerģijas mērīšanu un pārbaudi noteiktas priekšlikumā.

## 3. Vispārēji komentāri

3.1 Vairākos iepriekšējos gadījumos EESK ir uzsvērusi enerģijas taupīšanas un paplašinātas gala lietojuma enerģijas lietderības svarīgumu, lai sasniegtu ilgspejīgas attīstības mērķi un jo īpaši cīnītos ar klimata izmaiņām. Komisijas iniciatīva pievērst nopietnu uzmanību šim jautājumam ir apsveicama. EESK ir sevišķi atbalsta enerģijas lietderības uzdevumu un dažus priekšlikumus direktīvas projektā, taču Komitejai ir savi priekšlikumi attiecībā uz izmaiņām.

3.2 Daudzās dalībvalstīs šajā jomā tiek veikta zināma darbība, kas šodien atspoguļo lielu politikas pasākumu, praktiskās pieredzes un rezultātu dažādību. Iespējams, visizplatītākā darbības forma šajā jomā, arī dažos sektoru piemēros no visas ES, ir brīvprātīga rīcība neorganizētās formās vai arī balstīta uz nolīgumiem.

3.3 ES līmenī pastāv prasības attiecībā uz sadzīves un cita veida tehnikas marķēšanu, kā arī direktīva par enerģijas lietojumu ēkās. Citi pasākumi, kā direktīva par enerģiju patērējošu izstrādājumu konstrukciju, ir dienas kārtībā. Daudzas citas ES politikas daļas atbalsta arī gala lietojuma enerģijas lietderību, kā, piemēram, IPPC<sup>(1)</sup> un enerģijas nodokļu direktīvas. Diemžēl šīs politikas lielā mērā sevī ietver pasākumus, kas ievērojami palielina enerģijas izmaksu. To var uzlūkot kā enerģijas taupīšanas atbalsta līdzekli, taču zaudējumi, ko rada augstākas izmaksas mājāsaimniecībām un nozaru konkurētspējai var pārsniegt pozitīvo ietekmi.

3.4 Attiecīgā darbība enerģijas lietderības veicināšanas sfērā līdz šim ir bijusi ļoti atšķirīga dažādo vietējo apstākļu un rīcības dēļ. Šīs darbības ietekme uz iekšējo tirgu ir ierobežota. Ņemot vērā šo pamatojumu, saskaņā ar funkciju decentralizācijas principu ir svarīgi, lai papildu rīcība ES līmenī sniegtu īstu pievienoto vērtību.

3.5 Šķiet, ka savā priekšlikumā Komisija mēģina ņemt vērā darbību dažādību un atšķirības. Taču, ņemot vērā visas spēkā esošās valstu un ES regulas un jo īpaši visas brīvprātīgās darbības, priekšlikumā nepieciešams, no EESK viedokļa, veikt dažus labojumus, lai esošajiem pasākumiem pievienotu optimālu vērtību. Arī saskaņotība ar citām, ar šo jautājumu saistītām prasībām, tādām kā noteikts būvniecības direktīvā, ir jānoskaidro.

3.6 Labākas enerģijas lietderības potenciāls ir pētīts daudzkārtīgi. EESK lielā mērā piekrīt Komisijas sniegtajiem skaitļiem. Potenciāls ir liels, taču kaut kas tajā jāaplūko kritiski, vairāk ievērojot ekonomisko realitāti. Investīciju enerģijas lietderībā rentabilitāte ir aprēķināta, salīdzinot ar investīcijas mūža ilguma periodu, kas bieži praktiskajā dzīvē nav manāms. Piemēram, ja ģimenes mājā efektīvākas apkures sistēmas papildu izmaksas mūža ilgums ir vienāds ar iekārtas ekspluatācijas laiku, kas ir desmitiem gadu, īpašnieks diez vai uzskatīs to par rentablu ieguldījumu. Līdzīgā kārtā mazā uzņēmumā ar ierobežotu investīciju budžetu vadītājs savu prioritāšu sarakstā neregistrēs iekārtas, kas joprojām darbojas, nomaīņu ar kādu citu, kas patērē mazāk enerģijas, bet gan tādu projektu, kas palielina kopējo izlaidi un apgrozījumu.

(1) Integrētā piesārņojuma novēršana un kontrole.

3.7 Ņemot vērā pamatojumu, mērķis, kas izvirzīts direktīvā par ikgadēju lietderības paaugstināšanu par 1 %, ir ambiciozs, taču kopumā tas nav nereāls. 1,5 % mērķis valsts sektorā, kas galvenokārt attiecas uz enerģijas lietojumu ēkās, dažās dalībvalstīs var būt grūti panākams un dārgs, ja to vēlas sasniegt ierosinātajā termiņā.

3.8 Galvenais arguments saistoša mērķa noteikšanas atbalstā ir tas, ka šie mērķi ir spēcīgi motivētāji. Taču ir arī daudz argumentu pret saistošo mērķi.

3.8.1 Atšķirības bijušajā un pašreizējā darbībā ir tādas, ka vienots mērķis būs saistīts ar enerģijas lietotājiem noteiktajām atšķirīgajām izmaksām dažādās dalībvalstīs. Dalībvalstu individuāli mērķi nav iespējami salīdzināmas informācijas trūkuma dēļ, kas varētu kalpot par aprēķinu bāzi.

3.8.2 Cits arguments ir tas, ka mērķi varētu uzlūkot kā "pātagu" medusmaizes vietā, un tas sniegtu nepareizu informāciju. Par labākas enerģijas lietderības sekmēšanas potenciālu un priekšrocībām sabiedrība jāinformē un jāsekmē tās līdzdalība pozitīvā, stimulējošā veidā.

3.8.3 Informācijas bāze par pašreizējo enerģijas lietojumu, situāciju enerģijas lietderīga izmantojuma jomā daudzas Dalībvalstīs ir visai trūcīga. Aprēķina metodes attiecībā uz ietaupījumiem, kādas sniegtas direktīvas projektā, nav labi definētas. Šajā jautājumā par elastīgu pieeju var priecāties, taču rezultāti ir salīdzināmi un uz tiem iespējams paļauties, tikai samērojot ar mērķi, kad gan pamata informācija, gan aprēķina metodes ir uzticamas un salīdzināmas.

3.8.4 EESK ir nobažījusies arī par optimizācijas pazemināšanu, šajā enerģijas lietderības gadījumā, nosakot saistošus mērķus, kas optimizācijai nenāk par labu attiecībā uz vispārējiem uzdevumiem, tādiem kā kopējā ekonomikas efektivitāte vai siltumnīcas efekta mazināšana izmaksas taupošā veidā.

3.9 Iepriekš minēto iemeslu dēļ EESK neatbalsta saistoša mērķa izvirzīšanu dalībvalstīm. Minimālā prasība mērķa izvirzīšanā ir tāda, lai tiktu definētas pilnībā apmierinošas un reālas aprēķinu metodes.

3.9.1 Optimālo valstu saistošo mērķu vietā EESK ierosina, lai dalībvalstu pienākums būtu ieviest vai atjaunināt esošās programmas attiecībā uz enerģijas lietderību, ieskaitot monitoringu. 1 % un 1,5 % mērķi attiecībā uz valsts sektoru būtu jātiecas sasniegt kā vidējo vērtību visām dalībvalstīm.

3.10 Dalībvalstīm jābūt rīcības brīvībai izlemt, kā novirzīt mērķus un darbību uz dažādiem sektoriem un enerģijas veidiem. Tomēr ir svarīgi, lai tiktu iekļauti un līdzdarbotos visi sektori un visas degvielas attiecībā uz savu potenciālu.

3.11 Direktīvas projekta noteikumi attiecībā uz dokumentāciju, pārbaudēm un monitoringu (4.5. pants) nozīmē darba slodzi, kas varētu būt neproporcionāla sagaidāmajam labumam šīs darbības rezultātā. Šī darba apliecinājuma kvalitāte paliek apšaubāma, jo ir grūti skaidri un nepārprotami attiecināt kādu specifisku pasākumu pret noteiktu ietaupītās enerģijas daudzumu. Nepieciešama daudz vienkāršāka un skaidrāka, un uzticama pieeja.

3.12 Tādus pašus rezultātus, kā šo obligāto darbību rezultātā, iespējams labāk sasniegt, daudz tiešāk risinot pamata problēmas attiecībā uz informāciju un finansējumu. Darbība šajā virzienā ir 8. panta noteikumi par atbilstošas kvalificēšanas, akreditēšanas un/vai sertificēšanas ieviešanu attiecībā uz pakalpojumiem enerģijas jomā. Šos noteikumus vēl vairāk jāattīsta un jāizvērs. Nepieciešams izveidot arī novatoriskas finansēšanas metodes, tādas kā aizņēmumi ar zemiem kredīta procentiem, lai tas palīdzētu ilgu atmaksāšanās periodu gadījumā, par ko piemēri minēti 3.6. pantā.

3.13 Jāpievieno arī pasākumi, kas atbalstītu un pilnveidotu pastāvošo un pārbaudīto brīvprātīgo darbību. Saskaņā ar 12. pantu informācija un enerģijas auditu viegla pieejamība, veidojot enerģijas auditu piemērojumu, kas atbilstu MVU vai konkrētas nozares vajadzībām, un atbalsts cilvēku apmācības sekmēšanai, lai viņiem būtu iespējams rīkoties kā enerģijas pārvaldītājiem, ir pasākumu piemēri, kas devuši labus rezultātus un ko Komisijai vajadzētu veicināt.

3.14 Tā vietā, lai pūlētos tikt galā ar masveidīgām atskaitēm, Komisija varētu atbalstīt dalībvalstis, palīdzot tām radīt labāku informācijas bāzi, gan dalībvalstīm, gan sev. Labākas enerģijas lietderības ceļā stāvošo barjeru rūpīga analīze arī varētu sekmēt sadarbību un veiksmīgākās pieredzes apmaiņu dalībvalstu starpā.

3.15 Tāds priekšlikums kā šis, ar ietekmi uz tirgu un izmaksām patērētājiem, jāpakļauj kārtīgam tā ietekmes izvērtējumam. Tā kā tas nav darīts sagatavošanas stadijā, EESK aicina nekavējoties izdarīt novērtējumu, pirms Padomē un Parlamentā tiek pieņemti lēmumi.

3.16 Komisija iepazīstina ar ideju par iespējamu tā saucamo balto sertifikātu sistēmas ieviešanu vēlākā stadijā. Šāda sistēma varētu darboties tikai tad, ja ir ieviesti saistoši pienākumi attiecībā uz enerģijas nezūdamību vai lietderību. EESK neatbalsta saistošu pienākumu ieviešanu šajā nolūkā, un tādēļ nevar atbalstīt arī balto sertifikātu ieviešanu. Turklāt abu emisiju apgrozība un tirdzniecība ar zaļajiem sertifikātiem ir rūpīgi jānovēro un jāizvērtē, pirms vispār sākt domāt par jaunu sistēmu ieviešanu jau tā sarežģītajā tirgū saistībā ar enerģiju.

#### 4. Detalizēti komentāri

4.1 3. pantā, *Definīcijas*, skaidrāk jānosaka pakalpojumu enerģijas jomā jēdziens. Jāpārvērtē arī 50 GWH sliekšnis definīcijā par "mazajiem izplatītājiem un mazumtirdzniecības enerģijas pārdošanas sabiedrībām" — tas var būt nepieļaujami mazs.

4.2 4. pants jāpārskata saskaņā ar vispārējiem šī atzinuma komentāriem.

4.3 6. panta a) apakšpunkts un 10. panta b) apakšpunkts: vēlams pieaugošs enerģijas pakalpojumu piedāvājums. Taču EESK nav vienprātis ar Komisijas pieeju — ka šādus pakalpojumus sniedz tikai enerģijas izplatītāji un mazumtirdzniecības apgādes sabiedrības, un izmaksas ir integrētas viņu izplatīšanas un tirdzniecības cenās, ja vien nav notikusi noteikta iespēšanās tirgū. Jau tagad pakalpojumus enerģijas jomā sniedz arī citi — piemēram, namu pārvaldības sabiedrības, konsultanti un ESCO uzņēmējiesabiedrības –, un tirgum šajā ziņā jābūt atvērtam ikvienam, pastāvot vienlīdzīgiem nosacījumiem. Priekšlikums par daļas piedāvāšanu 5 % apmērā no klientu pakalpojumiem bez maksas, uz visu patērētāju rēķina, nav taisnīgs attiecībā uz klientiem un diskriminē citus piegādātājus.

4.4 Nepieciešams noskaidrot 7. panta jēdzienu "klients ar tiesībām".

4.5 10. panta a) apakšpunkts: grūti saprast, kā pārvades tarifus iespējams noteikt tā, lai īpaši veicinātu enerģijas lietojuma lietderību. Pantā sniegto piemēru attiecīgos mehānismus grūti saprast.

4.6 Skaitītāju prasības 13. pantā var izrādīties ļoti dārgas, un galu galā izmaksas vienmēr nāksies segt patērētājam. Tādēļ pasākumiem, kas saistīti ar tāda veida uzskaiti, jāpieiet apdomīgi.

Brisele, 2004. gada 4. novembris

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND



**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu “priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai attiecībā uz pasākumiem, kā nodrošināt elektrības apgādes un infrastruktūru investīciju drošību”**

COM(2003) 740 galīgā red. — 2003/0301 (COD)

(2005/C 120/22)

2004. gada 23. janvārī Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu par: “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai attiecībā uz pasākumiem, kā nodrošināt elektrības apgādes un infrastruktūru investīciju drošību”

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības darba grupa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu par šo jautājumu, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 5. oktobrī. Ziņojuma sniedzēja bija **Sirkeinen kundze**.

Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 28. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošo atzinumu 134 balsīm, 7 pret un 13 atturīties.

## 1. Pamatojums

1.1 ES enerģijas politika pēdējo gadu laikā ievērojusi trīs galvenās līnijas:

— efektīvu atklātu elektrības un gāzes tirgu radīšana;

— enerģijas apgādes drošības nodrošināšana un

— stingru mērķu realizēšana attiecībā uz vides aizsardzību un jo īpaši klimata izmaiņu apkarošanu.

Pamata likumdošana, kas pieņemta šajās jomās, sevī ietver pārskatītās elektrības un gāzes tirgus direktīvas, kas atvērs tirgus ne-sadzīves lietotājiem 2004. gada vidū un visiem patērētājiem — 2007. gadā. Zaļā grāmata par elektrības apgādes drošību tika publicēta 2001. gadā, izceļot pieprasījuma blakus pārvaldību kā vienu galveno darbību gan apgādes drošības, gan klimata izmaiņu apkarošanas jomā.

1.2 Droša enerģijas apgāde par saprātīgām cenām ir svarīgs Eiropas pilsoņu ekonomiskās izaugsmes un labklājības priekšnoteikums. Tādēļ EESK savos atzinumos ir atbalstījusi Komisijas uzdevumus un pieeju.

1.3 ES enerģijas tirgi vēl nedarbojas iepriekš minēto uzdevumu īstenošanā. To, iespējams, pat vēl nevar gaidīt, kamēr pamata likumdošana tikai tuvojas savai ieviešanas pakāpei. Saskaņā ar Komisiju pašreizējais likumdošanas projekts papildina esošo likumdošanu, tiecoties novērst pašreizējos vai paredzamos trūkumus.

1.4 Spēcīga regulējošās paketes iesniegšanas motivācija bija elektriskās strāvas izslēgšana sakarā ar bojājumu Itālijā 2003. gada septembrī, kā arī citi starpgadījumi Eiropā un Amerikas Savienotajās Valstīs. Elektriskās strāvas izslēgšanu izraisīja virkne darbības traucējumu pēc smagi pārslogotas līnijas sabru-

kuma Šveicē. Tas parādīja problēmas arī koordinācijas darbā pārvades sistēmu operatoru starpā. Nelaimīgais starpgadījums sniedz svarīgu mācību. Atklāti tirgi palielinās pārvades apjomus, kā arī ar to saistītās problēmas.

1.5 Pārsteidzoši, ka Komisija tikai garāmejojot piemin visizplatītāko elektriskās strāvas izslēgšanas iemeslu. Dažos apgabalos vai valstīs ir elektrības ražošanas apgādes deficīts, un tām nepārtraukti nepieciešams liela apjoma elektrības imports no kaimiņu un pat attālākiem reģioniem, kuros savukārt ir apgādes pārpalikums. Pārrobežu tirdzniecība kopējā elektrības tirgū sniedz priekšrocības efektīvā rīcībā attiecībā uz svārstībām piedāvājumā un pieprasījumā un tādējādi palielina apgādes drošību, un veicina konkurenci. Taču tā nevar un tai arī nevajag kompensēt nepietiekamu ražošanas jaudu dažās tirgus daļās.

1.6 Saskaņā ar Komisiju, veselīgā tirgū, kad pieprasījums pieaug, bet piedāvājums ne, palielinās cenas. Teorētiski patērētāji uz augstākām cenām reaģē, samazinot lietojumu, taču zināms, ka elektrības tirgos cenu elastība ir vāja vairāku iemeslu dēļ. Pie noteikta cenu līmeņa investīcijas lielākā apgādē kļūst rentablas, un tā nepārtrauktais cenas pieaugums tiek apturēts. Ja pietiekamas investīcijas netiek saņemtas, cenas turpina augt, radot, vismaz īsā un vidēji ilgā laika periodā, smagas problēmas patērētājiem un rūpnieciskajai konkurētspējai, un līdz ar to arī visai ekonomikai. Īpaša problēma attiecībā uz investīcijām elektrības ražošanā ir tā, ka uz cenu signāliem nav iespējams ātri reaģēt, jo investīciju projektu realizācija, sākot no plānošanas, saņemot visas nepieciešamās licences, līdz pat būvniecībai, ir ilgs process. Kaut arī dažos gadījumos termiņtirgi var sniegt zināmu palīdzību, tomēr šeit runa vēl nav par patiesi pilnīgām un ekonomiski pierādītām praksēm.



1.7 ES ir nolēmusi atvērt savus elektrības un gāzes tirgus konkurencei. Tomēr ir vieta bažām, vai atklātajā tirgū notiks pietiekamas investīcijas, jo īpaši jaudas kulminācijas punktā. Elektrības tirgus direktīva prasa no dalībvalstīm izveidot piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvara monitoringa sistēmu un tad, kad tas uzskatāms par nepieciešamu, uzsākt piedāvājumu konkursa procedūru, lai iegūtu lielāku enerģijas jaudu. Dalībvalstis ir atbildīgas par savas enerģijas apgādes pamatstruktūru un savu enerģijas avotu izvēli, un Konstitucionālā līguma projekts to nemaina.

1.8 Nepietiekamu investīciju iemesli var būt gan tirgus neveiksmes (nepietiekama ilgtermiņa vajadzību, vides faktoru un reģionālo un vietējo apstākļu ņemšana vērā, utt.), gan neefektīva konkurence, stabilas regulējošās sistēmas trūkums, aizliedzošas atļauju izsniegšanas procedūras un/vai sabiedrības opozīcija. Pienākums izdalīt tīklu kā neatkarīgu ekonomisku vienību (unbundling) nolemj to pārvaldībai bez ieinteresētības, jo inovācija un jaunas vērtības radīšana ir raksturīga pakalpojumiem klientiem. Tādējādi tīkls ir "iesprūdis" starp regulatoru noteiktajām fiksētajām cenām un investīcijām, ko uzspiež tā klienti — operatori, bet pats paliek neredzams un nevar iespaidot attīstību.

1.9 Enerģijas gala lietojuma efektivitāte vai enerģijas taupīšana no laika gala atzīta kā spēcīgs enerģijas tirgus elements. Mazāks enerģijas patēriņš taupa naudu un sniedz tiešu ieguldījumu kā apgādes drošībā, bieži samazinot siltumniecas gāzu izdalīšanos, jo tiek samazināta nepieciešamība pēc enerģijas ģenerēšanas, tā arī investīcijās jaunā ražošanā un pārvadē. Jaunajām tehnoloģijām šajā jomā būtu daudz kas piedāvājams, tāpēc nepieciešams veikt pasākumus, lai sekmētu to attīstību un ieviešanu tirgū.

1.10 Komisija norāda, ka nevar ignorēt jautājumu par piedāvājuma-pieprasījuma līdzsvaru. Palielināta tīklu sprieguma pamata cēlonis ir pieprasījuma pieaugums, ko daļēji iespējams neitralizēt ar pieprasījuma blakus pārvaldību. Taču nepieciešami arī atbilstoši stimuli attiecībā uz investīcijām tīklos un elektrības ražošanā.

1.11 Saskaņā ar Komisiju par turpmāko elektrības pieprasījuma pieaugumu rūpēsies pieprasījuma blakus pārvaldība. Tomēr dažas jaunas investīcijas, šķiet, ir nepieciešamas, lai atjaunotu iekārtas, kas sasniegušas sava darbmuža beigas. Attiecībā uz lielu daļu no tā Komisija paredz, ka tas pieņems atjaunojamo resursu un plaši izplatītu maza mēroga apvienotu siltuma un enerģijas ražošanas formu.

1.11.1 Komiteja ļoti iebilst pret šo nākamo virzienu un vajadzību raksturojumu enerģijas sektorā. Paziņojumā par investī-

cijām infrastruktūrā sagaidāma daudz skaidrāka un reālāka informācija par nākamajām nozarēm un potenciālu. Jo īpaši tad, kad pieejama daudz labāka informācija un scenāriji, arī daudzuma ziņā, ieskaitot materiālu, ko izstrādājusi pati Komisija. Nevienam netiek pakalpots, izvairoties no skaidras un reālas — lai arī daudziem tā liktos nepopulāra — pamata informācijas.

1.11.2 Ļoti virspusējs aprēķins var sniegt priekšstatu par problēmas milzīgajiem apmēriem un iespējām šo problēmu risināt: šobrīd elektrības pieprasījums ES pieaug ar ātrumu 1 — 2 % gadā. ES mērķis attiecībā uz elektrības ražošanas palielināšanu, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus, nozīmē ikgadēju pieaugumu, kas mazāks par 1 %. Attiecībā uz enerģijas efektivitāti izvirzītais mērķis samazinās enerģijas efektivitāti par 1 %. Tādēļ atjaunojamie resursi un efektivitāte varētu kompensēt pieprasījuma pieaugumu un turklāt iespējami aizvietot esošo jaudu daudz mazāk kā par 1 % gadā. Spēkstacijas darbojas 30 — 50 gadus, kas teorētiski nozīmē to, ka aizvietošanai jānotiek ar vidējo ikgadējo tempu 4 % apmērā. Starptautiskā Enerģijas aģentūra (SEA) uzsver jaunu spēkstaciju nepieciešamību ES ar lielāku jaudu kā 200 000 MW nākamo 20 gadu laikā.

## 2. Komisijas priekšlikums

2.1 Ierosinātās direktīvas uzdevums ir veicināt investīcijas Eiropas enerģijas sektorā, lai gan stiprinātu konkurenci, gan palīdzētu izvairīties no elektriskās strāvas izslēgšanās gadījumu atkārtotāšanās. Tā uzsver skaidras un nepārprotamas ES likumdošanas sistēmas nepieciešamību pienācīgā konkurētspējīga iekšējā elektrības tirgus funkcionēšanā, aizsargājot elektrības apgādes drošību un nodrošinot atbilstošu starpsavienojumu līmeni dalībvalstu starpā ar vispārēju, caurredzamu un nediskriminējošu politiku starpniecību.

2.2 Direktīvas projekts no dalībvalstīm prasa, lai tām būtu:

— skaidri definēta politika attiecībā uz piedāvājuma-pieprasījuma līdzsvaru, kas pieļauj izvirzīt tādus mērķus kā rezerves jauda vai alternatīvas kā, piemēram, pieprasījuma puses pasākumi, un

— noteikti standarti, kas jāievēro attiecībā uz pārvades un sadales tīklu drošību.

2.3 No pārvades sistēmu operatoriem tiek prasīts iesniegt savas valsts regulatoram (daudzu gadu) viena gada investīciju stratēģiju. Regulators var sarakstam pievienot svarīgus pārrobežu projektus.

2.4 No valstu regulatoriem tiek prasīts iesniegt Komisijai šo investīciju programmu apkopojumu, lai apspriestos ar Eiropas regulatoru grupu par elektrību un gāzi un ņemot vērā Eiropas primārās ieinteresētības Transeiropas enerģijas tīklu asis.

2.5 Nacionālie regulatori iegūst tiesības iejaukties un paātrināt projektu pabeigšanu un gadījumos, kad tas nepieciešams, izdot aicinājumu piedalīties konkursā attiecībā uz noteiktiem projektiem, — ja pārvades sistēmu operators nespēj vai nevēlas pabeigt konkrētos projektus.

### 3. Vispārēji komentāri

3.1 Elektrības tirgus direktīva un regula par pārrobežu tirdzniecību veido liberalizēta iekšējā elektrības tirgus sistēmu. To ieviešana sākas 2004. gada 1. jūlijā. Lai nodrošinātu investoru un citus tirgus dalībniekus ar regulējošu stabilitāti, kam ir izšķiroša nozīme pareiza klimata veidošanā investīciju veikšanai, jebkādas izmaiņas šajā sistēmā jāuzņem ar nopietnu piesardzību.

3.2 Komisija pati atsaucas, vairāk vai mazāk izteikti, uz iemesliem, kas ir pamatā bažām attiecībā uz apgādes drošību un direktīvas projekta iesniegšanu. Tomēr ierosinātā direktīva šiem iemesliem tieši nepievēršas.

3.3 Pirmais iemesls ir pietiekamas ražošanas jaudas trūkums dažās Savienības daļās/dalībvalstīs, ņemot vērā orientāciju uz enerģijas politiku. Komisija raksturo šo problēmu *vis-ā-vis* / attiecībā pret/ rezerves jaudu, taču problēma eksistē arī saistībā ar pamatslodzes ražošanu.

3.4 Otrais iemesls ir konkurences trūkums, ņemot vērā dažu dalībvalstu politisko nevēlēšanos iedarboties uz iedibinātajiem monopoliem, oligopoliem vai dominējošām tirgus pozīcijām. Komisija to atzīmē un atsaucas uz tās iespēju ierobežojumu kaut ko pasākt minētajā jautājumā. Izvēlēta iespēja ir veicināt konkurenci no operatoriem citās dalībvalstīs, mēģinot nodrošināt pietiekamu starpsavienojumu jaudu.

3.5 Trešais iemesls ir dažu pārvades sistēmu operatoru nevēlēšanās vai iespēju trūkums ieviest esošās vadlīnijas attiecībā uz pārrobežu centrālēm pat tajos gadījumos, kad pārvades sistēmu operatori par šīm vadlīnijām ir brīvprātīgi vienojušies savās organizācijās. Jautājums ir, vai viens no iemesliem, kas aiz tā slēpjas, nevarētu būt nepietiekama enerģijas un tīklu darbības sadalīšana.

3.6 Visnopietnākais investīciju šķērslis pārvades tīklos ir politiska un sabiedriska pretestība pret šādiem pārvades projektiem. Dažās dalībvalstīs gandrīz jebkura elektrības ražošanas forma šķiet nevēlama. Cilvēku tiesības tikt uzklausiem attiecībā uz projektiem, kas viņus ietekmē, ir svarīgas pamattiesības. Taču plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesiem ir tendence kļūt ļoti apgrūtinātiem un ilgstošiem, tādējādi apdraudot pat vissteidzamākos un nepieciešamākos projektus.

3.7 Ļoti atbilstošs jautājums ir tas, ko direktīva adresē un kam nepieciešams risinājums ES līmenī, — nodrošināt vienā vai citā veidā to, lai pietiekamas investīcijas starpsavienojumu nodrošinājumā notiktu veidā, kas balstīts uz tirgus noteikumiem.

3.8 Direktīvas projekts paredz to, ka regulatoram ir tiesības iejaukties, mainot pārvades sistēmu operatoru investīciju plānu, un prasīt, lai tiktu izdarīta kāda noteikta investīcija, visbeidzot uzsākot konkursa piedāvājumu procedūru. Pašreizējais priekšlikums sniedz tālāk par elektrības tirgus direktīvu, kas paredz piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvara monitoringu un gadījumos, kad tas nepieciešams, konkursa piedāvājumu procedūru, iegūstot lielāku enerģijas jaudu. Lai izvairītos no pārāk biežām noteikumu maiņām un pārmērīgas regulēšanas, šajā ziņā likumdošana nebūtu jāmaina, pirms nav iegūta pietiekama pieredze attiecībā uz esošo noteikumu funkcionēšanu.

3.9 Daļa direktīvas projekta, tāpat kā 3. panta vispārējie noteikumi, ir jebkuras labas valsts enerģijas politikas atbilstoši raksturlielumi un ir plaši ieviesti. To kā direktīvas noteikumu pasniegšana var novest pie apjukuma attiecībā uz esošajām atbildības jomām.

3.10 Viens jautājums, kas būtu pelnījis Komisijas uzmanību, ir pieprasījuma pārvaldība. Enerģijas lietotāju, jo īpaši vidēja mēroga enerģijas lietotāju, iespēju veicināšana saistībā ar reaģēšanu uz elektrības vairumtirdzniecības cenu svārstībām varētu sniegt savu ieguldījumu pieprasījuma kulminācijas punkta pazemināšanā.

### 4. Detalizēti komentāri

4.1 4. pants: EESK piekrīt šiem noteikumiem, ja pirmais apakšpunkts nozīmē to, ka visiem pārvades sistēmu operatoriem jāparaksta Eiropas pārvades sistēmu operatoru vadlīnijas.

4.2 5. pants: EESK uzskata panta pieeju par mulsinošu attiecībā uz ES un dalībvalstu atbildību. Principā, izņemot ārā no konteksta, EESK piekrīt lielākajai daļai pantā minēto pasākumu kā daļai no stabilas valsts enerģijas politikas.

4.3 Paliek neskaidrs, kas ir domāts ar “rezerves jaudu” 5.1. panta 2. punktā. Pantā būtu jāiztirzā tikai īstermiņa tehniskās rezerves, kādas nepieciešamas sistēmas drošumam.

4.4 6. pants: grūti atrast jēgu, apvienojot tīklu investīcijas ar pieprasījuma blakus pārvaldību, vēl jo mazāk tādā veidā, kā tas

apvienots 6. panta 1. punktā. Attiecībā uz 6. panta 2. punktu šīs prasības galvenokārt jāņem vērā, ja tas iespējams, veidojot tīklu piekļuves tarifu metodoloģiju. Attiecībā uz 6. panta 2. punktu darbība ir nepieciešama starpsavienojumu nodrošināšanai, kā tas minēts 3.7. punktā.

4.5 7. pants: EESK neatbalsta šajā pantā ierosinātos pasākumus to iemeslu dēļ, kas minēti 3.8. punktā.

Briseļē, 2004. gada 28. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne- Marie SIGMUND

---

PIELIKUMS

#### **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam**

Sekojošā darba grupas atzinuma daļa tika svītrotā par labu asamblejā pieņemtajiem grozījumiem, tomēr par tiem tika nodotas vairāk nekā ceturtdaļa balsu:

#### **1.8. punkts, pedējais teikums:**

“Bieži papildināta jauna likumdošana un jo īpaši tāda likumdošana, kas pieļauj sabiedrības iejaukšanos tirgu darbībā nerada nepieciešamo stabilo regulējošo sistēmu, bet gan gluži pretēji — palielina investora risku, kavē investīcijas un līdz ar to paaugstina cenas.”

*Balsošanas rezultāti:*

Balsis “par” 78

Balsis “pret” 67

Atturējās 9

---

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par "Eiropas Konstitūcijas izveidošanas līgumu"

(2005/C 120/23)

2004. gada 29. septembrī Eiropas Parlaments pieņēma lēmumu konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu par "Eiropas Konstitūcijas izveidošanas līgumu".

Nemot vērā darba neatliekamo raksturu, EESK savā 411. plenārsēdē, kas notika 2004. gada 15. un 16. septembrī, nolēma iecelt *Malosse* kungu par galveno referentu. Savā 412. plenārajā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (27. oktobra sēdē) tā ar 166 balsīm par, 4 balsīm pret un 6 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

### 1. Ievads

1.1 EESK izteica savu atbalstu Konstitucionālā līguma projektam savā 2003. gada 24. septembra atzinumā<sup>(1)</sup>. Šajā atzinumā EESK norādīja, ka, līdzko, cerams, būs panākta vienošanās dalībvalstu starpā, galvenais uzdevums būs nodrošināt atbalstu cilvēkiem un pilsoniskās sabiedrības institūcijām ES dalībvalstīs.

1.2 Mēs tagad esam sasnieguši šo pakāpi, jo debates par līguma ratifikāciju ir uzsāktas visās ES dalībvalstīs neatkarīgi no izvēlētajās ratificēšanas metodes (vai nu Parlamenta ratificējums, vai arī ratifikācija referendumā rezultātā).

1.3 Šajā Eiropas kopības nākotnei izšķirošajā laikā, ikvienu jārosina skatīties tālāk par savām pašu interesēm, vai tās būtu personiskas, nodaļas, profesionālas, vietējas vai nacionālas intereses. Līguma projekts rūpīgi jāizskata no tā vispārējās politiskās nozīmes viedokļa tā procesa kontekstā, ko vairāk kā pirms 50 gadiem uzsākuši Eiropas Kopienas dibinātāji.

1.4 Ņemot vērā šo pamatojumu, EESK apsveic Eiropas Parlamenta Konstitucionālo lietu komitejas ierosmi lūgt EESK sniegt atzinumu par Konstitucionālo līgumu. EESK paredz ieguldīt visus savus spēkus šajā iespējā, lai izstrādātu:

- **skaidrus vēstījumus**, kas adresēti pilsoniskās sabiedrības organizācijām ES, par Konstitucionālā līguma saturu un darbības jomu un
- **ieteikumus** attiecībā uz saziņas stratēģiju, kāda jāpieņem, ievērojot apvienoto pilsonisko sabiedrību, ko aptver Konstitucionālais līgums.

### 2. Skaidri vēstījumi

2.1 "Konvencijas" instrumenta lietojums: solis uz priekšu Eiropas kopības demokratizācijas procesā

2.1.1 Konstitucionālā līguma projekta pamatā bija Konvencija, kuras dalībnieku lielākā daļa bija nacionālās MP vai MEP. Šī Konstitucionālā līguma sastādīšanas metode pati par

sevi pārstāv soli uz priekšu, kas pelna, lai tam pievērstu sabiedrības uzmanību. Pūliņi iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tās uzklausot un ar tām konsultējoties, kā arī šajā procesā piedaloties sociālo partneru un EESK izraudzītajiem novērotājiem, iezīmēja reālu virzību uz priekšu, arī *vis-à-vis* konstitucionālo praksi, kādai seko lielākā daļa dalībvalstu. Savā iepriekš minētajā 2003. gada 24. septembra atzinumā<sup>(2)</sup> EESK izvirzīja arī priekšlikumus attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas procesu nākotnē.

2.1.2 Lai gan bija virkne šķēršļu, IGC būtiski nemainīja Konvencijas ierosināto tekstu. Konstitucionālais līgums ir balstīts uz konsensu starp visiem politiskajiem grupējumiem un ir patiesi demokrātisku debašu auglis.

2.1.3 Pat neraugoties uz to, ka Konvencijai nebija piešķirta likumdošanas vara, ņemot vērā ES kā valstu un cilvēku savienības duālo raksturu, Konvencijas izveidošana pārstāvēja patiesu atteikšanos no agrākās prakses, kas pilnībā ignorēja parlamentu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvi.

2.1.4 Atteikšanās no Konstitucionālā līguma nozīmētu pieņemtās projektu izstrādes metodes zaudējumu. Tāpēc ir būtiski aizstāvēt šīs metodes pastāvīgu lietojumu (kā paredzēts pašā Konstitucionālajā līgumā).

2.1.5 Šī iemesla dēļ EESK, kas piedalījās Konvencijas darbā, apstiprina līguma likumību un aicina visus Konvencijas dalībniekus un novērotājus, kuri parakstīja līguma projektu, sekot tās piemēram.

2.2 Konstitūcijas izveide, "revolucionārs" solis Eiropas kopības vēsturē

2.2.1 Konstitūcija sniedz jaunu Savienības darbības sistēmu. Konstitūciju veido trīs pamata daļas, no kurām pirmās divas pārstāv pilnīgus jauninājumus. I daļa definē Savienību veidojošos principus un vērtības; II daļa nosaka Savienības pilsoņu pamattiesības, un III daļa definē un atjaunina Kopienas politiku, kas noteikta agrākajos līgumos.

<sup>(1)</sup> Skat. 2004. gada 14. janvāra Oficiālais Vēstnesis Nr. C 10, 43. lappuse.

<sup>(2)</sup> Skatīt atsauci 1. lpp

2.2.2 Konstitūcija sniedz līdzekli, kā aizvietot esošos līgumus ar vienu visaptverošu dokumentu, tādējādi radot veidu, kādā ES darbojas visiem daudz vieglāk saprotamā un pieejamākā veidā.

2.2.3 Konstitūcija neaizstāj nacionālās konstitūcijas, bet pastāv līdzās šīm konstitūcijām. Tā attieksies uz visu Eiropas Savienības teritoriju.

2.2.4 Lai gan Konstitūcijas būtība, stingri ņemot, nav "revolucionāra", fakts, ka jaunais līgums ieņem konstitūcijas formu, ir saistīts ar jaunas nodaļas iezīmēšanu Eiropas Savienības cilvēku kolektīvajā apziņā, galveno uzmanību vēršot uz vienotām ambīcijām un kopēju likteni. EESK pienākums ir sekmēt sabiedrisko apziņu attiecībā uz šo soli uz priekšu Eiropas veidošanā.

2.3 *Demokrātiskāka Savienība, kas atzīst to, ka cilvēku intereses Eiropas veidošanā ir noteicošās (līguma I daļa)*

2.3.1 Konstitucionālā līguma uzdevums ir pavisam skaidrs: *Eiropas pilsoņu un valstu vārdā izveidot politisku savienību.*

2.3.2 Savienības ambīciju uzmanība ir vērsta uz Savienības pilsoņu galvenajām prasībām. Konstitucionālais līgums skaidri un nepārprotami min "pilnīgu nodarbinātību, lielā mērā konkurētspējīgu sociālo tirgus ekonomiku un augsta līmeņa vides kvalitātes aizsardzību un uzlabošanu", uzskaitot Savienības mērķus. Savienība tiecas sekmēt arī "ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un solidaritāti dalībvalstu starpā" un nodrošināt saviem pilsoņiem "brīvības, drošības un taisnīguma zonu".

2.3.3 Lēmumu pieņemšanas procesa demokrātiskajā likumā noticis ievērojams uzlabojums:

2.3.3.1 Eiropas Parlamenta kā kopējas likumdošanas institūcijas pilnvaras ir palielinātas. Šis pavērsiens varētu palīdzēt stiprināt sabiedrisko Eiropas Parlamenta nozīmības uztveri.

2.3.3.2 Jaunā nacionālajiem parlamentiem piešķirtā loma aizsarga pret jebkādu pārmērīgu regulēšanu ES līmenī. Komisijas pienākums ir informēt nacionālos parlamentus par jebkādam jaunām iniciatīvām, un "agrīna brīdinājuma mehānisms" dot tiem iespēju novērot atbilstību funkciju decentralizācijas principam.

2.3.4 Nākamībā pilsoņus iespējams informēt par attiecīgo viņu valdību ieņemtajām pozīcijām Padomē, jo šīs minētās institūcijas pienākums būs darboties caurredzamā veidā savā likumdošanas institūcijas lomā.

2.3.5 Pirmo reizi līdzdalības demokrātija ir atzīta kā princips, kas pamato Savienības darbību un rada būtiski svarīgu pārstāvošās demokrātijas daļu.

2.3.5.1 Uzturot atklātu un regulāru dialogu ar pārstāvošajām pilsoniskās sabiedrības apvienībām, ES institūcijām jārikojas saskaņotākā un caurredzamākā veidā. Konsultējoties ar attiecīgajām pusēm, būs iespējams, piemēram, izvairīties no "piekasiģiem" likumiem un likumiem, ko nav iespējams piemērot praksē. Saskaņā ar Konstitucionālo līgumu Komisijas pienākums būs veikt arī daudz efektīvāku savu priekšlikumu ekonomiskās un sociālās ietekmes, ieskaitot ietekmi reģionālā un vietējā līmenī, izvērtēšanu.

2.3.5.2 Viens no galvenajiem Konstitucionālā līguma jauninājumiem ir tiesību uz tautas iniciatīvu iedibināšana. Ja katru pieprasījumu atbalsta vismaz viens miljons pilsoņu, kas nāk no ievērojama skaita dalībvalstu, ES pilsoņi nākamībā var aicināt Eiropas Komisiju iesniegt tādu tiesību aktu priekšlikumus, kas atbilst viņu prasībām.

2.3.6 Konstitucionālais līgums apstiprina sociālo partneru izpildīto lomu kā galveno demokrātiskas dzīves sastāvdaļu Savienībā, vienlaikus izrādot cieņu sociālā dialoga autonomijai.

2.3.7 Šīs ierosinātās Eiropas Konstitūcijas jaunās daļas (I daļas) ieviešana padarīs iespējamu samazināt demokrātijas deficītu paplašinātajā Eiropā.

2.4 *Savienība, kas atļaujas labāku Eiropas pilsoņu pamattiesību aizsardzību (līguma II daļa)*

2.4.1 Pamattiesību hartu sastādīja Konvencija, kuras demokrātiskā likumība bija plaši atzīta. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju ieguldījumam hartas izveidošanā bija liela nozīme.

2.4.2 Pamattiesību harta tiek uzskatīta par iezīmīgu soli uz priekšu, jo tā sevī ietver – nesadalot tās atsevišķās kategorijās – visu veidu individuālās un kolektīvās tiesības: civilās un politiskās tiesības un sociālās un ekonomiskās tiesības. Tā ieņem arī novatorisku pieeju, atzīstot vairāk "mūsdienīgo" civilo tiesību (kas saistītas ar ilgspejīgu attīstību, patērētāju aizsardzību, dzimumu vienlīdzību, bioētiku, personisko datu aizsardzību u. tml.).

2.4.3 Savienības pilsoņu pamattiesības drīzāk veido Konstitucionālā līguma neatņemamu sastāvdaļu, nevis ieņem preambulas formu.

2.4.4 Eiropas Pamattiesību hartas ietveršana līgumā, kā to pieprasījis liels skaits Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju, ir ārkārtīgi svarīga, jo ar to šīs tiesības būs likumīgi saistošas.

2.4.5 Šis progresīvais pasākums praksē nozīmēs to, ka pilsoņi iegūs labāku tiesisko aizsardzību. Nākotnē viņi varēs atsaukties uz Hartas noteikumiem jebkurā valsts tiesā, apstrīdot Eiropas institūciju un dalībvalstu lēmumus Kopienas likumu ieviešanā.



2.4.6 EESK, kas bija iesaistīta Eiropas Pamattiesību hartas sastādīšanā, uzskata, ka hartas ietveršana līgumā pārstāv nozīmīgu soli uz priekšu fizisko un juridisko personu tiesību aizsardzībā.

2.5 *Savienība, kas spēj ievērot savu pilsoņu prasības, pamatojoties uz Kopienas metodi un Kopienas politiku (līguma III daļa)*

2.5.1 Esošie līgumi un jo īpaši Kopienas metode ir apliecinājuši savu efektivitāti ievērojamā pakāpē. Tāpēc ierosinātās Konstitūcijas III daļa izklāsta galvenos esošo līgumu noteikumus attiecībā uz ES kopējo politiku, vienlaikus paplašinot kvalificētā vairākuma balsojumu aptuveni 20 jomās, uz kurām līdz šim attiecās vienbalsīgs balsojums. Turklāt tā oficiāli atzīst koplēmuma procedūru kā "parastu likumdošanas procedūru", līdz ar to stiprinot Eiropas Parlamenta pilnvaras. Tādējādi lielāko daļu Savienības pieņemot lēmumu attiecībā uz kopējo politiku iespējams pieņemt efektīvāk un demokrātiskāk.

2.5.2 Konstitūcijas projekta III daļa izklāsta pamatprincipus, uz kurām balstītas jomas, kurās ES dalībvalstis nolēmušas vai nu apvienot kopējā fondā savus resursus, vai arī sadarboties. Taču politikas saturs šajās jomās nav iecirsts akmenī; tas ir atkarīgs no ES valdību un Eiropas Parlamenta vairākuma balsojumā pieņemtajiem lēmumiem un tādējādi atspoguļo šo institūciju gribu.

2.5.3 Tas, piemēram, ir gadījums sociālajā politikā, kur tika ietverts vispārēji piemērojams noteikums (tā sauktā sociālā klauzula), pēc kura Savienībai, nosakot un īstenojot politiku un pasākumus, ir jārēķinās ar prasībām saistībā ar augstu nodarbinātības līmeņa veicināšanu, atbilstošas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, sociālās izslēgtības apkarošanu kā arī ar augsta līmeņa vispārējo un profesionālo izglītību un veselības aizsardzību. Tas pats attiecas uz cīņu pret jebkuru diskriminācijas un izslēgtības formu, vispārējās intereses pakalpojumu lomas atzīšanu Savienības sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā kā arī, līgumā jau nostiprinātajā, vides aspektu iesaistīšanā un patērētāju aizsardzības prasībās.

2.5.4 Grūtības, kādas sastaptas, nodrošinot tautas iesaistīšanu Konstitucionālā līguma projektā, var saistīt ar pašu faktu, ka, lai gan sabiedrība ir radusi, ka ar to apspriežas par noteiktu rīcību vai noteiktu politiku, tā nav pieradusi, ka ar to apspriežas par darba sistēmām. Lai mobilizētu sabiedrības viedokli, mums jāuzsāk debātes par to, kādu rīcības kursu sabiedrība un dalībvalstis vēlas ieņemt tagad, kad Konstitūcija projektā skaidri izklāstīti principi, vērtības, mērķi un darbības likumi.

2.5.5 Šī iemesla dēļ EESK vēlētos šajā posmā izveidot saikni starp Konstitūcijas līgumu un Lisabonas stratēģiju, ko drīzumā tās perioda vidū vajadzēs pārskatīt. Lisabonas stratēģijas priekšmets jāievieš debatēs, jo tajā izplānots visu ES pilsoņu nākotnes redzējums, ko raksturo: konkurētspēja, pilnīga nodarbinātība; kopējas zināšanas; investīcijas cilvēkresursos un izaugsme, vienlaikus ilgspejīgas attīstības gaitā saglabājot dzīvo vidi un dzīves kvalitāti. Šobrīd šī stratēģija ir sabrukusi, jo tās ieviešanas instrumenti neatbilst savam uzdevumam un hroniski pietrūkst tautas iesaistīšanās un civilās sabiedrības iesaistīšanās. Tādēļ šajā posmā ir būtiski svarīga svaigu impulsu un jaunu Kopienas iniciatīvu nepieciešamība, lai padarītu Savienības ekonomisko un sociālo projektu uzticības cienīgu.

2.5.6 Savā atzinumā, ko tā iesniedza Eiropas Padomei<sup>(3)</sup>, EESK aicināja izdarīt vidusperioda pārskatu, lai atbildību par Lisabonas stratēģiju nodotu tautas un pilsoniskās sabiedrības darbinieku rokās. Gaidāmais vidusperioda pārskats jāuzlūko kā tāds, kas sniedz iespēju, ko nedrīkst palaist garām, lai nodotu tautai un pilsoniskajai sabiedrībai skaidru politisko vēstījumu, kurā izklāstīts ES projekta saturs.

2.5.7 ES pilsoņiem jāliek apzināties faktu, ka ar Konstitūcijas projektu panāktais demokrātiskais progress viņiem līdz ar to piedāvā nepieciešamību pašiem lemt par tās politikas un darbības saturu, kāds īstenojams Savienības praksē, lai ievērotu viņu prasības. Tādēļ Konstitucionālā līguma noraidīšana būtu līdzvērtīga līgumu iesaldēšanai to pašreizējā formā.

2.6 *Eiropas pilsoniskās sabiedrības saliedēšana ap Konstitucionālā līguma sasniegumiem, lai pārvarētu tā nepilnības*

2.6.1 Tas nenozīmē, ka mums jāklusē par Konstitucionālā līguma nepilnībām tā pašreizējā formā. Lielu skaitu pilsoniskās sabiedrības prasību nebija iespējams ņemt vērā Konvencijā, mazāku skaitu šādu prasību – IGC. Savā 2003. gada 24. septembra atzinumā<sup>(4)</sup> EESK atzīmēja veselās sērijas vājo punktu Konstitūcijas līgumā, tostarp sekojošos:

2.6.1.1 Atbilstošu darbības noteikumu trūkums attiecībā uz organizētas pilsoniskās sabiedrības demokrātijas principa ieviešanu. Tā rezultātā EESK loma netika stiprināta nepieciešamajā apmērā, lai nodrošinātu efektīvu pilsonisko dialogu.

2.6.1.2 Noteikumu trūkums, kas atzītu organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmi decentralizācijas principa (ieskaitot funkcionālo decentralizāciju) ieviešanā, protokolā par šī principa piemērošanu.

<sup>(3)</sup> Atzinumu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesniegusi Eiropas Padomei par Lisabonas stratēģijas vidusperioda pārskatu (Nr. 1438/2004).

<sup>(4)</sup> Skatīt atsauci 1. lpp

2.6.1.3 ES vadības vājums attiecībā uz ekonomikas un nodarbinātības politiku un likumu trūkumu, kas paredzētu Eiropas Parlamenta un EESK konsultācijas šajās jomās, kas visvairāk attiecas uz pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

2.6.1.4 Jebkādas prasības trūkums attiecībā uz obligātu konsultēšanos ar EESK par nediskriminējošu principa piemērošanu, kopēju patvēruma un imigrācijas politiku vai kultūru, neraugoties uz komitejas pieredzi šajās jomās.

2.6.2 Vai tas tādā gadījumā nozīmē, ka līgumu vajadzētu noraidīt? EESK uzskata, ka tas ne tikai pasliktinātu stāvokli un raidītu negatīvu signālu attiecībā uz Eiropas kopību gan iekšienē, gan ārpus Savienības, kur naidīgi vai konkurējoši spēki noteikti priecātos par tādu neveiksmi. Gluži pretēji, Komiteja tic, ka ir iespējams balstīties uz ierosināto institucionālo sistēmu un pilnveidot to darba pasākumu rezultātā:

2.6.2.1 Noteikumi attiecībā uz organizētas pilsoniskās sabiedrības demokrātiju jāpadara par virknes paziņojumu priekšmetu, kuros noteiktas konsultāciju procedūras un EESK loma.

2.6.2.2 Ar pilsonisko sabiedrību jākonsultējas par Eiropas likuma saturu, kurā noteiktas pilsoņu iniciatīvas tiesību ieviešanas procedūras. EESK varētu lūgt iesniegt paskaidrojošu atzinumu šajā jautājumā. Komiteja varētu arī sniegt savu atbalstu pilsoniskās sabiedrības iniciatīvām.

2.6.2.3 Organizētas pilsoniskās sabiedrības demokrātijas princips jāpiemēro galvenajām ES stratēģijām izaugsmes, nodarbinātības un ilgtspējīgas attīstības veicināšanā.

2.6.3 Turklāt, joprojām tāda Konstitucionālā līguma ietvaros, kāds tas pieņemts, ir svarīgi informēt tautu arī par to, kā iespējams ieviest elastību un panākt progresu bez nepieciešamības pārskatīt līgumu:

2.6.3.1 Dalībvalstīm, kas vēlas turpināt savu virzību pa Eiropas integrācijas ceļu, būs vieglāk izveidot sekmīgu sadarbību savā starpā.

2.6.3.2 Ja visas dalībvalstis izsaka savu politisko gribu tā darīt, būs iespējams paātrināt integrāciju jutīgajās jomās, kurās joprojām tiek prasīts vienbalsīgums, piemēram, tādās kā nodokļu politika vai sociālā politika. "Savienojošā klauzula" ļauj izvērst kvalificētā vairākuma balsojumu arī attiecībā uz šīm jomām.

2.6.4 Izvēloties ieinteresētu, kritisku un konstruktīvu pieeju, organizētā pilsoniskā sabiedrība palīdzēs nodrošināt to, lai pilsoņi būtu labi informēti un uzturētu spiedienu uz valdībām. Sliktākais būtu tas, ja politiķiem nāktos būt pārliecinātiem par – diemžēl izplatītu – viedokli, ka pilsoņi nav ieinteresēti Eiropas kopībā. Šāds viedoklis ir absolūti nepatiess, jo cilvēki faktiski ļoti daudz gaida no Eiropas, jo īpaši to, ka tā uzlabos viņu ikdienas dzīvi, sniedzot viņu nākotnes redzējumu.

2.6.5 EESK uzskata, ka Konstitucionālā līguma pieņemšana pati par sevi vēl nav nobeigums. Drīzāk tā atklāt ceļu uz organizētas pilsoniskās sabiedrības demokrātijas stiprināšanu. Līguma noraidīšana nozīmētu atteikšanos no progresa, kas panākts ar Konvencijas metodi.

### 3. Efektīva saziņa

EESK uzskata, ka saziņas stratēģijas kvalitāte būs noteicošais faktors tajā, kā cilvēki Eiropā pieņems Konstitucionālo līgumu. Tādēļ nepieciešama pragmatiska un profesionāla pieeja, lai nodrošinātu to, ka stratēģija ir efektīva. EESK iesaka saziņas stratēģiju veidot ap darbību sekojošajās četrās jomās:

#### 3.1 Resursu nodrošinājums: informācijas līdzekļi un finansējums

3.1.1 Konstitucionālā līguma komplikētība prasa to informācijas līdzekļu attīstīšanu, ko būtu iespējams izmantot, mainot tradicionālo saziņas procesu, lai uzsāktu kampaņas vai organizētu debates.

3.1.2 Dalībvalstu ziņā, ar Eiropas Parlamenta informācijas biroju un Komisijas pārstāvniecību dalībvalstīs atbalstu, būtu tas, kā radīt informācijas līdzekļus un padarīt tos pieejamus.

3.1.3 Šie līdzekļi varētu ieņemt skaidrojošu gidu formu Konstitucionālā līgumam, kas pielāgoti dažādu iedzīvotāju grupu interesēm katrā dalībvalstī. Jo pieskaņotāki būs šie līdzekļi, jo vieglāk tos būs efektīvi izmantot plašsaziņas līdzekļos, pilsoniskās sabiedrības organizācijās, politiskajās grupās un vietējās un reģionālajās iestādēs, izplatot informāciju un saliedējot tautas atbalstu.

3.1.4 Tādas saziņas stratēģijas ieviešanā, kas atbilstu pilsoņu prasībām, ir nepieciešams atbilstošu finanšu resursu nodrošinājums.

### 3.2 *Sabiedrības informēšanas kampaņu uzsākšana, izmantojot plašsaziņas līdzekļus un masu sakaru kanālus*

3.2.1 Kolīdz nepieciešamie resursi nodoti to rīcībā, plašsaziņas līdzekļiem, vietējām un reģionālajām iestādēm, politiskajām grupām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām būs līdzekļi to darbībai kā informācijas kanāliem. Tie varēs nodot skaidrus vēstījumus par Konstitucionālā līguma ietekmēm, kas pieskaņoti to vietējās auditorijas interesēm.

3.2.2 Sākotnēji būtu noderīgi katrā dalībvalstī izpētīt, kā Konstitucionālo līgumu uztver dažādas iedzīvotāju grupas, lai pārdomātu nododamo vēstījumu saturu. Balstoties uz izdarītajiem secinājumiem, šo vēstījumu mērķis būtu pārvarēt cilvēku bailes un reaģēt uz viņu cerībām.

3.2.3 Turklāt vēstījumu sniedzēji un saziņas līdzekļi būs jāizvēlas rūpīgi. Būtiska ir plaša daudzējādu dalībnieku skaita iesaistīšana, lai nodrošinātu kampaņas plurālistisko raksturu. Bez tam to tuvība pilsoņiem būs noteicošais faktors, kas sekmēs nodoto vēstījumu uzticamību un pieņemšanu, no kā izriet vietējā un reģionālā līmenī izvēlētas darbības svarīgums.

3.2.4 EESK iesaka Eiropas Parlamentam izveidot darba grupas ar institucionālās saziņas profesionāļiem katrā dalībvalstī, ņemot vērā praktisku priekšlikumu izvirzīšanu valdībām attiecībā uz nepieciešamajiem pasākumiem un resursiem, lai uzsāktu efektīvu informācijas kampaņu dalībvalstīs. EESK ir gatava dalīties savā pieredzē šajā jomā un piedāvāt savu kontaktu atbalstu dalībvalstīs, nacionālajās ESLK un līdzīgās institūcijās.

### 3.3 *Visiem sabiedrības locekļiem atvērtu debašu organizēšana, lai veicinātu ideju apmaiņu un pārliecinātu cilvēkus*

3.3.1 Informācijas kampaņām jānoved pie patiesa dialoga uzsākšanas ar sabiedrību. Ir būtiski, lai cilvēkiem tiktu piedāvāta iespēja uzdot jautājumus un dzirdēt dažādus argumentus, lai viņi varētu izdarīt un izteikt paši savu vērtējumu.

3.3.2 Šāds dialogs būs iespējams tikai decentralizētā debašu kontekstā. Jo ciešāka būs saskare ar pilsoņiem, jo labāk sniegtā informācija atbildīs viņu cerībām, atbildēs uz viņu jautājumiem un garantēs debašu demokrātisko raksturu.

3.3.3 Valstu un Eiropas institūcijām jānodrošina šo iniciatīvu loģistiskais atbalsts. Valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un līdzīgas institūcijas varētu koordinēt debātes nacionālajā līmenī, uzturot notiekošo pasākumu kalendāru un darbojoties saskaņoti ar EESK, kas varētu tās nodrošināt ar dokumentāciju un savest kopā ar referentiem.

3.3.4 Lai nodrošinātu konsekvences pakāpi iniciatīvu starpā, EESK prasa, lai Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija nodrošinātu to, ka organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvji saņemtu tādu pašu atbalstu, kā tie, kuri ievēlēti, kā arī citi Eiropas, nacionālo, reģionālo un vietējo iestāžu pārstāvji 1 000 debātēs pēc Eiropas iniciatīvas. Pilsonisko sabiedrību nevar turēt nomāļus.

3.3.5 EESK prasa, lai Eiropas Parlaments piešķirtu būtisku ES informācijas budžeta daļu debatēm par Konstitucionālo līgumu, kas papildinātu nacionālo un vietējo sabiedrības institūciju līdzekļus un pilsoniskās sabiedrības organizāciju rīcībā esošos līdzekļus.

### 3.4 *Piešķirot debatēm un ratifikācijai Eiropas dimensiju*

3.4.1 Ir būtiski pārliecināties, lai to, kā cilvēki Eiropā pieņem Konstitucionālo līgumu, nenoteiktu tikai un vienīgi iekšzemes politikas jautājumi.

3.4.2 Tādēļ EESK iesaka debatēm par Konstitucionālo līgumu un tā ratificēšanai piešķirt patiesi starptautisku dimensiju:

3.4.2.1 No vienas puses, Eiropas institūcijām jāpalīdz koordinēt politisko grupu, vietējo un reģionālo iestāžu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju informatīvā darbība, rosinot apmaiņu ar labas prakses piemēriem šajā jomā un pūliņu apvienošanu. Piemēram, EESK varētu veicināt apmaiņu ar labas prakses piemēriem (un prasmēm) Eiropas līmenī to pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpā, kas iesaistītas informatīvajā darbībā. Tā varētu iedibināt arī atgriezeniskās saites pasākumus, lai Eiropas līmenī izvērtētu priekšlikumus, kritiskās piezīmes un ieteikumus, ko izvirzījuši sabiedrības locekļi pilsoniskās sabiedrības organizēto debašu laikā. Visbeidzot, EESK ir gatava atbalstīt pārrobežu vai daudz nacionālas iniciatīvas.

3.4.2.2 Turklāt EESK atbalsta Eiropas Parlamenta Konstitucionālo lietu komitejas priekšlikumu ratifikāciju veikt simboliskā datumā (tādā, kā 8. vai 9. maijs) vai ap šādu datumu, ciktāl tas ir iespējams.

3.4.3 Tādēļ EESK aicina Eiropas institūcijas aktīvi iesaistīties informācijas stratēģijas attiecībā uz Konstitūciju izveidošanā un

ieviešanā. Ir svarīgi strādāt kopā ar dalībvalstīm un pārraidīt spēcīgu un pozitīvu signālu pilsoņiem par Eiropu.

3.4.4 No savas puses EESK uzņemas nodot skaidrus vēstījumus Eiropas pilsoniskajai sabiedrībai par Konstitūcijas demokrātiskajiem sasniegumiem, *inter alia*, pilsonības un līdzdalības izpratnē.

Brisele, 2004. gada 3. novembris

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

## **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu “Vide kā ekonomikas izdevība”**

(2005/C 120/24)

Ar Eiropas lietu ministra Atzo NICOLAÏ kunga vēstuli 2004. gada 22. aprīlī nākamā Padomes Nīderlandes prezidentūra pieprasīja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. panta nosacījumiem, izstrādāt atzinumu par tēmu: “Vide: ekonomikas izdevība”.

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides aizsardzības darba grupa, kurai ir uzticēts sagatavot Komitejas darbus šajā jomā, pieņēma atzinumu 2004. gada 21. septembrī (ziņojuma sniedzējs: BUFFETAUT kungs).

Savas 412. plenārās sesijas laikā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (28. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 130 balsīm par, 2 pret un 2 atturoties pieņēma šo atzinumu:

### **1. Ievads**

1.1 Ar 2004. gada aprīlī rakstītu vēstuli nākamā Nīderlandes prezidentūra uzdeva EESK izstrādāt pētniecisku atzinumu par tēmu “Vide kā ekonomikas izdevība”. Nīderlandes prezidentūra vēlētos uzsvērt izdevības, kurās abas puses ir ieguvējas, izdevības, caur kurām progress vides tehnoloģiju jomā un vides aizsardzībā var palīdzēt sasniegt Lisabonas stratēģijas ekonomikas un sociālos mērķus.

1.2 Eiropas Padome nepavisam neuzstāja uz vides izaicinājumiem, kad tā noteica Eiropas Savienībai ārkārtīgi pretenciozus mērķus: kļūt par “viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko zināšanu ekonomiku pasaulē, kas spējīga uz ilgstošu ekonomisko pieaugumu, kas rada visvairāk darbavietau kvantitatīvā un kvalitatīvā plānā arvien lielākā sociālajā kohēzijā”. Iespējams, ka vienīgi vārds ilgstošs pieminēja ilgstošas attīstības jēdzienu.

1.3 Tikai divus gadus vēlāk Eiropas Padome pieņēma lēmumus, kas noveda pie ilgstošas attīstības stratēģijas. Tādējādi šī stratēģija papildināja Lisabonas stratēģiju.

1.4 Vai tomēr var patiesi apgalvot, ka vide pilnā mērā ir kļuvusi par Lisabonas stratēģijas sastāvdaļu? Gurdenuma slimība, kas ir pārņēmusi atsevišķas Eiropas Savienības ekonomikas, ir bijusi par iemeslu tam, ka ekonomikas pieaugums un darbavietau radīšana tika noteiktas par absolūto prioritāti, atstājot videi otro plānu saskaņā ar romiešu sakām vārdu “*primum vivere, deinde philosophare*” (Vispirms dzīvot un filosofēt pēc tam). Rodas jautājums, vai šī dzīvei svarīgā tēma būtu jāatstāj tikai specialistiem, vai tā daudz vairāk skar mūs visus?

1.5 Šajā sakarā būtiski Eiropas ekonomikas sektori uztraucās par Eiropas Savienības un konkrēti Komisijas gribu būt paraugam starptautiskā plānā vides jomā, baidoties, vai tie nebūs vienīgie.



1.6 Tādējādi vēlēšanās piemērot Kioto protokolu, lai gan to nebija ratificējuši mūsu galvenie konkurenti, radīja spēcīgas emocijas dažas Eiropas ekonomikas nozarēs, kuras šajā gribā saskatīja sava veida bīstamu naivitāti un iespēju, kā ietekmēt Eiropas ekonomikas konkurences spēju, kas taču ir iesaistīta sīvā vispasaules konkurencē. Citi uzskatīja, ka Kioto mērķi spēj būt nosacījums ražošanas veidu lielākai efektivitātei, izmaksu samazināšanai, mazākam spiedienam uz enerģijas un izejvielu resursiem un līdz ar to Eiropas ekonomikas konkurences spējas pieaugumam. Tātad pastāv diskusijas, un tās ir tā vērtas, lai tiktu apgaismotas ar konkrētiem piemēriem.

1.7 Tādā pašā veidā rūpniecības nozares, kas izmanto ķīmiskas vielas, uztraucās par piedāvājumu, kas saistīts ar ķīmisko vielu reģistrāciju, novērtējumu un izmantošanas atļauju (REACH), kur Komisijas iespaids izpēte ir tikusi ļoti spēcīgi kritizēta.

1.8 Šie uztraukumi un kritika nevar tikt ar vienu rokas mājienu atraidīti. Tie nevērsas pret principiem un vides politiku kā tādu. Tie atklāj daudz vairāk pārliecību, ka pastāv konflikts starp prasībām pēc ekonomikas pieauguma un darbavietu radīšanas un pašreizējo praksi, no vienas puses, un rūpēm par vidi, no otras puses, kas izpaužas pārāk prasīgos likumos un neņem vērā ekonomiskās konkurences reālo situāciju. Attiecīgo mehānismu, procesa attīstības un to īstenošanas startējīgas nenovērtēšana kā arī sliktā vadīšana šajā jomā, šķiet, ir problēmas iemesli.

1.9 Taču tajā pašā laikā atsevišķi uzņēmumi, un to vidū arī ļoti lieli uzņēmumi kā arī veseli industrijas sektori, apzinās ilgstošu attīstību kā būtisku savas stratēģijas elementu. Tā franču grupas *Veolia environnement* prezidents, uzaicināts uz valdības semināru, paziņoja: "Kāda uzņēmuma sasniegumi saskaņā ar ilgstošas attīstības kritēriju nav vienīgi likumības elements attiecībā pret sabiedrību, bet arvien vairāk tie kļūst arī par priekšrocību vispasaules konkurencē un uzņēmuma spēja piesaistīt investorus". Šis koncepts šodien industrijas aprindās ir vispārēji pieņemts.

1.10 Tātad diskusijas pastāv. Tās ir spēcīgas un skar visu sabiedrību un vispirms jau ekonomikas aprindas, sociālos partnerus un vides aizsardzības organizācijas. Uzdotais jautājums ir skaidrs: vai vides prasību ievērošana ir vienīgi šķērslis uzņēmumu konkurences spējai, vai arī tā var būt izdevība jaunu profesiju, jaunu tirgu un jaunu tehnoloģiju attīstībai?

1.11 Sabiedriskās domas paudējiem, valdībām, ekonomikas jomas un arodbiedrību atbildīgajiem, patērētājiem un vides aizsardzības asociāciju atbildīgajiem vairs nepietiek vienīgi ar teorētiskām un labu nodomu pilnām runām, kas nerod praktisku pielietojumu. Turpmāk viņi gaida precīzas analīzes un konkrētus piemērus, jo politika ir māksla, kas skar reālo, pat ja tai ir jābūt ideāla caurstrāvotai, kas tai piešķir jēgu. Labs

piemērs šai pieejai ir Eiropas papīra industrija ar savu ilgtspējīgo attīstības stratēģiju.

## 2. Vide, ekonomikas izdevība?

2.1 Uzdot sev šādu jautājumu nozīmē sev jautāt, vai, pirmkārt, atsevišķu ekonomikas sektoru attīstības nosacījums nav kvalitatīva dabiska vai kultūrvēsturisko mantojumu saglabājusi vide un, otrkārt, vai ekotehnoloģijas var sniegt reālu ieguldījumu Lisabonas stratēģijā definēto ekonomikas un sociālās attīstības mērķu sasniegšanā. Tas nozīmē arī godīgi sev pavaicāt, vai vides normas un prasības ir tikai šķērslis ekonomikas pieaugumam, konkurences spējai un tātad nodarbinātībai.

2.2 Nenoliedzami tūrisma un izklaides sektors ir atkarīgs no kvalitatīvas vides pastāvēšanas. Veseli Eiropas reģioni, pat valstis lielā mērā savā ekonomikas un sociālajā attīstībā ir atkarīgi no tūrisma. Vides kvalitāte ir nosacījums *sine qua non*, nepieciešamais nosacījums, bez kura nevar pastāvēt minēto sabiedrību līdzsvars. Izropļotas ainavas, pilsētas, ko izpostījusi nekustamā īpašuma spekulāciju pārmērība, piesārņota daba un piesārņoti okeāni būtu un ir par iemeslu neatgriezeniskam ekonomikas postam. Tas pats attiecas uz tādiem sektoriem kā zvejniecība, lauksaimniecība, pat medniecība. Tajā, kas attiecas uz ekotehnoloģiju, ir sev jāuzdod jautājums, vai tās var būt pieaugumu un jaunievedumus veicinošs faktors, un sekojoši jācenšas meklēt līdzekļus, kā veicināt to attīstību un izplatību, nepamatotā veidā nekropļojot konkurences gaitu.

2.3 Līdzās jaunpienākušo valstu iedzīvotāju likumīgajai vēlmei sasniegt tādu dzīves līmeni, kas salīdzināms ar mūsējo, un ņemot vērā spiedienu dabas resursu un vides jomā, kas rastos tad, ja šāda attīstība notiktu pašreizējos tehnikas un ekonomikas apstākļos, šķiet nepieciešams veiksmīgi īstenot patiesu tehnoloģiju revolūciju. Ar otršķirīgiem jaunievedumiem nebūtu diezgan problēmas atrisināšanai. Realitātē 80 % planētas iedzīvotāju vēlas sasniegt tādu pašu dzīves līmeni kā 20 % visbagātāko. Sekojoši ir neiedomājami turpināt dzīvot šādā status quo, kas izrādītos katastrofāls, lai arī ir jāizvairās pārmērīgā mērā izdarīt secinājumus. Vienlaikus ir jāizvairās no pārreakcijas saistībā ar pārāk pesimistiskām prognozēm. Zināms skaits fenomenu (ledāju kušana, draudi bioloģiskajai dažādībai, mežu izzušana, plūdi u.c.) veido tikpat daudz signālu globālām vides izmaiņām, kurās sajaucas dabas iemesli un cilvēku darbība. Pasākumi negatīvās ietekmes mazināšanai uz dabu, piemēram, skābā lietus apkarošanai ar tehnoloģijām sēra izplūdes ierobežošanai, īpaši ir devuši savu ieguldījumu Eiropas mežu izmiršanas novēršanai. Laicīgi brīdinājumi no vides aktīvistiem, kaut arī dažreiz pārspīlēti, bieži ir noveduši pie tā, ka valdība un pilsoņi kļūst aktīvi. Visiem iesaistītajiem jābūt ieinteresētiem turpināt strādāt pie preventīvas vides aizsardzības līdzsvarotas attīstības.



2.4 Mēs, protams, domājam par rūpnieciskās ražošanas tehniku, bet nevajag arī aizmirst lauksaimniecības ražošanas tehniku, transportu un enerģijas ražošanas veidus, kuru iespaids uz vidi un sabiedrības veselību nepavisam nav neievērojams. Jaunievedumi un ekotehnoloģija attiecas arī uz šiem vitāli svarīgiem ekonomikas sektoriem.

2.5 Zinātnes un tehnikas evolūcijai un izmaiņām noteikti ir sekas sociālajā plānā. Tas, kas ir patiens attiecībā uz visiem jaunievedumiem, tāds ir arī attiecībā uz ekotehnoloģiju, jo īpaši tad, ja tām jāstājas tradicionāli izmantoto un pārbaudīto tehnoloģiju vietā, kas maz atbilda vides prasībām. Ir jāraugās, kā lai iepriekš sagatavo šīs izmaiņas, kam ir jānāk līdz ar pūlēm profesionālās apmācības jomā un izmaiņām sākotnējās apmācības jomā. Par priekšnoteikumu ņemot pareizos un atbilstīgi veidotos instrumentus un procesus, vides aizsardzību nedrīkst uzlūkot kā bezdarba pieauguma un industrializācijas mazināšanās faktoru. Ir jāorganizē pastāvīgs dialogs starp tiem, kas izstrādā vides aizsardzības likumus, un ekonomikas un sociālo lietu spēkiem ar mērķi paredzēt ielānoto pasākumu sekas darbības un nodarbinātības jomā un paredzēt to negatīvo ietekm un attiecīgi izlīdzinot.

2.6 Tātad mēs atrodamies patiesa tehnoloģiju izaicinājuma priekšā, kas mums jāpārvar. Pateicoties savām zinātnes un tehnikas spējām, Eiropa, ja vien tai pietiktu politiskās gribas, varētu ieņemt pioniera lomu vides jaunievedumu jomā plašā mērogā. Protams, vides aizsardzībai ir izmaksas, tomēr vai darbības izmaksas šajā gadījumā nav mazākas kā bezdarbībai?

### 3. Kas jāsaprot ar ekotehnoloģiju?

3.1 Praksē ir iespējams definēt divu veidu vides tehnoloģijas:

— vides tehnoloģijas, kas palīdz uzlabot tehniskos procesus un ražošanas veidus, lai tos padarītu "tīrākus", "videi draudzīgākus". Var pieminēt katalītiskos neitralizatorus, filtru sistēmas rūpnīcu skursteņu galā, energojoaudas uzlabošanas tehniku u.c.

— tehnoloģiju jaunievedumi, kas pašā to koncepcijā ir videi draudzīgi un ievēro ilgstošas attīstības principus. Piemēram, vēja rotoru, vienlaicīga siltuma un enerģijas radīšana, degvielas baterijas, jaunās paaudzes elektriskās spuldzes (LED) u.c.

3.1.1 "Robeža" starp profilaktiskajām un ārstnieciskajām tehnoloģijām nav vienmēr viegli novelkama. Tādējādi ļoti atbilstīgie un derīgie integrētās produktu politikas (IPP) <sup>(1)</sup> un Direktīvas par piesārņojuma integrēto profilaksi un samazināšanu (PIPS) <sup>(1)</sup> principi balstās vienlaikus gan ārstējošos soļos, gan rūpēs par profilaksi, kas lieliski iekļaujas ilgstošas attīstības stratēģijā. Ir skaidrs, ka pārdomas, kas tiek izteiktas par produktu koncepciju, apzinoties visu to dzīves ciklu, noved pie tādu tehnoloģiju ieviešanas, kas ir saskaņā ar rūpēm par ilgstošas attīstības nodrošināšanu.

3.2 Ir jāuzsver, ka šo divu veidu tehnoloģijām ir labvēlīgs iespaids uz vidi un tās var izraisīt ekonomisko aktivitāti un darbavietas.

3.3 Cita starpā EESK ir vairākkārtīgi uzsvērusi nepieciešamību uzlūkot "ekorūpniecību" tās kopumā un atcerēties, ka pastāv arī izaicinājums "pakāpeniski uzlabot visus ražošanas un produktu veidus, raugoties no vides un no resursu viedokļa" <sup>(2)</sup>.

3.4 Ir bijis iespējams nodalīt četrus ekotehnoloģiju veidus: procesu beigu tehnoloģijas, integrētās tehnoloģijas, progresīvās tehnoloģijas, radikālie jaunievedumi (piemēram, bezhlora ķīmija). Bieži tiek uzskatīts, ka integrētās un radikālās tehnoloģijas var dot konkurences spējas priekšrocības ilgtermiņā. Grūtības pastāv tajā, ka konkurences spēju pieprasosos tirgos uzņēmumiem vienmēr nav iespējams izdarīt uz ilgtermiņu vērstas izvēles. Tie drīzāk izvēlēsies progresīvus procesus, taču tādas, kas nodrošina videi draudzīgu uzlabojumu izplatīšanu lielā mērogā normālā investīciju cikla ietvarā.

3.5 Realitātē ekoloģiskās efektivitātes progress, ko rūpniecība un pakalpojumi ir panākuši un panāk nemitīgi, dara iespējamu pastāvīgu vides uzlabošanu. Tajā pašā laikā ekonomikas pieaugums, konkrēti jaunpienākušajās valstīs, ir tāds, ka, neskatoties uz tehnoloģiju attīstību, spiediens uz vidi un resursiem turpina pieaugt.

### 4. Vai vides prasības ir šķērslis ekonomikas attīstībai?

4.1 Pēdējo trīsdesmit gadu laikā, kad pieauguma faktoru novērtēšana ir kļuvusi daudz kompleksāka salīdzinājumā ar trīsdesmit spožajiem gadiem, uzņēmuma spēja modernizēt un garantēt savu produktu un ražošanas procesu kvalitāti — attiecībā pret saviem klientiem, vidi, darba ņēmējiem — ir kļuvusi par labāko garantu uzņēmuma nākotnei un *in fine* par garantu akcionāru interesei.

<sup>(1)</sup> OV C 80 30.3.2004.

<sup>(2)</sup> OV C 32 5.2.2004.

4.2 Vēl pirms visas attiecīgās likumdošanas parādīšanās pieaugošs uzņēmumu skaits ir iesaistījušies ilgstošā attīstībā un ir pieņēmuši lēmumu publiski atskaitīties par savām darbībām un to rezultātiem šajā jomā un to darīt aizvien uzmanīgākā savu klientu, sabiedrības, tirgu un sabiedriskās domas skatiena pavardītiem.

4.3 Ļoti spēcīgās konkurences kontekstā, kas radusies ekonomikas globalizācijas dēļ, vides kvalitāte un sociālais līdzsvars arī ir kļuvuši par noteicošiem faktoriem, lai pievērstu vai noturētu cilvēkus un kapitālus. Ir svarīgi, lai šie faktori tiktu ņemti vērā PTO sarunu ietvaros.

4.4 Tāpēc ir bijis iespējams apstiprināt, ka kāda uzņēmuma paveiktais ilgstošas attīstības jomā aizvien ir ticis uzskatīts par priekšrocību vispasaules konkurencē un investoru piesaistīšanā.

4.5 Tādējādi vides prasības kopumā, kā ir pārāk vienkāršoti pieņemti uzskatīt, nav šķērslis ekonomikas konkurences spējai un attīstībai. Tirgus jau ir atbildējis daudziem ar vidi saistītiem izaicinājumiem, ko radījuši likumdošana. Ūdens kvalitātes un atkritumu pārstrādes prasības tam ir piemērs. Šajos divos sektoros ekotehnoloģijas turpina nepārtrauktu attīstību. Sniedzot ekonomisku atbildi šiem izaicinājumiem, vides pakalpojumu uzņēmumi ir radījuši un saglabājuši darbavietas. Piemēram, var skatīt ap 300 000 darbavietu, kas radītas atkritumu pārstrādes jomā Francijā.

4.6 Rūpes par dabas resursu taupīšanu ir atspoguļojušas tehniskos jaunievedumus, ejot ekonomiskas pārvaldīšanas un izmaksu samazināšanas virzienā. Tādējādi, piemēram, papīra industrija pēdējos gados ir ievērojami samazinājusi ūdens patēriņu. Vēl pirms 15 gadiem bija nepieciešami apmēram simts m<sup>3</sup> ūdens, lai saražotu tonnu papīra, šodien tam ir nepieciešami vidēji tikai 48 m<sup>3</sup>, pie kam rodošos kaitīgo vielu daudzumu bija iespējams samazināt līdz 90 %. Ieguvums ir reizē vides aizsardzības un ekonomiskas dabas.

4.7 Kā tas jau ir ticis uzsvērts, tūrisma un izklaides ekonomikas sektors ir lielā mērā atkarīgs no dabiskas un kultūrvēsturisko mantojumu saglabājušas vides kvalitātes. Šajā gadījumā vides prasības nav šķērslis konkurences spējai un ekonomikas attīstībai, bet to priekšnoteikums. Un tūrisms ir daudzu Eiropas Savienības valstu ekonomikas būtisks sektors. Piemēram, 2003. gadā ieņēmumi no tūrisma jomas veidoja Spānijai 41,7 miljardus \$, Francijai 36,6 miljardus \$, Itālijai 31,3 miljardus \$, Vācijai 23 miljardus \$, Apvienotajai Karalistei 19,4 miljardus \$, Austrijai 13,6 miljardus \$, Grieķijai 10,7 miljardus \$. Ir jāpiebilst, ka var pastāvēt pretrunas starp vides mērķiem. Tā, piemēram, ainavu un vides kvalitātes aizsardzība var tikt apdraudēta, ieviešot vēja rotoru lauku. Tomēr

fakts ir, ka tūrisms daudzās Eiropas valstīs lielā mērā ir atbildīgs par to izlīdzsvaroto maksājumu bilanci, rada darba vietas un, pēc definīcijas, šeit runa ir par darbību, kuru nevar delokalizēt.

4.8 Tomēr ir nepieciešams, lai likumdošana vides jomā pakļautos proporcionalitātes likumam. Tiešām, ir jāizvairās no tā, ka kādas likumdošanas ekonomiskās izmaksas būtu disproporcijā salīdzinājumā ar plānotajiem sabiedriskajiem un vides ieņēmumiem. EESK izprot attiecīgo aprēķinu grūtības: cik, piemēram, maksā cilvēka veselība? Pats par sevi ir saprotams, ka ir jāpastāv reālam līdzsvaram starp kāda vides pasākuma cenu un cenu par novērstajiem postījumiem. Vienlaikus, likumdošanas pasākumu īstenošanai ir jābūt arī visām pusēm realizējamai. Ja šis aspekts netiktu ņemts vērā, iespējams, tiktu panākts pretējs efekts gaidītajam: likumu piemērošanas grūtības ekonomisko un sociālo iemeslu kā arī pretestības no patērētāju puses dēļ.

4.8.1 Interessants piemērs šeit ir automobiļu sektors, kam ir jārikojas ļoti ierobežotā vidē un kura rīcības lauks ir ļoti šaurs stiprā konkurences spiediena un patērētāju izturēšanās dēļ, kuriem vides aspekti, pretstatā cenai, aprīkojumam un drošībai, ir otršķirīgi. Šajos apstākļos videi draudzīgo tehnoloģiju ieviešana notiek pamazām, vairāk caur pakāpeniskiem uzlabojumiem, kā caur tehnoloģiskas dabas revolūcijām, kas šodien aizvien ir pārāk dārgas, lai atrastu īstu tirgu. Hibridtransporta līdzeklis Prius ir labs piemērs patērētāju izturēšanās maiņai; produkcija nesēn bija jāpalielina par 50 %, lai atbilstu globālajam pieprasījumam. Salīdzinājumā ar pasaules automobiļu ražošanu, šis pieprasījums absolūtos skaitļos gan nav ievērojams, tomēr tā ir daudzsoļoša attīstība.

4.8.2 Gadījums ar daļiņu filtriem ir interesants. Dīzeļa motori rada 25 % mazāk CO<sub>2</sub> salīdzinājumā ar benzīna motoriem, taču tie izdala veselībai kaitīgas daļiņas. Daļiņu filtra radītais cenas pieaugums ir vienāds ar apmēram 500 € (5 līdz 10 % no maza transporta līdzekļa cenas). Konstruktoriem tātad ir izvēle, kamēr daļiņu filtrs nav ar likumu padarīts par obligātu, vai nu to piedāvāt kā papildaprīkojumu, vai ievietot to sistematiski un samazināt savu peļņu, tā kā cenas pacelšana ir sarežģīta tirgus apstākļos. Praksē, ja 90 % Vācijas klientu izvēlējas daļiņu filtru, šī proporcija nokrita līdz 5 % Eiropas atlikušajā daļā! Daži konstruktori (!) tādēļ nolēma pakāpeniski ievietot savos transporta līdzekļos daļiņu filtrus, tādējādi samazinot savu peļņu, bet ir skaidrs, ka tas nav nebeidzami atjaunojams lēmums, īpaši ļoti sīvās starptautiskās konkurences aspektā. Daļiņu filtru vispārēja ieviešana notiks dabiski, taču ritmā, kas ir saderīgs ar klientu pirktp spēju, konkrēti attiecībā uz mazajiem transporta līdzekļiem.

(!) Piemēram, PSA Peugeot Citroen un Opel

Šis piemērs skaidri parāda, kā veidojas tirgi vides tehnoloģijām: vai nu līdz ar patērētāju apziņas veidošanos, jo viņi ieguldījumā redz labumu sev vai apkārtējai videi, vai arī līdz ar likumdošanas pasākumiem. Lielākā daļa līdzšinējo panākumu vides aizsardzībā sasniegti, pateicoties likumdošanai, un tieši autosektors tam ir labs piemērs (salīdzinājumam, cita starpā, trīsfunkcionālā katalizatora ieviešana).

4.8.3 Pastāv citas ekotehnoloģiju jaunievedumu iespējas šajā sektorā: transporta līdzekļi ar elektronisku iedarbināšanu, atkārtotas pārstrādes uzlabošana, cīņa pret troksni, drošības paaugstināšana. Nozīmīgākais paliek jautājums par tehnoloģiju izmaksām.

4.8.4 Secinājums, ko varam izdarīt par šo piemēru no automašīnu sektora, ir tāds, ka ekotehnoloģija neizplatās plašā mērogā, ja tās nav ekonomiski dzīvotspējīgas, un, lai tās būtu efektīvas, tām ir jāsasniedz plašas ļaužu masas. Praksē, tirgū, kurā pastāv sīva konkurence, ekotehnoloģiju ieviešana notiks progresīvā un nepārtrauktā veidā. Process sev ietver pamatīgus un labi izstrādātus ietekmes pētījumus, kas ņemtu vērā ne vien vides un tirgu situāciju Eiropas Savienības iekšienē, bet šos jautājumus arī starptautiskā plānā.

4.8.5 Cits piemērs tam, cik svarīgi ir ievērot proporcionālītātes principu, ir pārstrādājošās rūpniecības — metāla, ķīmijas, celulozes un papīra industrijas, problemātika. Šīs industrijas nozares ir nostādītas liela konkurences spiediena priekšā, vienlaikus to ražošanas procesiem ir īpaši stipra ietekme uz vidi. Salīdzinošie pētījumi rāda, ka šī ekonomikas sektora produkcija pamatā ir ļoti videi draudzīga, t.i. izejvielu un enerģijas patēriņš kā arī kaitīgo vielu izplūde ir tik maza, cik vien ar attiecīgi pielietoto produkcijas procesu ir iespējams. Uz šiem ekonomikas sektoriem attiecas stingrākā vides likumdošana pasaulē. Vides aizsardzībā varētu tikt panākti labāki rezultāti, ja pakāpeniski tiktu investēti jaunākajās un efektīvākajās tehnoloģijās, kam priekšnoteikums ir, ka uzņēmumi ir konkurētspējīgi pasaules tirgū. Tādēļ izšķiroši ir, ka prasības uzņēmumam vides aizsardzības jomā vienmēr iet kopā ar attiecīgā ekonomikas sektora tehnisko attīstību un investīciju ciklu. Ja par ātru tiek uzstādītas pārāk augstas prasības, tad no tā radušās papildu izmaksas vai pielietojamu tehnisku risinājumu trūkums var apdraudēt konkurētspēju un darbības turpināšanu ES.

## 5. Kā attīstīt novatoriskās ekotehnoloģijas?

5.1 Ja ar novatoriskajām ekotehnoloģijām tiek saprastas tās, kuras jau no to koncepcijas sev ietver rūpes par vidi un par mazāku resursu izmantošanu, pretēji "caurules gala" tehnoloģijām, ir svarīgi atzīt, ka tās aizvien ir iesākuma, gandrīz pat eksperimentālā stadijā.

5.2 Turklāt situācijas ir ļoti atšķirīgas. Ja vēja rotoru tehnika šobrīd jau ir pārbaudīta un nonākusi līdz rūpnieciskai attīstībai, pateicoties tirgum, kuru atbalsta ļoti veicinoša likumdošana, tomēr tā arī turpmāk būs tikai papildinājums citiem enerģijas ieguves veidiem, tāpat kā siltuma un enerģijas vienlaicīgas ražošanas procesi. Jaunās paaudzes elektriskās spuldzes (LED) tikai ienāk tirgū, kas šķiet daudzsolīši, un, saistībā ar tehnisko progresu šajā jomā, arī nākotnē būs veiksmīgas. Tā 480 m augstais Oriental Pearl Tower Šanghajā naktīs tiek apgaismots ar viena Eiropas MVU<sup>(1)</sup> attīstīto LED tehnoloģiju, kas tiek ražota kādā Ķīnas uzņēmumā<sup>(2)</sup>. Citas, kā membrānu metodes, kas domātas ūdens attīrīšanai, pagaidām ir pētījumu stadijā. Visbeidzot vēl citas tehnoloģijas, lai arī tās būtu lietderīgas, tomēr paliek ierobežotā daudzumā.

5.3 Šī situācijas daudzveidība tādā pieprasa instrumentus, kas piemēroti gan finansējumu ziņā, gan saistībā ar informācijas sakariem un saslēgšanu tīklā vai likumdošanas un fiskālajiem līdzekļiem. Tāpat pienākas paturēt prātā nepieciešamību pēc skaidra izvērtējuma, lai noteiktu tādas ekotehnoloģijas, kas ir patiešām daudzsolīgas, tā lai netiktu izšķiesti finansējumi.

5.4 Dažādi finanšu, fiskālie un reglamentējošie instrumenti, ko iespējams iedomāties, patiesībā atbild dažādiem novatorisko ekotehnoloģiju ieviešanas etapiem:

- subsīdijas pētījumiem, rentabilitātes izpētei, uzņēmumu inkubatoriem;
- riska kapitāls uzsākšanas fāzei;
- subsidētie vai klasiskie aizdevumi attīstības fāzē;
- nodokļu atlaides tirgus konsolidēšanai;
- ekonodokļi, lai novērstu videi nedraudzīgu tehniku lietošanu, ja pastāv alternatīvas tehnikas, un lai dotu ieguldījumu vides pētījumos.

Piemēram, lauksaimnieciskas izcelsmes degviela (bioloģiskā dīzeldegviela), kuras pašizmaksa ir augstāka par naftas produktu attiecīgo cenu, netiek attīstīta Francijā tā iemesla dēļ, ka šī degviela ir pakļauta tai pašai un ļoti smagai nodokļu politikai kā naftas produkti. Ja vēlētos attīstīt šī produkta ražošanu un lietošanu, būtu iespējams vai nu tam piemērot īpašu, izdevīgāku nodokļu politiku, vai nu meklēt palīdzību likumdošanas ceļā, lai tam pieprasītu kombināciju zināmā proporcijā ar klasiskajām degvielām. Šajā sakarā ir jādefinē līdzsvars starp ekonomisko cenu, novērstajiem trūkumiem un ekoloģisko ieguvumu.

<sup>(1)</sup> Citelium

<sup>(2)</sup> Shanghai Communication Technology Developments Co Ltd

5.5 Tāpat ir jātiek attīstītiem sakaru un informācijas tīkliem par labākajām praksēm un jaunajām tehnoloģijām. Šis elements ir īpaši būtisks kā uzņēmējiem, tā valsts pašpārvalžu atbildīgajiem, kuriem ir nepieciešami palīdzības instrumenti, pieņemot drošus un efektīvus lēmumus, tā lai spētu izmantot izvēles iespējas, kas izveidojušās starp tradicionālajām pārbaudītajām un "iedrošinošajām" tehnoloģijām un starp jaunajām tehnoloģijām, kas ir videi draudzīgākas, bet mazāk iepazītas un mazāk pārbaudītas.

5.6 Tas atklāj īpašu akūtumu, ja valstu tirgi ir jāveido par ekotehnoloģiju izplatīšanas un attīstības līdzekļiem. Ir jāturpina pievērst uzmanību valstu tirgiem, tomēr ir jāņem vērā arī privātie tirgi, kas darbojas elastīgākā un ātrāk reaģējošā veidā. Jau tagad daži uzņēmumi ir ieviesuši ilgstošas attīstības ieviešanu savos piegādātāju izvēles kritēriju sarakstos, kas tiek pieņemti pēc tipveida noteikumiem saistībā ar ilgstošu attīstību, kas ir pakāpeniski iekļauti viņu līgumos ar piegādātājiem, iekļauti apmācībās par ilgstošu attīstību pircējiem.

5.7 Ekofirmas zīmēm, kā arī visām cenu un kompensāciju sistēmām, kas piešķirtas ekotehnoloģijām, ir jātiek izmantotām, lai liktu novērtēt šīs tehnoloģijas un veicinātu to ieviešanu.

5.7.1 Pēc Somijas prezidentūras iniciatīvas 1999. gadā tika uzsākta diskusija par Eiropas kvalitātes redzējumu, un tā turpinājās visu 2000. gadu Portugāles un Francijas prezidentūru vadībā. Tā deva iespēju publicēt svarīgu dokumentu, kas tika izstrādāts Eiropas Kvalitātes organizācijas vadībā. Dažas no šajā diskusijā izteiktajām pārdomām varētu tikt lietderīgi pārņemtas ekotehnoloģiju jomā.

## 6. Visus skaroša lieta

6.1 Panākt, lai vides aizsardzība būtu ekonomiska izdevība, nav tikai vides speciālistu lieta. Tā jau ir būtisks ekonomiskā sektora elements, vienlīdz nozīmīgs kā tūrisms un izklaide. Savukārt tajā, kas attiecas uz ekotehnoloģijām, panākumu atslēga rodama īsta tirgus radīšanā un uzņēmumu reaģēšanā. Būtu nepieciešams likt labāk novērtēt brīvprātīgās iniciatīvas tehnoloģiju jaunievedumu un vides aizsardzības jomā, ko ir izrādījuši uzņēmumi vai profesionālie sektori.

6.2 Ir skaidrs, ka, ja ekotehnoloģijas ļaus efektīvi samazināt ražošanas izmaksas caur mazāku enerģijas un izejmateriālu

izmantošanu, veidos labāku uzņēmuma un tā produktu tēlu, attīstīs pārdošanu un samazinās ar vidi saistītās izmaksas, uzņēmumi būs tajās ieinteresēti un nodrošinās to attīstību. Vēl ir nepieciešams, lai uzņēmumi šīs tehnoloģijas pazītu un spētu novērtēt to efektivitāti. Tas rada nepieciešamību īstenot patiesu informācijas un sakaru tīklu par labākajām praksēm un vides tehnoloģijām, kas varētu apvienot valsts varas iestādes, profesionālās asociācijas, tehniskos un pētījumu centrus.

6.3 Ir nepieciešama uzņēmumu un profesionāļu spēku apvienošana. Tas pats jāsaņem par klientiem un patērētājiem. Bez viņiem tirgus nevar pastāvēt. Ir jāatklāj plašai publikai, ka ekotehnoloģijas ir efektīvas gan vides aizsardzības plānā, gan tajā, kas attiecas uz ražošanu; ja tas netiks panākts, šīs tehnoloģijas paliks ekonomikas attīstības margināls, simpātisks elements, taču šī attīstība notiks bez tām.

6.3.1 Ir nepieciešams, lai ar vidi saistītā politika ņemtu vērā savu iespaidu uz ekonomiku, gluži tāpat kā ekonomikas politikai ir jāņem vērā vides vajadzības. Zināmā mērā tām ir jābūt interaktīvām, jo nav iespējams gūt panākumus šajā jomā, neņemot vērā ekonomisko rentabilitāti un īstenotās politikas pozitīvu ietekmi uz vidi.

6.3.2 Tāpat vides normu un ekotehnoloģiju ieviešanas sociālajām sekām ir jātiek plānotām cik vien laicīgi iespējams, tāpat kā nepieciešamajai profesionālās apmācības ieviešanai, tā lai cilvēki, kam tas būs jāīsteno, varētu to darīt vislabākajos apstākļos un tā, lai netiktu apdraudētas viņu darbavietas.

6.4 Ļoti apdzīvotām valstīs un tādām valstīm, kurās ir daudz uzņēmumu, pieeja mūsdienīgajam un ekonomikas pieaugumam padara lielā mērogā efektīvu ekotehnoloģiju attīstību par izšķirošu. Tas ir jauns ekonomikas, sociālās un vides attīstības veids, ko ir nepieciešams aptvert un īstenot konkrētos pasākumos. Eiropas Savienība caur savām īpašajām kompetencēm ekotehnoloģiju jomā varētu kļūt par privilēģētu partneri attīstības valstīm un izmantot jaunu tirgu attīstības izdevības.

6.5 Vides tehnoloģiju pētījumi un attīstība var kļūt par ekonomiskām priekšrocībām, taču tās ir arī nepieciešamība. Tas attiecas uz mūsu pasaules nākotni, un nevienam nav tiesību apzināti par to neinteresēties. Mēs esam atbildīgi par Zemi, kādu to atstāsim saviem bērniem.

Brisele, 2004. gada 28. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

## PIELIKUMS

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam**

Sekojošais izmaiņu pieteikums, kurš saņēma vairāk nekā ceturto daļu balsu "par", tika noraidīts:

**1.9. (vācu tekstā 1.8) punktu izmainīt sekojoši:**

*"Šie atsevišķu pušu paustie uztraukumi un kritika nevar tikt ar vienu rokas mājienu atraidīti. Tie nevēlas pret principiem un vides politiku kā tādu. Tie atklāj daudz vairāk zināmu ekonomikas aprindu pārliecību, ka pastāv konflikts starp prasībām pēc ekonomikas pieauguma un darbavietu radīšanas un pašreizējo praksi, no vienas puses, un rūpēm par vidi, no otras puses, kas izpaužas pārāk prasīgos likumos un neņem vērā ekonomiskās konkurences reālo situāciju. Attiecīgo mehānismu, procesa attīstības un to īstenošanas startējijas novērtēšana kā arī sliktā vadīšana šajā jomā, šķiet, ir problēmas iemesli."*

Balsojuma rezultāti:

Balsis "par" 46

Balsis "pret" 71

Atturējās 9

---



**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par “Komisijas ziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Sociālās aizsardzības modernizācija augstas kvalitātes, pieejamas un ilgtspējīgas veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes attīstībai: atbalsts nacionālajām stratēģijām, lietojot “atvērto koordinācijas metodi””.**

COM(2004) 304 galīgā red.

(2005/C 120/25)

2004. gada 20. aprīlī Komisija pieņēma lēmumu saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par: “Komisijas ziņojumu Padomei, Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Sociālās aizsardzības modernizācija augstas kvalitātes, pieejamas un ilgtspējīgas veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes attīstībai: atbalsts nacionālajām stratēģijām, lietojot “atvērto koordinācijas metodi””.

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Savienības pilsonības darba grupa, kas ir atbildīga par komitejas darba sagatavošanu attiecībā uz šo jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2004. gada 22. septembrī. Ziņojuma sniedzējs bija **Braghin kungs**.

Savas 412. plenārās sesijas laikā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (28. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 104 balsīm par un 3 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

## 1. Ziņojuma būtība

1.1 Ziņojuma mērķis, kā pavēstīts 2004. gada Pavasara ziņojumā<sup>(1)</sup>, ir noteikt kopīgu ietvaru, lai atbalstītu dalībvalstis, reformējot un attīstot veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi, lietojot “atvērto koordinācijas metodi”.

1.2 Komisija identificēja trīs principus<sup>(2)</sup>, kurus Barselonas Eiropas Padome apstiprināja 2002. gada martā, kas varētu kalpot kā pamats reformai: aprūpes pieejamība visiem, balstoties uz taisnīguma un solidaritātes principu; augstas kvalitātes aprūpe; šīs aprūpes ilgtermiņa finansiālā ilgtspējība ar mērķi padarīt sistēmu pēc iespējas efektīvāku.

1.3 Veselības aprūpes definēšana par pakalpojumu Līguma nozīmē, nelīdztiesības turpināšanās un pieklūšanas grūtības, dažkārt neatbilstoša aprūpes kvalitāte un finansiāla nelīdzsvarotība ir izcēlušas nepieciešamību intensificēt nacionālo politiku sadarbību, lai nodrošinātu sektora modernizāciju un attīstību, vienlaikus ņemot vērā demogrāfiskās novecošanās komplikētās sekas attiecībā uz sociālo kohēziju un nodarbinātību.

1.4 Lai uzņemtos šos izaicinājumus, integrētā un koordinētā veidā ir jāreformē sociālās aizsardzības sistēmas. Veselības un

ilgtermiņa aprūpe ir viena nozare, kurā sociālās aizsardzības koordinēšana ir jāracionalizē<sup>(3)</sup>. Atvērtā koordinācijas metode šajā kontekstā ir ideāli piemērota, jo tā ir elastīgs līdzeklis, kas ņem vērā katras valsts īpašos apstākļus un kompetenci<sup>(4)</sup>.

1.5 Ziņojums identificē sekojošus soļus:

— Vienošanās panākšanu par kopīgajiem mērķiem 2004. gadā. Dalībvalstīm nākamajā Pavasara samitā ir jāprezentē provizoriski ziņojumi par izaicinājumiem, ar kādiem saskaras to attiecīgās nacionālās sistēmas.

— Sākotnēju attīstības un reformas stratēģiju ieskicēšana veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpē 2006.-2009. gada periodam, kuru 2007. gadā Komisija prezentēs kopējā ziņojumā par sociālo aizsardzību un sociālo integrēšanu.

— Augsta līmeņa grupas izveidošanu par veselības pakalpojumiem un medicīnisko aprūpi, lai sadarbībā ar citām augsta līmeņa grupām saistītās nozarēs izveidotu darba programmu

— Šo mērķu indikatoru identificēšana. Pagaidu ziņojumi, kas ir jāiesniedz 2005. gada pavasarī dos ieguldījumu, vienkāršojot sākotnējās salīdzinājumu tabulas sagatavošanu par dažādām nacionālām situācijām un ļaujot novērtēt progresu attiecībā pret pasludinātajiem mērķiem.

<sup>(1)</sup> Lisabonas stratēģijas izpilde — Reformas paplašinātai Savienībai, COM(2004) 29 galīgā red.

<sup>(2)</sup> COM(2001) 723 galīgā red.

<sup>(3)</sup> EESK sniedza atzinumu par labu racionalizācijai, OV C 32 no 05.02.2004, ziņojuma sniedzējs **Beirnaert kungs**

<sup>(4)</sup> Komisijas ziņojums – Lisabonas stratēģijas sociālās dimensijas stiprināšana: Atvērtās koordinācijas stiprināšana sociālās aizsardzības jomā COM(2003) 261 galīgā red.

## 2. Vispārīgi komentāri

### 2.1 Sociāli ekonomiskie un demogrāfiskie faktori

2.1.1 EESK atkārtoti pauž tās pilnīgu atbalstu kopīgiem veselības aprūpes sistēmu attīstības mērķiem, kas jau izteikti iepriekšējos atzinumos. Īpaši:

- Pieejas nodrošināšanu augsta līmeņa aprūpei, kas balstīta uz universālu pieeju, taisnīgumu un solidaritāti; drošības tīkla nodrošināšanu pret nabadzību vai sociālo izstumtību, kas saistīta ar sliktu veselību, negadījumu, invaliditāti vai vecumu, gan aprūpes saņēmējiem, gan viņu ģimenēm.
- Augstas kvalitātes veselības aprūpes veicināšanu, lai uzlabotu cilvēku veselību un dzīves kvalitāti.
- Augstas kvalitātes un visiem pieejamas aprūpes ilgtermiņa finansiālās ilgstpējības nodrošināšanu

EESK piekrīt, ka šie mērķi visi ir svarīgi un savstarpēji atkarīgi un ka to attīstība un racionalizēšana prasa efektīvu pārvaldi, kas balstīta uz skarto aktīvo dalībnieku iesaisti un atbildības uzticēšanu viņiem, jo sociālajiem partneriem kā arī visai pilsoniskajai sabiedrībai ir jāpiedalās reformas centienos.

2.1.2 Turklāt EESK nesnē sniegtajā pašiniciatīvas atzinumā argumentēja, ka nacionālo veselības aprūpes sistēmu spēja sasniegt šos mērķus ir atkarīga no virknes sociāli ekonomisku un demogrāfisku faktoru, kas prasa dziļāku analīzi, lai mēs sasniegtu labāku izpratni par problēmas komplicētību un paredzētu potenciāli graujošas sekas (<sup>1</sup>).

2.1.3 Šādi faktori ietekmē šibrīža un nākotnes vajadzības un pieejamos resursus. Efektivitātes sasniegšana veselības aprūpes sistēmā ir vitāla arī tādēļ, ka veselības aprūpe mijiedarbojas ar citiem labklājības sistēmas komponentiem. Tās finansēšanas vajadzības tādēļ konkurē ar vajadzībām citās sociālās aizsardzības jomās, kamēr tās rada iespaidu attiecībā uz tām un otrādi.

2.1.4 Līdzīga konkurence par finansiālajiem resursiem un mijiedarbības mehānismi darbojas pašā veselības aprūpes nozarē. Piemēram, kad tiek sadalīti līdzekļi, racionalizēšana vienā sektorā var radīt pretējo efektu cerētajam citā sektorā. Personāla virzīšana no viena sektora uz citu varētu novest pie

neparedzētas kvalitātes pasliktināšanās. Šādi pasākumi būtu rūpīgi jāanalizē katrā veselības aprūpes sistēmas pārstrukturēšanas projektā.

2.1.5 EESK uzskata, ka pievēršanās vienam problēmas aspektam, nevērtējot ietekmi uz citiem sektoriem vai savstarpēji saistīto tendenču nenovērošana dažādu sektoru ietvaros, varētu radīt izkropļojumus vai kavēt vēlamo mērķu izpildi. Šī iesaistīta dēļ ir būtiski dalīt globālu skatījumu par problēmām un to savstarpējo saistību un atrast dzīvotspējīgus risinājumus caur kopīgām stratēģijām.

2.1.6 Veselības aprūpei ir svarīgs sociāls un psiholoģisks aspekts. Saskaroties ar slimību, ciešanām vai nāvi, cilvēki vienmēr sagaida vislabāko iespējamo aprūpi un neapstājas, lai padomātu par izmaksu efektivitāti un ilgtspējību. Tas rada delikātu politisku problēmu. Sabiedriskā sektora lēmumu pieņēmējiem ir jānosaka prioritātes un jāsniedz no izmaksu viedokļa efektīvi veselības pakalpojumi. Tomēr šādas izvēles bieži saduras ar sektoru interesēm un subjektīvu uztveri, kas dažreiz sarežģī nepieciešamo pārstrukturēšanas pasākumu pielietošanu pakalpojumu pieprasījumam un piedāvājumam.

2.1.7 Cilvēku vajadzības un prasības to veselības jomā, visaptveroša dzīves kvalitātes koncepta ietvarā, ir atbilstoši jāņem vērā, novērtējot izmaksu-labuma attiecības un finansiālo ilgtspēju. Ar to lēmumi saistībā ar aprūpes jomas restrukturizāciju kļūst ne tikai racionālāki un ilglaicīgāki, bet tas arī atvieglo valstiskā sektora lēmumpieņemšanu, saistībā patieso nepieciešamību ievērošanu, kādas ir visai sabiedrībai kopumā un īpaši slimajiem un cilvēkiem ar īpašām aprūpes nepieciešamībām.

2.1.8 EESK uzskata, ka veselības aprūpe Kopienas politikā ir tiesības un prioritāte. Tomēr tā paliek pie viedokļa, ka, lai nodrošinātu šīs tiesības ilgtermiņā, mums ir nepieciešams identificēt efektīvus līdzekļus, lai nodrošinātu taisnīgu aprūpes līmeni, kas ir pieejams visiem un savienojams ar pieejamajiem resursiem. Tādēļ ir būtiski veikt padziļinātus pētījumus, lai noskaidrotu, kuras iedzīvotāju veselības vajadzības un gaidas ir pamatotas. Ir arī nepieciešams identificēt līdzekļus, lai veicinātu atbildību, kas stimulēs pareizu resursu pielietošanu un veselības aprūpes sistēmas efektivitāti, tādējādi padarot sistēmu finansiāli ilgtspējīgu.

(<sup>1</sup>) EESK atzinums par Veselības aprūpi, OV C 234, 30.09.2003 – ziņotājs: **Bedossa kungs**

## 2.2 Demogrāfiskā novecošanās un jaunā epidemioloģija

2.2.1 Demogrāfiskā novecošanās nozīmē vairāk nekā tikai iedzīvotāju vīrs 65 gadiem procentuālās daļas pieaugumu un vēl straujāku vairāk par astoņdesmit gadiem vecu cilvēku skaita pieaugumu, kas bieži, bet ne obligāti, iet kopā ar vairākkārtēju slimību pieaugumu, kuras sekas var būt nevis neierobežota medicīnisko aprūpu skaita pieaugums, bet gan vispārējas personas aprūpes palielināšanās. Demogrāfiskā novecošanās ir saistīta arī ar problēmām, kas dažkārt tiek pamestas novārtā, bet ar kurām ir jānodarbojas.

— Izmaiņas demogrāfiskajā piramīdā bez pensionēšanās vecuma izmaiņām novedīs pie nelabvēlīgākas attiecības starp maksātājiem (iedzīvotāju daļas darbaspējīgā vecumā) un ieguvējiem (īpaši vecie iedzīvotāji), ne tikai veselības aprūpes sistēmā, bet arī citos pakalpojumos. Tādēļ prioritāte ir identificēt jaunus veidus konkrētu resursu pārdalei un uzkrāšanai pakalpojumiem, kas tiek sniegti atkarīgajai iedzīvotāju daļai <sup>(1)</sup> (pirmkārt, vecajiem cilvēkiem), neatņemot resursus citiem sociālajiem pakalpojumiem.

— Demogrāfiskā novecošanās ietekmē ne tikai slimību biežumu, bet arī veidu. Ar vecumu saistītas slimīgas bieži ir neārstējamas, bet arī var tikt kontrolētas vidējā un ilgtermiņā ar paliatīvu medicīnisko vai ķirurģisko aprūpi, kas tomēr nekad neatjaunos pacientam iepriekšējo veselības stāvokli. Tas nozīmē atšķirīgu pieeju medicīnas aprūpei, kas var integrēt ārstēšanu un aprūpi un kas ietekmē pētījumus, medikamentus, diagnozes līdzekļus un tehnoloģiskās iekārtas. Tas turklāt pieprasa uzsvāra nobīdi no "akūtā" uz "hronisko" (t.i., tādu ilgtermiņa veselības problēmu veiksmīgu pārvaldīšanu, kuras pašas nevar atrisināt).

— Epidemioloģiski ir noticis nepārtraukts hronisko vai ilgtermiņa slimību pieaugums, kas daļēji ir dēļ ārstēšanas panākumiem, kas, nepanākot pilnīgu izārstēšanos, nozīmīgi papildina dzīves ilgumu. Rezultātā ir noticis fiziskās un garīgās invaliditātes pieaugums, īpaši traumu un neiro-deģenerējošo slimību jomā, ar ko var tikt galā ar augstāku medicīnisko un sociālo pakalpojumu integrēšanas līmeni un kas pieprasa nozīmīgas saistības no ģimenes aprūpētāju puses <sup>(2)</sup>.

<sup>(1)</sup> PVO terminoloģija definētu atkarīgu cilvēku kā cilvēku, kas ir daļēji vai pilnīgi nespējīgs neatkarīgi veikt funkcijas organiskā, kognitīvā, uzvedības un starp-personiskā līmenī vai mijiedarboties ar apkārtējo vidi (skatīt Starptautisko Klasifikāciju par funkcionēšanu, invaliditāti un veselību, 2001. gads (ICF)).

<sup>(2)</sup> Visnesenākā statistika parāda, ka atkarīgo iedzīvotāju skaits Eiropā ir kādi 60 miljoni, tiek sagaidīts, ka šis skaitlis 2003. gadā ir pieaudzis līdz 75 miljoniem (informācijas avots: EUROSTAT, Sociālā situācija Eiropas Savienībā 2003. gadā, Eiropas Komisija Nodarbinātības un Sociālo lietu ģenerāldirektorāts, 2003. gads)

— "Veselības" jēdziens nebūtu jāierobežo ar tās fiziskajiem aspektiem, bet tam būtu arī jāietver tās psiholoģiskie un sociālie aspekti, kā var redzēt no PTO definīcijas <sup>(3)</sup>. Šī definīcija pieņem vajadzību novērtēt veca cilvēka sociālo kontekstu, lai apmierinātu ne tikai viņa/viņas primārās vajadzības, bet arī ņemt vērā viņa citas vajadzības kā drošību, sociālos apstākļus un attiecības, pašnovērtējumu un pašrealizāciju, u.c.

2.2.2 Būtu jāpārvērtē sociālais tīkls, kas izveidojās, pastāvot atšķirīgiem demogrāfiskajiem apstākļiem un vajadzībām, lai pretotos elastības trūkumam un pretestībai izmaiņām, kas piemīt organizācijām, nodarbinātības sektoriem un kultūrām piemītošajiem domāšanas veidiem. EESK uzskata, ka to var paveikt, novērtējot iedzīvotāju veselības stāvokli un vajadzības, kas ievērojami atšķiras dalībvalstu vidū un paredzot jau norisīnos demogrāfiskos apvērsumus, kas padziļināsies, bet ir jau tālu prognozējami.

2.2.3 Turklāt būtu jāatrod risinājumi, lai uzlabotu pakalpojumu piedāvājuma un pieprasījuma vadīšanu, definējot pieeju ārstēšanai, apmierinot pieprasījumu, palīdzot neaizsargātākajiem gūtu pilnu labumu no sniegtajiem pakalpojumiem, nodrošinot integrētu vajadzību novērtēšanu un personalizētas ārstēšanas programmas, ārstēšanas nepārtrauktību un sistemātisku rezultātu novērtēšanu. Atvērtajai koordinēšanas metodei arī ir jāietver šie aspekti un tādēļ jāveicina viendabīgāks pieejas un stiprināti sociālās solidaritātes mehānismi.

2.2.4 Otrais demogrāfisko pārmaiņu aspekts, kas citēts Ziņojumā, t.i., ģimenes dzīves izmaiņas un augstāks sieviešu bezdarba līmenis, samazina ģimenes spēju sniegt neformālu palīdzību. Tas savukārt nozīmē, ka ir jāpārdomā mājas aprūpes vajadzības, jo tās pilnībā nevar atstāt profesionālajiem aprūpētājiem, dēļ to izmaksām un personāla rekrutēšanas grūtībām, 24 stundu aprūpes zaudēšanas riska un daudzos gadījumos — vajadzības ņemt vērā citas pacienta cilvēciskās vajadzības. Tādēļ ir nepieciešams izvērtēt jaunu sociālā atbalsta politiku ģimenes aprūpei, ietverot iespēju sniegt kāda veida atlidzību ģimenes aprūpētājam, nodrošinot atbilstošus dzīves apstākļus, transporta iespējas un līdzīgus atbalsta pakalpojumus.

<sup>(3)</sup> Funkcionēšanas, invaliditātes un veselības starptautiskā klasifikācija, 2001. gads (ICF)

2.2.5 Šobrīd veselības aprūpi mājās dažādos veidos sniedz nacionālās un vietējās varas iestādes, struktūras un mehānismi sociālās apdrošināšanas ietvaros un organizācijas un asociācijas, kas sniedz sociālos pakalpojumus cilvēkiem. Kopumā runājot, ir novērots, ka daudzās valstīs tas nav pietiekoši attīstīts. Tas ir jāuzlabo, lai ņemtu vērā mainīgās vajadzības, kas rodas no augstākas epidemioloģiskās plānprātības, nervu šūnu slimību izplatības un vispārīgāk, polipatoloģijas dēļ, kas noved pie neatkarības zaudēšanas, kas ietekmē vairāk nekā 30 % iedzīvotāju vecumā virs 75 gadiem.

2.2.6 EESK rekomendē salīdzināt un padziļināti analizēt notiekošās atbalsta iniciatīvas neformālajiem aprūpētājiem dalībvalstīs. Tās var ietvert nodokļu priekšrocības, pensiju un sociālo apdrošināšanu aprūpes sniedzējiem, tiesības atstāt darbu, lai rūpētos par radnieku, aprūpes aizvītotāju nodrošināšanu atpūtas periodos un dienas aprūpes centru nodrošināšanu, u.t.t..<sup>(1)</sup>

2.2.7 Šāda veida risinājumi solās būt ekonomiskāki pakalpojumu sniedzējam un apmierinošāki vecajiem cilvēkiem — to saņēmējiem, ciktāl tie ļauj integrēt profesionālos resursus un neformālos resursus, piedāvājot solidaritāti ar vecajiem cilvēkiem, vienlaikus ievērojami samazinot aprūpes izmaksas. Citiem vārdiem, tiek radīta divu uzvarētāju situācija, jo izmaksas būtu nozīmīgi augstākas, ja atbilstošs aprūpes līmenis tiktu sniegts tikai dzīvesvietās, kamēr neformāla aprūpe, kas tiek sniegta jebkurā gadījumā, tiek garantēta.

### 2.3 Nodarbinātība

2.3.1 Veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe ir sektors, kas nodarbina nozīmīgu daļu darbaspēka Eiropas Savienībā. Tas ir otrais lielākais nodarbinātības radītājs. Starp 1997. gadu un 2002. gadu 15 dalībvalstīs ES tika radīti 1,7 miljoni darbavietu. Tomēr pastāv bažas, ka veselības aprūpes darbaspēka novecošanās un sarežģījumi kvalitatīvu pakalpojumu nodrošināšanā varētu novest pie nozīmīgas nozares krīzes.

2.3.2 Ir jāpārstrukturē profesionālā un mūža apmācība, lai apmierinātu rodošās vajadzības, uzturētu kvalitatīvus pakalpojumus un nodrošinātu, ka darbinieki saglabā profesionālo aktivitāti.

— Apmācībai, kuru saņem medicīniskais personāls, nebūtu jāaprobežojas tikai ar simptomu un akūtu stāvokļu ārst-

<sup>(1)</sup> Skatīt apvienoto ziņojumu ar nosaukumu "Veselības aprūpe un veco cilvēku aprūpe: atbalstot nacionālās stratēģijas, lai nodrošinātu augsta līmeņa sociālo aizsardzību", COM (2002) 774 galīgā red. 2003. gada 3. janvārī, 9.lpp

ēšanu, bet būtu arī jāņem vērā veco cilvēku veselības daudzpusīgie aspekti. Šajā sakarā ir jāattīsta tālāk geriatriskā apmācība.

— Slimnieku kopējiem jābūt spējīgiem pielāgoties specifiskajām jomām, kurās tie darbojas, t.i., dažādos aprūpes sistēmas līmeņos (intensīva aprūpe, slimnīcas aprūpe, primārā aprūpe, ilgtermiņa aprūpe, aprūpe mājās u.c.).

— Aprūpes strādnieku apmācība ir jāpaplašina, lai ietvertu sociālo-veselības pakalpojumus pietiekami pašpietiekamiem veciem cilvēkiem, kuru vajadzības un cieņa tomēr būtu jārespektē.

— Sociāla kohēzija nozīmē, ka robežas starp veselības aprūpi un sociālo palīdzību kļūs izplūdušākas. Līdzīgi, profesionālajām lomām būs jāpielāgojas demogrāfiskajai struktūrai un sastāvam, kas būs ļoti atšķirīgi no mūsdienām.

2.3.3 EESK uzskata, ka papildus apmācības uzlabošanai dažādu kategoriju aprūpes strādniekiem, kā aprakstīts augstāk, būtu jāattīsta sekojošas jaunas spējas:

— informācijas ievākšana, sniegšana un apmaiņa caur tīkliem un jaunu tehnoloģiju labākā izmantošana;

— darbs grupās, personiskās komunikācijas iemaņas, dialogs ar citām profesijām un institūcijām;

— darba prakse, kuras mērķis profilaktiskā aprūpe un jaunu pieeju attīstīšana topošajām vajadzībām;

— darbs ar projektiem, kas mērķēti uz konkrētiem sabiedrības segmentiem, pārsniedzot tradicionālo disciplīnu šaurās robežās;

— informētība par sniegto pakalpojumu ekonomiku; rezultātu novērtēšana, lai uzlabotu resursu sadali.

2.3.4 EESK atbalsta Eiropas Sociālā fonda lietošanu apmācības programmām, lai paaugstinātu iemaņu līmeni veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpes sektoros, novērstu priekšlaicīgu strādnieku zaudēšanu sektorā un paaugstinātu kvalitāti, elastību un rezultātā — aprūpes sistēmas efektivitāti. Šī pieeja ir sevišķi svarīga jaunajām dalībvalstīm, kurās modernizācijas process ir ātrāks un intensīvāks un kurās vajadzība pēc profesionālās apmācības ir attiecīgi lielāka.



2.3.5 Lai sasniegtu labus rezultātus, ir pozitīvi jāpārdomā sadarbība starp sabiedrisko un privāto sektoru. Sadarbība ir aktīvi jāmeklē ne tikai, lai izvairītos no konkurences starp pakalpojumu sniedzējiem pasaulē, kurā aktīvā iedzīvotāju daļa procentuāli saruks (ar sekojošām personāla nodrošinājuma vajājām vietām un pieaugošām darbaspēka izmaksām), bet arī, lai veselības aprūpes sistēmās pilnībā integrētu tādas īpašības kā efektivitāti un uzmanību pret detaļām, mērķus, kurus tagad divi sektori cenšas īstenot atsevišķi, nevis sadarbojoties.

#### 2.4 *Finansiālā ilgtspēja*

2.4.1 Pieejamas un kvalitatīvas veselības aprūpes sniegšanas turpināšana bez līdzekļu atņemšanas citiem sektoriem vai politiskām prioritātēm ir liels izaicinājums visām pašreizējām un nākotnes dalībvalstīm. Tas prasa stratēģiju, kas pievērš ciešu uzmanību ilgtermiņa tendencēm un piedāvājumam, tāpat kā pieprasījumam. Rīcība, kas nav spējusi ņemt vērā abus šos faktorus, nav bijusi veiksmīga, kontrolējot izmaksas vidējā termiņā.

2.4.1.1 Budžeta ierobežojumi, kurus daļēji rada Stabilitātes pakts, atņem vispārēji iespēju palielināt izdevumus labklājībai proporcionāli augošam pieprasījumam pēc sociālajiem pakalpojumiem. Tomēr ir iespējams jūtami uzlabot pakalpojumu sniegšanu, restrukturizējot esošos pakalpojumus un koncentrējoties uz pakalpojumiem, kas ir izrādījušies efektīvi, vienlaikus likvidējot nepamatotu veselības pakalpojumu izmantošanu. Bez tam efektīva veselības politika nozīmē nepieciešamību pārdomāt savstarpējās saites starp veselības aprūpi un sociālo aprūpi, lai noteiktu struktūras, aprūpes veidus un profesionālos pakalpojumus, kas labāk atbilst šodienas un nākotnes prasībām kā arī cilvēku nepieciešamībām.

2.4.1.2 Ir izmēģinātas dažādas pieejas, lai kontrolētu šo eskalāciju, ieskaitot izmaksu daļas novirzīšanu lietotājam (tas ne tikai novirza finansiālo nastu uz indivīdu, bet arī ierobežo pieprasījumu); piedāvājuma un pieprasījuma ierobežošanu cenu un apjoma izteiksmē; un reformas, kas veicina efektīvu resursu lietošanu un resursu nodošanu mājas aprūpei no slimnīcas un sociālās aprūpes.

2.4.1.3 Atvērtās koordinācijas metodes lietošana, uz ko tiek mudināts šajā analizē, novedis pie labākas izpratnes par dažādiem pamatā esošajiem apstākļiem un iespējamo iespaidu uz citiem sociālo pakalpojumu sektoriem un tādējādi dos iespēju novērtēt, kuri pasākumi ir bijuši visefektīvākie un kādu pasākumu kombinācija visdrīzāk būs veiksmīga.

2.4.2 Kaut arī preventīvās veselības aprūpes politika neapšaubāmi ir svarīga un nepieciešama, tā diemžēl bieži tiek atstāta novārtā. Konkrētam profilaktisko pasākumu plānam (vēlams universāli pielietojamiem pasākumiem ar tālejošām sekām) ir jāspēlē liela loma ieteiktajā stratēģijā veselības aprūpes ilgtspējīgai attīstībai un reformai. Dažādi profilaktiski pasākumi un īpaši tie, kas jau pārbaudīti nacionālā līmenī, būtu pilnīgi jāpārbauda ar atvērtu koordinācijas metodi, lai nodrošinātu, ka notiek konkrēta rīcība. EESK saprot, ka profilaktisko pasākumu ieviešana ir sarežģīta, jo tā prasa politikas koordināciju, kas vēl ne tuvu nav sasniegta un izglītības programmas, lai veicinātu veselīgāku dzīvesveidu (veselīgākas diētas un intensīvāku fizisko un garīgo aktivitāti) un darba ieradumus, īpaši veltot uzmanību riska faktoriem visvairāk pakļautajām un sociālekonomiski apdalītajām cilvēku grupām. Šādu pasākumu izveidošana paņem daudz laika un pūļu, bet nepiedāvā nekādu veiksmes garantiju.

2.4.3 Izdevumu diferencēšana atbilstoši aprūpes pakalpojumiem, nosūtīšanas procedūrām un ārstēšanai neapšaubāmi ir cildināma pieeja izmaksu kontrolei. Tādēļ jebkādas investīcijas, kas uzlabos veselības aprūpes sistēmas spēju būt atsaucīgai pret vajadzībām vai kas veicinās modernizāciju, ir jāuzskata par līdzekļiem veselības aprūpes ilgtspējības celšanai ilgtermiņā. Tomēr šāda veida investīcijas dažkārt tiek ziedotas akūtām ekonomiskajām vajadzībām. EESK uzskata, ka investīcijas veselības aizsardzības sistēmas racionalizācija būtu jāapvieno ar pasākumiem, lai ietekmētu pieprasījumu (kritēriji nosūtīšanai pie speciālistiem, griesti, virs kuriem izmaksas uzņemas indivīds, maksājumi, u.c.), kā arī piedāvājumu (veselības aprūpes infrastruktūras, inovatīvu tehnoloģiju un medikamentu izmaksas, kad izmaksu/ieguvumu koeficients ne vienmēr ir skaidrs, pielaišanas kritēriji un procedūras, apziņas veicināšana par veselības aprūpes izmaksām veselības aizsardzības darbinieku vidū u.c.).

2.4.3.1 Veselības aprūpes sistēmas struktūra un darbības procedūras, kā arī nosūtīšana no viena dienesta pie otra būtu uzmanīgi jāanalizē, lai nodrošinātu efektīvu darbību un koordinēšanu. Tai jābūt atvērtās koordinācijas metodes prioritātei.

2.4.3.2 Jaunās dalībvalstis aktīvi strādā, lai modernizētu to veselības aprūpes sistēmas un EESK stingri rekomendē lietot struktūrfondus un īpaši ERAF un Kohēzijas fondu, lai atbalstītu veselības aprūpes sistēmu infrastruktūras uzlabojumus. Turklāt EESK uzskata, ka pieredzes novērtēšana ar atvērtās koordinācijas metodes palīdzību varētu būt īpaši vērtīga jaunajām dalībvalstīm, jo tas varētu novērst tādu sistēmu ieviešanu, kuras visdrīzāk ātri novecos.



2.4.4 Stiprināta sadarbība starp palīdzības sniedzējiem, kas šobrīd strādā izolācijā (intensīva aprūpe, primārā veselības aprūpe, sociālie pakalpojumi), kā rekomendēta ziņojumā, noteikti ir atbilstoši, jo cilvēkiem ar lielām atkarības prasībām parasti ir nepieciešami dažādi pakalpojumi, ne visi no tiem ir medicīniskie. Pozitīva sadarbība starp ģimenēm, aprūpes darbiniekiem un medicīnisko personālu rada labākus rezultātus pie zemākām izmaksām. EESK cer, ka nesen nodibinātajai augsta līmeņa grupai par veselības pakalpojumiem un veselības aprūpi tiks sniegts skaidrs mandāts, kas ietver konkrētu sadarbības operacionālo principu rekomendēšanu.

2.4.5 Tehnoloģiskais progress un labāka pacientu informētība neapšaubāmi rada potenciālu izdevumu ierobežošanai, jo tā pazemina konkrētu veselības traucējumu ārstēšanas izmaksas un samazina to biežumu. Tomēr tā arī rada jaunas vajadzības un tiesības šīs vajadzības apmierināt. Rezultātā labi izveidotas, no izmaksu viedokļa efektīvas un visumā atbilstošas diagnostiskās un ārstnieciskās procedūras tiek atņemtas. Ja vien novatoriskās procedūras netiek tieši virzītas pretim efektīvākai veselības aprūpei veciem cilvēkiem, tās drīzāk radīs negatīvu nevis pozitīvu iespaidu uz veselības aprūpes izdevumiem. Spiediens no labāk izglītotas un par veselību vairāk domājošas iedzīvotāju daļas varētu novest pie tālākas pakalpojumu pasliktināšanās maznodrošinātajai iedzīvotāju daļai, kuras pieeja veselības aprūpei jau ir ierobežota.

### 3. Konkrētas apņemšanās

3.1 Ievērojot, ka Eiropas likumdošana par ilgtermiņa veselības aprūpi ir neiespējama, EESK uzskata, ka atvērta koordinācijas metode ir ļoti svarīga pieejamas un ilgtspējīgas ilgtermiņa, kvalitatīvas veselības aprūpes efektīvai modernizācijai un attīstībai un lai nodrošinātu veselības aizsardzību dažādos kontekstos un ievērojot augošu spiedienu un izaicinājumus.

3.1.1 Analīzei un pieredzes apmaiņai būtu jāfokusējas uz:

- veselības aprūpes sistēmu un institūciju struktūru un koordināciju (no primārās veselības aprūpes līdz ilgtermiņa aprūpei, ieskaitot aprūpi mājās);
- procedūrām un gaidīšanas periodiem pieejai un nosūtīšanai no viena pakalpojuma pie cita;
- iekšējām procedūrām un darbības rezultātiem (veselības pakalpojumu kvalitātes novērošana un novērtēšana);

- sniegto pakalpojumu apjomu un veidu un īpaši efektīvu jauno tehnoloģiju lietošanu;
- metodēm, kas tiek lietotas, lai padarītu resursu lietošanu efektīvāku un visefektīvākajiem mehānismiem izmaksu kontrolei.
- medicīniskā un veselības aprūpes personāla iesaistīšanos resursu pārvaldē;
- cieņu pret pacientu tiesībām, viņu pieeju būtiskajai informācijai un terapeitiskajām alternatīvām un informācijai par pacientiem;
- sniegto pakalpojumu caurskatāmību.

3.2 Atvērtās koordinācijas metodes pielietošana ietver to indikatoru noteikšanu, kas var norādīt uz pastāvošu zināšanu deficītu, vienlaikus ņemot vērā dominējošās situācijas un ilgtermiņa sociālās dinamikas, kas rada iespaidu uz veselības aprūpes sistēmu. Indikatoru kompleksam ir jāietver visi strukturālie apsvērumi (pakalpojumu tīkls, iekārtu un personāla pieejamība, apmācības un pieredzes līmeņi u.c.). Tam arī jāietver pašas veselības aprūpes īpašības (pakalpojumu sniegšanas un iekārtāšanas veiktības metodes, darbības vadlīnijas, medicīnas noteikumi un prakse, pacientu tiesību aizsardzība u.c.). Visbeidzot, tam jāietver konkrētu veselības aprūpes rezultātu kvalitāti, atbilstoši veidam un sabiedrības anticipācijām.

3.2.1 Ir jāveic īpaši pūliņi, lai nodrošinātu, ka indikatoru dara iespējamu novērot un novērtēt tendences, kas attiecas konkrēti uz vecajiem cilvēkiem un aprūpi, kuru viņi saņem, kas ir to indikatoru trūkums, kas šobrīd ir noteikti vai tiek lietoti. Indikatoru attīstībai būs jāiet roku rokā ar kopējo mērķu noskaidrošanu. Līdz tam būtu lietderīgi savākt jaun no dažādiem avotiem — kā PVO, OECD un ECHI (Eiropas kopējie veselības indikatori) — pieejamos datus. Vērā būtu jāņem arī dati, kuri vēl 2004. gadā tiks publicēti ES SILC (Kopienas statistika par ienākumiem un dzīves nosacījumiem) ietvarā.

3.3 "Nākamie soļi", kas piedāvāti ziņojumā, pieskaras ārkārtīgi svarīgiem problēmas aspektiem un paplašina diskusiju līdz attiecīgām interešu sfērām. Tomēr priekšlikumu raksturs ir vispārīgs un tādēļ tie rada risku, ka atvērtā koordinācijas metode netiks nozīmīgi attīstīta.

3.3.1 EESK iestājas par konkrētāku "kopējo mērķu" noteikšanu, ja tie nesatur pārāk daudz priekšrakstu un neietekmē negatīvi nacionālo sistēmu organizāciju un kamēr "valstu ziņojumi" attīstās par vērtīgu instrumentu bez palielinātām administratīvām izmaksām vai izdevumiem, kas apgrūtinā jauno dalībvalstu ierobežotos līdzekļus.

3.4 EESK tomēr cer, ka Komisija rīkosies ātri, lai:

- sniegtu precīzu definīciju tādiem terminiem kā sociālā aizsardzība, veselības aprūpe, sociālā veselības aprūpe, aprūpe mājās un citiem izteicieniem, kas bieži parādās Ziņojumā un kurus bieži lieto dažādās dalībvalstīs — vēsturisku iemeslu dēļ un dēļ dažādu labklājības sistēmu darbības īpatnībām.
- ieteiktu modeli "priekšziņojumu" sagatavošanai, lai nodrošinātu, ka ziņojumi aptver tās pašas tēmas un dara iespējamu salīdzināšanu. Tam nav jāpārklāj visa apakšmērķu josla, bet gan jākoncentrējas uz pasākumiem, kas ir labāk piemēroti nacionālo politiku vadlīniju un izaicinājumu noteikšanai un attēlošanai.
- ieceltu ekspertu grupu (tā, lai iegūtu vislielāko vērtību no ieguldījumiem no nacionālajām institūcijām un specializētām organizācijām ar zināšanām šajā laukā), lai identificētu konkrētus indikatorus ilgtermiņa aprūpei, kas ir jāizpēta, lai nodrošinātu efektīvu makrosociālo un makroekonomisko faktoru novērtējumu, kas ietekmē veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi. Šādiem ekspertiem ir jābūt kvalificētiem, lai novērtētu visus vispārējās perspektīvas aspektus un īpaši, lai noteiktu indikatoru kā prognozēšanas instrumentu vērtību;

Briselē, 2004. gada 28. oktobrī

— attīstītu Eiropas sociālā-veselības iespaida novērtēšanas modeli, kas balstīts uz indikatoriem investīcijām/finansēšanai (ievade), strukturētai atbildei (izvade) un veikto pasākumu efektivitātei (iznākums). Tas darītu iespējamu uzticamu indikatoru lietošanu, lai novērtētu dažādās valstīs sasniegtos labklājības standartus <sup>(1)</sup>;

— pievērstos dzimumiem specifiskiem jautājumiem, piemēram, ņemot vērā faktu, ka vidusmēra sievietē dzīvo piecus gadus ilgāk nekā vīrieši un tām ir bioloģiskas un fizioloģiskas īpašības, kas rada ievērojamu viņu veselības aprūpes vajadzību atšķirības;

— veicinātu veselības aprūpes vadlīniju kopīgu sagatavošanu, kuras neaprobežojas ar farmakoloģisko ārstēšanu, bet arī ietver sociālus un organizācijas faktorus. Šādas vadlīnijas kalpotu kā atskaites punkts operatoriem dažādās veselības aprūpes sistēmās.

3.5 Īpaši svarīga un akūta vajadzība ir darbību veicināšana, kuru mērķis ir operatoru un profesionāļu iemaņu uzlabošana, attīstot atbilstošas apmācības shēmas, kas aptver veselības aprūpes un ar veselību saistītā sociālā darba kopējo profesionālo darbības lauku. Tas sniedzas ārpus tehniskiem aspektiem un prasa iegūt tādas jaunas iemaņas kā informācijas pārvaldīšana, īpaši lietojot datortīklus un uz plašiem pamatiem balstīta finansu vadīšana. Kopienai ir jāatbalsta un jāveicina šādas jaunas apmācību sistēmas, lai izmantotu pieredzi, kas tiek apmainīta atvērtās koordinācijas metodes ietvaros.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas*

*prezidente*

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> Skat. EESK atzinums: OV C 80, 30.03.2004, 4.5.2. punkts – ziņotājs: **Jahier** kungs